
ANDOVER-HARVARD LIBRARY
AH 4IVM G

Harvard Depository
Brittle Book

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

II a 1

DE ONWRIKBARE VASTHEID VAN HET GODSGEBOUW.

AFSCHEIDSREDE

OVER

2 TIMOTHEUS II: 19.

GEHOUDEN TE AMSTERDAM, OP DEN 11den JUNIJ 1854.

DOOR

Dr. B. TER HAAR.

(UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN HET DIACONIE-WEESHUIS TE AMSTERDAM.)

TE AMSTERDAM, BIJ
TEN BRINK & DE VRIES.
1854.

Digitized by Google

GEDRUKT BIJ J. DE VRIES EN ZOON.

Digitized by Google

889
V 299s
v.1

Deze afscheidsrede, de vrucht van uitgewoekerde uren in zeer onrustige dagen, was geenszins voor de drukpers bestemd. Toch mag ik haar op veler aandrang en bede niet terughouden, al ware het slechts, om niet den schijn op mij te laden, alsof ik ongevoelig en onverschillig konde zijn voor zoo vele betuigingen en sprekende bewijzen van gehechtheid en liefde, als ik bij het verlaten mijner dierbare geboortestad van alle zijden heb mogen ontvangen. De Amsterdamsche Gemeente — hoewel niet vreemd gebleven aan den strijd, die in onze dagen gestreden wordt — heeft hierdoor een schoon getuigenis afgelegd, hoe velen er nog in haar midden worden gevonden, die den band tusschen Leeraar en Gemeente — wel verre van dien, door het strooijen van wantrouwen en verdeeldheid, te verzwakken — nog altijd heilig en dierbaar achten. De herinnering daarvan blijft een lichtend punt in mijn leven; en het is mij, ook na mijn heengaan, ook bij de aanvaarding van het groote werk waartoe God mij roept, eene zielverkwikkende gedachte, vastelijk te mogen gelooven, dat, èn dáár èn in de Gemeenten waar ik vroeger arbeidde, door velen in liefde aan mij gedacht en voor mij gebeden wordt.

Utrecht, 28 *Julij* 1854. B. T. H.

Digitized by Google

Psalm XC: 1, 9.

Gij zijt, o Heer! van d'allervroegste jaren,
Voor ons geweest een toevlugt in gevaren;
Eer berg en rots uit niet geboren waren,
Eer d'aarde rustt' op hare grondpilaren:
  Van eeuwigheid, o God, die eeuwig leeft!
  Zijt Gij de God, die eind noch oorsprong heeft.

Laat Uw genaê ons met haar' troost verrijken,
En laat Uw werk aan Uwe knechten blijken;
Uw heerlijkheid niet van hun kindren wijken:
Uw liefd', Uw magt behoed' ons voor bezwijken:
  Sterk onze hand, en zegen onze vlijt;
  Bekroon ons werk, en nu, en t'allen tijd'.

Gezang XIII: 1, 2, 6, 7.

God sprak, (men stell' op berg en rots
    Zijn woord in eeuwig schrift;
En ieder, die dat schrift aanschouwt,
    Die leze, wat Hij sprak:)

„Eens wordt de sterkste rots vergruisd,
    „En 't hoogst gebergt' stort in;
„Maar mijn genaverbond met u,
    „Opregten! wankelt niet."

Elk leez' dit als het woord van God;
    En neem 't geloovig aan;
Want eeuwig en onwankelbaar
    Is, wat Jehova spreekt.

Ja, zijn verbond staat eeuwig vast!
    Zoo staat geen berg, geen rots;
En toeft Hij al, Hij kent Zijn' tijd:
    Hij komt, Hij komt gewis!

Digitized by Google

De ure, reeds lang met klimmende ontroering verbeid, is dan gekomen. — De naauwe en heilige band, welke mij meer dan tien jaren, als Leeraar aan U, geliefde Gemeente! verbond, moet door mij zelven worden losgemaakt. Of liever hij is alreede ontbonden. Niets blijft mij overig, dan uit het diep bewogen harte een woord des afscheids tot U te brengen; en zóó zwaar en aandoenlijk als voor mij de taak is, welke ik nog in dit uur heb te verrigten, zóó zeldzaam en ongewoon is voor U de plegtigheid, tot wier bijwoning gij te dezer plaatse zijt tezamengevloeid. Doorgaans immers is het niet de beroeping en verplaatsing naar een' anderen werkkring hier beneden, maar is het eene roepstem, welke zich nimmer laat afwijzen, welke men gedwongen is gehoor te geven en te volgen — doorgaans is het de dood zelf, die scheiding tusschen U en uwe Leeraren maakt. Hoe menigwerf heb ik, gedurende dit tiental jaren, het overschot eens geliefden Ambtsbroeders mede naar zijne laatste rustplaats geleid! En geene andere gedachte was daarbij levendig in mijne ziel, dan dat mijne Ambtgenooten zoo ook eenmaal mijne lijkbaar zouden volgen; dan dat ik de nog overige dagen mijns levens in uw midden zou eindigen. — Gods wegen en gedachten waren anders en hooger dan mijne gedachten! — Toen ik als knaap en als jongeling in deze mijne geboortestad mij voor de heiligste bediening begon voor te

Digitized by Google

bereiden, toen zou ik het de grootste vermetelheid hebben geacht, mijnen blik naar hare torens en tempeldaken op te heffen, met den wensch om hier eenmaal het Evangelie te verkondigen; en thans zie ik mij tot nog hoogeren werkkring geroepen, die de vorming van toekomstige Evangeliedienaars van mij vraagt. O wilt het dan geene begoocheling der eerzucht achten, wat mij tot het besluit heeft gebragt, U, geliefde Gemeente! en den grond te verlaten, waaraan ik mij door de dierbaarste herinneringen gehecht gevoel; waar niet slechts de wieg mijner kindschheid heeft gestaan, maar die ook het stof mijner dierbare dooden bewaart. Wat mij bewogen hebbe, om in weêrwil van het bewustzijn mijner eigene zwakheid, in weêrwil van mijnen reeds gevorderden leeftijd, in weêrwil van de toenemende onrust dezer beteekenisvolle tijden, den mij aangeboden, eervollen maar veeleischenden en zwaarwigtigen werkkring te aanvaarden, dit heb ik alreede uitgesproken, toen ik het door mij genomen besluit aan de Gemeente heb kenbaar gemaakt. En gij hebt getoond de beginselen, die mij daarbij geleid hebben, te eerbiedigen. Gij hebt niets van uwe achting en liefde teruggenomen. Wat zeg ik? Ik gedenk het te dezer ure met aandoening, hoe de blijken van liefde en gehechtheid, welke ik van zoo velen Uwer heb mogen ontvangen, zich sinds dat tijdstip als verdubbeld en vermenigvuldigd hebben! Ziet, Gel.! om ook daarvoor te kunnen danken was het eene behoefte voor mijn hart deze afscheidsrede te houden, en het was mij daarbij eene aantrekkelijke gedachte haar uit te spreken van dezen kansel en in dit heiligdom. Aan den voet van dit spreekgestoelte werd ik in den doop aan God en den Verlosser opgedragen. In het koor dezer kerk sprak ik als jongeling met bevende lippen mijne eerste openbare rede uit, in dezelfde taal, waarin ik na weinige dagen, voor

Digitized by Google

het eerst na zoo vele jaren, op nieuw het woord zal voeren. In dit heiligdom werd ik door een hooggeachten Ambtgenoot het eerst tot de Gemeente ingeleid. Van dezen zelfden kansel heb ik mij aan U verbonden! — Hier trad ik, overstelpt van droefheid en rouwe, het eerst weder voor de Gemeente op, nadat de slag mij getroffen had, die de vreugde en het geluk mijns huiselijken levens dreigde te vernietigen; en hier voegt ook de dankbetuiging op mijne lippen, dat Gods vertroostingen door mij niet te klein zijn bevonden, maar dat ik, hulpe van Hem verkregen hebbende, met het Evangelie op de lippen staande ben gebleven tot op dezen dag! — Hier sta ik nogmaals voor uw aangezigt, om mijn laatste dienstwerk onder U te verrigten en uit het volgestroomd gemoed een zegenend vaarwel U toe te roepen! — Gij, mijne Gemeente, treed met mij den troon des Allerhoogsten nader! Bid voor mij, dat God, wiens hulpe en nabijheid te dezer plaats mij zóó dikwerf is gebleken — dat God mij ook in deze ure moge sterken! Bid voor U zelven, dat deze mijne laatste prediking onder U nog vrucht moge dragen voor het onsterfelijke leven!

VOORGEBED.

Wat heil en zegen voor ons, God van veelvuldige vertroosting! dat wij U kennen als den Eeuwiglevende en Onveranderlijke, wiens trouwe nimmer wankelt, wiens beloften alle in CHRISTUS JEZUS *Ja en Amen zijn! Wat stof tot vreugde en dank, dat wij mede behooren tot die Gemeente Uws Zoons, welke Hij gekocht heeft met Zijn bloed; welke Hij wil bezielen en heiligen door Zijnen geest; welke Hij al de eeuwen door alzoo bestuurt en bewaakt, dat onder Zijn hoogheerlijk bewind de poorten der Helle haar nimmer zullen*

Digitized by Google

overweldigen! — Wat stof tot vreugde en dank, dat, wat ons ook op aarde ontnomen worde, het beste, het dierbaarste altijd ons overblijft, en dat wij, onder alles wat ons drukt en bezwaart, U tot eene veilige toevlugt kunnen stellen, en een onwankelbaar steunpunt voor onze hope kunnen vinden, waarop wij veilig kunnen bouwen! —

Dit beseffen wij in deze oogenblikken, nu de aandoenlijke ure der scheiding voor Leeraar en Gemeente is gekomen; nu de naauwe en heilige band, die zoo vele jaren lang tusschen hem en ons bleef vastgehecht, wordt losgemaakt en ontbonden. Hier staat hij voor Uw aangezigt, als aan het einde zijner loopbaan, om U te danken, dat Gij hem waardig hebt geacht, in de heiligste bediening werkzaam te zijn, en dat Gij hem hebt bekrachtigd en staande gehouden tot op dezen dag. Hier staat hij voor Uw aangezigt, en hij gedenkt geheel den weg, waarlangs Uwe Vaderhand hem geleid heeft; en al is, bij dit weemoedig herdenken, zijne blijdschap met droefheid vermengd, hij vindt toch geene woorden, om Uwe liefde en Uwe trouw ook in de besturing van zijn lot naar waarde te prijzen. Hier staat hij voor Uw aangezigt; en hij gedenkt, hoeveel overvloediger hij had kunnen en moeten zijn in het hem aanbevolene werk des Heeren; en hij buigt met schaamte het hoofd; hij legt de hand op het Evangelie der verzoening; hij pleit op Uwe barmhartigheid, die Gij in Christus*, Uwen Zoon, zóó overvloedig aan zondaars hebt bewezen! — ô Hij dankt U, dat Gij hem, in weêrwil van zóó veel schuld en gebrek, op nieuw in Uwe dienst en de dienst Uws Zoons wilt aannemen; dat Gij hem de eere vergunt, het Evangelie der behoudenis aan zondaars te blijven verkondigen; te blijven arbeiden aan dat onvergankelijke Godsgebouw, waarvan Gij den grondslag zoo luisterrijk op den Pinksterdag hebt gelegd, en dat bestemd is, om al de eeuwen te verduren! Hij bidt U ootmoediglijk, en wij bidden U met hem: laat Uw aangezigt medegaan, om hem gerust stellen! Stel hem in dien*

Digitized by Google

nieuwen werkkring tot een overvloedigen zegen! Van U is zijn licht en zijne wijsheid; van U zijne kracht en zijne hulpe; van U, die tot hiertoe wel dikwerf zijne kleinmoedige vrees, maar nog nooit zijn vertrouwen beschaamd hebt! Op U is dan ook in dit uur zijn oog en zijne hope gevestigd. Gij, die den bedroefde getroost, die den kranke hersteld, die den zwakke geschraagd hebt, voeg nog dezen zegen aan zoo vele zegeningen toe, dat hij ook zijn laatste werk onder ons wél en gelukkig volbrenge; dat eene weemoedige dankbare herinnering daarvan bij Leeraar en Gemeente achterblijve! Doe ons allen deelen in de vertroostende en heiligende gemeenschap van Uwen Heiligen Geest. — Brenge nog dit uur — door den heiligen ernst dien het in onze zielen verwekke, door de versterking onzes geloofs, die wij mogen ontvangen — aanwas voor het Godsgebouw, winste voor den zaligen Hemel aan! Schenk ons vrijmoedigheid in den dag van JEZUS' *toekomst, en blijke het eens in dien dag der dagen, die ook het werk van den van ons scheidenden Leeraar zal beproeven, dat hij op eenen onwankelbaren grondslag heeft gebouwd, en dat zijn arbeid in ons midden niet ijdel is geweest in den Heer!* Amen!

GEZANG CLVI: 1.

Houdt Christus Zijne Kerk in stand,
Zoo mag de hel vrij woeden;
Gezeten aan Gods regterhand,
Kan Hij haar wel behoeden;
Hij is in alle leed
Tot hare hulp gereed,
Hij staaft Zijn' roem alom,
En waakt voor 't Christendom:
Dies mag de hel vrij woeden.

Digitized by Google

TEKST: 2 TIMOTH. II: 19.

Evenwel het vaste fondament Gods staat, hebbende dezen zegel: »De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn;" en »een iegelijk, die den naam van CHRISTUS *noemt, sta af van ongeregtigheid."*

»Gods gebouw zijt gij!" — Dit woord, eens door PAULUS aan de gemeente te *Corinthe* toegeroepen, was het tekstwoord mijner intrede, toen ik, vóór bijna elf jaren, U voor het eerst als mijne gemeente begroette! — Ik vond in die voorstelling het verhevene oogpunt aangewezen, waaruit ik als Evangeliedienaar de Christelijke gemeente had te beschouwen: als een gebouw of tempel Gods; als eene stichting, welke in God zelven haren Ontwerper en Bouwmeester had gevonden; welke, geheel aan God gewijd, bestemd was steeds hooger en schooner op te wassen tot een tempel in den Heer; en ook van God zelven hare luisterrijke voltooijing bleef verwachten. Maar ook het werk des Evangeliedienaars, waarin de God mijns levens mij toen reeds onderscheidene jaren had bekrachtigd, moest, bij zulk eene voorstelling, nog verhevener en eerwaardiger in mijne eigene schatting worden, en mijne ziel moest van eene vernieuwde en heilige geestdrift blaken, bij de gedachte:

Digitized by Google

aan dien tempel bouwende, een medearbeider Gods te zijn, en alzoo een werk te verrigten, waaraan de hoogste eer, de zwaarste verantwoordelijkheid, maar ook de zaligste belooning was verknocht! — Gel.! in dezen oogenblik des afscheids treedt die onvergetelijke dag en ure mijner intrede weder in volle klaarheid voor mijnen geest. Zoo vele jaren, als er sedert dat tijdstip zijn vervlogen, krimpen tot zoo vele maanden, weken of dagen in één; en alleen de diep weemoedige herinnering: hoeveel de sloopende hand des tijds gedurende dit tijdperk heeft nedergeworpen, wat toen nog hoog stond opgerigt; hoeveel verdord is, wat toen bloeide; hoeveel de zicht des doods heeft weggemaaid, wat toen nog — ook in mijnen levensgaard en aan mijne zijde — nog heerlijk te bloeijen stond; hoe vele stormen er over Europa's volken, ook over ons hoofd, zijn henengevaren; hoeveel verontrustends of verblijdends er in Kerk en Staat, ook in den schoot onzer Vaderlandsche Kerk, ook in den boezem onzer gemeente heeft plaats gegrepen — alleen die herinnering geeft mij het heldere bewustzijn weder, dat ik meer dan een tiental jaren, en alzoo het belangrijk deel eens menschenlevens, in uw midden heb doorgebragt. Is het dan vreemd, dat ik beide, intrede en afscheidsrede, het einde en den aanvang mijns werks, als aan elkander zocht te schakelen; maar ook, is het vreemd, dat ik, bij dien terugblik op het verledene, en het oog op den zorgwekkenden toestand der tijden gevestigd houdende, omzag naar eenig Bijbelwoord, waardoor het smartgevoel der scheiding niet enkel verzacht, maar ook een hoopvol en blijmoedig vertrouwen voor de toekomst kon uitgestort worden in onze harten? En zulk een geruststellend en bemoedigend woord vond ik, in hetgeen wij denzelfden Apostel zijn' jeugdigen vriend en medearbeider in het Evangelie hooren toeroepen: »*Evenwel het vaste fondament Gods staat; heb-*

Digitized by Google

hende dezen zegel: » De Heer kent degenen die de Zijnen zijn;" en » een iegelijk, wie den naam van CHRISTUS *noemt, sta af van ongeregtigheid!"*

Geruststellend en bemoedigend, welluidend en streelend moest dit woord TIMOTHEUS in de ooren klinken, daar de Apostel hem pas, met al den ernst eener vaderlijke bezorgdheid, op de gevaren had gewezen, welke hij in zijne bediening had te trotseren, en waarmede het pas gevestigde Christendom bedreigd werd. Immers, nog vóór dat het vuur der uitwendige vervolging was ontstoken, waren er in den boezem der Gemeente zelve, de verderfelijkste dwalingen ontsproten, die met dezelfde snelheid, en dezelfde verderfelijke gevolgen, waarmede de kanker het menschelijke ligchaam aantast en zijn vergift door bloed en aderen verspreidt, zich begonnen voort te planten. Onder de voorstanders dier dwalingen worden HYMENEUS en PHILETUS genoemd, die, bewerende dat de opstanding der dooden alreede geschied was, sommiger geloof verkeerden. Vermoedelijk wilden zij alles wat de Heer en Zijne Apostelen aangaande de opstanding der dooden geleerd hadden, in een oneigenlijken of overdragtelijken zin verstaan hebben; en, daar de denkbeelden van opstanding en onsterfelijkheid, welke wij gewoon zijn te onderscheiden, in den Apostolischen tijd, als genoegzaam eensluidend beschouwd werden, verwierpen zij waarschijnlijk hiermede ook de zóó vertroostende en heiligende leer des toekomenden levens. Maar in weerwil van de schade, welke zij hierdoor aan de zaak der Christelijke waarheid en Godzaligheid mogten toebrengen, bleef het Christendom zelve veilig. *De grondslag, waarop het Godsgebouw rustte, kon hierdoor niet ondermijnd of verschoven, veel minder vernietigd worden. Evenwel*, zegt PAULUS, *het vaste, het onwankelbare fondament Gods staat!* Ofschoon hier slechts van den grondslag en alzoo van een gedeelte des

Digitized by Google

gebouws sprake is, zóó is het wel niet twijfelachtig, dat de voorstelling der Gemeente als een gebouw of Godgewijden tempel ook hier in des Apostels geest aanwezig was. (*) Dit blijkt alreede uit hetgeen hij aanstonds hierop volgen laat: hebbende dit *zegel* of *zegelschrift*, hetwelk wel gedacht kan worden als in den hoeksteen van het fondament te staan ingegrift, maar nog natuurlijker, volgens de bekende gewoonte der ouden, om hunne gebouwen met opschriften te versieren, ons het letterschrift voor de oogen roept, dat boven den hoofdingang en in het gevelvlak van het gebouw zelve te lezen stond. Maar dit wordt nog duidelijker in het volgende vers, waar hij spreekt van het gouden en zilveren, houten en aarden vaatwerk, hetwelk in een huis gevonden wordt. Maar reeds genoeg! wat onze tekst verder ter opheldering moge behoeven, zal ik in mijne rede zelve invlechten. Ik ga dan tot U spreken, *over de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw, afgeleid uit zijn tweevoudig opschrift;* — en na dit volgens den tekst te hebben aangewezen, wil ik dit denkbeeld met U beschouwen, als *rijk in troost en bemoediging, bij de scheiding van Leeraar en Gemeente.*

Schenkt mij dan nog eenmaal uwe onverdeelde en belangstellende aandacht, Gel.! mij zóó dikwerf geschonken; en zoo daar eenige band is der liefde en der verknochtheid tusschen ons; zoo daar eenige vrucht is mijns werks ook voor uwe harten, laat dan het laatste beroep niet vruchteloos zijn, dat ik ten behoeve der armen en van de

(*) Wij zouden daarom nog geenszins durven beweren, dat PAULUS, volgens eene bekende spraakfiguur, hier een gedeelte voor het geheel gebezigd heeft. Daar evenwel de Apostel, ook volgens het gevoelen der nieuwste uitleggers, die dit onderscheid in het oog houden, hiermede geenszins, gelijk vroeger sommigen meenden, hetzelfde als 1 Cor. III: 11, maar de Christelijke gemeente of gemeenschap zelve bedoeld heeft, zoo levert ook deze uitlegging in den grond der zaak te weinig verschil, om de gewone opvatting van dezen tekst te verlaten.

Digitized by Google

belangen der openbare Godsvereering tot U rigte! En Gij, ô genadig God! bouw deze Gemeente op tot eenen U geheiligden geestelijken tempel! en stort dien troost in het hart van Leeraars en Gemeente uit, dat wat ook wankele of bezwijke, wat ons immer begeve of ontzinke, het door U gegrondveste Godsgebouw vast staat tot in eeuwigheid! *Amen.*

Evenwel het vaste fondament Gods staat! — Eigenlijk, M. H.! is reeds in deze weinige woorden alles gezegd, wat tot versterking en bevestiging van ons geloof aan de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw kan dienen. Het is een gebouw waarvan de grondslag door God zelven is gelegd; hetwelk uit God, den Eeuwiglevende en Onveranderlijke, den Almagtige en Alleenwijze zijnen oorsprong heeft, en daarom in vollen nadruk *Gods gebouw* mag heeten. Wij gedenken aan het woord van onzen eenigen Meester: *Alle plante, die mijn Hemelsche Vader niet geplant heeft, zal worden uitgeroeid* (*). Wij zeggen met eenen GAMALIËL: wat uit menschen is kan of zal ras weder vernietigd worden en te gronde gaan, maar *wat uit God is kan niet verbroken worden!* — Wij herinneren ons het heugelijke Pinksterfeest dat wij vierden, toen van de Kerk des Nieuwen Verbonds de eerste steen werd aangelegd en op den onvernietigbaren grondslag zonk; toen de duurgekochte gemeente van Gods Zoon met den vuurdoop des Geestes werd gedoopt, maar ook daarin hare zalving en hemelsche wijding, den stempel van haren Goddelijken oorsprong ontving. Wij raadplegen de stem der vervlogene eeuwen. Wij gedenken, hoe dikwerf de bloedroode

(*) *Matth.* XV: 13.

toorts der vervolging werd ontstoken; hoe dikwerf, als de fakkel der inwendige tweedragt hare heillooze vonken had gezaaid, de laaije vlam hoog uit de daken ten hemel sloeg; hoevele stormen er over dit gebouw hebben gewoed; hoevele schuddingen van den grond het op zijn voetstuk deden beven, maar wij zien ook overal de hand des Almagtigen uitgestrekt in de wolken, om dit gebouw te hoeden en te schragen door Zijne kracht. De rukwinden hebben gewaaid, en de watervloeden zijn gekomen, en zijn met vereenigd geweld op dit huis aangevallen, maar het is niet gevallen, want het was op de rots der eeuwen gegrond. Van welke onheilspellende gebeurtenissen dan ook de toekomst moge zwanger gaan; welke krachten tot omverrukking van dit gebouw, tot ondergraving of ontwrichting van zijnen grondslag, zich mogen vereenigen — zóólang de dierbare en heilige overtuiging ons niet kan ontwrongen worden, dat het Christendom uit God is, zóólang mag en moet het ook de uitspraak zijn van ons geloof: *Evenwel de grondslag van het Godsgebouw blijft staan*, en heeft slooping noch bouwval te duchten.

Begeeren wij echter voor ons geloof nog andere of meerdere waarborgen — wij vinden ze op het schoonst vereenigd in het *tweevoudig opschrift*, dat vóór dien tempel prijkt; hetwelk ons *de onfeilbare wetenschap* herinnert van Hem, onder wiens opzigt en bescherming het Godsgebouw is geplaatst, en ons den *onvernietigbaren eisch*, het *onbedriegelijk kenmerk*, het *onuitdelgbaar karakter* des Christendoms aanwijst.

Hoe luidt dan het eerste zegel, dat in onvergankelijk letterschrift op den hoeksteen van het Godsgebouw gegraveerd, of aan het hoofd van zijne zuilenrij, of hoog in zijne gevelspits gebeiteld staat? — *De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn!* — Men verklaart

Digitized by Google

dit met het oog op enkele plaatsen des O. Verbonds: De Heer slaat Zijne opregte dienaars en vereerders, die in waarheid Hem toebehooren, in liefde gade; — Hij zorgt en waakt voor hen met de teederhartigste en naauwlettendste zorge; — Hij zal hunne eer en hunne zaak, als Zijne eigene handhaven, verdedigen en beschermen. — Wij achten dit echter meer eene gevolgtrekking uit het hier aangegevene denkbeeld afgeleid, dan wel eene verklaring van het hier gebezigde woord, en zien geene reden om van zijne eenvoudigste beteekenis af te wijken. *De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn;* d. i.: Hij kent en onderscheidt met het oog *eener onfeilbare wetenschap* den schijn van het wezen, waarheid en dwaling, schijnvroomheid en opregtheid, afvalligen en geloovigen van elkander. Moeijelijk of onmogelijk moge het dikwerf voor ons stervelingen zijn, kaf en graan, tarwe en onkruid, de ledige of vruchtbare korenair op den akker des Heeren, den huurling en den goeden herder, de bokken en de lammeren in de kudde Gods, of (om ons aan het hier gekozene beeld te houden) de vaten ter eere of ter oneere in het huis Gods te onderscheiden. Moeijelijk of hoogstbedenkelijk moge het dikwerf zijn, met oppermagtig en beslissend gezag over trouw of ontrouw aan de Evangelische waarheid, over Christelijke of onchristelijke beginselen uitspraak te doen; maar dit geldt niet van Hem, van wien Zijn meest geliefde jonger reeds op aarde getuigde, dat Hij wist wat in den mensch was; die nog al onze werken weet, wiens blik den toegang heeft tot al de kronkelwegen onzes gemoeds, en moet hebben, als aan wien de Vader al het oordeel heeft toevertrouwd, voor wiens regterstoel wij allen moeten geopenbaard worden. *Hij kent de Zijnen*, en die Hij als Zijne opregte dienaars en aanhangers kent, die heeft Hij lief, gelijk Hij, in de wereld zijnde, de Zijnen heeft lief gehad; en Hij geeft

Digitized by Google

hun het eeuwige leven; — en zij zullen niet verloren gaan in eeuwigheid; en zoo min als iemand aan CHRISTUS Zijne kroon ontrukt, zoo min zal iemand ze aan Zijne hand, aan Zijne beschermende en zaligende magt, ontrukken! — En is dit voor een iegelijk, wie den Heer in waarheid liefheeft, de bron en de grondslag der blijdste en zaligste verwachting: het is tegelijk de schoonste waarborg voor de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw, dat onder Zijn toezigt, onder Zijne bescherming is geplaatst. Wat zoude, waar zulk een oog der onfeilbare wetenschap daarover waakt en geöpend blijft, de pijlers of den grondslag van dat Godsgebouw kunnen ontwrichten of verschuiven! Viere al soms de dwaling triomf; het is omdat en zoolang het CHRISTUS gedoogt. Dreige in de worsteling van licht en duisternis het licht te bezwijken, waar CHRISTUS regeert, kan aan het eind dier worsteling de zegepraal des lichts en der waarheid niet falen. Wat ook in of buiten het Christendom dreige of onrust wekke: *evenwel de grondslag van het Godsgebouw staat vast*, dragende tot opschrift: *De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn.*

Hoe luidt dan het tweede zegel of het andere deel van het opschrift, als wij onze blikken naar het Godsgebouw opslaan, zoo als het zijne kruin in de wolken verbergende, zijne beide vleugels over de aarde uitslaande, voor het oog onzes geestes te prijken staat. Dáár zien wij boven den ingang van het voorportaal, dat naar het binnenste Heiligdom geleidt, als door Gods vinger geschreven: *Een iegelijk, wie den naam van* CHRISTUS *noemt, sta af van ongeregtigheid!* Het herinnert ons wat, door alle eeuwen heen, de onvernietigbare eisch, het onbedriegelijke kenmerk en het onuitdelgbare karakter des Christendoms blijft. — *De onvernietigbare eisch!* Wee

Digitized by Google

den Bedienaar des Euangeliums, die tittel of jota daarvan zou laten vallen! Hij pleegt schennis aan het Godsgebouw. Hij maakt CHRISTUS tot een dienstknecht der zonde. Wee den roekelooze, die van verlossing zonder reiniging, van vergeving zonder bekeering, van eenen hemel der zaligheid zonder heiligheid droomt! — *Het onbedriegelijke kenmerk!* Waar het Christelijk geloof ware deugd en godzaligheid werkt, dáár — blijve al de waarheid met dwaling vermengd — is en werkt toch de geest van CHRISTUS; dáár moeten Christelijke beginselen aanwezig zijn; en waar het geloof zulke uitwerkselen mist, dáár moeten wij het dien naam en rang betwisten, al hing het ook zich zelve den mantel der schijnvroomheid om, of al mogt het door getrouwheid aan de leer der Kerk geijkt en gestempeld heeten. — *Het onuitdelgbaar karakter!* — Hoe treurig dikwerf de toestand van CHRISTUS' gemeente op aarde geweest zij — altijd bleek het tot het innigst wezen des Christendoms te behooren: aan het rijk der zonde afbreuk te doen; ware geregtigheid, deugd en Godzaligheid aan te kweeken en te bevorderen; de schoonste vruchten van de werkzaamste menschenliefde op aarde te doen ontluiken; den mensch tot meerdere gelijkvormigheid aan God en aan CHRISTUS te verheffen. Dat karakter heeft het al de eeuwen door nimmer verloochend en zal het ook als een bederfwerend zuurdeesem, als het zout der aarde, te midden eener booze en ongoddelijke wereld blijven handhaven. En zoo iets, M. Gel.! dan moet juist dit ons in het geloof aan de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw versterken en bevestigen. — Eene Godsdienst, aan welke zulk een onuitdelgbaar karakter is ingeprent, bezit den zekersten waarborg voor de duurzaamheid van haar bestaan in zich zelve. Een gebouw, dat zulk een opschrift draagt, is reeds daarom onder de bescherming der hemelsche Opper-

Digitized by Google

magt geplaatst. Wij zouden niet slechts het geloof aan eene Christusregering, maar ook het geloof aan Gods heiligheid en den triomf der deugd moeten prijsgeven, indien wij ons dit geloof lieten ontrukken. Maar neen! wat ook valle of zinke: Het Godsgebouw staat op zijnen grondslag vast, dragende tot opschrift: *Een iegelijk, wie den naam van* CHRISTUS *noemt, sta af van ongeregtigheid!* —

PSALM LXXXIX: 1.

'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên,
Uw' waarheid t' allen tijd' vermelden door mijn reên;
Ik weet, hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen,
Naar Uw gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen:
Zoo min de hemel ooit uit zijnen stand zal wijken:
Zoo min zal Uwe trouw ooit wanklen, of bezwijken.

II.

Dit denkbeeld is rijk in troost en bemoediging bij de scheiding van Leeraar en Gemeente.

Bij het terugzien op mijne volbragte Evangeliebediening onder U, moet wel geheel mijn geest tot heiligen ernst zijn gestemd; en die ernst wordt niet weinig verhoogd, als ik de oogen henen wende naar datzelfde opschrift van het onvergankelijke Godsgebouw, hetwelk ik met U beschouwd heb. Al heb ik de bewustheid, dien onvernietigbaren eisch des Christendoms bij mijne prediking steeds op den voorgrond te hebben gesteld, en op JEZUS CHRISTUS te hebben gewezen, als den uitersten hoeksteen van het Godsgebouw, waar buiten niemand bouwen mag. Ik regtvaardig daarom mij zelven niet. Hoe veel, hoe onuitsprekelijk veel verdringt zich in deze oogenblikken voor mijnen geest, waarvan de belijdenis meer tot de binnen-

Digitized by Google

kamer dan tot den kansel behoort. En al ware het, M. Gel.! dat gij, zoo veel verzuim en gebrek vergetende, mij in uw harte de vrijspraak gaaft; al ware het, dat gij allen mij met de getuigenis liet henengaan van een goed en getrouw dienstknecht van JEZUS CHRISTUS geweest te zijn; — ik ben daarom nog niet beproefd of geregtvaardigd, want de Heer, *de Heer alleen kent degenen, die de Zijnen zijn.* En bij die gedachte vind ik geene andere rust dan in het geloof aan Gods genade in CHRISTUS, gelijk ik dat bij de teekenen van 's Heilands ligchaam en bloed aan mijne medezondaren heb gepredikt; geen anderen grond der hope dan de barmhartigheid van dien Heer, wiens trouwe door mijne ontrouw geenszins wordt te niete gedaan! —

Nu gij mij voor het laatst als uwen Leeraar ziet opgetreden, zou een ernstig woord der vermaning en waarschuwing wel zekerlijk niet ongepast op mijne lippen zijn, en rijke stof daartoe ware in datzelfde tweevoudig opschrift te vinden, hetwelk ons met de meeste behoedzaamheid over anderen, met de meeste gestrengheid over ons zelven, leert oordeelen. In dagen, waarin zoo veel, en zoo scherp en bitter geoordeeld wordt; waarin niet zelden de minst geoefende leek — volgens een regt, dat wij niet willen betwisten of bestrijden — zich bevoegd en geregtigd rekent, om de geesten te beproeven, of zij uit God zijn — mag voor het minst de herinnering van dit woord: *De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn,* van groote nuttigheid gerekend worden; gelijk ik het U, mijne Medebroeders in de heiligste bediening! tot uwen troost en uwe bemoediging voor de toekomst wil hebben toegeroepen, zoo de bekrompenheid des vooroordeels ligtvaardig en vermetel uwe prediking mogt verachten. — Met al den ernst, dien het heil uwer zielen vordert, zou ik de vraag tot uw aller geweten kunnen rigten, op welk een grondslag

Digitized by Google

het gebouw uwer hope voor de eeuwigheid staat gevestigd, en of de Heer, als Hij komt, ook U voor de Zijnen zal erkennen? Bij de naderende eeuwigheid, bij de komst des onstraffelijken Regters, bij de onzekerheid van het ontzaggelijke doodsuur zou ik U, Dienaars der wereld en zonde! kunnen bezweren: Gij die den naam van CHRISTUS noemt — staat af, staat af van ongeregtigheid! — Maar mijn hart is in deze oogenblikken niet gestemd, om den toon der bestraffing of der' gestrengheid aan te slaan. Ik heb behoefte om vertroost en bemoedigd te worden, en ik mag hetzelfde ook bij velen Uwer vooronderstellen; gelijk gij aanstonds zult beseffen, hoe uitnemend geschikt het geloof aan de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw zij, om het wederzijdsch smartgevoel der scheiding te verzachten.

Immers: *Het is alleen in staat ons rust en kalmte in te storten, bij de toenemende onrust der tijden, en zoovele onheilspellende verschijnselen onzer dagen.*

Het wijst U als Christenen op den onwankelbaren grond uwer hope, welke door geene wisselingen van lot en tijd U ontroofd, door geen verlies uwer Leeraars kan geschokt of vernietigd worden.

Het verlevendigt bij mij de hope op den duurzamen zegen mijns werks, en de vervulling dier zegenbeden en wenschen, waarmede ik van U ga. —

» Er was een tijd" zóó sprak ik in mijne intreê-rede van deze zelfde plaats tot U, » waarin de bestrijders onzer heilige Godsdienst het waagden, het Christendom met een oud en vervallen gebouw te vergelijken, dat krank en waggelend was door eigene zwaarte, bestemd om in het

Digitized by Google

algemeene lot der vergankelijkheid te deelen; en nog altijd blijft het ongeloof er op bedacht, om aan het Christendom den levenden CHRISTUS, dat is, aan den tempel zijn grondslag, aan den grondslag zijn hoeksteen, te ontrooven, en den pijler omver te rukken, die als het stevigste middelpunt den ganschen tempel onderschraagt: en ziet! terwijl dit de Christenen moest nopen om, strijdende in éénen geest, op de buitenste muren te waken, doet zich in onze dagen een ander, niet minder bedenkelijk, verschijnsel op. Van binnen verheft zich steeds luider en driester het geschreeuw over schennis aan den tempel gepleegd, en bij velen wortelt zich steeds dieper de vrees, dat het geschil, onder de bouwlieden gerezen, in eene geheele verwarring van spraken zal eindigen." — Zóó sprak ik toen. En hoeveel is er gedurende het laatste tiental jaren met snelheid op elkander gevolgd, wat de toen geuite vrees maar al te zeer schijnt te wettigen. Geheel de gezigtseinder is donkerder en onstuimiger geworden. De storm heeft steeds heviger rondom het tempeldak geloeid. Het gedruisch en de schuddingen onder den grond zijn toegenomen, waarbij het ons soms te moede wordt, als zagen wij de pijlers van het hervormde Kerkgebouw, als riethalmen, schudden, en als hoorden wij het muurwerk en zijne gebindten kraken! — En indien wij toegaven aan de vrees, dat er binnen weinige jaren uit het rookend en verbrokkeld puin van ons Kerkgenootschap, voor de bestrijders des Christendoms en de vijanden van het Protestantisme beide, een triomfzuil zoude staan opgebouwd! B.! en Z.! wat zoude, bij zulk een somber vooruitzigt, dit voor U en voor mij eene treurige ure des afscheids zijn! En wat vermag ons dan boven die kleinmoedige vrees te verheffen? Wat is in staat, ons rust en kalmte in het hart te storten, in weerwil van de toenemende onrust der tijden en zoo vele onheilspellende verschijn-

Digitized by Google

selen onzer dagen? — Wat anders, M. Gel.! dan dat geloof aan de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw, waarin ik U en mij zelven in dit uur poogde te versterken; want dit geloof boezemt ons de blijde hope in, dat ook deze dagen van gisting en verdeeldheid dagen van voorbereiding en ontwikkeling zullen zijn, bestemd om de gemeente van CHRISTUS tot een hoogeren trap van volmaaktheid op te voeren! Ja, mogt dan zelfs (wat God genadig verhoede!) de tweede helft dezer eeuw de verbrokkeling en versplintering van ons Kerkgenootschap moeten aanschouwen! Evenwel het onvergankelijke Godsgebouw zelve staat op zijnen grondslag onbewegelijk vast. »*De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn*: en een iegelijk wie den gezegenden naam van CHRISTUS op de lippen neemt, wie de waarheid van zijn Christendom wil staven, *sta af van ongeregtigheid*! — En geen sterfelijk vermogen, geene aardsche of helsche magten kunnen dien grondslag verschuiven, breken een pijler uit dien tempel, of wisschen eene letter van dat opschrift uit.

Daalt er met dit geloof aan de onwrikbare vastheid van het Godsgebouw rust en kalmte in onze harten, in weerwil van de toenemende onrust der tijden: hetzelfde denkbeeld wijst U, als Christenen, op den onwankelbaren grond uwer hope, welke U door geene wisselingen van lot of tijd ontroofd, door geen verlies of gemis uwer Leeraars — hoe hoog gij die moogt schatten — kan geschokt of vernietigd worden. — ô Ik weet het, Gel.! zoo menige handdruk heeft het mij gezegd, zoo vele lippen hebben, terwijl zij mij geluk wenschten, dat uitgesproken; dat er onder U zijn, wien mijn heengaan stof tot droefheid baart, die ook na mijne verwijdering mijn gemis zullen blijven

Digitized by Google

gevoelen en betreuren, en daarom, het oordeel van anderen afwegende naar de ruime plaats, die zij mij in hunne toegenegenheid hadden geschonken, mijn vertrek als een verlies voor deze Gemeente willen beschouwd hebben. Ik deel in zulk eene bezorgheid niet, of hoe zoude ik aan zulke gedachten kunnen plaats geven, als ik op den achtbaren kring mijner waardige ambtgenooten stare, en aan de rijke verscheidenheid hunner gaven denk; of als ik mij herinner, hoe juist door mijne benoeming en verplaatsing voor deze stad en deze gemeente het gevaar is afgewend, om den Hooggeschatten man te verliezen, (wiens gemis zóó veel bezwaarlijker had kunnen vergoed worden,) aan wien met de leiding van het Hoogere onderwijs de leiding uwer zonen is toevertrouwd, wien ook ik de eerste opleiding mijner Zonen dank. Maar al spreekt mijne innigste bewustheid dit tegen, toch ontveins ik niet, dat soms gevoelige slagen en verliezen eene Gemeente ook in hare Leeraars kunnen treffen. Toch hebben ook de laatste maanden het smartelijk bewustzijn bij ons allen verlevendigd, hoe niet eens de dood gevorderd wordt, om hen — tijdelijk althans — aan de gemeente en hunnen werkkring te ontrooven! Toch is ook mijne ziel in deze oogenblikken tot diepen weemoed gestemd, bij de gedachte hoe alles, alles hier beneden voorbijgaat en verandert; hoe alles wat wij het onze noemen, ook het dierbaarste wat wij op aarde bezitten, bij de gestadige wisseling van tijd en lot, door den dood, of reeds vóór den dood ons ontnomen kan worden! Maar ook hier stort hetzelfde geloof, waarin wij ons te dezer ure zochten te versterken, den weldadigen balsem der vertroosting in onze zielen uit. Staat toch het Godsgebouw onwrikbaar vast, Christenen! dan weet gij het ook, dat het gebouw uwer dierbaarste hope voor de eeuwigheid niet op een zandgrond, die verstuiven kan, maar op de rots der Eeuwen

Digitized by Google

staat gevestigd! — *Bergen mogen wijken, en heuvelen mogen wankelen, maar mijne goedertierenheid zal van U niet wijken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zoo spreekt de Heer uw ontfermer* (1)! — Geliefde Leeraars kunnen U verlaten of door den dood ontnomen worden, maar God verlaat U nooit. Ik ga van U, maar God blijft met U, God, de Onveranderlijke en Algenoegzame, wiens beloften allen Ja en Amen zijn, met al den rijkdom Zijner barmhartigheid en genade, met den bezielenden invloed van Zijnen Geest, met de dierbaarste zegeningen en vertroostingen Zijns Woords! — *De Heer kent degenen, die de Zijnen zijn!* Ook U kent Hij, bedroefden! wien het goed was van mijne lippen vertroost te worden; ook U, ouden van dagen! ook U eenzamen en verlatenen! als gij in uwe binnenkamer zucht en klaagt! Ik word van U verwijderd; maar Hij begeeft de Zijnen niet; en onder Zijne wakende zorg en leiding kan zelfs tot winst voor uwe zielen worden, wat gij schade hadt gedacht! Verkwikt en vertroost U met die gedachte, Gel.! en is uw gevoel, als het mijne, in deze oogenblikken smartelijk aangedaan: legt dan, als gij naar uwe woning zijt wedergekeerd, de hand op het eeuwig Evangelie en spreekt in uw binnenste: *Evenwel het vaste fondament Gods staat;* en wat ook verwissele of verkeere, wat mij ook begeve of ontzinke, wat ook de roof des tijds en der vergankelijkheid moge worden: ik ken de rots, waarop ik bouwe en mijne hope voor de eeuwigheid wankelt niet!

GEZANG LI: 3.

Mijn verwachting zal niet wijken,
Niet bezwijken:
'k Sta op eene rots gegrond.
Jezus heeft mijn' naam ten leven
Opgeschreven,
Hij, die nooit beloften schond.

(*) *Jez.* LIV: 10.

Digitized by Google

En wat U den onwankelbaren grond uwer dierbaarste hope aanwijst, dat *verlevendigt ook bij mij de hope op den duurzamen zegen mijns werks, en de vervulling dier zegenbeden en wenschen, waarmede ik van U ga!* — Het ware voor mij eene diep treurige gedachte, nu ik op dit gewigtig keerpunt des levens, en als aan het einde mijner Evangeliebediening sta, te moeten vreezen, geheel vruchteloos gearbeid te hebben. Maar neen! (Gods liefde zij er voor geprezen, en Gods genade ontvange daarvoor de eer!) zonder vrucht en zegen is mijn werk niet gebleven, noch in uw midden, noch in de Gemeenten van *Eemnes*, *Vlaardingen*, *Arnhem* en *Leiden*, waar ik vroeger arbeidde, en die mij nog altijd dierbaar en onvergetelijk zijn! In zoo menige stille en vergetene woning, in de ure des afscheids, aan het krankbed, ook van stervende lippen, eer zij zich voor eeuwig sloten, heb ik de zaligende verzekering ontvangen, dat mijn arbeid aan veler zielen niet ijdel geweest is in den Heer. Zoo vele belijders en belijderessen van den Heer, jeugdigen en hooggevorderden in jaren, legden met de belijdenis huns geloofs de plegtige belofte in mijne handen af: om, den naam van CHRISTUS noemende, afstand te doen van ongeregtigheid. Zoo vele leerlingen en kweekelingen laat ik hier achter, in wier jeugdig gemoed ik den eersten grondslag van het gebouw hunner godsdienstige kennis en des Christelijken geloofs heb gelegd, die mij, tot aan de ure der scheiding, de aandoenlijkste blijken van liefde en verknochtheid gaven. En hoewel er onder zoo velen niet enkel gouden en zilveren, maar ook aarden en houten vaten in het huis Gods, en bij de vaten der eere ook vaten der oneere kunnen zijn — zou ik moeten vreezen, dat bij die allen de vrucht mijns werks zou verloren gaan; dat de hand des tijds, of zonde en wereldzin, hier en elders

Digitized by Google

den zegen mijns werks zou kunnen verwoesten? — Neen! *het vaste Fondament Gods staat*, en wat op dat onvergankelijk fondament werd vastgehecht, dat is even duurzaam en onvernietigbaar als het Godsgebouw zelve, want het staat onder de hoogmagtige bescherming van den Bouwheer des tempels en van dien Heer, die de Zijnen kent en bewaart! — Wat dan ook van de vrucht mijns werks verloren ging of voor mijn oog onzigtbaar bleef, voor zoo ver ik niet maar hooi en stoppelen maar onvergankelijke stoffen tot den opbouw des tempels heb aangebragt, heb ik zelfs hoop op God, Geliefden! dat de dag der dagen, die de deugdelijkheid van ieders werk beproeft, nog van verborgen vrucht en zegen spreken zal! Nu heb ik dan vrijmoedigheid om voor mijne geliefde leerlingen en kweekelingen te bidden: »Heilige Vader! bewaar ze in Uwen naam! Heilig hen allen in Uwe waarheid! Neem hen niet weg uit de wereld, maar bewaar hen van den booze!" Nu sla ik ook het oog hopend en blijmoedig vóór mij uit in de toekomst, want ook dáár waar de Heer mij roept, blijft mij dezelfde eer beschoren, een arbeider aan dat onvernietigbare Godsgebouw te zijn! Zielverheffend en verrukkend wordt mij nu de gedachte, edele jongelingen die vurig van geeste zijn, uwe zonen welligt, tot arbeiders voor dat Godsgebouw te vormen; en bij die gedachte, ontwaakt er eene geestkracht in mij, die de vreeze overwint en mij doet uitroepen: »God van den Hemel, die zal het mij doen gelukken, en ik die zijn dienstknecht ben wil mij opmaken en bouwen!" Nu heb ik dan ook een vasten grond der hope op de vervulling dier zegenbeden en wenschen, waarmede ik van U ga! En heilwenschend en zegenend van U te scheiden, M. Gel.! dat is niet slechts de eisch der Christelijke liefde, maar dat is ook de eisch der verschuldigde dankbaarheid voor zoo veel, voor al het goede van God en menschen in uw midden genoten!

Digitized by Google

Ontvangt dien dank, gij allen, die door de aanzienlijke betrekking, welke gij in deze stad bekleedt, ook den bloei dezer Gemeente kunt helpen schragen en bevorderen: Leden der Regering en der Regterlijke magt! Eerwaardige leden van den Kerkeraad, en die de uitwendige Gemeentebelangen behartigt! ontvangt mijnen dank voor elk blijk van hoogachting om mijns werks wil, voor ieder bewijs van prijsstelling op mijnen arbeid of van vereerend vertrouwen, aan mij geschonken! Ontvangt dien dank, Broeders! voor wie mijn hart steeds broederlijk blijft kloppen. Bloedverwanten, die door den naauwsten band der liefde aan mij blijft gehecht! Vrienden, die mij uw hart en uwe woning opendet! Ontvangt mijnen dank voor hetgeen gij voor mij en de mijnen geweest zijt; voor hetgeen gij aan mij, aan mijne ontslapene gade, aan mijne kinderen hebt bewezen! Ontvangt mijnen dank, Ouders, die mij uwe kinderen hebt toevertrouwd! Geliefde Leerlingen en Kweekelingen, en daaronder ook gij geringeren naar de wereld! die mij meermalen door de ondubbelzinnige betuiging van gehechtheid en liefde het harte hebt verkwikt! Ontvangt mijnen dank, hooggeschatte Ambtgenooten! voor het genoegen dat ik in uw vriendbroederlijk verkeer mogt vinden; voor de toegevendheid en verschooning waarmede gij mijne zwakheden en gebreken hebt gedragen; voor de raadgevingen uwer vriendschap; voor ieder betoon van dienstvaardigheid en hulpe, van deelneming in mijn lot, in de dagen mijner vreugde, en in de dagen van mijne droefheid en mijnen rouw! Ontvangt mijnen dank ook voor de betuiging van hoogachting en liefde, waarmede gij mij uit uw midden liet gaan; voor het heilwenschend en zegenend woord, waarmede gij mij en mijn werk aan God hebt opgedragen! Hoe zoude ik U niet uit de volheid des harten toewenschen, dat U nog lang de eer en het voorregt zij beschoren, onder den rijk-

Digitized by Google

sten zegen Gods, arbeiders aan het onvergankelijke Godsgebouw te zijn? Hoe zoude ik anders — nu het laatst en smartelijk vaarwel over mijne lippen gaat, dan heilwenschend en zegenend van U allen, mijne Geliefden! kunnen scheiden? — Ja! uw geluk, Gemeente van *Amsterdam!* zal steeds mij dierbaar blijven. Stad mijner Vaderen! uw roem blijft mijne eer! uw bloei en uw welvaart, door den Almagtige steeds hooger opgevoerd, zal de vreugd mijns levens verhoogen. En schoon ik U verlate, mijn hart blijft U toebehooren, en tot U, die de rustplaats mijner dooden zijt, tot U keere eens ook mijn gebeente weder! Maar wat is de wensch voor den tijdelijken bloei en de welvaart mijner geboortestad, bij de wenschen waarvan mijn hart te dezer ure overvloeit voor uwen geestelijken bloei, voor uwe hoogste en onsterfelijke belangen, dierbare Gemeente! En die wenschen en zegenbeden, die als een vurig gebed uit mijne borst ten Hemel opklimmen, willen wij biddend te zamen nederleggen aan den voet van Gods troon!

Ja aan U, God en Vader van onzen Heer JEZUS CHRISTUS! *die meer dan overvloedig kunt doen boven hetgeen wij bidden of wenschen kunnen, naar de heerlijkheid der kracht, waarmede gij in de gemeente Uws Zoons blijft werken! aan U, die alleen magtig zijt ons op te bouwen en een erfdeel te geven onder al degenen, die geheiligd worden! aan U blijve het lot dezer Gemeente, met het werk harer Leeraars ook voor de toekomst, eerbiedig en vertrouwend opgedragen! Doe haar opwassen in* CHRISTUS, *die haar Hoofd is; in gehoorzaamheid des geloofs aan den eenigen Meester! Reinig haar van alles, wat haar onteert en ontsiert; van de besmetting der zonde en de smetstof der inwendige verdeeldheid! Bouw haar op in geloof, in heiligheid, in liefde, tot eene U geheiligde woonstede in den geest! — Sterk allen, die hier aan het*

Digitized by Google

Godsgebouw arbeiden door Uwe kracht! Rigt de kranken op! Schraag de zwakken! Verlicht allen door Uwen Geest! Geef allen, bouwende op denzelfden onvernietigbaren grondslag, tot het onverliesbaar gewin dezer gemeente werkzaam te zijn; en bereid hun, na wel volbragten diensttijd op aarde, in hooger en zaliger werkkring daarboven, het heerlijkste loon der vergelding! Dat de levensavond voor de rustenden kalm en liefelijk zij, eer Gij hen tot Uwe hemelsche ruste doet ingaan. Geef aan de Vaderlandsche Kerk de hevig geschokte ruste weder! Ruk door Uwe almagtige kracht de scheidsmuren neder, die tusschen de belijders van éénen Heer, weêr hooger en hooger worden opgetrokken, en plant op het nedergeworpen puin van broedertwist en Godsdiensthaat, het Kruis van CHRISTUS, *als het teeken der verzoening, als de banier des vredes! — Bescherm het groote Godsgebouw en vernietig elken tegenstand, zoodat het steeds hooger en schooner opwasse, tot dat geheel de aarde Uw tempel zij, van* CHRISTUS' *naam, van* CHRISTUS' *lof vervuld, en waarin Gij, ô God der liefde en des vredes, onder de lofzangen Uwer heiligen, als bij Uwe kinderen, zelf komt wonen! — Geef ons allen door het geloof in* CHRISTUS, *door trouwe aan U en Uw Woord, een vasten grond der hope te hebben, dat niets ons van Uwe liefde, van de liefde van* CHRISTUS *zal scheiden, en dat wij, als het huis dezes aardschen tabernakels verbroken wordt, een onverderfelijk gebouw bij U hebben, een huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig en in de Hemelen! — Vader! in Uw huis zijn vele en heerlijke woningen! Bereid ons hier eene plaats in Uw vaderhart! Bereid ons dáár eene plaats in Uw vaderhuis! Hereenig dáár wat hier door den dood of vóór den dood werd gescheiden! En breng ons allen dáár, waar de gemeente, die vlek noch rimpel heeft, vergadert, en dag en nacht U looft in Uwen eeuwig heerlijken tempel!* Amen.

Digitized by Google

Gezang III: 6.

Wij zegenen, ô Heer! Uw goedheid al den dag.
Geef dat eeuw in eeuw uit ons lied U loven mag!
Geef dat wij bij Uw komst onstraflijk wezen mogen!
Ontferm, ontferm U, Heer! toon ons Uw mededoogen!
Op U steunt onze hoop, ô God van ons vertrouwen!
Zij worden nooit beschaamd die op Uw' goedheid bouwen.

En nu, M. Gel.! zijt getroost, zijt blijde, wordt volmaakt, leeft in vrede! En de God der liefde en des vredes, de genade van onzen Heer Jezus Christus en de gemeenschap des Heiligen Geestes blijve met U allen! Amen.

Digitized by Google

2

DE ZALIGHEID DER REINEN VAN HARTE.

LEERREDE

OVER

MATTH. 5. VS 8,

DOOR

H. J. VELDWIJK,

Rustend Predikant te Arnhem.

Digitized by Google

Gelezen: JOH. XIV., en 1 JOH. I.

Gezongen:

GEZ. XI. vs. 1, 6.

PSALM CXIX, vs. 1, 2.

GEZANG IV, vs. 5, 7.

Digitized by Google

DE ZALIGHEID DER REINEN VAN HARTE.

LEERREDE OVER MATTH. 5: VS. 8.

Zalig [zijn] de reinen van harte; want zij zullen God zien.

Het Christendom vergenoegt zich met geene uitwendige regtvaardigheid, noch halve deugd. De Christen, die slechts eenige pligten, welke hem gemakkelijk vallen, vervult, om anderen, die hem te veel zouden kosten, te verwaarloozen; — die slechts onberispelijk is voor het oog der menschen, zonder liefde te hebben tot God en Zijne wet, — hij is nog verre van het Koningrijk der hemelen. Neen, het Evangelie vordert volkomene reinheid van hart en wandel, — aanhoudend streven naar gelijkvormigheid aan het vlekkelooze voorbeeld van JEZUS CHRISTUS, den Regtvaardige, en alzoo naar volmaakte eenswillendheid met God. Wij moeten afstand doen van alle ongeregtigheid, en ook het zwaarste der wet, al kost het ons de grootste opofferingen, uit de edelste beginselen, zoo getrouw als standvastig volbrengen. »*Wie de geheele wet zal houden, en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan allen*," zegt JAKOBUS. (1) Door moedwillig één gebod der wet te overtreden, toont hij den lust en de gezindheid en dus ook alle toeleg te missen, om overeenkomstig den Goddelijken wil te handelen. Dit is ook de uitspraak van het Evangelie, op iedere bladzijde. Dit is de geest en strekking der geheele berg-rede, gelijk we

(1) Jak. II: 10.

Digitized by Google

ons daarvan, zelfs bij eene oppervlakkige beschouwing, overvloedig kunnen overtuigen. — »*Gij hebt gehoord, dat* [*tot*] *de Ouden gezegd is*," dus spreekt de Heer, »*gij zult niet dooden; gij zult geen overspel doen;* — *doch ik zegge u: Zoo wie ten onregte op zijnen broeder toornig is* en hem het leven verbittert, *die zal strafbaar zijn door 't gerigt;* — *zoo wie eene vrouw aanziet*, *om haar* tot schandelijke gemeenschap *te begeeren*, *die heeft alreede overspel in zijn hart met haar gedaan;* — zij zijn beide even strafbaar voor mijne regtbank, als of ze zich met der daad bezondigd hadden.

Gij ziet dus, M. H., wij zouden onze tekstwoorden tot den grondslag kunnen leggen der gansche Evangelische zedeleer. Zij verdienen daarom ons aller belangstellende overweging. Ik reken dan op uwe aandacht, terwijl ik u deze uitspraak van den Heer te beschouwen wil geven,

I. naar haren zin;

II. naar hare waarheid;

III. naar haar gewigt.

Zoo zullen wij haar regt leeren verstaan, — op hechte gronden leeren gelooven, — en met allen ernst leeren behartigen.

I. De zin der zaligspreking in den tekst is niet zoo gemakkelijk op te geven. De uitdrukkingen zijn geheel figuurlijk, en laten meer dan ééne beteekenis toe. Die beteekenissen zijn evenwel niet zoo verschillend, of ze kunnen, zeer gevoegelijk, tot één hoofddenkbeeld gebragt worden. — Laat ons zien, in hoe verre wij den regten zin kunnen vatten. Daartoe mogen de volgende aanmerkingen voorafgaan.

Digitized by Google

Vooreerst. Al deze zaligsprekingen hebben betrekking op het Messias-rijk, hetwelk, hier op aarde opgerigt, eene bestendige rigting heeft naar den Hemel, en dáár te huis behoort. Zij betreffen, aan den eenen kant, gezindheden en hoedanigheden des gemoeds, welke de CHRISTUS van al zijne onderdanen, ten strengste, vordert; maar zij behelzen, aan de andere zijde, ook beloften, welke Hij aan ieder hunner volkomen vervult. — Die gezindheden en hoedanigheden des gemoeds zijn, b. v., nederigheid en ootmoed; — droefheid over onkunde, verkeerdheden en alle zedelijk gebrek; — zachtmoedigheid en verdraagzaamheid; — verlangen en streven naar de geregtigheid en alle zedelijke volkomenheid, enz. De beloften, welker vervulling door de zoodanig-gezinden mag verwacht worden, zijn: deelgenootschap aan het Koningrijk der hemelen, — vertroosting, vrede en rust der ziele, — heiligheid, en wat dies meer zij.

Ofschoon nu de meesten dezer gezindheden en gemoedshoedanigheden der ware burgers van het CHRISTUS-rijk, voornamelijk, of geheel, hier op aarde, te pas komen en hare gezegende vruchten opleveren; zoo zal toch de zaligheid, daaraan verbonden, eerst in den Hemel volmaakt genoten worden. Dit geldt, zelfs in beide opzigten, van de zaligspreking in onzen tekst. Eerst dan, wanneer de ziel van dit ligchaam der zwakheid en der zonde verlost zal zijn, zal zij in volkomene reinheid voor God leven en Hem, naar de bedoeling van JEZUS, aanschouwen.

Ten tweede. Bij eene aandachtige overweging van deze zaligsprekingen zullen wij bevinden, dat de uitdrukking: »*hunner is het Koningrijk der hemelen*", het algemeene denkbeeld is, waarvan al de anderen slechts wijzigingen of uitvloeisels zijn. Hieruit volgt dus, dat de redenge-

Digitized by Google

vingen, waarmede elk dier spreuken besloten wordt, hoezeer onderling in beteekenis verschillende, nogtans, in den grond der zaak, hetzelfde bedoelen. Zij laten zich allen in het straks genoemde hoofddenkbeeld oplossen; het zijn allen voorregten en zaligheden, welke buiten het Messias-rijk, zonder het geloof in den CHRISTUS, òf volstrektelijk niet, òf niet zoo overvloedig, noch zoo zuiver en bestendig genoten worden. Dit onder het oog houdende, behoeven wij, tot regt verstand van den tekst, slechts aan de woorden van JOHANNES te denken: »*Niemand heeft ooit God gezien, de Eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard*"; of ook aan de uitspraak van PAULUS: »*Wij dan, geregtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heer* JEZUS CHRISTUS, *door wien wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in welke wij staan en roemen in de hope der heerlijkheid Gods.*" (1)

Ten derde. De redengeving, bij elke zaligspreking gevoegd, staat telkens in regtstreeksch verband met de bijzondere gesteldheid, de vereischte hoedanigheid of gezindheid dergenen, die zalig geprezen worden. Derhalve, even gelijk treuren in lijnregt verband staat met vertroost te worden; — hongeren en dorsten met verzadigd te worden; — barmhartigheid te bewijzen met barmhartigheid te ontvangen, enz., zoo moet ook *reinheid van hart* ten naauwste verbonden worden met *God te zien*, en dit laatste (dit zien van God) dus evenzeer tot ons hart, als tot ons verstand betrekking hebben.

Ten vierde. De eene zaligspreking sluit de andere niet

(1) Joh. I: 18. Rom. V: 1 2.

Digitized by Google

uit; ze zijn wel in karakter onderscheiden, maar in doel en strekking geheel één. Wij mogen ze dus niet scherp van elkander afscheiden. Reinheid van hart, b. v., is zeer vereenigbaar, ja naauw verwant met nederigheid en bescheidenheid, — met droefheid over dwaling en zonde, — met sterk verlangen naar de geregtigheid, enz. Zoo zullen de zachtmoedigen, de barmhartigen, de vredestichters even zoowel God zien, als de reinen van harte en de armen van geeste, gelijk ook van dezen evenzeer reinheid des harten gevorderd wordt.

Eindelijk. Eene spreekwijs, vooral eene figuurlijke, kan wel meer dan ééne beteekenis toelaten, die ná aan elkander verwant zijn, maar zij kan en moet slechts éénen zin hebben. Het staat ons dus vrij, in de verklaring, zoowel van de andere zaligsprekingen, als van deze, alle denkbeelden op te nemen, welke niet alleen met de bijzondere uitdrukking, maar ook met den algemeenen geest dier zaligsprekingen en der gansche berg-rede goed overeenkomen; maar wij moeten zorgen, al die denkbeelden tot één hoofddenkbeeld te brengen, — aan elke zaligspreking een bepaalden zin te geven.

Na deze voorloopige aanmerkingen, wil ik trachten, den zin der tekstwoorden te bepalen.

Beginnen wij eerst met de verklaring der spreekwijs: *God te zien.*

God bewoont een ontoegankelijk licht. Hij is de Onzienlijke. — Het spreekt dus van zelf, dat we hier aan geene eigenlijke aanschouwing der Godheid te denken hebben, maar deze spreekwijs, gelijk zoo vele anderen, welke, van dien aard, in de Heilige Schrift voorkomen, op eene Godewaardige wijze moeten opvatten.

Het was oudtijds, onder *Israël*, alleen aan den Hooge-

Digitized by Google

priester vergund, na zich rein gewasschen en zijne witte kleederen, als zinnebeeld der onschuld, aangetrokken te hebben, in het binnenste Heiligdom in te gaan, om aldaar een zinnelijk teeken van Gods tegenwoordigheid te zien, en, als de eerste staatsdienaar van JEHOVA, *Israëls* Koning, bij Hem voor het volk tusschen te treden, en Gods zegen aan de boetvaardigen aan te kondigen.

Ook weet men, welk eene bijzondere onderscheiding, welk eene uitstekende vereering en begunstiging het voor een' onderdaan in het oosten was, tot zijnen Monarch toegelaten te worden; terwijl het gemeenzaam verkeeren met zulk eenen vorst een voorregt was alleen van de Rijksgrooten, die, zelfs altijd, eerst na vele pligtplegingen en met de hoogste omzigtigheid, den zoo magtigen Alleenheerscher moesten naderen. De geschiedenis van ESTHER kan, onder anderen, hier ten voorbeelde dienen.

Uit dit een en ander laat zich de oorsprong der spreekwijze *God te zien* het best verklaren; daaruit kunnen we ook vrij gemakkelijk haren zin opmaken, en daardoor hare kracht eenigermate gevoelen. God te zien, staat namelijk gelijk met den vrijen en vrijmoedigen toegang te hebben tot God, en dit beteekent: in Zijne bijzondere gunst te deelen; – in gemeenschap met Hem zalig te leven; met andere woorden: de hoogste eere en het grootste geluk te genieten, hetwelk op aarde door stervelingen, en in den Hemel door Engelen en gezaligden, een iegelijk naar zijne vatbaarheid, genoten kan worden. Dewijl we nu door den gemeenzamen omgang met iemand, door hem dagelijks te zien, hem het best leeren kennen; zoo kan hiertoe ook gebragt worden het denkbeeld van God te kennen, en wel meer bijzonder in Zijne liefderijke betrekking tot ons; — volkomen overtuigd te zijn, wie Hij, in CHRISTUS, voor ons is; wat wij, als geloovende in Dengene, dien Hij gezonden heeft, voor tijd en eeuwig-

Digitized by Google

heid van Hem te wachten hebben; — eene kennis dus, die ons niet voor Hem doet beven, maar alle vrijmoedigheid geeft, om telkens tot Hem te naderen, en ons hart vol vertrouwen voor Hem uit te storten.„

Gij ziet dus, dat deze denkbeelden nà aan elkander verwant zijn, en dat, wanneer JEZUS aan Zijne echte volgelingen belooft, dat zij *God zullen zien*, Hij, in den grond der zaak, hetzelfde zegt, als: hunner is het Koningrijk der hemelen; — zij zullen vertroost worden; — hun zal barmhartigheid geschieden; — zij zullen Gods kinderen genaamd worden. Immers, het is alleen in het Koningrijk der hemelen, — alleen door JEZUS CHRISTUS, — door den invloed van Zijn woord en Geest —, door het leven in de gemeenschap met Hem en Zijne verlosten, — dat wij eene regt zuivere en zaligende kennis van God hebben. Het is alleen de kennis van God, in het aangezigt van CHRISTUS, den gekruisigden en opgewekten Heiland, die ons, onder al het aardsche leed, en onder al de ellende der zonde, waren troost verschaft. Het is alleen de Evangelische kennis van God, als den Vader van alle barmhartigheid en den God des vredes, eene kennis dus, op het geloof in CHRISTUS gegrond en daardoor geheiligd, die ons tot ware barmhartigheid en vredelievendheid in staat stelt, en ons aan God doet gelijken; zoodat wij, dan eerst, met regt Zijne kinderen mogen genoemd worden. Het is, eindelijk, alleen de Christelijke kennis van God, als den vlekkeloos Heilige, die ons doet hongeren en dorsten naar de geregtigheid van Zijn Koningrijk; gelijk we, alleen door het ware burgerschap van dat Rijk, door het leven in de Gemeente der heiligen, ware bevrediging en verzadiging vinden.

Dit onuitsprekelijk groot geluk van God te zien, gelijk Hij zich door Zijn' Eeniggeborene aan de zedelijke we-

Digitized by Google

reld heeft geopenbaard, wordt door JEZUS toegezegd aan de *reinen van harte.* Zien wij nu wat dit beteekent.

Ook deze spreekwijs is zinnebeeldig. Zij is van ligchamelijke en alle uitwendige reinheid ontleend. Iets wordt rein genoemd, wanneer het door geene vlekken ontsierd, maar vrij is van alles, wat daaraan niet behoort; en dit geldt evenzeer van hetgeen, bezoedeld geworden, weder gezuiverd is, als van hetgeen in zijne oorspronkelijke reinheid is bewaard gebleven.

Gij weet, hoeveel prijs de Joden stelden op de reinheid des ligchaams —, der gereedschappen —, der spijzen der menschen. Dit was een gevolg van hunne godsdienstig-burgerlijke wetten, welke, in de eerste plaats en over het geheel, wel de gezondheid des ligchaams bedoelden, maar waarvan sommigen ook eene hoogere beteekenis hadden.

Zoo stipt de Joden evenwel waren op alle uiterlijke reinheid, zoo zeer verwaarloosden zij de zedelijke zuiverheid. Van daar, dat hunne godsdienst bijkans geheel in uiterlijke regtvaardigheid ontaard, en geveinsdheid zulk een heerschend gebrek onder hen was geworden. Geen wonder dus, dat JEZUS overal zoo sterk aandrong op reinheid des harten. Hij verstond daardoor evenwel geen hart, dat geheel vrij is van zonde: want wie der stervelingen kan ooit met waarheid zeggen: »Ik heb mijn hart gezuiverd en ben rein van alle zonden"? Hoe zou een mensch regtvaardig zijn bij God? (1)

Maar onze ziel wordt rein genoemd, wanneer ze zich van geene misdaden bewust is, waarvoor zij niet, door levendig berouw en waarachtige bekeering, de Goddelijke vergeving heeft ontvangen. Rein mag zij heeten, wan-

(1) Job XXV: 4.

Digitized by Google

neer ze niet onder de heerschappij staat van ongeregelde driften en begeerlijkheden, maar een' afkeer heeft van alle overtreding der Goddelijke wet; — wanneer zij alzoo, door betamelijke gezindheden en bedoelingen geleid, zich zóó naar buiten vertoont, als zij werkelijk bestaat, en zóó bestaat, dat ze zich gerustelijk naar buiten durft vertoonen. Met één woord, onze ziel is rein, wanneer we opregt zijn voor God en de menschen. Wilt gij voorbeelden? Abraham was rein van hart; want hij wandelde voor Gods aangezigt, en was opregt. David was, niettegenstaande zijn bedreven kwaad, rein van hart, zoodra hij, na opregt berouw, zich van Gods genade in de uitdelging zijner schuld mogt verzekerd houden. De Heer noemde Zijne discipelen, na de plegtige voetwassching, allen rein, met uitzondering alleen van Judas. Paulus was rein van hart, omdat hij zich oefende, altijd een onergerlijk geweten te hebben bij God en de menschen. Wij zijn allen rein, wanneer we God en den naasten liefhebben, uit een goed geweten en een ongeveinsd geloof. Dit toch is het einde des gebods. Dit is de geest, de kern en het wezen van het Evangelie der verzoening; — dit de kracht van het Christelijk Geloof, waardoor zondaren, geregtvaardigd en geheiligd, tot vrede met God kunnen gebragt en Zijne kinderen mogen genoemd worden.

Ik meen genoeg gezegd te hebben, M. H., om u de uitspraak van den Heiland in den tekst te doen verstaan. Laat ons nu hare waarheid overwegen.

II. Het zal mij weinig moeite kosten, u de waarheid van 's Heeren uitspraak te betoogen. Ook zonder betoog houdt gij u daarvan overtuigd, uw geweten daaraan mede

Digitized by Google

getuigenis gevende. Ik achtte het evenwel niet ongepast, ter bevordering van den heilzamen indruk mijner rede, de voornaamste bewijzen daarvoor u te herinneren.

Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien! Wanneer wij deze zaligspreking in verband beschouwen met de anderen en met de gansche leer der Heilige Schrift, dan volgt daaruit noodwendig, dat de *onreinen* van harte God *niet* zullen zien. Wij mogen derhalve, naar de straks gegevene verklaring, deze uitspraak des Heeren, met andere woorden, aldus omschrijven: Hoogst gelukkig zijn reeds in dit leven — maar nog veel gelukkiger zullen in het volgend leven worden de opregten voor God, die Zijne geboden liefhebben. Zij toch zullen door heilige overdenkingen en gebeden, door heilige gezindheden en daden, in de zaligste gemeenschap met God leven, — Zijne hooge gunst, hoe langer zoo meer, genieten. Daarentegen zullen alle geveinsde vromen en alle werkers der ongeregtigheid Gods ongenoegen op zich laden, en Zijne geduchte straffen ondervinden. — Dit is dan de zin van den tekst. Om ons nu van de waarheid daarvan te overtuigen, behoeven wij slechts te letten, zoo wel op *Gods volmaaktheden*, als op *onze eigene natuur en bestemming.*

Wat Gods *volmaaktheden* betreft, wijzen we u, *vooreerst*, op Zijne *alwetendheid.* Hij is de Kenner der harten. Voor Hem is niets bedekt. Hij schouwt van Zijnen hoogen Troon op al de bewoners der aarde; Hij let op al hunne gangen. De mensch moge aanzien wat voor oogen is, en zich daardoor laten misleiden; de Heer ziet op het hart; Hij doorgrondt het verborgenste der gedachten. Wat baat ons dus alle uitwendige deugd, alle vertooning van godsdienstigheid bij Hem, wien geen schijn kan bedriegen? Hoe meer we door huichelarij ons zelven de

Digitized by Google

eere der menschen weten te verschaffen, des te meer verbeuren we het welgevallen des Allerhoogsten. — Zullen we ons dus in Zijne zalige gemeenschap kunnen verblijden; — door gebeden en lofgezangen en heilige overdenkingen als met Hem verkeeren, — dan moet ons hart ons niet veroordeelen; want God is meerder dan ons hart, en Hij kent alle dingen. Dit wordt ons, *verder*, nog meer bevestigd door de gedachte aan Gods *heiligheid* en *regtvaardigheid.*

Hij, die alles weet, is ook te rein van oogen, om het kwaad, met onverschilligheid, te aanschouwen. Hij is barmhartig, en vergeeft gaarne aan alle boetvaardige zondaren; maar wanneer wij ons verharden, om in de zonde te blijven, dan straft Hij ons, naar onzen moedwil. Zijne oogen zijn op de regtvaardigen, en Zijne ooren tot hun geroep; maar Zijn aangezigt is tegen degenen, die kwaad doen. De booze zal bij Hem niet verkeeren. Met brandoffers en reukwerk en alle uiterlijke eerbewijzing kunnen we onze overtredingen bij Hem niet goedmaken; want Hij heeft slechts lust aan waarheid in het binnenste. Die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid. De verkeerden van harte zijn Hem een gruwel, maar de opregten van gemoed Zijn welgevallen.

De waarheid van onzen tekst zullen wij, *ten andere*, volkomen moeten toestemmen, wanneer wij letten op *onze eigene natuur en bestemming.* Wij zijn redelijke wezens, kennende het goed en het kwaad. Naar het ligchaam mogen wij, in vele opzigten, aan de dieren gelijken; naar den geest zijn wij aan de Engelen vermaagschapt. Het vleesch begeert tegen den geest, en de mensch heeft een' strijd op aarde; maar daardoor moet hij juist geoefend en bekwaam gemaakt worden, ter bereiking zijner verhevene bestemming. De aarde toch is slechts onze

Digitized by Google

aanvankelijke woning; ons burgerschap is in den Hemel. Maar daarin kan niets komen, dat onrein is. Alle besmetting des vleesches en des geestes is daar vreemd. Zonder heiligmaking zal niemand den Heere zien. — Daarom heeft onze God en Vader, die ons met zulk een' verheven aanleg geschapen, en tot Engelen-reinheid geroepen heeft, ons alle noodige hulpmiddelen daartoe geschonken. Hij heeft Zijne wet in ons binnenste gegraveerd, en ons bekend gemaakt, wat goed is. Zelfs heeft Hij ons zijn' Eengeboren Zoon gezonden, om ons een voorbeeld te geven van onbesmette heiligheid. — JEZUS CHRISTUS heeft zich daarom voor zondaren overgegeven, opdat Hij hen zou verlossen van alle ongeregtigheid, en zich zelven een eigen volk zoude reinigen, ijverig in goede werken. Al wie dus den Naam van CHRISTUS noemt, moet afstand doen van alle ongeregtigheid; want niet een iegelijk, die tot Hem zegt: Heere! Heere! zal ingaan in 't Koningrijk der hemelen, maar die daar doet den wil Zijns Vaders, die in de hemelen is.

Dit weinige moge genoegzaam zijn ten betooge der *waarheid* van den tekst. Wijden wij den overigen tijd aan de beschouwing van zijn *gewigt*.

III. *Zalig zijn de reinen van harte, want zij zullen God zien!* — Dit Schriftwoord is van hoog gewigt voor de *heiligmaking* en de *vertroosting* onzes levens. Voor onze heiligmaking, omdat het ons van alle slechts uiterlijke vroomheid en halve deugd afschrikt, en tot ware godzaligheid, ten krachtigste, aanspoort.

Niets is voor onze oefening in de godzaligheid gevaarlijker dan zelfmisleiding; en nogtans is er, helaas, geen kwaad zoo algemeen als dit. Ongeregelde neigingen en

Digitized by Google

begeerlijkheden, eenmaal tot booze hartstogten aangegroeid, kunnen ons verstand geheel verbijsteren, en ons geweten, voor langen tijd, in slaap wiegen. Dikwijls brengen we, door zekere uiterlijke regtvaardigheid, onze medemenschen in den waan, dat we waarlijk vroom en deugdzaam zijn. En al zijn we geene eigenlijk gezegde huichelaars, onze eigenliefde laat zich toch zoo gaarne streelen; het is zoo zoet, geprezen te worden; wij laten ons zoo ligt iets goeds aanleunen, en loopen, zoo doende, zeer ligt gevaar, ons met den lof der stervelingen te vergenoegen. Zoo kunnen we dikwijls, jaren lang, ons zelven misleiden, door de oogen te sluiten voor onze gebreken, en hoog bij onze geringe deugd op te zien.

Van hoeveel belang is het dus voor onze heiligmaking, dagelijks ons hart te onderzoeken en doortezoeken, — daarbij vooral lettende op de geheime beginselen en drijfveêren onzer handelingen. Daartoe nu moet, benevens zoo vele andere uitspraken van het Goddelijk woord, ook deze zaligspreking ons dienen. De gedachte aan den heiligen, den alwetenden en regtvaardigen God, buiten Wiens gemeenschap niets dan rampzaligheid voor ons te vinden is, moet ons telkens van allen boozen handel, van alle misdadige overleggingen, van alle onreine begeerlijkheden afhouden. En zijn we eenmaal zoo gelukkig van niet meer verslaafd te zijn aan deze of gene kwade neiging, we hebben daarom geene mindere waakzaamheid noodig; niet alleen om, bij het sluimeren der ééne drift, door geene andere te worden overvallen; maar ook, om gestadige vorderingen te maken op den weg der godzaligheid. Zoo moeten we gedurig waken en bidden en strijden tegen alle verzoeking. Wij mogen niet rusten, zoolang er nog eenige wortel der ongeregtigheid in ons is overgebleven. Het kwaad, waartoe wij de meeste overhelling hebben, en dat we, ter liefde van onzen hartstogt,

Digitized by Google

zoo gaarne in bescherming zouden willen nemen, moet het eerst aangegrepen en met allen ijver uitgeroeid worden. Niets, wat eenigermate met Gods gebod strijdig is, mag gering geacht en vergoelijkt worden. Onze liefste lust moeten wij ten offer brengen op het altaar des Christelijken geloofs. Het oog, dat ons ergert, moet uitgetrokken —, de hand, die ons ten val zou brengen, moet afgehouwen en weggeworpen worden. En hoe veel moeite, welke groote opofferingen, wat heeten strijd dit kost, kunnen slechts die weinige ware vromen getuigen, wier lust en toeleg het steeds is, God met eene willige ziel en een volkomen hart te dienen.

Maar is de strijd der godzaligheid zoo moeijelijk, het ontbreekt ons ook niet aan krachtige drangredenen en opwekkingen. *Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien!* Zietdaar het woord van den Oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, dat ons ten sterkste moet aanvuren. De hoogste eere, het grootste geluk, de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, die de gansche wereld ons niet geven kan, en dien wij toch niet kunnen missen, zonder diep rampzalig te zijn, is hier te verwerven. Het geldt hier niets minder dan den gemeenzamen omgang met den Allerhoogste; den vrijen toegang te hebben tot den Heer des hemels en der aarde, gelijk een kind tot zijnen vader.

Weest dan heilig; want uw Vader in den hemel is heilig! Door Zijnen wil te doen wordt gij, hoe langer zoo meer, Zijner nature deelachtig. Broeders en Zusters! indien deze kroone, zoo begeerlijk in het oog der Engelen, ons niet aanlokt, dan hebben wij onzen adel in CHRISTUS verloochend, en er is niets meer in staat, om ons gemoed te treffen, of het moest de gedachte zijn aan dien worm, die niet sterft, — aan dat vuur, dat niet wordt uitgebluscht, — aan die weening en knersing der

Digitized by Google

tanden, in de buitenste duisternis, — aan dien schat van toorn en verbolgenheid, — aan dat eeuwig verderf, van het aangezigt des Heeren en van de heerlijkheid zijner sterkte!

O, dat wij ons zelven dan, op geenerhande wijze, misleiden; maar met allen ernst acht geven op hetgeen tot onzen vrede dient, eer het eenmaal te laat is! Bij God is een rijkdom van verdraagzaamheid en goedertierenheid, maar alleen om ons tot bekeering te leiden. Bij den Vader van alle barmhartigheid is menigvuldige vergeving, maar opdat Hij gevreesd worde. Is er iemand onzer, die zich aan de eene of andere misdaad heeft schuldig gemaakt, welke hem zwaar op het harte weegt, — hij wanhope toch niet aan Gods genade; maar misbruike evenmin die genade, om in de zonde te blijven. Het bloed van JEZUS CHRISTUS, Zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonde; maar een iegelijk, die deze hope op Hem heeft, moet zich zelven reinigen, gelijk Hij rein is. Wij moeten, bij hartelijk berouw over het gepleegde misdrijf, alles, zooveel mogelijk, zoeken te herstellen; al zouden we daarbij de grootste valsche schaamte moeten overwinnen, en ons zelven vele tijdelijke voordeelen ontzeggen. Die een vriend der wereld zijn wil, is een vijand van God, en heeft zijn' loon weg. Maar indien wij ons hart voor den Alwetende gezuiverd hebben, en Hij onze schuld heeft uitgedelgd, dan moge de wereld ons miskennen, zoo veel zij wil; wij kunnen dan juichen in de gemeenschap des Allerhoogsten, en Zijne gunst zal ons bedekken als een schild!

Tot de reinheid des harten behoort niet alleen het afstand doen van alle ongeregtigheid, maar ook het streven naar de vervulling van al de pligten der godzaligheid, — het jagen naar de volmaking, die in CHRISTUS is.

Maar ook hiertoe moet de overwogene uitspraak des Heeren ons, ten krachtigste, aansporen. Ik behoef u dit

Digitized by Google

niet met vele woorden aan te wijzen. Slechts eenige Schriftwoorden wil ik u herinneren, die ons het allernaauwste verband leeren tusschen reinheid des harten en tusschen de zuivere kennis van God, en de zalige gemeenschap met Hem. »*Die mijne geboden heeft, en dezelve bewaart, — ik zal hem lief hebben en mij zelven aan hem openbaren; en mijn Vader zal hem lief hebben, en wij zullen tot hem komen en woning bij hem maken.*" (1) Zoo spreekt de Heer, die met waarheid zeggen kon: »*Wie mij gezien heeft, heeft den Vader gezien!*" En de Apostel, die zeker 't meest in den geest des Meesters was ingedrongen, verklaart ons, met ronde woorden: »*Hieraan kennen wij, dat wij Hem* (CHRISTUS) *gekend hebben, zoo wij Zijne geboden bewaren, Die daar zegt: ik ken Hem, en Zijne geboden niet bewaart, die is een leugenaar; maar wie Zijn woord bewaart, in dien is waarlijk de liefde Gods volmaakt geworden. Dië zegt, dat hij in Hem blijft, die moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.*" (2)

Christenen! wilt gij uwen Vader in den hemel dagelijks zien, en in Zijne zalige gemeenschap leven, reinigt dan uw hart, elken dag meer en meer, van alle besmetting der zonde. Bewaart u zelven rein, opdat gij telkens met vrijmoedigheid tot Hem, in wien gansch geene duisternis is, moogt kunnen bidden: »Schep mij een rein hart, o God! en bevestig in het binnenste van mij een' vasten geest." Met de hulp van den Vader der lichten, die zijnen Geest geeft aan allen, die Hem bidden, behoeft gij geene de minste vlek in uwe ziel te dulden; »want *zoo wat wij bidden, ontvangen wij van Hem, dewijl wij Zijne geboden bewaren, en doen hetgeen behagelijk is voor Hem.*" (3)

Het wordt tijd, dat ik u het gewigt der behandelde waarheid, ook voor den *troost* onzes levens aanwijze.

---

(1) Joh. XIV; 21, 23. (2) 1 Joh. II: 3—6. (3) 1 Joh. III: 22.

Veel is er in dit leven, dat ons geluk in den weg staat. Nu eens bedroeft ons de beperktheid onzer kennis, vooral omtrent God en het Goddelijke; dan weder betreuren wij ons veelvuldig zedelijk gebrek, onze onreinheid voor God, en de onvolkomenheid van al het aardsche. Dikwijls gaan we gebukt onder het lijden dezer wereld, en soms kwelt ons ook de vreeze des doods. Maar indien wij slechts allen boozen handel vaarwel zeggen, zoodat wij met vrijmoedigheid aan God kunnen denken, en in onze gebeden niet verhinderd worden; — dan mogen wij het hoofd moedig opwaarts heffen, en behoeven ons over niets te beangstigen. *Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien!* Het is juist door lijden, door gedurige ondervinding, dat de aarde, met al hare goederen, ons niet kan voldoen, dat onze ziel zich meer en meer van het stof leert losmaken, en tot haren Formeerder verheffen. Hoe meer we ons aan de heerschappij der zinnelijkheid onttrekken, des te vatbaarder worden wij voor de gemeenschap met God. Hoe meer wij ons boven al het wisselvallige dezes levens weten te verheffen, des te meer nadert onze geest den Koning der eeuwen, bij wien geene verandering is noch schaduwe van ommekeering. Hoe minder wij ons hechten aan het zienlijke, des te scherper wordt het oog onzes verstands, om den Onzienlijke te aanschouwen. Door een redelijken, van alle dweeperij afkeerigen omgang met den Almagtigen, den Algoede en den Alwijze, leeren wij Hem, niet alleen meer en meer kennen, beminnen en gehoorzamen, maar ook volkomen op Hem vertrouwen. Dan aanschouwen wij Hem, met de oogen onzer ziele, niet alleen in de werken Zijner schepping en voorzienigheid, maar ook in het groote, eeuwiglijk aanbiddenswaardige plan onzer verlossing door JEZUS CHRISTUS. Dan openbaart zich de Vader der geesten, op eene gansch

onbedriegelijke wijze, aan onzen geest, en wij worden verzadigd met eene vreugde, gelijk die der Engelen en der volmaakt regtvaardigen, die hunne woonstede hebben in den Hemel, waar zij zich verlustigen in de aanschouwing der werken en volmaaktheden van hunnen en onzen Schepper; in de aanbidding en verheerlijking van hunnen en onzen Heer. Zoo leeren wij reeds hier op aarde als in den Hemel leven, en ons boven al het ondermaansche leed verheffen. Volkomen overtuigd, dat de Vader in CHRISTUS nooit iets anders kan bedoelen dan onze eeuwige volmaking en zaligheid, geven wij ons geheel aan Zijne leiding over, niets begeerende dan hetgeen Hem welbehagelijk is. Zoo wandelen wij in de vreeze Gods, maar ook in blijde hope op Hem, den tijd onzer inwoning in dit land der vreemdelingschap; en, wenkt ons eenmaal de dood, dan worden wij niet verschrikt, maar verlangen slechts ontslagen te worden van het ligchaam der zonde en der sterfelijkheid, om met CHRISTUS te zijn, in de gewesten des vredes en der volmaakte reinheid, waar God zich, op nooit gekende wijze, te aanschouwen geeft. Daar is liefelijkheid en verzadiging van vreugde voor Zijn aangezigt, eeuwiglijk en altoos. De Heer toch, de waarachtige Getuige, — de onfeilbare Woordvoerder Gods —, Hij, die in den schoot des Vaders is, heeft het gezegd: »*Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien!*

AMEN.

Digitized by Google

3

LEERREDE

TER NABETRACHTING OP HET HEILIG AVONDMAAL.

NAAR

JOZUA 24. VS. 27^{b}.

DOOR

M. VAN MEETEREN,

Predikant te Amsterdam.

Digitized by Google

GEZANG CVIII, vs. 1—3.

PSALM CXIX, vs. 3.

PSALM LXXIII, vs. 13.

Digitized by Google

LEERREDE

TER NABETRACHTING OP HET HEILIG AVONDMAAL.

JOZUA 24. vs. 27b.

Opdat gij uwen God niet liegt.

JOZUA, de Leidsman van ISRAËL in het beloofde land *Kanaän*, stond nabij het einde zijns levens. Dan hij wilde deze aarde niet verlaten, zonder aan het geliefd volk zijn' laatsten raad op ernstige en indrukmakende wijze gegeven te hebben. Reeds had hij daartoe, blijkens het vorige Hoofdstuk, ernstige woorden tot de Oversten des volks gesproken. Doch hetzelfde wilde hij ook voor het gansche volk doen. Te dien einde werd eene algemeene volks-vergadering te *Sichem* belegd, waarin de eerwaardige grijsaard de weldadige leidingen Gods, van de dagen der vaderen aan voorstelde, en ten slotte de menigte opwekte, om tusschen JEHOVA en de afgoden te kiezen. Met geestdrift wordt de dienst van JEHOVA gekozen. Nu stelt hij hun nogmaals het gewigt dier keuze voor, ten einde een' onberaden stap te verhoeden. Maar toen nu *Israël* bij de eens gedane keuze volhardde, bragt JOZUA

Digitized by Google

de aangegane verbindtenis in geschrift, legde dit bij het Wetboek des Heeren neder, en rigtte bovendien een' gedenksteen voor deze merkwaardige gebeurtenis op, ten einde het volk, door het zien daarvan op de plaats der onderlinge zamenkomst, bewaard mogt blijven voor ontrouw: *opdat gij*, dus drukt hij zich in den tekst uit, *uwen God niet liegt* — opdat gij Hem door uwen volgenden levenswandel niet verloochent.

Ook wij, M. B., hebben dezen morgen een verbond met onzen God gesloten. Immers bij ons aanzitten aan het Heilig Avondmaal was het niet God alleen, die ons de heerlijkste beloften in CHRISTUS deed; ook wij droegen Hem ons hart en leven op. — JOZUA echter oordeelde, blijkens den tekst, het gevaar voor *Israël* aanwezig, dat het beloven, doch niet volbrengen zou. Hij nam dus maatregelen, om, zoo mogelijk, dit gevaar te voorkomen. Maar zou dit voor ons min noodig of belangrijk zijn? *Israël* is dikwijls en zwaar van zijnen God afgeweken. Wij, die dezen morgen Avondmaal vierden, hebben wij altijd en met genoegzamen ijver volbragt, wat wij den Heer hebben toegezegd? — O! wien dekt niet schaamte het aangezigt bij deze vraag? — En gij, jeugdige leden, die heden voor het eerst met ons aanzat! meent toch niet, dat dit gevaar voor u niet bestaat, dewijl gij met een warm hart, misschien met tranen in de oogen, het brood des levens at en den beker des heils aan de lippen bragt! want ook wij, die nu zoo menige ontrouw betreuren, deden het even als gij eens voor het eerst, en onder soortgelijke bewegingen des gemoeds. — En daarom, Gel., nemen wij het woord van JOZUA, als ware het ook tot ons gesproken, met ernst ter harte, en onze nabetrachting op het gevierde Avondmaal zij onderlinge waarschuwing en raad, opdat ons niet overkome, wat JOZUA voor *Israël* vreesde! Ik wil daartoe

Digitized by Google

I. u voorstellen, op welke wijzen wij onzen God liegen zouden, tegen die verbindtenis aan, die wij in het Avondmaal gesloten hebben;

II. u op het gevaar, waarin wij daartoe gedurig verkeeren, opmerkzaam maken;

III. door voorstelling van het groote gewigt van trouw aan onze verbindtenis, u en mij zelven dringen tot waakzaamheid en strijd, opdat ons niets dergelijks overkome.

I. Ik stel u dan eerst voor, *op welke wijzen wij onzen God zouden liegen, tegen die verbindtenis aan, die wij in het Avondmaal gesloten hebben.*

Wij zouden zulks doen, wanneer wij ons beleden berouw met geene daden bevestigden, — ons aan God geschonken vertrouwen door ongeloof weêrspraken, — de afgezworen wereld op nieuw liefhadden.

Wij zouden, zeiden wij, onzen God liegen, *wanneer wij ons beleden berouw met geene daden bevestigden.*

Het vieren van het Avondmaal is eene plegtige schuldbelijdenis voor God. Immers CHRISTUS roept daar niet regtvaardigen, maar zondaars tot bekeering, en de teekenen en onderpanden van de vergeving onzer zonden in zijn bloed hebben alleen beteekenis en waardij voor hen, die door mishagen aan zichzelven behoefte ontwaren aan de vertroostingen der genade Gods. Dezulken nu verklaarden wij door ons toetreden te zijn: *zondaren, niet waardig Gods kinderen genaamd te worden*, die de schei-

Digitized by Google

ding, welke de zonde tusschen God en ons gemaakt heeft, smartelijk gevoelen, met schaamte op onzen vorigen ijdelen wandel, of op het onreine en gebrekkige daarin, terug zien, en wien dus de Middelaar welkom is, die onze schuld verzoende door zijn bloed, en ons vrede met God en met ons zelven wil schenken. — Doch moet dat berouw alleen dáár verklaard worden, niet ook, ja wel meest, in ons volgend leven? Zal de eerstgewasschene terstond wederkeeren tot de wenteling in het slijk? En wanneer hij zulks doet, is het niet voldoend bewijs, dat het hem met zijne reiniging geen ernst was? Maar wanneer nu wij, opgestaan van de tafel des Heeren, den strijd tegen de beleden zonden niet ernstig beginnen of krachtig voortzetten, maar tot vorigen onheiligen, zorgeloozen wandel terugkeeren; wanneer b. v. de wellustige de onreinheid des vleesches, de brasser en dronkaard zijne onmatigheid niet verzaakt; wanneer de oneerlijke, de bedrieger, de dief, de woekeraar, de gierigaard, zijne vorige zondige wegen weder betreedt, zoodra hij het huis des Heeren verlaten heeft; wanneer verdeelde echtgenooten voortgaan in twist en tweedragt te leven; wanneer ongehoorzame kinderen eene kwelling blijven voor hunne ouders; wanneer degenen, die in vijandschap met anderen leefden, op nieuw hatelijk zijn en de anderen hatende; wanneer booze hartstogten en neigingen even ongetemde heerschappij, als vroeger, over ons voeren, en er — om kort te gaan — niets door ons gedaan is, dan aan het Avondmaal schuldbelijden, maar na hetzelve geene enkele schrede voorwaarts op den weg der godzaligheid: — ach! *dan hebben wij onzen God gelogen* want wij hebben ons aan het Avondmaal beleden berouw door geene daden bevestigd.

Aan dit kwaad zouden wij ons al verder schuldig ma-

ken, *wanneer wij ons aan God geschonken vertrouwen door ongeloof weêrspraken.*

In het Avondmaal betoont God zich aan ons in al den onpeilbaren rijkdom van Zijne genade. Hij toch heeft ons eerst lief gehad, toen wij nog zondaren waren en onze behoefte aan Hem niet kenden. Hij heeft zich het grootste offer, dat van Zijn' eigen Zoon, laten welgevallen, om den slagboom op te heffen, die ons van Zijne liefde scheidde. Hij bidt ons door het Evangelie: *Laat u met Mij verzoenen!* en ook waar wij op nieuw gezondigd hebben, roept Hij het den berouwhebbenden, met heenwijzen op CHRISTUS, toe: *In Hem hebt gij eene voorspraak, eene verzoening voor uwe zonden!* — Een God nu, die alzoo spreekt, en tot zoo duren prijs verlorenen behoudt, is Hij niet het volle vertrouwen onzer harten waardig, nevens of boven wien ons niets gelusten mag in hemel of op aarde, daar wij in Zijnen Zoon het onderpand hebben, dat *Hij ons ook met Hem alle dingen zal schenken, en ons alles zal doen medewerken ten goede?*

Dien God hebben wij dan ook in het Avondmaal als den God onzes heils, als onzen Vader in CHRISTUS aangenomen. Zijne vaderlijke roepstem toch, die in de heilige teekenen tot ons kwam: *Keert weder, gij afkeerige kinderen!* hebben wij door ons toetreden met kinderlijk vertrouwen beantwoord, en gezegd: *Zie hier zijn wij; wij komen tot U, Gij zijt de Heer onze God.* — Doch wanneer het nu hierbij blijft; wanneer onze volgende levensdagen op nieuw van morrende ontevredenheid met zijne beschikkingen getuigen; wanneer eigen zin en lust, meer dan de raad en het gebod onzes Gods, de leiders van ons leven zijn; wanneer vertrouwen op ons zelven of op menschen het zalige gevoel van onze afhankelijkheid van Hem verdringt; wanneer het geloof aan Zijne onveranderlijke liefde niet in staat is, den bangen

Digitized by Google

nacht van zorgen voor ons oog te verhelderen; wanneer wij, eindelijk, niet bij iedere afwijking van Hem ook berouwvol wederkeeren tot Hem, maar leven kunnen in eene verbroken gemeenschap met God, zonder de behoefte aan Hem smartelijk te ontwaren: — o! *dan hebben wij onzen God gelogen;* want ons ongeloof weêrsprak dan het vertrouwen, dat wij Hem in het Avondmaal geschonken hebben.

Eindelijk, wij zouden zulks mede doen, *wanneer wij de afgezworen wereld op nieuw liefhadden.*

Het heil, dat ons het Avondmaal aanbiedt, is van eene geestelijke natuur: vrede en vriendschap met God in CHRISTUS, reiniging van hart en leven, de hoop eener zaligheid, wier onbeperkt genot met CHRISTUS verborgen is bij God, doch die ons echter hier reeds zalig maakt in de hope, en het hart derwaarts opheft, waar onze schat is.

Dat goed nu verklaarden wij boven het stoffelijke en vergankelijke te begeeren, en zulks met verloochening van alles, wat ons dat heil niet kan schenken of het genot daarvan zou onmogelijk maken. Immers door ons aanzitten aan het Avondmaal betuigden wij plegtig, dat wij ons heil buiten ons zelven en de wereld, alleen in CHRISTUS zoeken. — Maar wanneer ons, opgestaan van den Heiligen Disch, onze vroegere aardsche zin op nieuw beheerscht, het vergankelijke oog en hart bekoort, het goed en de eer der aarde, als de beste bezitting, met drift worden nagejaagd; wanneer, zoo al niet in een ongebonden dienen der zinnelijkheid, toch in gedurige verstrooijing en ijdele, beuzelachtige vermaken het korte en kostelijke leven wordt doorgebragt, en weinig of niet in het behartigen van 't geen ons zelven veredelt en heiligt, of voor onze medemenschen, tot wie wij in betrekking

Digitized by Google

staan, nuttig is; wanneer, om kort te gaan, genieten van 't geen niet uit den Vader, maar uit de wereld is de taak onzes levens blijft: — ach! *dan hebben wij onzen God gelogen;* want wij hebben de afgezworen wereld op nieuw lief gekregen.

II. En nogtans — *wij verkeeren gedurig in gevaar om zulks te doen.* Ik ga u daarop in het tweede deel mijner rede opmerkzaam maken.

Bedenken wij slechts, wie God is, aan wien wij ons verbonden hebben; — wie wij zijn, die ons alzoo verbonden; — wat de wereld is, waarin wij dat verbond moeten volbrengen.

Wie is Hij, aan wien wij ons zoo plegtig *verbonden hebben?*

Het antwoord op die vraag is reeds geschikt, om ons het gevaar van ontrouw te doen beseffen. Het is een verbond aangegaan met God, het Wezen aller wezens, dat al, wat heerlijk en volkomen is, in zich vereenigt. Hij is *de Heilige, te rein van oogen, dan dat Hij het kwaad zien zou; de Alwetende*, die ons dag en nacht nabij is, *die ons zitten en ons opstaan weet, en van verre onze gedachten verstaat.* — En ware het nu zoo, dat het verbond met Hem slechts eischte, dat wij alleen op bepaalde dagen of uren ons met Zijne dienst zullen bezig houden; wij gelooven, dat, hoe zwaar het hun ook mogt vallen, duizenden Zijne voorhoven zouden bezoeken, of zich voor Hem in de binnenkamer buigen. Of wel, vorderde Hij slechts van ons, offers van ons goed, vasten en onthoudingen op Zijne hooge feesten: — o! de duizende varren en rammen, door *Israël* op zijne altaren ontstoken, de zelfkwellingen, die zelfs het Heidendom

Digitized by Google

zich voor zijne goden getroost, doen ons vertrouwen, dat veler ijver hier niet zou te kort schieten.

Maar neen; geheel wat anders wacht *Hij*, *die niet woont in tempelen met handen gemaakt*, *en niet gediend wordt van menschenhanden*, *als iets behoevende.* Iets anders ook hebben wij Hem in het Avondmaal toegezegd. Wij moeten *God liefhebben met geheel ons hart*, *en met geheel onze ziel*, *en met geheel ons verstand.* Ons geheele leven moet Hem gewijd zijn; niet slechts dat uitwendige, dat door menschen aanschouwd wordt; neen, ook het leven des gemoeds, dat blootligt voor Hem, *die harten en nieren beproeft.* — Dienaren van menschen hebben dagen of uren, waarover zij vrij voor zichzelven kunnen beschikken. Niet alzoo de dienaar Gods. Hij behoort Hem toe bij dag en bij nacht; 't zij wij eten, 't zij wij drinken, 't zij wij iets anders doen: — 't moet alles geschieden ter eere Gods. En zij het nu ook eene troostvolle waarheid, dat God een Vader is, *die weet*, *wat maaksel wij zijn*, *en die gedachtig is*, *dat wij stof zijn;* die verschoonende ontferming biedt geen' troost bij ijverloosheid of voorbedachte ontrouw. Zij bemoedigt slechts den opregte van hart, die bij ijverig streven, om Hem te behagen, alleen gebrekkige proeven aan Zijn heilig oog kan voorleggen. — O! wie onzer gevoelt het dan niet, bij de ernstige gedachte, welk wezen Hij is, wien wij ons overgeven, hoeveel *gevaar* wij loopen van ontrouw te worden, en alzoo van *onzen God te liegen?*

En zulks nog zoo veel te meer, wanneer wij, ten tweede, bedenken, *wie wij zijn*, *die ons alzoo verbonden.*

Wij zijn *zondaren*, en zulks niet alleen door onze uitwendige handelingen, maar ook, in den bijbelschen zin van het woord, met ons hart, de bron van onze

daden. In ons wonen velerlei onheilige lusten en begeerten, woelen dikwijls booze hartstogten, zijn gevoelens en neigingen, die, ofschoon tot onze natuur als menschen behoorende, nu eens te sterk, dan weêr te zwak zijn, of eene verkeerde rigting bij ons genomen hebben. En o bij hoe velen is het kwaad, dat in 't hart woont, de jaren van teugelloos involgen daarvan, tot eene overheerschende magt geworden! *Wie* toch, sprak eens de Heer, *de zonde doet, is een dienstknecht der zonde.* — Maar wat dus wordt hierdoor voor ons het dienen van God? Immers een bestendig verloochenen van, een gedurig strijdvoeren tegen zich zelven. Zoudt gij het dan niet met mij moeijelijk noemen, en het gevaar groot, van te wijken uit het regte levensspoor? Wie het wil ontkennen, hoe jammerlijk moet hij vreemdeling zijn in zijn eigen hart!

Ik weet het, wanneer onze verbindtenis aan God opregt is, dan is zij niet het werk van vleesch en bloed, maar eene *geboorte uit den Heiligen Geest.* Ik erken het, God *werkt in ons, beide het willen en het werken naar Gods welbehagen.* Doch zijn dan daarmede de gevaren van ontrouw voor ons weggenomen? Geenszins; slechts is nu mogelijk geworden door God, wat onmogelijk was bij menschen: de strijd tegen, de overwinning der zonde. 't Is eene Goddelijke levenskracht in ons; maar — niet als in de plant, die onbewust groeit en tot wasdom komt, noch ook als die, waardoor wij onwillekeurig ademhalen en het bloed door onze aders stroomt; neen — 't is eene kracht, die door ons gebruikt moet worden, om *onze eigene zaligheid te werken* en wel *met vreeze en beven*, met heilig ontzag, wegens de heerschappij der zonde in ons. 't Is eene *vernieuwing des gemoeds naar het evenbeeld Desgenen, die ons geschapen heeft*, maar welke trapswijze geschiedt, gelijk de herstelling eens kranken. En gelijk bij dezen eene enkele

Digitized by Google

onvoorzigtigheid kan terugzetten, ja vernietigen, wat gewonnen scheen, zoo kan één onbewaakt oogenblik de betreurenswaardige oorzaak worden eener schromelijke afwijking van de trouw, aan onzen God toegezegd.

Wat, eindelijk, dit gevaar van onzen God te liegen nog vermeerdert, is *de wereld, waarin wij dat verbond moeten volbrengen.*

Kunnen wij zulks ontkennen? — Wij leven niet alleen in deze wereld, maar zijn ook door ons ligchaam verwant aan het stof. Als stoffelijke wezens hebben wij behoeften, die bevredigd moeten worden; en hoe dikwerf is haar drang zoo sterk, dat wij gereed staan, om haar onzen God te vergeten! Of is 't niet b. v. eene helden-overwinning in den arme, die aan alles gebrek heeft, als hij zijne hand terughoudt van des naastens goed, waar hij het, zonder eenige vreeze voor ontdekking, nemen kan? — Bovendien, wij zijn zinnelijke wezens, en, *wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid des vleesches, en de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens*, vroeger meer of min de beheerscheressen onzes levens, hebben niet op eens al haren invloed op ons gemoed verloren; maar gestadig begeert het vleesch tegen den geest. En, wierd die strijd der godzaligheid nog maar gestreden te midden van strijdgenooten, wien 't allen daarmede heilige ernst was; hoeveel krachtiger zouden wij door die eendragt wezen! Maar, helaas! *wij leven in eene wereld, die in het booze ligt.* Duizenden bekommeren zich weinig of niet over het dienen van God. Onder onreinen dus moeten wij naar reinheid streven. En zelfs zij, die waarlijk met ons strijden — ach! zij gaan evenmin vrij van den besmettenden invloed des dampkrings, waarin wij hier leven; en hun voorbeeld, hun toegeven aan den tijdgeest, hunne zwak-

Digitized by Google

heden en struikelingen brengen ons, gelijk de onze hen, gedurig *in gevaar*, om, gelijk een DEMAS, de wereld op nieuw, althans meer dan betaamt, lief te krijgen, en alzoo *onzen God te liegen.*

III. Zoo zal het dan wel, ook na de plegtige *verbindtenis in het Avondmaal* aangegaan, niet overbodig zijn, dat wij, ten derde, *door voorstelling van het groote gewigt van trouw aan dezelve, elkander tot waken en strijden dringen, opdat ons niets dergelijks overkome.*

Doch is het noodig, althans breedvoerig, vooral na 't gevierde Avondmaal, u bij het groote gewigt van trouw aan deze onze verbindtenis te bepalen? — Ziet! hij is immers eerloos in onze schatting, die willens en wetens een verdrag, met menschen gesloten, verbreekt. Met welken naam zult gij hem dan noemen, die zich zulks veroorlooft jegens den God der waarheid, die zelf *trouw houdt in eeuwigheid*? Straft niet trouweloosheid jegens menschen zich altijd vroeg of laat, en te strenger, naarmate wij meer van hen afhangen? — Maar welk lot wacht dan denzulke, die ontrouw is jegens dien God, *in wiens hand zijn adem is, en bij wien al zijne paden zijn*; jegens Hem, die ons het eerst zoeken wilde en in het bloed van Zijnen eigen Zoon ons met Zich verzoenen; jegens dien God, die, niet tot Zijn voordeel, maar alleen tot ons heil, in CHRISTUS ons wil wederbrengen tot Hem, de eenige bron van vrede en zaligheid? — O! dien God te liegen is — ontrouw jegens ons zelven, — is een moord, gepleegd aan onze onsterfelijke ziel!

O, waken wij dan, opdat ons niets dergelijks overkome! Zoeken wij daartoe

1. het met ons zelven eens te worden, of ons

Avondmaal-vieren eene waarachtige verbindtenis aan God was! — Voor het oog der gemeente verklaarden wij zulks; maar deden wij het ook met het hart voor God? Zaten wij mogelijk alleen aan uit gewoonte, bijgeloof, misschien met onedele bedoelingen, om ons te regtvaardigen voor het oog der wereld? Of wel, traden wij toe uit behoefte aan, met verlangen naar God, met kennis van 't geen ons ontbreekt, met mishagen aan onze zedelijke onvolkomenheid en met het ernstig voornemen, om in de kracht van CHRISTUS hart en leven geheel Gode toe te wijden? Want was dit laatste niet bij ons het geval, dan was reeds ons vieren van het Avondmaal een *liegen tegen God.* — En daarom, een ieder beproeve zich dien aangaande ernstig en biddend, niet aan het tal der tranen dáár gestort, noch aan innerlijke bewegingen des gemoeds; deze toch kunnen bloot door den zinnelijken indruk der heilige handeling, door de nieuwheid der zaak, vooral bij jeugdige lidmaten, en door wat al niet meer, verwekt zijn. Neen, onze beproeving zij de vraag, met welke voornemens, ernstig en met gezet nadenken, vóór en bij de viering opgevat, wij aan de tafel des Heeren aanzaten? Zoo beproeve zich een ieder, opdat, indien zijne verbindtenis slechts uitwendig ware, hij zulks met ootmoed voor God belijde, die ook zelfs dàn nog gereed is, den berouwhebbende in CHRISTUS aan te nemen, en te reinigen van ongeregtigheid.

2. Doch wij hopen, dat het velen onzer met die verbindtenis waarlijk ernst geweest is. Maar zoeken wij dan nu ook met getrouwheid te waken en te strijden, opdat dit voornemen waarheid zij en het meer en meer worde in geheel ons leven!

Ach! wij vergeten zoo ligt, wat geheel onze ziel moest innemen. Volgen wij dan JOZUA na! Hij rigtte

Digitized by Google

een gedenkteeken op aan eene veel bezochte plaats, opdat *Israël* daarbij gedurig des verbonds zou gedachtig zijn. Laat zoo gedenkdagen uit ons leven, die van onzen doop, onze belijdenis, ons eerste Avondmaal-vieren, door ons op gedurig door ons geziene plaats, b. v. in ons kerkboek, worden aangeteekend. — Iedere nieuwe oproeping tot den Heiligen Disch zij ons eene wekstem tot hervatte, ernstige levensbeproeving. Ja, meer nog: aan den morgen van iederen dag zegge het een elk onzer zich zelven: *Ik ben een dienaar Gods in* CHRISTUS*!* en 's avonds vrage hij, eer hij het hoofd ter ruste legt: *Hoe wandelde ik voor zijn aangezigt?* — Vermaande *Israëls* leidsman zijn volk, de vreemde goden weg te doen; verwijderen wij alzoo alles, wat onze trouw aan God in gevaar zou brengen. Rukken wij ons met moed los van zulke verbindtenissen, die onze godsvrucht en deugd bedreigen, en strijden wij van heden af eerst en meest tegen die neigingen en hartstogten, die in ons heerschappij voeren. Stellen wij voorts hoogen prijs op alles, wat het geestelijk leven in ons kan bevorderen: op den omgang met braven en goeden, op het dagelijksch eerbiedig en nadenkend gebruik van het Heilig Woord, op het gezet bijwonen van de onderlinge zamenkomsten der Christenen, en ook met name op de herhaalde deelneming aan het H. Avondmaal. — Waar wij ontrouw waren aan onzen God — en o, Vader in CHRISTUS! hoe zijn wij zulks dagelijks! — laat ons onze schuld niet verbloemen, niet in onze zonden blijven liggen, maar met ootmoed en schuldbelijdend toegaan tot den Troon der genade. — En daartoe zij ons, als 't krachtigste middel om staande te blijven en te vorderen, boven alles dierbaar de verborgen omgang met God. Die omgang in de eenzame binnenkamer zij voor onze ziel, wat de ademhaling is voor ons ligchaam, de bron, waaruit het geestelijk leven

Digitized by Google

gedurig nieuwe kracht ontvangt. O, kweekt dan dien omgang met God aan; *Hij is niet verre van een' iegelijk van ons!* Doch kweekt ze daarom ook niet alleen in de godsdienstige afzondering aan; neen, bij uw werk, uw verkeer, uwe vermaken. Overal toch hebben wij God noodig; overal vinden wij Hem, zoo wij 't slechts zoeken, en — waar wij Hem niet vinden, ach! daar moesten ook wij niet gevonden worden. — Zwak zijn wij toch in ons zelven, maar sterk, maar onoverwinnelijk met onzen God!

Ja, o God en Vader, onze Vader! nabij U zullen wij *U niet liegen.* Trek daarom onze harten tot U!

AMEN.

Digitized by Google

4

LEERREDE

OP DEN

LAATSTEN ZONDAG DES JAARS,

VOLGENS

LUKAS 12. VS. 48^{b}.

DOOR

J. E. VOET VAN CAMPEN,

Rustend Predikant te Leiden.

Digitized by Google

LEERREDE
OP
DEN LAATSTEN ZONDAG DES JAARS.

Barmhartigheid, genade en vrede zij over uliedcn allen, geliefde Broeders en Zusters in onzen Heer JEZUS CHRISTUS!

Met de gewijde ure, waarop wij ons onder de gewelven van dit bedehuis hebben verzameld, besluiten wij den laatsten Christelijken Rustdag in het weldra afgeloopen jaar. Dien belangrijken dag hebben wij, door de lankmoedigheid van God over ons, gedurende den eindigenden tijdkring, van week tot week mogen beleven. Tot vroegere jaren teruggaande tellen wij, van onze eerste intrede in Gods woning tot op den *dertigjarigen* leeftijd, eenige *honderden;* van daar tot het tijdstip, dat *vijftig* zomers en winters over onze hoofden gingen, meer dan *twee duizend*, en in hooggeklommene jaren omtrent het *dubbeltal* dier schoone Sabbatsdagen, onder het bestuur van onzen Hemelschen Opvoeder aan onze vorming en toebereiding voor den eeuwigen rustdag toegewijd.

Het bevreemdt mij niet, wanneer deze schijnbaar vergroote en toch rigtige berekening van het aantal der door ons beleefde Zondagen uwe aandacht en uwe harten treft; maar zij moet en zal ons nog dieper aandoen bij de hoogst ernstige herinnering, dat elk dier kostbare en heilvolle dagen voor onze rekening ligt, en dat, met hun vermeerderd aantal, ook onze eindelijke verantwoording voor God, ten dage des algemeenen gerigts, toegenomen, grooter en zwaarder geworden is.

Ik ga u, in deze laatste Sabbats-ure, op dit alles beslissend tijdstip wijzen; u van de kribbe en het kruis des Verlossers (1) in den geest voor zijnen Regterstoel verplaatsen, en, zonder opzettelijk in de herinneringen te treden, die tot den uitgang

(1) In de Gemeente van *Leiden* wordt tot nog toe het Avondmaal ook op den feestdag van JEZUS geboorte gevierd.

van elken bijzonderen jaarkring behooren, onze jongste levens-verantwoording met u overzien en berekenen.

LUK. XII. vs. 48[b].

Een' iegelijk, dien veel gegeven is, van dien zal veel geëischt worden, en dien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen.

Er is eene wet des goeds en des kwaads met onuitwischbare letteren door den Almagtige in onze borst geschreven, en nooit kunnen wij Hem naar waarde danken, dat Hij ons dezen bescherm-engel ten leidsman door dit land der beproeving gegeven heeft. Het geweten is bestemd, om ons voor het bedrijf der zonde te waarschuwen en tot de beoefening van het goede aan te moedigen; het is onze aanklager en onze verdediger tevens, onpartijdiger dan eenig menschelijk regter, — de voorbode onzer verantwoordelijkheid voor den Eeuwige.

Bij dit zedelijk gevoel gaf God ons zijn dierbaar Woord; het onderwijs — en troost — maar ook het wetboek onzes levens, waarin wij, met zigtbare letteren, klaar en duidelijk zijn oordeel over al onze neigingen en bedrijven kunnen lezen. Het is de eenige veilige gids op onze vreemdelings reize; het onbedriegelijk rigtsnoer van ons denken en handelen, de zuivere spiegel, die de waarachtige gedaante onzer ziel terugkaatst, de toetsteen onzer zedelijke gehalte, die niet liegt.

Gelijk intusschen ons zedelijk gevoel duizendmaal door de drogredenen en de bekoringen der verleiding wordt verzwakt en omgekocht, zoo verliest ook, bij dezen slaap des gewetens, het Goddelijk Woord van lieverlede zijnen toegang tot —, zijne kracht en werking op ons. En nogtans, M. H.! hoezeer wij de stem van den regter in ons binnenste pogen te smoren, en voor de eischen der hemelsche openbaring de ooren stoppen, ons onafhankelijk wanende, om te mogen en te kunnen doen, wat wij willen; er is één Regter onzer daden, die meerder dan ons hart en, naar de onfeilbare uitspraken van zijn woord, de genadige belooner is van het goede, en de geduchte wreker van het kwaad.

Digitized by Google

Zietdaar eene regtbank, die gij niet omkoopen, eene magt, boven welke gij u niet verheffen, een gezag, dat gij niet ontduiken kunt. En is nu deze Hemel-regter de alwetende en regtvaardige tevens, dan kent Hij niet slechts naauwkeuriglijk iedere omstandigheid, die schuld verzwaart of schuld verligt; maar zijn oordeel over ons, en de eindelijke beslissing van ons toekomstig lot zal en moet in de meest juiste verhouding staan tot al de meerdere of mindere voorregten, die wij in dit voorbereidend leven genoten, en tot het gebruik, dat wij daarvan gemaakt hebben.

Zietdaar het belangrijk onderwerp, waarover ik, naar aanleiding der voorgelezene woorden, in deze laatste Sabbats-ure tot u spreken wilde. Het zij ons allen daarbij, als werden wij weldra voor het alles beslissend Gods-gerigt gedaagd! Vruchtbaar en blijvend nadenken over ons hart en onzen levensgang, diepen ootmoed voor God, gezetten afkeer van het kwaad, en heiligen ijver voor het goede op te wekken en te verlevendigen, is mijne poging en bede. Terugziende op de schoone feestdagen, die wij vierden, en in den Regter der eeuwigheid des Menschen-Zoon aanschouwende, die voor ons in *Bethlehem's* kribbe lag, en op het kruis van *Golgotha* stierf, zal het ons, bij al den ernst des onderwerps, aan bemoediging en opbeuring der ziel niet ontbreken.

Ter bereiking van mijn doel moet ik,

I. in de eerste plaats, over de uitspraak in den tekst het noodige licht trachten te verspreiden, door aanwijzing van het *verband*, waarin zij voorkomt, van de *kracht der uitdrukkingen*, waarin zij is vervat, en van de *verhouding*, *waarin zij tot den hoofdinhoud des Euangeliums staat.*

II. De aard, omvang en heilzame strekking der hier voorkomende leer vorderen eene meer of min ontwikkelde aanwijzing van eenige dier hoofd bijzonderheden in

ons leven, die op het oordeel en de uitspraak des grooten Regters over ons eenen beslissenden invloed hebben zullen.

III. Eene korte toespraak, aan het einde onzer overdenkingen, moge den kostbaren en zaligen indruk bevorderen, dien de herinneringen dezer ure op de stemming van ons hart en de rigting van ons volgend leven hebben moeten.

I. Meermalen stelde de Zaligmaker de gedachte aan zijne wederkomst zijnen getrouwsten volgelingen voor, als eene drangreden tot trouw en waakzaamheid. Hij deed dit ook thans door eene gelijkenis, die ontleend is van twee dienstknechten, van welke de één zich gedurende de afwezigheid van zijnen heer, als verzorger der overige dienstboden, getrouw en voorzigtig gedroeg, en door den meester, bij zijne terugkomst, over al zijne goederen zou gesteld worden; terwijl den anderen, die zijne onderhoorigen mishandeld en het goed van zijnen heer baldadig verkwist had, de gestrengste straf zou worden aangedaan. Aan de toepassing dezer gelijkenis geeft de Heiland de merkwaardigste wending, niet slechts voor zijne jongeren, tot wie zij in de eerste plaats was gerigt, en die door hunne kennis aan, en betrekking tot Hem boven anderen bevoorregt waren, maar ook voor al zijne overige hoorders. Hij doet dit in de woorden, die onzen tekst onmiddelijk voorafgaan. De dienstknecht, die den wil zijns heeren geweten, en zich niet bereid, niet bereidvaardig getoond, noch naar deszelfs wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden; maar die dezen wil niet geweten, en in verschoonlijke, doch overwinbare en daarom strafbare onkunde, dingen gedaan heeft, die slagen waardig zijn, zal met weinige geslagen worden.

Nog ruimer is de toepassing der voorgedragene gelijkenis

in onze tekstwoorden: *En een' iegelijk, dien veel gegeven is, van dien zal veel geëischt worden, en dien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen.* De woorden, M. H., hebben al het voorkomen eener toenmaals bekende spreuk. Naar Oosterschen trant moeten hare beide deelen, schoon op eene en dezelfde zaak betrekkelijk, elkander ophelderen, wijzigen en versterken, en zij behelst eene waarheid of eenen stelregel, die uit de algemeene denk- en handelwijze der menschen in het gewone leven is ontleend en, als tot ieders overtuiging sprekende, geene verdere verklaring behoeft.

Doch wanneer de Heer zich in zijn onderwijs van dergelijke spreekwoordelijke gezegden bedient, dan zijn daarin steeds uitdrukkingen, denkbeelden en inzigten vervat, zoo juist gepast voor zijn doel, dat wij dezelve niet zonder groot nadeel voor ons verstand en hart zouden voorbijzien. Zij zijn ook hier, en bij een weinig nadenken treffen ons

1. eerstelijk, de woorden *gegeven* en *toevertrouwd.* — *Gegeven goed!* dat is het opschrift van elke bezitting en genieting, die ons hier beneden ten deele valt. Wij hebben niets in de wereld gebragt, alles hier ontvangen. Ieder voorregt van ligchaam en geest is een vrijmagtig geschenk van God, elke vrugt van inspanning en vlijt de vrucht van zijnen zegen; Hij, de groote Eigenaar van alles, die alléén geven en alléén ontnemen kan! Doch wat wij op aarde hebben en genieten is ons niet slechts gegeven, maar, wat nog meer zegt, *toevertrouwd.* Er is in dit woord, dat het voorgaande verklaren en wijzigen moet, iets teeders en gestrengs tevens. Men vertrouwt het zijne niet aan anderen, dan bij vriendschappelijke gevoelens, of met het doel, om hen te begunstigen en te helpen, en wat men aldus geeft, heeft altijd eenige, doorgaans hooge waarde. Doch het toevertrouwde is niet voor altoos *weggegeven*, om er naar willekeur of welgevallen mede te handelen: neen, het is en blijft het goed des eigenaars,

Digitized by Google

dat naar zijne bedoelingen veilig bewaard, naauwkeurig verzorgd, vlijtig besteed en trouw beheerd moet worden, en waarop hij het volle regt behoudt, om het terug te vragen, en aan anderen te geven, zoo en wanneer hij wil. De uitdrukking sluit alzoo reeds het gewigtig denkbeeld van verantwoordelijkheid in zich, en wijst ons het ware oogpunt aan, waaruit wij alles, wat God ons door JEZUS CHRISTUS geeft, beschouwen moeten.

2. Op deze verantwoordelijkheid doelen dan ook de woorden in het *eerste* en *tweede* lid der uitspraak, welke onze overzetters beide door *eischen* vertaald hebben, doch in het oorspronkelijke twee onderscheidene woorden uitmaken, die wel in beteekenis weinig of niet verschillen, maar tot het eigenaardige eener spreuk behooren, waarin zelfs de woordenklank niet onverschillig is, en even daarom in onze taal beter aldus worden overgebragt: *Wien veel gegeven is, van dien zal veel gevorderd worden, en wien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger afeischen.* Voor het overige staven de beide uitdrukkingen de ontwijfelbare zekerheid der verantwoording, die wij eens, willens of onwillens, zullen moeten afleggen.

3. Eindelijk ligt de kracht der spreuk in de juiste evenredigheid, waarin onze verantwoording tot al het gegevene en toevertrouwde staan zal. En dan is er diepe wijsheid in het herhaalde woordje *veel.* Nooit kon het, in eenige eeuw, onder de beweldadigde bewoners van Gods aarde een gangbaar spreekwoord worden: *wien niets gegeven is, van dien zal niets geëischt worden.* Maar beproeft eens te lezen: *wien weinig gegeven is, van dien zal weinig gevorderd worden*, en met weêrzin hoort gij de ontevredene taal, die schandelijke inbreuk maakt op de ruime goedertierenheid van God, wiens naam en wezen *liefde* is. Neen! er kon, en er mogt in de spreuk niets anders staan, dan: wien *veel* is gegeven, van dien zal *veel* gevorderd worden; en haar

Digitized by Google

weêrklank moest het onafscheidbaar verband tusschen onze voorregten en onze rekenschap met klimmenden nadruk bevestigen: Wien *veel* is *toevertrouwd*, van dien zal *overvloediger*, dat is *meer*, *dan van anderen*, worden afgeeischt!

Indien ik met de verklaring van den tekst mijn doel heb bereikt, dan erkent gij terstond de hoofdleer, daarin vervat: dat wij van elk hier genoten voorregt verantwoording aan God verschuldigd zijn, en dat ons lot ten dage der eeuwigheid in de meest juiste verhouding en evenredigheid staan zal tot het meerder of minder gebruik, dat wij van deze voorregten gemaakt hebben.

En nogtans verwacht ik eenig bezwaar omtrent het *verband* dezer leer met den hoofd-inhoud des Euangeliums, waaraan ik met weinige zal te gemoet komen.

»Christus is mijne verantwoording voor God; geen mijner daden hebben iets verdienstelijks bij Hem, en de eenige troost, waarmede ik de eeuwigheid tegenga, is deze, dat al mijne zonden uit het gedenkboek des Alwetenden en Heiligen in het bloed der verzoening zijn uitgewischt!" Aldus hoor ik dezen en genen spreken, en gaarne plaats ik mij aan de zijde van den man, die met deze woorden niets anders bedoelt, dan het Euangelium uitdrukkelijk leert, en aldus in opregtheid des harte spreekt. — Meent slechts niet, M. H., dat de leer in den tekst in eenigen tweestrijd zou staan met onze schoone belijdenis: *Wij worden om niet geregtvaardigd*, *alleen door het geloof*, *zonder eenige onzer verdiensten.* Neen! het vonnis der veroordeeling geldt alleen den onboetvaardige, die ook het hoogste zijner voorregten, het aanbod van Gods genade in christus, tot aan zijn levenseinde te vergeefs ontving, *en er is geene verdoemenis voor degenen*, *die in* christus *zijn.* Maar even waarachtig is het, dat *die in* christus jezus *zijn*, *niet naar den vleesche wandelen*, *maar naar den geest:* dat geloof in christus en gehoor-

zaamheid aan zijne bevelen, zoo al niet geheel hetzelfde beteekenen, toch, als denzelfden Christelijken geest ademende, onafscheidelijk zijn van elkander, en dat, bij de uitspraak des oordeels, onze werken niet als iets verdienstelijks bezittende, maar als de eenige bewijzen en beslissende kenmerken der deugdelijkheid onzes geloofs, wel degelijk in aanmerking komen zullen. In de bekende, roerend schoone voorstelling des Verlossers staat niet slechts eene schaar aan zijne linker-, maar ook eene aan zijne regterhand, die — heerlijke beschrijving van hare ootmoedige geloofsdeugd! — toen zij den hongerigen gespijsd, den dorstigen gelaafd, den naakten gekleed, den kranken verpleegd, en den gevangenen bezocht had, niet wist, dat zij dit alles aan *Hem* had gedaan. En wanneer al de werken der duisternis worden aan het licht gebragt: — wie zou, bij den diepsten ootmoed, verlangen, dat hetgeen in God gedaan is, verborgen bleef?

Eindelijk, M. H.! allen, die opregtelijk in CHRISTUS gelooven, mogen gelijkelijk vrijspraak en zaligheid van Hem verwachten; maar niet allen hebben hier gelijke vorderingen in Christelijke wijsheid en godzaligheid gemaakt, of gelijke vatbaarheid voor de genietingen en werkzaamheden des hemels verkregen; en zal het den éénen verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan den anderen, den éénen zal ook ruimer ingang en hooger trap in CHRISTUS' Koningrijk worden toegevoegd, dan den anderen. De regtvaardige Regter zal niet maaijen, wat Hij niet zaaide; maar ook van alles, wat Hij zaaide, de vruchten eischen. *Een iegelijk zal wegdragen, wat hij in het ligchaam heeft gedaan, hetzij goed, hetzij kwaad. Wien veel gegeven is, van dien zal veel gevorderd worden, en wien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen!*

II. Ik zal voor eene waarheid, die op onze eigene

Digitized by Google

denk- en handelwijze rust, en even gereedelijk door ons verstand als door ons gevoel wordt toegestemd, geene verdere *bewijzen* aanvoeren; doch haar *aard* en heilzame *strekking* vorderen de aanwijzing van *eenige der voornaamste bijzonderheden*, die op het oordeel van onzen Heer over ons, en alzoo op de beslissing van ons toekomstig lot, den gewigtigsten invloed hebben zullen, en tevens geschikt zijn, om ons in den grooten omvang des onderwerps dieper in te leiden, door ons opmerkzaam te maken op de onderscheidene voorregten, die ons eigen leven kenmerken. Mogen onze beschouwingen dienen, om ons tegen onze laatste verantwoording ten dage der eeuwigheid te wapenen, en den geduchten overstap naar het Godsgerigt gemakkelijk en verblijdend te maken voor ons allen!

Ik verlang daartoe eenen blik met u te slaan, hoe vlugtig die dan ook moge zijn,

op het verschil van geboorte en leven in een of ander land, tijdperk of plaats;

op het verschil van verstands- en gemoedsgaven, van uiterlijke lotsbeschikkingen en omstandigheden, meer of min geschikt, om het kwade in ons te verhinderen, en ons tot het goede op te leiden; en eindelijk,

op het verschil van den korteren of langeren leeftijd, waarin wij al dit ons door God gegevene en toevertrouwde genoten.

Bij den grooten stelregel: *Wien veel gegeven is; van dien zal veel gevorderd worden, en wien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger afeischen*, staat ons in de eerste plaats voor den geest, het *verschil van geboorte en leven in een of ander land, tijdperk of plaats.*

In geene eeuw, en aan geen oord der wereld, liet God zich onbetuigd aan de kinderen der menschen. Maar in hoe vele opzigten is het ééne volk of land reeds van deze zijde bevoorregt boven het andere! In onafzienbare

Digitized by Google

streken der bekende wereld moet het kind de knieën leeren buigen voor hout en steen; en aan andere oorden wordt reeds de wieg des zuigelings omschenen en verwarmd door het weldadig zonnelicht des Euangeliums.

Met aandoening verplaatsen wij ons in het tijdperk, waarin onze vaderen met de moedermelk de beginselen des bijgeloofs inzogen, en het Goddelijk troostwoord, onder het gewetensjuk, voor hen gesloten was; en hunne nazaten? — wij zegenen, Geliefden, de schoone dagen, waarin eene weldadige hervorming de heerlijkste vruchten draagt, en Nederland nog de kweekschool van zuivere kennis en de bakermat der godsvrucht mag genoemd worden. En dalen wij tot de plaats onzer woning af: voor *Leiden's* gemeente sprekende over de voorregten, haar gegeven en toevertrouwd, begroet ik u, Stadgenooten, met blijden dank aan God! Bij de leeraars aan onze hoogeschool, niet alleen licht en zout voor hunne kweekelingen, maar ook de zegen der Gemeente, waardeert gij het *negental*, dat verstand en hart aan het heil der hun toevertrouwde schare wijdt. En waar is, in het beschaafde *Europa*, een stad, vlek of dorp, waar geene boden van God de dwalenden opzoeken en de zondaren geduriglijk tot bekeering en leven noodigen en dringen? In Gods tempels, en in de woningen, waar men het verlangt en behoeft, ontbreekt het, onder uwe verschillende levensomstandigheden, aan hunne opwekkende en vertroostende toespraak niet. Meer dan eene gelegenheid tot onderwijs en opleiding ten goede staat, in onze dagen, voor de onkundigen en behoeftigen, voor ouderen en jongeren open, en als wij aan al de godsdienstige voorregten en genademiddelen denken, door welke de Heiland der wereld ons, verlorenen, opzoekt en aan onze eeuwige behoudenis werkt, dan vloeit ons, in deze gewijde ure, de belijdenis uit het hart en van de lippen: *O God! ons is veel gegeven en toevertrouwd!* Broe-

Digitized by Google

ders en Zusters! zij en blijve het ook onze ernstigste levensgedachte: *van ons zal veel geëischt worden!*

Bij de meer algemeene genadegaven van God, waarover ik sprak, heeft de groote Eigenaar en milde Gever van alles eene menigte van kostbare goederen, in onderscheidene mate, aan ons uitgedeeld en toevertrouwd, van welker gebruik of misbruik Hij eens verantwoording eischen zal; en onder deze staan ons terstond de edele ***verstands- en gemoedsgaven*** voor den geest, waarmede wij, de een meer, de ander minder, bevoorregt zijn.

Onder de talrijke schare, die ik voor mij zie, is wel niemand, die niet zijne gave heeft; maar hoe groot is echter het verschil van verstands-vermogens en gemoedsgaven in ons midden! Daar zitten de man of vrouw, in den omtrek de jongeling of jonge dochter, die met de heerlijkste geestvermogens zijn begaafd; hoe rijk is dat hoofd van bevatting, hoe scherp dat oordeel, hoe fijn dat zedelijk gevoel, hoe vast dat geheugen, hoe getrouw dat geweten, hoe groot die lieftalligheid en beminnelijkheid van hart en karakter! En wie is in staat, de nog hoogere gaven van Christelijke wijsheid en godsvrucht, van geloof en liefde op te tellen, die een genadig God door JEZUS CHRISTUS en zijnen Heiligen Geest in de Gemeente heeft uitgedeeld! Hier eene DORCAS, voor de armen; daar een BARNABAS, voor de bedroefden; een PETRUS, voor gevallenen; eene leergierige MARIA, eene dienstvaardige MARTHA, de eene en de andere ten voorbeelde voor elke vrouw; een PAULUS, om voor CHRISTUS te ijveren; een JOHANNES, om door liefde tot Hem te lokken. En *hoe veel* verschilt nu weder van deze allen de minder bedeelde schaar! Daar zitten en staan zij, rondom en midden onder u, wier verstandelijk vermogen meer beperkt, wier bevatting enger, wier oordeel stomper, wier geheugen zwakker is, en wier geheele aanleg van kindsbeen af......, maar neen, mijn

Digitized by Google

gevoel weigert mij, voort te gaan, opdat niemand meene, van wege zijne geringere voorregten in onze schatting lager te staan, of wane, van zijnen God niet veel meer te hebben ontvangen, dan hij eischen kon.

Geene trotsche zelfverheffing, gij rijk beweldadigden! Door ootmoedigheid achte de een den anderen uitnemender dan zichzelven! Wat wij bezitten en genieten is *gegeven* en *toevertrouwd.* Geen verdriet, of ontevredenheid met het bestuur van den Vrijmagtige, gij schaarscher bedeelden! God is wijs en goed. De verantwoording geldt geene gaven, die wij niet bezaten, maar gebruik, ook van het minste, dat wij ontvingen. — O! drage een iegelijk van uit deze gehoorzale Gods de levensspreuk in het harte weg: *Van dien, dien veel gegeven is, zal men veel vorderen, en wien men veel heeft toevertrouwd, van dien zal men overvloediger eischen!*

Van onze onderscheidene voorregten en derzelver verantwoording voor God sprekende, mogen wij ook de *uiterlijke omstandigheden*, de meer of min opleidende en kwaad verhinderende *lotsbeschikkingen*, die ons, van onze kindschheid af, door ons volgend leven bejegenden, niet voorbijzien.

De meesten uwer hebben welligt hunne ouders verloren, of hunne opvoeding is voltooid. Maar hoe was die opvoeding? Ons hart beklaagt u, gij, wier zedelijke opkweeking van uwe jeugd af werd verwaarloosd, en die in den vader en de moeder, die u teelden, nimmer voorbeelden van godsvrucht gehad hebt; maar indien gij, bij de gedachte aan uwe eigene verantwoording, niets ten hunnen nadeele hooren of denken wilt, dan bidden wij u zegen en genade toe van Hem, die de kinderlijke liefde beloont, en zijne hoogere opvoeding aan u niet onttrekken zal. — Anderen daarentegen werden, bij de eerste ontwikkeling hunner vermogens, beschaafd, tot kennis van God en den Verlosser opgeleid, door biddende

ouders vermaand en bestuurd; en wie hen zag in de lente hunner jeugd, moest van het schoone zaad, dat in hen kiemde, de heerlijkste bloesems en vruchten voor zomer en herfst verwachten. Klinkt niet, bij de teedere snaar, die ik roere, uit menig hart de warme taal der aandoenlijkste herinnering: *Mij, o Heer! is veel gegeven en vertrouwd?.....*

Het ouderlijk opzigt ontwassen, bejegenden ons, in onzen stand, ons beroep en onze betrekkingen, bij voor- en tegenspoed, onder gezondheid en krankte, duizende verschillende lotsbedeelingen, die alle op onze zedelijkheid en godsvrucht meer of min voordeelig moesten werken, en onze jongste verantwoording verzwaren of verligten zullen. Ik kan slechts enkele bijzonderheden, in korte en losse trekken, aangeven.

De één leeft als op rozen. Morgen en avond lokken de taal der dankbaarheid uit zijne ziel. Niet gedwongen om zich in tijdelijke beslommeringen te wikkelen of onledig te houden met bemoeijingen, die weinig vrucht voor verstand en hart beloven, ontbreekt het hem aan tijd, gelegenheid noch middelen, om in de kennis en de genade van CHRISTUS op te wassen, en het leven toe te wijden aan de oefeningen, die het meest voor den hemel vormen; — en een ander moet, van het morgen- tot het avond-schemerlicht, slaven en zwoegen om het noodig levensonderhoud voor gade en kroost, en heeft voor zijn verstand en hart schier geene andere uren, dan de kostbare stonden van den Christelijken Rustdag, waarop de Heer hem in zijne woningen roept. — De één is in een beroep geplaatst, dat op de godsdienstige stemming zijner ziel den gelukkigsten invloed uitoefent, en de ander in eenen stand, die het hart verwildert, en waarin geen slagboom staat voor het uitbundigst zonde-bedrijf. Hier gaat en zit de man aan de zijde eener vrome gade, die, door haren zagtmoedigen en stillen geest, den weldadigsten invloed oefent op de gewaarwordingen van zijn hart en de gangen

Digitized by Google

zijns levens; en de bedgenoote des anderen gelijkt eene IZEBEL of HERODIAS, die hem door haren verpestenden adem den rampzaligen moed inblaast, om tegen het geweten te doen!.... Ik zal niet vragen, M. H., van wie de Heer meer zal eischen; maar er is geen betamelijke stand of beroep, geene geoorloofde betrekking en geen levenslot, door God over ons bestemd, waarin wij geene weldadige opleiding ten goede vinden kunnen, als wij ze slechts zoeken en gebruiken willen; geen voorspoed, die ons niet tot dankbaarheid dringen — geen lijden, dat ons niet voor de eeuwigheid louteren en heiligen moet. O! zeggen wij het dan, iederen morgen en avond, in ons binnenste: *Wien veel is gegeven, van dien zal veel worden gevorderd, en wien men veel heeft toevertrouwd, van dien zal men meer dan van anderen eischen!*

Er is nog ééne aandoenlijke bijzonderheid over, tot welke de laatste Zondag des jaars ons gereedelijk leidt. Zij betreft het *verschil van den korteren of langeren leeftijd*, waarin ons het genot en gebruik der onderscheidene voorregten, die ik noemde, was verleend en toevertrouwd. *Honderd* Zondagen voor den éénen, meer dan *drie duizend* voor den anderen!

Wij gedenken aan onze ontslapene zuigelingen en kinderen, die wij in Gods woning *bragten*, maar er nimmer daarna *gingen*, die nog geene verantwoordelijkheid kenden, en die wij, bij CHRISTUS' kribbe, onder zijne dooden zegenen. Ons oog en hart doolt over de jongelingen en jonge dochters, de mannen en vrouwen uit ieder levensperk; over onze vaders en moeders, onze echtgenooten, broeders en zusters, die voorheen in ons midden zaten, of stonden, en reeds tot verantwoording voor God zijn opgeroepen; maar het liefde-ademend Euangelium, dat wij belijden, verbiedt ons niet, in hope te staren op de graven der geliefden, die de moeijelijke levensbaan ten doode hebben afgelegd, en wier oordeel alleen aan Hem is toevertrouwd, die zich tot den dood des kruizes vernederde, om hen te behouden en hun Regter te zijn.

Digitized by Google

Onze proeftijd, Geliefden, is, op welke levenshoogte wij staan, Gode zij dank! nog niet geëindigd.

Ik zie onder u, jeugdige telgen der Gemeente, reeds vroeg bevoorregt en rijk begaafd. Het geslacht, dat gereed staat van Gods aarde heen te gaan, en u hunne plaats in te ruimen, zegent u in blijde hope. O! zoo God, naar onze bede, uwe dagen verlengt, wat kunt gij voor u zelven, voor Vaderland en Kerk worden! Maar het leven is kort, en vliegt daar henen! Ach! zoo gij worden wilt, wat gij zijn moet, en wezen kunt, plaatst u, iederen morgen en avond, in den geest voor CHRISTUS' regterstoel, met de groote levensspreuk in het hart: *Wien veel is gegeven, van dien zal veel gevorderd worden. en wien men veel heeft vertrouwd, van dien zal men overvloediger eischen!*

Barmhartig en genadig is God, lankmoedig en groot van goedertierenheid! Volwassenen en bejaarden beslaan de meeste plaatsen in dit Heiligdom; maar kon ik u allen onderscheiden, mijn blik zou op de grijze beweldadigden rusten, over wier kruin meer dan 60 of 70 jaren de hoorn van Gods milde zegeningen is uitgestort. O! hoe is de som van genotene voorregten vermeerderd van jaar tot jaar! In die evenredigheid, Tijd- en Jaargenoten, is onze laatste verantwoording voor God grooter en zwaarder geworden! Zij is weldra dáár! Welligt hebben wij ons voor het laatst om CHRISTUS' Kribbe geschaard, den Nachtmaals-beker aan de lippen gezet, en sluiten wij geen Christelijk Sabbats-jaar op aarde weder! Hopende op den rustdag der eeuwigheid, zij het de dagspreuk van onzen ouderdom: *Wien veel gegeven is, van dien zal veel gevorderd worden, en wien men veel heeft vertrouwd, van dien zal men overvloediger eischen!*

III. Indien ik, M. H., bij het opsommen onzer bijzondere voorregten veel, zeer veel heb voorbij gezien, het is eene onwillekeurige lofspraak op den onuitputtelijken rijkdom

Digitized by Google

der Goddelijke genade, die geen menschentong naar waarde vermelden kan. Aan ernstige herinnering onzer laatste verantwoording voor God, en krachtige opwekking, om elke toevertrouwde gave naar zijne liefderijke bedoelingen met ons te besteden, heeft het u niet ontbroken; en ik mag, na al het overdachte, met eene korte toespraak eindigen.

»*Verleen, O almagtig en eeuwig God! deze gedoopte kinderen Uwe genade, opdat zij dit leven, hetwelk toch niet anders is dan een gestadig sterven, om Uwent wil getroost verlaten, en ten laatsten dage voor den Regterstoel van* CHRISTUS, *Uwen Zoon, zonder verschrikken verschijnen mogen!*" — Dat was de eerste openbare bede, die onze ouders en dierbaarste betrekkingen, die de Gemeente van CHRISTUS voor ons ten Hemel opzonden, toen wij nog niet bidden konden. — Zoo knoopten onze eerste voorbidders reeds onze wieg aan ons graf, onze intrede in de wereld aan onzen uitgang, met wijzen, godsdienstigen zin. De ruimte van het voorbijsnellend leven is ééne handbreedte. En is onze komst in Gods kweekschool hier beneden gewigtig; nog belangrijker en beslissender is het tijdstip, waarop wij van hier zullen worden opgeroepen, om in de gewesten der eeuwigheid den stand te aanvaarden, waarvoor wij in onze aardsche leerjaren geschikt en rijp geworden waren.

Zonder verschrikken te verschijnen voor CHRISTUS' *Regterstoel*, dat is onzer aller dierbaarste wensch, en dat moest de hoofdbemoeijing van ons anders nietig leven wezen. Aan Gods genade, die wij daartoe behoeven, waarom men bij onze doopsvonte bad, en die de besten onzer daarna duizendmaal met gebogene knieën hebben afgesmeekt, kan het ons, in den ganschen loop onzes levens, geen dag of uur hebben ontbroken. Maar — hebben ook wij deze groote genade van God tot dusver te vergeefs genoten, misbruikt en verzondigd? . . . . . O! wat geld of goed der aarde wij ook mogen wegsmijten, al verspilden wij

Digitized by Google

zelfs konings-schatten, het staat niet gelijk met het verwaarloozen van den tijd en de middelen der Goddelijke genade; en de schade en smart, die wij aldus ons zelven in dit leven berokkenen, is niets, in vergelijking der immer knagende ellende, die wij ons hiernamaals bereiden. Naakt en van alles ontbloot landt in de onbekende gewesten der eeuwigheid de ziele aan, die geene enkele vrucht der genotene voorregten in zich had opgenomen. Ontdaan van alles, wat haar hier bezig hield en vermaakte, en waaraan zij al haren tijd en hare liefde schonk, blijven haar alleen de herinneringen des aardschen levens bij, en vrij kan het grievendst zelfverwijt aan zulk eene ziele knagen, en haar van een rijten met de snerpendste smarten, waarvan wij ons, in dit bedwelmend leven, geen denkbeeld vormen kunnen.

M. H.! Ziet gij dezen afgrond der buitenste duisternis voor u, en zinkt de ontroerende gedachte uwer jongste verantwoording voor God u als lood op het harte; o, ik zou den Christelijken leerstoel niet zoo lang hebben beklommen, indien ik niet, ook aan den schuldigste, vergiffenis en genade door het geloof in den CHRISTUS Gods prediken mogt. Staat nogmaals voor onzen geest, gij stal van *Bethlehem*, gij heuvel van *Golgotha!* en verkondigt aan het verbrijzeld hart en den gebroken' geest uwe blijmaar, die door alle eeuwen hare hemelsche vertroosting en hare goddelijke kracht niet heeft verloren: *Jezus is geboren! Het is volbragt!* .... Nog is het de wel aangename tijd, de dag der zaligheid; maar weldra, en onverwacht, slaat het groote uur der oproeping voor God! ..... *Waakt en bidt!* .....

B. en Z.! Wanneer wij op den aandoenlijken avond van den laatsten Christelijken Rustdag des jaars de breede lijst der kostbare voorregten overzien, ons gegeven en toevertrouwd, dan vragen wij, bekommerd en verlegen: *Wat zullen wij den Heer vergelden voor zijne weldadigheid en trouw?*

Digitized by Google

Maar even gereedelijk nemen wij allen, ook de getrouwste dienstknechten en dienstmaagden van CHRISTUS, bij de smartelijke herinnering van tallooze verzuimen, de bede des tollenaars op de lippen: *O God! zijt mij zondaar, mij zondaresse, genadig!* In zijne onbedriegelijke weegschale gewogen, worden wij allen te ligt bevonden!.... O, wie wij ook zijn mogen, werpen wij ons met diepen zondenrouw, maar ook met kinderlijke vrijmoedigheid, in de armen van Hem, die onze zonden op het hout gedragen, en het handschrift onzer schuld vernietigd heeft! De liefdevolle verlosser der menschen is de Regter van levenden en dooden, en er kan geen genadiger regter over ons en onze dooden wezen. Maar dringe ons dan ook de liefde van CHRISTUS tot gewilliger gehoorzaamheid, tot heiliger trouw! Gewennen wij ons, iederen avond, dien God ons nog geven zal, onze verantwoording voor Hem op te maken, met de gedachte in het hart: *Wien veel gegeven is, van dien zal veel worden gevorderd, en wien men veel heeft toevertrouwd, van dien zal men overvloediger afeischen!* In die stemming der ziel bidden wij, iederen morgen, als Gods heerlijke zon over ons verrijst, om licht en kracht van zijnen geest ter vervulling der dagtaak, die ons is opgedragen!

En zòò snelle dan, van jaar tot jaar, de eene zondag na den anderen voor ons heen; ieder dier dagen make ons slechts wijzer en beter, geschikter voor hooger werkzaamheden, vatbaarder voor heiliger genoegens, opdat aan den jongsten levensavond de eerste bede uit onze kindschheid aan ons worde vervuld, en het woord des Verlossers, bij onze intrede in de eeuwigheid, ook ons tegenklinken: *Wel* u, vrede en zaligheid! — *Gij goede en getrouwe dienstknecht! Over weinige zijt gij getrouw geweest; over vele zal ik u zetten!.... Ga in de eeuwige vreugde uws Heeren!....*

AMEN.

JEZUS CHRISTUS, ONS VOORBEELD VAN LIEFDE TOT ELKANDER,

NAAR AANLEIDING

VAN

Joh. 13: 34.

DOOR

A. H. PAREAU,
Predikant te Assen.

1853.

Digitized by Google

Ps. 133 : 1a, 3.

Ai ziet! hoe goed, hoe lieflijk is 't, als zoonen
Van 't zelfde huis, als broeders zamen wonen,
Daar 't liefdevuur niet wordt verdoofd.

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen;
Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid.

Digitized by Google

M. G. Zet u aandachtig neder om te vernemen, hoe God door zijnen eigen Zoon tot ons spreekt aangaande den waren christen zin voor ons geheele leven en zamenleven — de liefde onder elkander. — Ge kunt het met mij vernemen uit het ons opgeteekende

Joh. 13: 34.

„*Een nieuw gebod geef ik u, dat gij elkander liefhebt,*
„*gelijk ik u liefgehad heb, dat ook gij elkander*
„*liefhebt.*"

Jezus' opwekking tot liefde onder elkander hoort ge hier gegeven als zijn gebod. Zijn *gebod*, dat is, zijn stellige wil; dàt, waarop Hij vooral staat, wat Hij met nadruk van al de zijnen verlangt. En alzoo sprak Hij dit uit in de laatste ure, den nacht waarin Hij stond verraden te worden, het afscheidsuur van de zijnen. Zelfs nog tweemalen daarna herhaalt Hij in die zelfde weemoedige stonde hetzelfde (*): „dit is mijn gebod, dit gebied ik u

(*) Hoofdst. 15: 12 en 17.

Digitized by Google

dat gij elkander liefhebt." Ja, ook in 't woord, dat onmiddellijk op 't onze volgt, was zijne verklaring: „Hieraan zullen allen bekennen, dat ge mijne discipelen zijt, zoo gij liefde hebt onder elkander."

Voorzeker, duidelijk spreekt het tot ons, dat de Heer de onderlinge liefde stelt tot het hoofdgebod in zijn Koninkrijk. Zoudt ge nog vragen: waarom? Maar immers, M. G.! gij weet het zelven, dat onze Heer met zijn Rijk te stichten op aarde volstrekt niet uitsluitend beoogde, een levenszegen aan te brengen slechts voor elken dienaar van Hem afzonderlijk en op zich zelven staande. Gij weet, dat Hij den zegen Gods wilde in onderlinge volmaking door een onderlinge levensgemeenschap met elkander, die bestaan moet in eenparige gemeenschap met den Vader en met Hem. En hoe zou 't u dan onbekend zijn, dat, omdat dit zijn wil en werk was en altijd is, Hij daarom ook de liefde, de naar Hem gevormde liefde gebood en nog steeds laat aandringen als 't eerste en meeste in zijn Koninkrijk. Doch zoo dan ook, hoe ons reeds bij die gedachte dit gebod sterk moet aantrekken en van 't hoogste belang geacht worden!

Maar waarom toch wel de Heer dit gebod een *nieuw* gebod kon noemen? — De beoefenaar der oude Letteren kent en roemt teregt bij vele wijsgeeren en dichters onder heidensche volkeren menige schoone plaats en uitmuntende leering omtrent het leven in de liefde. En gij allen, die eenige kennis hebt van de Schriften des O. V. hoe zoudt gij het niet weten, dat daarin zeer vele roepstemmen en voorbeelden voorkomen, die een reine en Gode geheiligde liefde aanbevelen, zoo als ze bij geen ander volk der oudheid gekend was. Ja ook, aan niemand is het onbekend, dat Jezus zelf in dit éóne tweeledige gebod: „God zult gij lief hebben en uw naasten als u zelven," dat, zeg ik, Jezus daarin zelf deed uitkomen de vervulling van wat reeds de wet en de Profeten ten eisch stelden. — Hoe, zeggen we daarom,

Digitized by Google

hoe dan toch kon Jezus zijn gebod van onderlinge liefde noemen een nienw gebod? — G. Het antwoord ligt bij de hand; 't ligt in het tweede lid van zijn voorschrift: lief te hebben, gelijk Hij zelf heeft liefgehad. Immers nieuw, geheel ongekend en ongehoord was *die* liefde, die kracht, die grootheid, die heiligheid van den geest der liefde, zoo als Hij ze in Hem zelven had doen kennen voor allen en voor de zijnen nog wel 't allermeest. En daarom was zij ook voor de zijnen, hoewel ze behoorden tot de best gezinden onder Israël, een hoog bewonderde, te voren ongedachte, geheel nieuwe geest van liefde. Doch zoo dus ook was dan immers in zijnen tijd en voor de zijnen alzoo tevens dit gebod, om lief te hebben in gelijkenis aan Hem, een waarlijk nieuw gebod.

Maar voor ons dan? O ja, voor ons is het thans een oud, een eeuwen oud en algemeen gekend gebod. En toch, hoewel het ons naar tijdsberekening een zoo oud gebod is te noemen, nogtans voor de toepassing op ons levensbestaan moeten we nog met Johannes (*) getuigen, dat het ons nog steeds als nieuw is voor te stellen en aan te dringen, zoo als het bij voortduring en al meer en meer met immer vernieuwende kracht op ons werken en in ons doorwerken moet.

En gave God, dat het ook thans zoo werkte op ons en in ons, en dat daartoe mijne zwakke prediking van gezegende kracht gesteld wierd!

Dit, G. zou ons een heerlijke gebedsverhooring zijn bij 't geen ik alzoo nu tot u wensch te spreken over *Jezus Christus als ons voorbeeld van liefde tot elkander.*

Doch wat het verbazend rijk is, dat onderwerp! De beschouwing van Jezus Christus als ons voorbeeld in de liefde eischt, indien ze volledig zijn zou, de voorstelling

(*) 1 Joh. 2 : 6—10.

Digitized by Google

van Jezus' geheele verschijning en van al zijn werk, zoo als beide wonder rijk is in de openbaring van zijne liefde, beide ons gezamenlijk de uitdrukking is van die liefde, zoo eenig, zoo heerlijk en onvolprezen. Maar, ook gij zelven verlangt niet van mij het onmogelijke. Gij vraagt geene volledige voorstelling. Ge wilt u vergenoegen met eenige weinige en vlugtige trekken. Welnu, bij telkens herhaalde terugwijzing op ons zelven, ga ik dan ook alzoo u thans heenwijzen op Jezus in zijne liefde voor de zijnen en wel: als de voorkomende,

de heilzoekende,
de heilige liefde,
de liefde uit den Vader.

De ons voorbeeldige liefde van Jezus, onzen Heer en oversten Leidsman, noemde ik u daar eerst een *voorkomende* liefde. En wel hebben we hierop in de eerste plaats zeer te letten, omdat het ons als 't aller belangrijkste hoofdkenmerk èn op te merken is in Hem èn ter harte te nemen voor ons.

Jezus liefde dus, zeg ik, zijne liefde voor de zijnen was een voorkomende. Dit wil zeggen, dat 't bij Hem geenszins alleen wederliefde was, dat zijne genegenheid ook eigenlijk niet uitging van eene door liefde van anderen opgewekte en eerst daardoor wederkeerige welwillendheid. Neen, gelijk God de eerste is in de ons voorkomende liefde, zóó zijn Zoon desgelijks, en zoo dus ook is hiernaar het in Hem ons gegeven voorbeeld. En ook ons voorwaar, is de meest waardige, ja, wèl bezien, de eenig ware liefde, — die voorkomende. Verre staat zij boven eigenliefde. Rein en voortreffelijk vooral is zij in tegenstelling van de zelfzucht. Welnu, ziet, — tegenover de lage zelfzucht en hoog boven alle kleingeestige eigenliefde, — ziet nu de voorkomende liefde van Jezus voor de zijnen, en ziet, hoe heerlijk en aantrekkelijk die uitkomt. — Gelijk Jezus de zijnen, om hun

Digitized by Google

eigen best wil, daarop opmerkzaam maakte (*), zoo zien wij het in de geschiedenis: zijne discipelen hadden niet Hem gekozen, maar Hij had hen uitverkoren. Hij hen tot zich getrokken en Hij hen bij hunne gemeenschap met Hem gesteld om veel vrucht te dragen. En hoe sterk en opmerkelijk was niet deze zijne voorkomende liefde, niet alleen in hare eerste aantrekkingskracht, maar ook sedert immer voort! Waren zij dikwerf onleerzaam en kleingeloovig; was 't Hem, zelfs tot op 't laatst, diepe smart, dat Hij niet alleen bij 't volk, maar in hen ook zoo lang veel gebrekkigs had te verdragen (†); toch bleef Hem zijne hen dragende en teregtwijzende liefde onverdroten en onvermoeid. Mogt ook één hunner, Petrus, Hem eenmaal verzoekende ten kwade, in zijn te aardsch bedenken Hem schier met geweld zoeken af te trekken van 't volbrengen van Gods wil (§), en mogt die Petrus Hem later, te midden van zijn gruwzaam lijden, in Kajafa's paleis tot driewerf verloochenen; toch, ziet, daar bleef Hij, de Heer, in zijne den verdoolde zoekende, teregtwijzende en opbeurende liefde de voorkomendheid zelve. En ja, mogt een door Hem uitverkoren Judas zich langen tijd voor Hem zoeken te verbergen en eindelijk zóó schrikkelijk aan Hem zich vergrijpen, dat hij Hem in Gethsemané's hof bestond te verraden met een kus; nog bleef Jezus' liefde bewogen over dien verrader, nog bleef Hij tot den einde volhouden, hem zijne altijd wèl willende liefde wonder sterk te betoonen. — Dat, voorwaar, heet vergevensgezindheid, verdraagzaamheid, dienstvaardigheid van altijd, in alles altijd voorkomende liefde. Zoo wilde Hij, die de meeste was, immer als de minste zijn; Hij, de groote Meester, immer ten dienste der zijnen! Dat is liefde hebben in zich zelven. — Maar

(*) Joh. 15: 16.
(†) Luk. 9: 41. 22: 23 *volgg.* 24: 36 *volgg.* (Mark. 16: 14.)
(§) Matth. 16: 21 *volgg.*

Digitized by Google

nog verder, ziet ook, hoe Hij aan zijne discipelen dien geest der liefde kenbaar maakte als bij Hem denzelfde voor allen! Daar hoorden ze Hem de vermoeiden en belasten roepen: „Komt allen tot mij!” Daar zagen ze Hem tollenaren en zondaren trekken tot Hem. Daar aanschouwden zij het, hoe Hij zijne heftigste vijanden zelfs altijd bleef liefhebben, zich voor hen alle moeite en allen strijd getroostte, zich zelven kon verloochenen, ja ten laatste zich geheel opofferen, om, stervende aan het kruis, nog voor zijne moordenaren te bidden!

Alzoo was Jezus gezind voor allen tot den einde, en alzoo dus voor allen in denzelfden zin, waarin Hij immer voor de zijnen geleefd had, in de meest voorkomende liefde!

En nu is 't zijn gebod, — een gebod gelijk een eenig zoodanig nog nimmer had kunnen gegeven worden: „hebt elkander lief, gelijk ik u heb liefgehad!” En dat gebod blijft nog van kracht ook voor ons, die tot zijnen naam gedoopt zijn en zijnen naam in de wereld dragen! Zoo dan, volgen ook wij het op, en voor hoe verre? — o Wèl ons, wanneer wij niet altijd eerst wachten op liefdebewijzen van anderen; wanneer wij ook van onze zijde 't eerst door onze liefde anderen voorgaan en zelven tot wederliefde wekken. Wèl ons, wanneer we ook ondankbaarheid en tegenstand en hatelijkheid kunnen verdragen en met liefde van onze zijde beantwoorden. Wèl ons, wanneer we dat van Jezus leerden en steeds meer leeren willen. Maar wie komt daarin niet gedurig veel te kort? Hoe moesten ook de besten onzer daarin nog veel meer beproefd en vast uitkomen! — B. en Z. Dat we toch bij den *naam* vooral het *beeld* van onzen Heer meer waardig omdragen te midden van een liefdelooze wereld! Maar ziet, dan mag immers bij niemand de eigenliefde blijven gaan vóór alles; dan moet onder ons de zelfzucht verbroken worden en afsterven; dan mag 't niet altijd de vraag zijn: „maar hoe behandelt men mij? of, wat heb ik er aan? wat dank of lof

zal 't mij geven?" Voorwaar, een krachtiger, een veel reiner beginsel moet ons beheerschen, dan 't eigenbelang of de eerzucht; een beginsel, dat geheel in tegenstelling is met benijding en jaloezij, met ligtgeraaktheid en hoogmoed en alle onverdraagzaamheid en wrok of haat. In waarheid, bij al dergelijke komt het telkens uit, dat nog geen ware liefde den zin en wandel bestuurt. Vernieuwd, vernieuwd moet dat alles worden tot onderwerping aan en volgzaamzaamheid van het gebod onzes Heeren, dat helaas, voor veler levensbestaan schier nog geheel en al nieuw moet worden! Daarom, hoort, G. indien we Christenen willen heeten en, meer, indien wij 't met de daad willen zijn en in waarheid, — dan moeten we liefhebben, gelijk Jezus Christus heeft liefgehad; dan moeten allen aan ons daarin kunnen bekennen, dat ook wij zijne volgelingen zijn, daarin, dat we liefde hebben onder elkander, gelijk Hij de zijnen heeft liefgehad! Zóó, zóó behoort ons leven te zijn, al meer en meer naar Christus te worden. en dit in wijdere en wijdere kringen om ons heen; een leven in ware voorkomende liefde.

Komt, — met inkeering tot u zelven, met christelijke zelfbeproeving een opwekkend lied gezongen:

Gez. 60: 6, 7.

Een hart, voor dwaze zelfmin doof,
Door ijdlen hoogmood niet verheven,
Vernieuwd tot liefd' uit waar geloof,
Door zuivre godsvrucht aangedreven;
Dat is 't, wat God in ons behaagt,
En, zoo wij niet dat hart bezaten,
Zoo zou een leven ons niet baten,
Dat roem op Englen-daden draagt.

Vergrijp u dus niet aan den schijn,
Noch aan den klank der ijdle namen,

Vraag niet slechts, wat uw daden zijn,
Vraag meer, uit welk een hart zij kwamen;
Doorzoek voor God, die alles ziet,
Of 't ook door liefde zij ontsteken;
Hij, wien 't aan liefde blijft ontbreken,
Heeft ook het waar geloove niet. —

M. G. Bij het eerst genoemde kenmerk, de voorkomend heid der liefde van Jezus Christus, moesten wij 't langst toeven, omdat dit in Hem de kracht en 't beginsel was van alle liefdebetoon bij Hem, en omdat alzoo bij ons zelven de eigenliefde en zelfzucht gereinigd en verhoogd moet worden tot eene naar Hem gevormde voorkomende liefde; já, dat dit volstrekt moet, indien ook meer over 't geheel ons gansche leven kunne hervormd worden naar Hem. Daarom dus moesten we hierbij langer toeven. Doch nu dan ook zullen wij, al kost het moeite, ons verder behooren te bedwingen en veel meerdere kortheid moeten in acht nemen. Van u daarom te meer vraag ik, dat gij er uwe geheele aandacht aan wijden en op doordenken wilt.

Waarom, — en met deze vraag wensch ik onze beschouwing te hervatten, — waarom toch kon bij onzen Heer zijne voorkomende liefde zoo ongekrenkt blijven tot den einde? Is 't niet daarom, omdat het Hem altijd was 't zoeken van 't heil van anderen, de *heilzoekende* liefde? — Hadde Hij zich zelven gezocht, dan immers zou Hij bij geen mogelijkheid zóó veel hebben kunnen verdragen en verduren en zóó veel liefde ademen voor allen. Maar nu heeft Hij 't vermogen, omdat Hij niet zich zelven, maar den mensch zocht, ja, 't heil van allen mensch zocht, de geheele wereld zocht te behouden. Ziet, daarom kon Hij van zich afzien, om op de zijnen alleen te blijven letten, ja kon Hij zich als vergeten, *zich* verzaken om *hun* te gedenken en voor allen tot een zegen te blijven werken, zijn leven door.

Digitized by Google

Welnu, G. laat het toch niet van ons gezegd moeten worden, dat wij alleen minzaam groeten, die tot de onzen behooren, alleen liefhebben, die ons liefde betoonen. Zóó toch doen ook de Heidenen en tollenaren en zondaars (*). En wij immers moeten, voorwaar, meer willen dan zij. Naar Christus behooren wij allen lief te hebben, naar Hem die liefde te koesteren en die te blijven bewijzen uit eigen aandrang des geestes in ons. Maar zoo dan ook mogen we volstrekt niet altijd en in alles ons zelven zoeken, ons 't eerst en 't meest. Neen, veel edeler, den mensch veel waardiger beginsel moet het onze zijn of worden; 't heil der onzen moeten we zoeken; 't heil der menschen, met wie we omgaan; 't heil der menschheid, waartoe we zelven behooren. Zoo moeten we christen-mensch worden, mensch worden naar den volmaakten Menschenzoon, Jezus Christus.

En hoe dit ons dan opvoert, om lief te hebben niet met schoone woorden of vleijende tong, maar met de daad en in de waarheid. Ziet het in Jezus Christus, die zich zelven tot een voorbeeld gesteld heeft. Wat was niet zijne heilzoekende liefde veel, rusteloos veel werkzaam voor allen, op wie Hij werken kon! Hoe had dit niet de bewonderende liefde versterkt bij zijne moeder van den aanvang af (†). Hoe veel weldadigs ondervonden daarvan zijne betrekkingen en vrienden. Hoe was niet 't meest nog al zijne zorg gewijd aan zijne Discipelen, die Hij ter liefde van de geheele menschheid opvoedde en vormde tot zijne Gezanten in de wereld. Hoe was Hij niet daarbij 't geheele land doorgegaan, overal leerende en goeddoende, geen' tegen-

(*) Matth. 5 : 46 en 47, in welk laatste vs. wij, in plaats van *tollenaars*, lezen moeten *Heidenen*.

(†) Maria's handelwijze te Cana, Joh. 2 : 3—5, zal toch wel een gevolg geweest zijn van den levendigen indruk van Jezus' volvaardigheid om in alles op God verheerlijkende wijze allen en den zijnen vooral ten dienste te zijn.

Digitized by Google

stander zelfs of vijand daarvan uitsluitende. En wat was zijn weldoend leven een werken tot *alle* heil, niet voor den geest alleen en 't eeuwig blijvende, maar ook voor 't ligchamelijk en tijdelijk welzijn; — zóó, dat Hij, die zich voor eigen behoefte met 't geringste vergenoegde, of wel dàt ook zich ontzeide, voor anderen zijne wonder-magt zelfs bezigde tot spijziging en verzorging, tot genezing en verblijding.

Nu zijn ons wel zoodanige wondere krachten niet in onze magt. Maar toch niettemin, zien wij het niet voorbij en vergeten wij het niet, dat ook ons in het onze een gelijke roeping blijft, als den Zoon van God in 't zijne was en Hij ons daarin is voorgegaan. Naar Hem is onze roeping deze, dat we weldoeners moeten zijn voor huisgezin, betrekkingen, vrienden, kweekelingen; dat we van uit dien eersten en naauweren kring der onzen voort gaan met wel te doen aan behoeftigen om ons heen, aan ongelukkigen, lijdenden en treurenden; dat we, al verder, menschen als we zijn onder elkander, voor 't welzijn van de plaats onzer inwoning en ons vaderland leven en 't heil der menschheid op 't hart dragen, en, waar we er ook de gelegenheid toe vinden, bevorderen; dat wij het altijd doen met alle kracht en allen ijver, — onbegrensd en onverdroten in eene altijd al meerder en meerder heil zoekende liefde. — Ziet toch, daarom is de Zoon van God de Mensch geworden voor ons menschen, opdat Hij ons in dat alles een voorbeeld zou geven en zijn beeld in de menschheid zou indrukken. Welnu dan, Christen-menschen! kunnen wij Hem wel nooit geheel evenaren, o! dan toch volgen we Hem al nader en nader. Denken we na, waarin en hoe ver we nog verwijderd zijn van Hem. Laat het ons van harte leed wezen, dat zijne beeldtenis nog te weinig in zijne belijders aanschouwd wordt, — ook in ons zelven nog veel te weinig. En rusten we niet in het steeds waardiger nastreven van

Digitized by Google

Hem, om Hem toch van dag tot dag meer gelijkvormig te worden. — De roeping, om met Hem te leven in heilzoekende liefde, is zoo edel. Geene roeping den mensch zóó waardig, de menschheid zóó opheffend; geene zóó zegenrijk.

Doch, G., zal dit bij ons zijn en voortgaan in de ware rigting en tot waren zegen, vergeten wij er dan niet bij, dat die heilzoekende liefde bij Jezus Christus een *heilige* liefde was. — In alles, wat Hij bij de zijnen en velen werkte tot weldadigheid, verzorging, genezing en velerlei gewenschte uitreddingen, bleef Hem de opleiding tot het geloof en de heiliging des levens zijn hoofddoel; bij al zijn liefdevol werken en zorgen voor het aardsche verloor Hij 't hemelsche nooit uit het oog, bleef dit Hem 't allerhoogste (*). Opmerkelijk, zoo vroeg zelfs dit bij Hem uitkwam, reeds in den twaalfjarigen knaap (§), om Hem bij te blijven onder alle voorkomende gelegenheden, ontmoetingen, omstandigheden, zijn geheele leven door. Maar hoe de heiligheid zijner liefde vooral uitkwam in 't bestraffen van alle ongeregtigheid en boosheid; in het ontdekken van allen verborgen eigenwaan en alle schijnheiligheid; in het ernstig en zelfs scherp teregtwijzen van de gebreken in zijn eigene Discipelen, ook de meest geliefden. Doch ook, hoe juist de liefde bij al dat heilig ijveren tegen de zonde aan 't licht komt en met hemelschen gloed prijkt in al zijn toeleg en al de rustelooze werkzaamheid, om allen van 't verderf te redden en voor het eeuwige leven te winnen, ja dit zelfs tot geheele zelfverloochening en opoffering tot den dood, den dood des kruises. En nog eens, hoe dit wel 't allermeest uitkomt in al, wat Hij voor

(*) Een tweetal voorbeelden uit de zeer velen: het ééne 't naast voor zijne Discipelen, Mark. 4 : 35—40; het andere voor een groote schare, Joh. 6 : 26 *volgg.*

(§) Luk. 2 : 49, 51.

Digitized by Google

de zijnen was, voor hen geheel. Ik bedoel zijne zoo aantrekkelijke heiliging des levens voor hen vooral, als die hen ook deed geheiligd worden in de waarheid, zóó, dat zij daarna zelven in de wereld konden uitgaan, en bij de prediking van bekeering en vergeving van zonden, in de wereld een onderlinge verzoening vermogten aan te brengen door verzoening met God. — Wonder alvermogen van die heilige liefde in den Zone Gods!

Zóó veel toe te brengen tot behoudenis en zaliging, dàt voorwaar kon die Eenige alleen. Maar toch, hoeveel menigeen nog uitwerken kan door 't volgen van Hem in de gemeenschap met Hem, dat leert de geschiedenis tot verbazing toe. Mogt daartegenover maar niet 't beklagelijke beeld van zeer velen voor de oogen staan, die, hoewel ze ook den naam van Christen dragen, tijdgenoot en huisgenooten, betrekkingen en vrienden, ja eigen kinderen aftrekken van christen-zin en leven, of wel hen voorgaan zelven en stijven in menigte van zonden! Och of de heilige naam van Christus niet zoo onverantwoordelijk veel aan smaad en lastering wierd prijs gegeven! — Onder ons M. B. en Z. en in ons zelven zij het niet alzoo! Of, zijn er, die bij zich zelven zeggen: „maar wat kan ik tot reiniging en heiliging werken in eene nog zoo onchristelijke wereld!" Wel, G. beginne maar een iegelijk met zich zelven; zich te reinigen van de zonde; zich Gode en Christus te heiligen in de liefde en dat te toonen in handel en wandel. Als dàt licht van u afstraalt, 't schijnt dan nooit geheel vergeefs. En wie ook heeft niet een huiskring en betrekkingen, waarop we werken kunnen; en wie niet een' werkkring en kring van zamenleving, waarin we door woord en voorbeeld 't kwade kunnen tegenwerken, 't goede bevorderen? o Als er maar liefde, heilige liefde is, dan, ja kan er overal en door allen veel, zeer veel gewerkt worden tot behoudenis van allerlei verderf der vele zonden en tot heilige toebrenging Gode en Christus. —

Digitized by Google

Intusschen, zal dit al meer en meer, al volkomener en volkomener gewerkt worden onder ons en doorwerken in ons naar ons voorbeeld, Jezus Christus; dan is er nog iets op te merken in Hem en van Hem af te zien. Dit, dat Jezus' voorkomende liefde, zoo heilzoekend en heilig, dat die was de liefde *uit den Vader*. Dat wil zeggen, gelijk Hij het zelf verklaarde (*), dat Hij al zijn spreken en werken in de liefde geleerd had van den Vader, en Hij, gelijk zijn gansche wandel getoond heeft, in alles den Vader voor oogen hield, leefde naar Hem. Zoo zocht Hij niet zijne eer, maar die des Vaders. Zoo leefde Hij altijd in kinderlijke gemeenschap met den Vader en stelde des Vaders wil tot zijne spijs, zijn dagelijksch genot en dagelijksche levensbehoefte. Alzoo leefde de Zoon in den Vader en daarom ook de Vader in den Zoon. En vandaar dus geheel kon zijne liefde zijn, gelijk wij ze in Hem zagen en roemden, altijd zoo voorkomend, voor allen zoo heilzoekend, bij alles zoo heilig, zoo in waarheid Goddelijk groot.

Welnu, G. van dáár is ook onze kracht; de onze desgelijks, ook in zwakheid. Heeft de Zoon zoo veel liefgehad naar de liefde des Vaders, en roept Hij nu, dat we elkander zullen liefhebben in gelijkenis aan Hem, — op dan, B. en Z. onze schreden met 't hoofd en hart opwaarts naar den hemel gerigt! Door en met den Zoon onzen Vader voor oogen gehouden, den hemelschen Vader, in de liefde volmaakt. Oefenen wij ons hiertoe, om door de genade-roeping des Zoons in kinderlijke gemeenschap te leven met den Vader; diens zin en wil te stellen tot den onze, en zóó met den Zoon van den Vader zelven te leeren, hoe we moeten lief hebben, altijd en in alles. Dat en geen mindere is onze roeping om als kinderen Gods te leven; dat alzoo is de weg, om, door den Zoon en met Hem, als kinderen van onzen Vader in de hemelen voort te streven naar de volmaaktheid in de liefde.

(*) Joh. 5: 19, 20 vgl. vs 5—9.

Digitized by Google

Het is een hooge roeping, voorzeker! Aanhoudende oefening is daartoe noodig; dikwerf zelfverloochening; niet zelden menige opoffering. Maar, G. Hij, die ons daarin zoo krachtig is voorgegaan, kan en wil ook ons kracht geven, de kracht van zijnen heiligen geest, den geest zijns levens. En ja, ook de Vader, de Vader zelf werkt daartoe door Hem. — Menschenkinderen, o! dat we zóó kinderen Gods willen worden, bij toeneming worden willen naar den Zoon van God!

Alzoo is 't de wil des Vaders in den Geliefde, en die wil is onze heerlijkheid. Amen.

Gez. 69: 5, 7.

Komt, wandelaars op 't zelfde spoor!
  Wij reizen met elkandren,
  Wij helpen d'een den andren,
Eén vriend, één leidsman gaat ons voor,
  In Hem, en door zijn kracht,
  Maakt eendragt meerder magt.

Gij, Jezus! die ons zaam verbindt,
  Wil zelf dien band versterken,
  Laat liefde liefde werken;
Dat, waar ons ooit de wereld vindt,
  Zij, uwen naam ter eer,
  Van ons ook liefde leer.

Digitized by Google

6

TER BEVESTIGING VAN LIDMATEN EN TER VOORBEREIDING VOOR HET HEILIG AVONDMAAL,

NAAR AANLEIDING

VAN

Joh. 16: 13b.

DOOR

H. A. KREMER,
Predikant te Hemelum, c. a.

1853. 5

Digitized by Google

Gezongen:

Bij de predikatie.

Ps. 89: 1.

Gez. 2: 3.

Gez. 48: 1, 10.

Nà de bevestiging.

Ps. 119: 53.

Gez. 99: 5.

Ps. 118: 14.

Digitized by Google

Heilig en plegtig, M. T. is in 't bijzonder déze dag des Heeren voor ons allen, voor deze gansche Gemeente. Want niet alleen wil God ons, zoo velen wij reeds vroeger Zijnen Zoon opentlijk hebben beleden, heden weder in de gelegenheid stellen, om ons gemeenschappelijk godsdienstig voor te bereiden voor het heilig Avondmaal, dat door Gods genade weer onder ons aanstaande is; — maar nieuwe leden wil Hij daarenboven heden, ja in deze ure gelegenheid schenken, om aan den wensch en de behoefte hunnes harten te voldoen en opentlijk voor de Gemeente belijdenis af te leggen van het geloof, dat in hen is. — Blijdschap in God vervulle dan in deze gezegende ure ons aller harten; blijdschap in God, omdat Zijne genade weer velen wilde leiden en brengen tot de erkentenis en aanneming van Zijnen Zoon Jezus Christus als den éénigen Middelaar en Leidsman ter zaligheid; blijdschap in God, omdat Hij weer velen met ons door die erkentenis de volkomene verzekering van Zijne Vaderlijke ontferming en barmhartigheid, en tevens vrijmoedigheid schenken wilde, om met kinderlijk vertrouwen van Zijne genade alle dingen af te smeeken en alle dingen te verwachten.

God, de Vader, heilige en bevestige die blijdschap aan ons aller harten, en make dit uur van godsdienstig zamenzijn bevorderlijk aan ons aller waarachtig en eeuwig welzijn!

(GEBED).

Digitized by Google

Joh. 16: 13b.

„Glooft gij nu?"

De u voorgelezene vraag van onzen Heer willen wij aldus met elkander overdenken, dat wij achtervolgens stilstaan

I bij de *aanleiding* tot deze vraag,

II bij hare *beteekenis*,

III bij haar *gewigt*, en

IV bij hare *beantwoording;*

waarbij het ons telkens niet aan ruime stoffe zal ontbreken ter *toepassing op de gelegenheid van deze ure.*

„Glooft gij nu? Wat gaf den Heer *aanleiding* tot deze vraag? —

Verplaatst u, M. A., met uwe verbeelding in eene opperzaal te Jeruzalem, en vertegenwoordigt u daar onzen éénigen Heer en Meester met zijne elf getrouwe discipelen. Stelt u daarbij voor, dat de Heer met de twaalve zamen zoo pas het laatste Pascha gegeten heeft, dat Judas daarop haastig is henengegaan, en dat Jezus nu gereed staat, om zich naar Gethsémané te begeven, ten einde zich daar voor het lijden des doods, dat Hem wacht, onder biddend opzien tot den Vader voor te bereiden, en dan den dood, dien Hij weet, dat Hij ondergaan moet, gewillig en onderworpen te gemoet te treden en te verdragen. Reeds van den disch opgestaan neemt Jezus nog een zielroerend afscheid van zijn bemind elftal, maakt hen bekend met het lijden, dat Hem wachtende is, spreekt hun woorden van vertroosting en bemoediging toe, verzekert hun, dat het hun nut is, dat Hij henenga, en belooft hun; dat, wàt zij voortaan in zijnen naam van den Vader begeeren zullen, Hij hun dat geven zal: want, dat Hij henengaat tot den Vader. — Duidelijker dan ooit sprak Jezus in deze voor zijne jongeren onvergetelijke scheidensure tot hen van den geestelijken aard zijns koningrijks, van het lijden, dat Hij ondergaan moest, en van de hemelsche heerlijkheid, die voor Hem aanstaande was. Had Hij tot

Digitized by Google

hiertoe nog veel in gelijkenissen tot hen gesproken; nu, in deze laatste oogenblikken zijns levens, spreekt Hij vrij uit, zonder gelijkenis tot hen. Daarom zeggen ook de discipelen eindelijk tot Jezus: „Nu *weten* wij, dat Gij alle din„gen weet, en Gij hebt niet van noode, dat iemand U „navrage. Hierom *gelooven wij*, *dat Gij van God uitgegaan* „zijt." Die belijdenis der jongeren — de Heer wist het! — zij was uit de diepte des harten opgeweld en in de volle overtuiging van Jezus' goddelijke grootheid uitgesproken. Maar nogtans geeft ze Hem, dewijl Hij van hen scheiden gaat, aanleiding, zijnen jongeren in hoogen ernst de vraag voor te houden en op het hart te drukken: „Gelooft gij nu?"

Die vraag, door onzen Heer aan zijne jongeren gedaan, heb ik voor déze ure tot de mijne gemaakt. De plegtigheid en het gewigt van dezen stond gaven mij er aanleiding toe. Immers velen, die met mij reeds vroeger Jezus hebben beleden als den Zone Gods, als onzen éénigen Heer en Zaligmaker, velen uwer zijn dezen morgen tempelwaarts gegaan en hier verschenen, om, 'ten aanhooren der gemeente en als in tegenwoordigheid van den Heer der gemeente, die belijdenis te *hernieuwen* en alzoo ter waardige voorbereiding voor de viering van het H. Avondmaal *wederom* plegtig en opentlijk getuigenis af te leggen van het geloof, dat in u is. — En niet slechts om die belijdenis te hernieuwen, — om *voor 't eerst* Hem als hunnen éénigen Heer en Heiland ten aanhooren der gemeente trouw te zweren, om *voor 't eerst* Jezus te belijden als den *Zoon van God*, ook hiertoe zijn er in ons midden verschenen. Heilige, onvergetelijke ure, die ons thans zamen vereenigt! — Brs. en Zrs, die met mij uwe belijdenis voor God en Zijne gemeente wenscht te *hernieuwen*; — Gel., die ik mij verblijd, *weldra* óók mijne broeders en zusters in den Heer te mogen noemen; maar die ook den gewigtigsten stap uwes levens doen gaat; wat vraag mag ik, bij zoo hoogst gewigtige schrede, bij zoo heilige belijdenis eerder tot *u*, — wat vraag in deze ure eerder en beter tot u *allen* rigten dan deze: *Gelooft gij nu?* —

Digitized by Google

II.

Geeft de gelegenheid van dezen dag ons derhalve alle aanleiding, om met die vraag tot ons zelve in te keeren; we willen daarom *ten anderen* stilstaan bij hare *beteekenis.*

„Glooft gij nu?" — Wat beteekent deze vraag; wat bedoelde de Heer er mede? — Langen tijd hadden de discipelen van Jezus, gelijk de meeste hunner tijdgenooten, geheel aardsche verwachtingen gekoesterd van het rijk dat Hij zou oprigten. En veel had het den Meester gekost, om die verwachtingen zijner leerlingen op hoogere dingen te rigten, op hemelsche en geestelijke dingen te vestigen. Aardsche luister, aardsche pracht verwachtten zij, dat zijnen troon zou omringen; aardsche grootheid dachten zij, in den Heer te zullen aanschouwen. In die verwachting hadden zij als zijne naaste vrienden, onderling zelfs reeds om den vóórrang in dat aardsche Messiasrijk getwist. En toen zij Jezus over den storm hadden zien gebieden, hadden zij elkander met béving en ontzetting gevraagd: „Wie is toch deze, dat ook de winden en „de zee Hem gehoorzamen!" — Langzamerhand echter waren de oogen der discipelen door de proeven van 's Heeren goddelijke magt en wijsheid en bovenal door het ervaren van zijne goddelijke liefde geopend geworden voor de *meer* dan menschelijke, voor de *goddelijke* grootheid van hunnen Meester. En geruimen tijd vóór dat Jezus de vraag, in onzen tekst uitgedrukt, tot zijne discipelen rigtte, had Petrus reeds als in aller naam, Jezus beleden als den *Zoon des levenden Gods.* — Nú echter, nu de Heer zoo ronduit tot hen gesproken had van zijnen hemelschen oorsprong; van zijn wederkeeren tot den Vader en van zijne innige verborgene gemeenschap met Hem; van de goddelijke grootheid, waarin zij Hem aanschouwen zouden, wanneer zij den Trooster van boven zouden hebben ontvangen, en van het heil, dat zijn henengaan hun zou aanbrengen, — en de Heer dat alles tot hen gesproken had met een gelaat, een' toon van stem en eene taal,

Digitized by Google

die enkel waarheid en overtuiging verrieden; — nú had hunne vroegere belijdenis een' nog veel *hoogeren* zin en beteekenis voor hen gekregen; nu werden zij voor zich zelve eerst regt *overtuigd*, nu bekenden zij te *weten*, dat Jezus alle dingen wist. En op grond van eigene overtuiging en erkentenis belijden zij nu: „Wij gelooven, dat Gij *van God* zijt *uitgegaan.*" —

Veel beteekenende belijdenis, Toeh., die de jongeren daar aflegden! Wat sluit zij niet al in! Niets minder toch belijden zij, dan te gelooven aan de *Goddelijkheid* van Hem, die als een mensch van gelijke bewegingen als zij voor hen staat; niets minder, dan te gelooven in Jezus als den *Zoon van God;* en wel op grond van hetgeen zij van Hem gehoord hebben. Zij nemen dus alles, wat Hij gesproken heeft, al wat Hij hun van den Vader verkondigd heeft, aan als onomstootelijke, *Goddelijke* waarheid; zij nemen dus ook zijn Evangelie, d. i. de blijde boodschap van Gods genade aan zondaren als eene *goddelijke* boodschap aan; zij erkennen in Jezus als den Zoon van God dus ook hunnen *Heer*, hunnen *Verlosser* en *Zaligmaker.* — Ziet, dat alles, wat weer zoo veel in zich bevat, dat alles erkenden de discipelen van Jezus te gelooven; dat alles beteekende de betuiging, die zij op de lippen namen: „Wij gelooven, dat Gij van God uitgegaan zijt." — En uit hetgeen wij nu zagen, dat de belijdenis der discipelen beteekende, wordt ons ook de beteekenis kenbaar van de vraag, daarop door Jezus tot hen gerigt. Jezus vereenigt zich volkomen met hetgeen zij beleden hebben, in Hem te erkennen: diezelfde belijdenis bedoelt Hij, en géén ander geloof bedoelt Hij; maar *datzelfde* geloof vraagt Hij ook *geheel en volkomen.* En omdat Hij datzelfde geloof bedoelde, 't geloof nl. *dat Hij van God was uitgegaan*, en Hij dat geloof onwankelbaar in hunne harten wenschte gevestigd te zien, dáárom vraagt Hij hen, na hunne gedane belijdenis: „Gelooft gij nu?"

Met die vraag onzes Heeren op de lippen, kom ik tot u, Gel., die dezer dagen voor de Opzieners van deze

Digitized by Google

gemeente insgelijks hebt beleden, tot de overtuiging gekomen te zijn, dat Jezus is *de Christus*, *de Zoon van God;* die eveneens Hem erkent hebt als den éénigen en volkomen' *Middelaar Gods en der menschen;* die mede betuigd hebt, zijn Evangelie te erkennen en aan te nemen als *het Woord van God* en als eene *kracht Gods tot zaligheid*, — tot u, die die heilige belijdenis thans ook *ten aanhooren der gemeente* wenscht uit te spreken en op die belijdenis als leden der gemeente wenscht *bevestigd* te worden, — tot *u*, Gel., kom ik thans met dezelfde vraag onzes Heeren. — Wij, Opzieners der Gemeente, hebben u, naar het voorbeeld en op gezag van onzen éénigen Meester en Leidsman, geene andere belijdenis afgevraagd, dan de belijdenis der discipelen. Wij bedoelden niets anders, wij hebben ons van niets anders zoeken te vergewissen, dan van dit ééne: *of gij geloofdet, dat Jezus van God was uitgegaan.* — Ons kortziend oog kon niet lezen in uwe harten: wij hoorden slechts de belijdenis des monds. Maar wat gij van den Christus hebt beleden, gij hebt het niet voor ons, gij hebt het allen beleden voor den Zoon van God, wiens oog doordrong tot op den bodem uwer harten en die uwe belijdenis hoorde; gij hebt het beleden aangaande en vóór denzelfden Jezus als de discipelen. — Naar het voorbeeld en op gezag van dienzelfden Heer en Heiland, en ook met gelijke bedoeling — opdat nl. ook gijl. nimmer vergeten, maar diep ter harte nemen moogt, wàt het geloof in Jezus Christus beteekent — vraag ik ook u: *gelooft gij nu?*

En terwijl ik de bepeinzing van die vraag u ernstig aanraad, wend ik mij met dezelfde vraag tot *al* de leden der gemeente, die zich wenschen voor te bereiden voor de plegtige viering van het H. Avondmaal.

't Is God alleen bekend, in hoeverre wij allen getrouw zijn geweest aan onze goede belijdenis; òf en hoe menigwerf wij onzen Heer Jezus Christus, — sinds wij Hem het laatst gezamentlijk beleden, — verloochend hebben; of wij hebben gewankeld in ons geloof in Jezus als *der*

Digitized by Google

Christus Gods en onzen *Verlosser* en *Zaligmaker*, en of zijn Evangelie als *het Woord van God*, als *de éénige kenbron der waarheid* door ons steeds geëerbiedigd en vereerd en behartigd werd. Maar nu, terwijl wij nogmaals gereed staan, onze heilige belijdenis plegtig voor God en voor elkander te hernieuwen, gevoel ik mij geroepen en gedrongen, ook u, gelijk mij zelven, deze ernstige vraag onzes Heeren nog eerst ter behartiging voor te houden: *Gelooft gij nu?*

En ik doe die vraag met te meerderen aandrang, omdat zij hoogst gewigtig is.

III.

Gaan wij ons daarom in de *derde* plaats overtuigen van haar *gewigt*.

Wanneer wij de vier Evangeliën opmerkzaam nagaan, en een naauwlettend oog vestigen op 's Heeren omgang met zijne jongeren, dan treft ons al aanstonds 's Meesters gestadige en volijverige toeleg, om door een innig vertrouwen op Hem, door een hartelijk en onwrikbaar geloof in Hem als den van God gezondene, de discipelen aan zich te verbinden.

Over niets bestraft Hij hen zoo ernstig en zoo menigvuldig als over *on*geloof of *klein*geloovigheid; niets wakkert Hij zoo ijverig en zoo gedurig bij hen aan, dan *geloof* in, *vertrouwen* op Hem. — Toen zij, bij een' storm op het meer, uitriepen: „Heer, behoed ons, wij vergaan!" zeide Hij tot hen: „Wat zijt gij vreesachtig, gij *klein*geloovigen?" — Toen Petrus, op 's Heeren gebod, over het water wandelde, om tot den Heer te komen, en hij, bevreesd geworden, begon te zinken en uitriep: „Heer, behoud mij!" zeide Jezus, hem de hand toestekende en hem aangrijpende: „Gij *klein*geloovige! waarom hebt gij gewankeld?" — Toen de jongeren een' maanzieke niet hadden kunnen genezen, bestrafte Jezus hen, zeggende: „O *on*geloovig en verkeerd geslacht! hoe lang

Digitized by Google

„zal ik nog met ulieden moeten zijn!" En toen zij daarna vroegen: „Waarom hebben wij hem niet kunnen genezen?" antwoordde Jezus hun: „Om uws *on*geloofs „wille; want voorwaar ik zeg u: zoo gij een geloof hadt „als een mostaardzaad, gij zoudt tot dezen berg zeggen: „ga heen van hier derwaarts! en hij zal henengaan, en „niets zal u onmogelijk zijn."

Ziet, Gel., van zoo groot gewigt achtte Jezus voor zijne jongeren 't geloof in Hem, zoo hooge waarde, zoo groote goddelijke kracht kende Hij voor hen toe aan het vast vertrouwen op Hem, als den Zone Gods, wien magt was gegeven ook over zeeën en bergen, ziekten en stormen. En omdat het geloof alleen hun behoud en hunne zaligheid, hunne kracht en hun leven kon en moest wezen, zouden zij waardige gezanten van Hem worden, daarom was de Heer nimmer moede om hen op te wekken en aan te vuren tot een onbepaald en onbezweken geloof in Hem; daarom had de Heer voor Petrus gebeden, dat zijn geloof niet mogt ophouden; daarom liet Hij ook niet na, waar het noodig was, hen wegens ongeloof of kleingeloovigheid ernstig te vermanen en te bestraffen. — En toen zij nu eindelijk uit het volle, overtuigde gemoed bekend hadden te *gelooven*, dat Jezus van God was uitgegaan, — toen kon de Heer, om het groote *gewigt* der zake, om de hooge waarde en de geheel éénige kracht des geloofs, hun de ernstige, veelomvattende vraag niet onthouden: „Gelooft gij nu?"

Maar niet slechts voor zijne elf getrouwen, voor *elk*, die Hem wilde navolgen, voor elken belijder van Hem hechtte Jezus het hoogste gewigt aan het geloof in Hem. De vier Evangeliën, die van Jezus' gezegende omwandeling onder het volk van Israël getuigen, leveren ons bijna op elke bladzijde proeven van dien eisch des geloofs aan een iegelijk gedaan. — Toen blinden tot den Heer kwamen om genezen te worden, zeide Hij tot hen: „Gelooft gij, dat ik dat doen kan?" En toen zij daarop antwoordden: „Ja Heere!" zeide Hij tot hen: „u geschiede *naar uw geloof*."

Digitized by Google

Toen een heidensch hoofdman uit Capernaüm tot Jezus kwam, om voor zijn' knecht genezing af te smeeken, en hij 's Heeren woord-alleen daartoe voldoende beleed te achten, sprak de Heer verwonderd tot de scharen, die Hem volgden: „Voorwaar zeg ik u, ik heb zelfs in Israël zoo groot een geloof niet gevonden." En de hoofdman geschiedde ter zelfder ure *gelijk hij geloofd had.*

Doch waar zouden wij eindigen, wilden wij al de voorbeelden opsommen, ten bewijze van hoe groot gewigt Jezus het geloof in Hem achtte en wat zegeningen Hij daar al aan verbond. Denkt slechts aan de u allen bekende menigvuldige gelegenheden, waarbij de Heer aldus sprak: „Uw *geloof* heeft u behouden;" aan het woord, dat de Heer, gereed om deze aarde te verlaten en ten hemel te varen, tot zijne discipelen sprak: „Gaat henen in de geheele wereld; pre- „dikt het Evangelie aan àlle kreaturen. Die *geloofd* zal „hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die „*niet* geloofd zal hebben, zal verdoemd worden," — en het zal u niet verwonderen, dat Jezus, toen zijne discipelen, kort vóór zijne jongste ure, de zoo gewigtige belijdenis des geloofs aflegden, hun nadrukkelijk en ernstig deze vraag voorhield: „*Geloof gij nu?*"

Maar 't verwondere ons dan ook evenmin, M. H., dat de Apostelen, door zoo groote kracht, door de kracht des geloofs gesterkt, de Christenen van alle tijden zoo wel als ons verbaasd deden staan, nu over hunnen onbezweken' moed in gevaren, dan over hunne onwankelbare getrouwheid aan hunnen Heer en Zender, hier over hunnen ijver en zelfverloochening, daar over den vrede en de blijdschap huns gemoeds; zoodat zij voor elken Christen, van wat stand of leeftijd, toonbeelden zijn en blijven zullen van een echt Christelijk, Godgewijd leven.

En zou het ons dan verwonderen kunnen, dat zij, van het groote gewigt des geloofs door eigene ervaring overtuigd, gelijk hun Heer en Meester ook niets anders van al wie zij tot Christus brengen, eischen dan *geloof in Hem?* Paulus roept de Christenen te Rome toe: „het Evangelie is

Digitized by Google

eene kracht Gods tot zaligheid een iegelijk, die gelooft;" den Ephesiërs schrijft hij: „uit genade zijt gij zalig geworden door 't geloof;" den Stokbewaarder antwoordt hij: „Geloof in den Heer Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis." En niet anders predikt één der overige Apostelen: 't geloof is, gelijk bij den Heer zoo ook bij hen allen, de voorwaarde van behoudenis en zaligheid; door 't geloof alléén wordt, volgens hen allen, Gods kracht in ons volbragt; door 't geloof alléén worden wij, naar aller leer, één met Christus, leeft Hij in ons en leven wij in Hem.

Br. en Z., die u met mij wenscht voor te bereiden voor het aanzitten aan de tafel des Heeren! Was dat geloof in u, sints gij Jezus hebt beleden als uwen Heer en Zaligmaker? Was dat geloof in u, sints gij het laatst avondmaal vierdet? Woonde Christus steeds door het geloof in uwe harten, en was u het leven altijd Christus? Want, die zegt, dat hij in Christus blijft, die moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk Christus gewandeld heeft. Was Christus steeds uw voorbeeld, en 't geloof in Hem uwe kracht om Hem na te volgen? Want zonder Hem kunnen wij niets doen, en wie zijn kruis niet opneemt en Hem niet navolgt, kan zijn discipel niet zijn. B. en Z. gevoelt gij het gewigt der vraag, die Jezus tot zijne discipelen rigtte, ook voor *ons?* beseft gij het gewigt der woorden, die ik u vragend toevoeg: *Gelooft gij nu?*

En *gij*, mijne Gel., die u in ons midden hebt begeven, om voor 't eerst opentlijk belijdenis af te leggen van 't geloof, dat in u is; hebt ook gij thans al het gewigt der vraag gevoeld, die Jezus aan zijne discipelen deed, en die ik tot de mijne heb gemaakt? Gij staat gereed, om voor het eerst plegtig trouw te zweren aan onzen Heer en Heiland, Jezus Christus. Zoo éénige, déze gelegenheid moet diepen indruk achterlaten in uwe harten; zoo immer, het antwoord, dat gij thàns zult geven, de gelofte, die gij héden zult afleggen, moet u heilig zijn. Och, of uw hart op alles, wat ik, naar het woord des Evangelies van het

Digitized by Google

gewigt der vraag, u voorgehouden, thans gesproken heb, vol des geloofs *ja* en *amen* gezegd moge hebben. Want de vraag van Jezus, zij geldt in deze ure niet het minst ulieden: het is vooral tot u, dat ik in den naam onzes Heeren de gewigtige vraag rigte: *Gelooft gij nu?*

IV.

Wij hebben thans met elkander de *aanleiding* tot de vraag, door Jezus aan zijne discipelen gedaan, overwogen; wij hebben de *beteekenis* der vraag verstaan, en het *gewigt* derzelve met het harte gevoeld en begrepen: wij hebben dat alles overwogen, telkens met *toepassing* op de plegtige gelegenheid van deze ure. Ons blijft nu ten slotte nog overig, bij de *beantwoording* van de vraag van Jezus onze aandacht te bepalen.

„Gelooft gij nu?" vraagt de Heer aan zijne jongeren. Wat zullen zij antwoorden! — Zij zwijgen, en Jezus, daarop voortgaande met spreken, geeft voor de discipelen het antwoord in de beide eerstvolgende en tevens laatste verzen van ons teksthoofddeel. „*Ziet de ure komt*," zegt Jezus, „*en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid worden, een iege-* „*lijk naar het zijne, en gij mij alleen zult laten;* en (nogtans) „ben ik niet alleen; want de Vader is met mij. Deze din- „gen heb ik tot u gesproken, opdat gij in mij vrede hebt: „in de wereld zult gij verdrukking hebben, *maar hebt goe-* „*den moed, ik heb de wereld overwonnen.*" Het antwoord, door den Heer in deze woorden voor de discipelen gegeven, en bijzonder vervat in het eerste gedeelte van het 32ste en in het laatste gedeelte van het 33ste vers, is tweezijdig: deels *beschamend en waarschuwend*, deels *bemoedigend.*

Zoo pas hebben zij beleden te gelooven, dat Jezus *van God is uitgegaan*, en dus al hun vertrouwen, al hunne liefde waardig is, en ziet, — de Heer voorziet en voorspelt het hun reeds, dat het uur dáár is, dat binnen weinige oogenblikken zij *de vlugt zullen nemen en hunne veiligheid zoeken en Hem alleen laten.* En de uitkomst bevestigde, helaas! alras 's Heeren voorspelling: zij laten weldra daarna, dien zelfden nacht nog, in Gethsémané, den Heer alleen in zijn'

Digitized by Google

bangen zielestrijd, en vlugten allen, Hem verlatende, als Hij van de bende gegrepen en weggeleid wordt. — Beschamend en waarschuwend antwoord, dat de Heer hun in deze woorden gaf; beschamende uitkomst bovenal, die 's Heeren woorden bevestigde. O, hoe waren die woorden en die uitkomst zamen geschikt, om hen voortaan tot voorzigtigheid aan te manen; hoe moesten zij er zich niet door gedrongen en aangespoord gevoelen tot waken en bidden; hoe was deze droevige les in woord en uitkomst niet berekend, om hen af te schrikken van dwaas en ligtvaardig zelfvertrouwen, en hen in Jezus Christus, en in Hem alleen al hunne sterkte en al hunne kracht te doen zoeken!

Maar was de Heer tot een antwoord op zijne vraag begonnen met een woord van beschaming en waarschuwing; zijne liefde liet het tevens niet aan een woord van goedkeuring over de goede belijdenis, door hen afgelegd, ontbreken: de Heer sloot zijn antwoord met een woord van *bemoediging*, zeggende: „maar hebt goeden moed; ik heb de wereld overwonnen." Véél zou het hun kosten, om Hem getrouw te blijven in nood en dood; want, gelijk de wereld Hem vervolgd had en nog vervolgde, zoo zou zij ook hen vervolgen; en gelijk zij, zijne beste vrienden Hem zoo aanstonds nog alleen zouden laten, zoo zouden ook zij van elk verlaten wezen en tegenover de wereld staan. Maar gelijk in die bange ure Hij, de Zoon, niet alléén zou zijn, omdat de Vader met Hem was; zoo mogten ook zij, onder alle verdrukkingen der wereld, goeden moed houden: want gelijk Hij de wereld had overwonnen, zoo zouden ook zij met Hem, in zijne kracht, door de kracht des geloofs in Hem, de wereld overwinnen. Struikelen zouden zij nog, maar Hij zou hen weder oprigten; veel strijds zou hen nog wachten, maar het geloof zou hen doen zegepralen. „Hebt goeden moed," zegt daarom de Heiland, „ik heb de wereld overwonnen." —

Br. en Z., die u met mij bereidt, om weer aan de tafel der liefde te verschijnen, ook *ons* geldt thans de vraag onzes Heeren. — Wat zullen wij antwoorden, waar Jezus' eigene discipelen zwegen!? Is de weg, die achter een iegelijk onzer ligt, niet als bezaaid met goede voornemens,

Digitized by Google

die niet ten uitvoer gebragt; met heilige geloften, die niet door ons gehouden werden? Of wie uwer, die zijne pligten jegens God en zijnen naaste steeds getrouw betrachtte? wie uwer, die altijd overvloedig was en volijverig in het werk des Heeren? Waren we niet menigwerf zwak, waar we sterk hadden moeten zijn; niet menigmaal wankelend, waar wij onbewegelijk hadden moeten vaststaan? Klinken u geene stemmen van den afgelegden weg achterna, die u toeroepen: „Gij kleingeloovige! waarom hebt gij gewankeld?" Ja, is niet misschien deze of gene schrede van enkelen onzer met het merk des ongeloofs geteekend, zoo dat we mogten vragen: „Wáár was uw geloof?" — Br. en Z., wat zouden wij antwoorden, die gereed staan, op nieuw voor elkander onzen Heer en Heiland te belijden, indien de Heer, die onze belijdenis hooren zal, daarop in ons midden verscheen, en ons afvroeg: „Gelooft gij nu?" Ziet, de discipelen zwegen; — wat zouden wij antwoorden!? — *Beschamend en waarschuwend* zou dan ook u en mij het woord van Christus tegenklinken: „Ziet de „ure komt en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid wor„den, een iegelijk naar het zijne, en gij mij alleen zult „laten."

Maar gewisselijk, waar de Heer wondde, zou Hij ook heelen; waar Hij beschaamde, zou Hij ook *bemoedigen*, zoo wij maar in opregtheid des harten hier zijnen naam te zamen hadden beleden. Het woord, dat daar ook voor ons geschreven staat, voorwaar, Hij zou het ook ons dan ten slotte hebben toegevoegd; Hij zou ook tot ons de bemoedigende taal hebben gesproken: „hebt goeden moed; ik heb de wereld overwonnen."

En wat zoudt gij antwoorden, mijne Vrienden, die gereed staat op de belijdenis uwes geloofs als leden van de Gemeente van Christus bevestigd te worden, zoo eene stemme des Heeren, na die opentlijke belijdenis tot u kwam, u afvragende: „Gelooft gij nu?" Terwijl uwe lippen bévende zouden stamelen: „ik geloof Heere!" zou die belijdenis ook niet al aanstonds met de bede uwes harten zamensmelten: „kom mijne ongeloovigheid te hulpe?" Ja, ook op u zou het antwoord, door den Heer zelven op zijne vraag gegeven, ongetwijfeld van toepassing zijn. Want ook gij zult het ondervinden, wat strijd het kost, de wereld en hare begeerlijkheden niet lief te hebben en Jezus onverdeeld en onafgebroken aan te hangen en na te volgen. Ook gijlieden zult het reeds *van stonden aan* ervaren, wat moeite het voor den zondigen mensch in heeft, volstandig te wezen in den geloove. Struikelen zult gij nog

Digitized by Google

menigwerf, struikelen zoo lang gij hier op aarde verkeert en niet geheel los zijt van de wereld. Maar, M. Gel. *hebt goeden moed;* Christus zal u telkens weder oprigten, zoo gij maar bij Hem uwe kracht blijft zoeken. Ook onder struikelen zult gij dan opwassen en sterker worden; want Hij, die de wereld heeft overwonnen, is magtig om ook u de zegepraal te schenken. En op zijnen bijstand kunt gij veilig bouwen; want Hij heeft ons liefgehad tot in den dood, en Hij wil met de zijnen wezen al de dagen, tot aan de voleinding der eeuwen. Gedenkt dan ter ieder ure aan uwe eigene zwakheid, opdat gij u te vaster aan uwen Heer moogt hechten. Ziet op het klimop: zwak en rank is zijn stengel, en toch heft het moedig en fier het hoofd omhoog, terwijl het zich om den krachtigen en hoogen olmboom slingert en vastklemt. Klemt u, M. Vr., in het gevoel uwer zwakheid, ook alzoo vast aan uwen Heer en Meester, dan zult ook gij sterk wezen en in Hem opgewassen. Ja hecht u vast aan onzen Heer en Heiland, gelijk de vrouw zich vasthecht aan den man harer keuze. En gelijk het kind, zoodra het beangst wordt, tot de moeder zijne toevlugt neemt en bij haar veiligheid zoekt, neemt zoo ook gij tot Jezus uwe toevlugt en zoekt zoo ook bij Hem heul en bescherming, zoodra eigen zwakheid u verontrust, of de wereld u met miskenning bedreigt, of rampspoeden en ziekten de blijdschap en den vrede uwer ziele belagen. Gaat steeds tot Hem om raad en troost, om licht en kracht; blijft Hem getrouw in leven en in sterven: *blijft in Hem gelooven.* Hij zal u in eeuwigheid niet beschaamd doen uitkomen; maar zoo wat gij in zijnen naam van den Vader begeeren zult, het zal u geschieden, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde. Want, wie den Zoon eert, eert den Vader, en wie den Zoon heeft, heeft den Vader. En, waar gij soms wankelen of struikelen, ja — wat God verhoede! — vallen mogt, Gel., wanhoopt niet, maar keert met berouw en met schuldbelijdenis tot dien God weder, die geen' lust heeft in den dood des zondaars, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve, en die door den dood zijns Zoons zijne zondaarsliefde heeft bezegeld. Houdt u daarom Gel. aan den Zone Gods, onzen Verlosser en Zaligmaker, Jezus Christus, vast, en volhardt in den geloove. Voorwaar, wie in den Zoon gelooft, die komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgaan in het leven; hem wacht de kroon na 't strijden; hem, maar ook hem-alleen, eeuwige vreugde en eeuwige zaligheid in 't groote Vaderhuis. Amen.

Digitized by Google

7

DE STERRENHEMEL

NAAR AANLEIDING

VAN

Jesaia 40: 26, 27.

DOOR

L. S. P. MEIJBOOM,
Theol. Doct. en Predikant te Groningen.

1852.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORZANG.

Ps. 19: 1, 2.

Het ruime hemelrond
Vertelt, met blijden mond,
Gods eer en heerlijkheid:
De heldre lucht en 't zwerk
Verkondigen zijn werk
En prijzen zijn beleid.
Dus kan ons dag bij dag,
Tot roem van Gods gezag,
Zijn wonderen verhalen:
Dus weet ons nacht bij nacht
Zijn onbegrensde magt
En wijsheid af te malen.

Hoe goddelijk en schoon
Luidt deze hemeltoon!
Daar is geen spraak of oord,
Daar is geen volk bekend,
Dat, zelfs tot 's werelds end,
Der heemlen stem niet hoort.
Hun evenredigheid
Heeft zich zoo wijd verspreid,
Hun rede klinkt zoo krachtig,
Dat ze al wat de aard bewoont
Het merk eens Scheppers toont,
Zoo gunstrijk als almagtig.

Digitized by Google

Het ruime hemelrond vertelt Gods eer! Zoo zong Israels vrome dichter, toen hij zijne oogen omhoog hief en de heerlijke werken van de hand des Heeren aanschouwde. Wanneer zijne vijanden hem beangstigden, wanneer de toekomst hem niets dan onheil voorspelde, wanneer het scheen dat zijn God hem vergeten had, dan vestigde hij zijnen blik op hemel en aarde, en de vrucht zijner beschouwing was steeds de blijde getuigenis: ik zal mij verheugen in den God mijns heils? Voor David was de beschouwing der natuur, vooral die des hemels, eene rijke bron van erkentenis van 's Heeren alvermogen en van vertrouwen op zijn voorzienig bestuur. En wanneer wij M. H., gebukt gaan, onder den last van lijden en smart, wanneer wij ons van den Heer verlaten en vergeten wanen, is het dan ook voor ons niet een krachtig middel, om het verflaauwde vertrouwen te verlevendigen, den gezonken moed op te beuren, dat wij buiten treden, het oog omhoog heffen, en ons in de beschouwing van Gods heerlijke werken verdiepen? Gewis, M. H., de natuur predikt den Allerhoogste op iedere bladzijde; maar vooral predikt zij Hem in het gewelf des Hemels, waar zon, maan en duizenden sterren prijken. Wien het te bang wordt onder de beslommeringen en wederwaardig-

Digitized by Google

heden des levens, die heffe zijne oogen omhoog, aanschouwe, wie dat alles gemaakt heeft, en leze in het schrift des hemels, dat de Heer magtig is en alwetend, liefderijk en getrouw; die heffe zijne oogen omhoog en zijn geest zal verruimd worden, het oude vertrouwen zal in zijn hart wederkeeren, met vernieuwde levenslust en kracht zal hij de hand aan het werk slaan, en tot den einde toe volharden.

Over die heerlijke vrucht der beschouwing van den sterrenhemel, Gel., willen wij in dit uur van godsdienstig zamenzijn nadenken, en dat wel naar aanleiding van

Jesaia 40: 26, 27.

Heft uwe oogen op omhoog, en ziet, wie deze dingen geschapen heeft; die in getal hun heer voortbrengt; die ze alle bij name roept, van wege de grootheid zijner krachten, en omdat hij sterk van vermogen is, er wordt niet één gemist.

Waarom zegt gij dan, o Jakob! en spreekt, o Israël! mijn weg is voor den Heer verborgen, en mijn regt gaat van mijnen God voorbij?

De voorgelezene woorden, M. H., behooren tot eene prophetie, den volke in tijden van druk door den lateren Jesaia voorgesteld. Hij wil het volk troosten, en wijst daarom op de nadering van den helper, den Jehova van Israël. Hij meent Hem zelfs te zien, den koning van hemel en aarde, hoe Hij daar genaakt, met vorstelijken luister. Voor Hem uit vliegt reeds de heraut, de komst zijns vorsten verkondigende, opdat er eene heerbaan voor den monarch bereid worde, en Hij op eene den koning waardige wijze ontvangen. Bereidt den weg des Heeren! zoo klinkt zijne stem reeds in de verte door de woestijn; maakt in de wildernis eene baan voor

Digitized by Google

onzen God! Maar ziet, reeds nadert Jehova zelf, en eene schare van jubelende onderdanen omstuwt Hem. Met uitgelaten vreugde snellen zij naar Sion, en verkondigen er de blijde mare: heil ons, nu daagt er verlossing, nu zal het uur van Israëls bevrijding slaan! reeds nadert Jehova, de sterke, voor wiens aangezigt de magtigste vijand vergaat, gelijk het gras des velds!

Zoo heeft de Profeet aanschouwelijk voorgesteld, welk een heil er voor Israël te wachten is; en nu gaat hij verder, om zijne landgenooten met vertrouwen op die aanstaande verlossing te vervullen. Zal Israël misschien vreezen, dat de hand zijns Gods niet tegen het geweld zijner verdrukkeren bestand is? Hoe? is dan eenig volk met Hem te vergelijken, die de wateren met zijne vuist heeft gemeten en van de hemelen met de spanne de maat genomen? Of vreest misschien het volk de goden der vijanden? Maar ziet, beelden zijn ze, door den werkmeester gebeiteld, door den goudsmid met goud overtrokken en met zilveren ketenen bevestigd. Voortbrengselen zijn ze van de hand eens menschen; wat vermogen zij tegen Hem, bij wien de menschen zelve gelijk sprinkhanen zijn? tegen Hem, wiens adem vorsten en regteren doet verdorren, en ze wegblaast, gelijk een stormwind het kaf? tegen Hem, die de hemelen uitspant gelijk een doek, als eene tente te zijner woning? Neen, Israël! Hij, die daar nadert, Jehova, is de rots van uw heil, zijne hand is magtig genoeg om u te redden!

Maar, zoo zal misschien het ongeloovige volk spreken, maar, de Heer moge magtig wezen en zijn arm sterk! Wat baat het mij: want Hij heeft mij vergeten, mijn weg is voor den Heer verborgen, Hij bekommert zich niet om mijn lot, mijn regt gaat van mijnen God voorbij! O Israël! zoo antwoordt de Profeet, waarom spreekt gij alzoo, waarom zegt gij dus, o Jakob? Wie

Digitized by Google

is dan de Heer, dat Hij u zou verlaten en vergeten, u, de nakomelingschap van Abraham, met wien Hij zijn verbond heeft beëedigd? Wordt dan de Heer ooit moede of mat? Neen! heft slechts uwe oogen omhoog en ziet, wie deze dingen geschapen heeft, die in getale haar heer voortbrengt, die ze alle bij name roept van wege de grootheid zijner krachten, en omdat Hij sterk van vermogen is, wordt er niet één gemist.

Wij zien uit het verband, Gel., dat de Profeet de beschouwing van den hemel aanbeveelt, ten einde het volk zich overtuige, dat Hij, die dat alles heeft geschapen, met zoo groote magt en wijsheid, die dat alles ordent, onderhoudt en regeert met zoo veel volhardende trouw, onmogelijk moede kan worden, en dus diegenen onmogelijk vergeten, aan wie Hij eenmaal zijne hulp heeft betoond. Jesaia wil dus, dat de erkentenis van Gods grootheid en volmaaktheid, in den hemel zigtbaar, het volk tot vertrouwen op Gods liefderijk bestuur zal opwekken.

Wij willen met den Profeet onze oogen omhoog heffen, hem in den loop zijner gedachten volgen, en

I vragen: wat zien wij aan den Hemel?

II waartoe zien wij dat?

Dat wij met een Christelijk oog den hemel willen beschouwen, zoo als hij zich aan ons vertoont in het licht, dat Jezus Christus er over verspreid heeft, behoeft wel naauwelijks opzettelijk herinnerd te worden.

GEBED.

I.

Wanneer wij onze oogen omhoog heffen, wat aanschouwen wij dan aan het gewelf des hemels? — Gelijk eene tent breidt zich het azuren gewelf uit, tot dat het van rondom de aarde schijnt te raken. Des morgens verheft zich de zon, om na den middag weer allengs tot de aarde te naderen, klimt statig op boven den gezigteinder,

Digitized by Google

tot dat zij neerdaalt beneden de kim. Dan komt de nacht, een talloos heer van sterren flikkert en schittert, en daar tusschen de maan, wier licht deze aarde beschijnt. Rijkdom derhalve aanschouwt ons oog, wanneer het zich naar omhoog heft, verscheidenheid en afwisseling van tooneelen. Gedurige verandering laat zich overal opmerken, nergens doodslaap of stilstand. Overal blinkt ons de schitterendste schoonheid te gemoet, overal aanschouwen wij eene orde, die door geen' loop van eeuwen worden verminderd noch verstoord. Maar er vertoont zich nog meer aan ons oog. In dat werkzame leven, in die onveranderlijke orde, in die nimmer verwelkende schoonheid erkennen wij tevens de hand van Hem, op wiens bestel al die dingen zijn geworden, wiens wil de hemelen regeert, die der zon hare baan aanwees, en den sterren hare kringen voorschreef. De natuur is de tempel des Allerhoogste: daarboven in den hemel staat in een onuitwischbaar schrift de naam des Heeren gegriffeld, en zijn wezen is uitgedrukt in de prachtige werken zijner hand.

En wie is Hij, wiens naam daar gelezen wordt? Wat staat daar van Hem geschreven? Laat ons de oogen omhoog heffen en lezen!

Maar waar vestigt zich ons oog dan het eerst, bij zulk eenen rijkdom van de heerlijkheid der goddelijke werken? Vier priesters heeft de Heer in zijnen tempel besteld, om den sterveling zijne groote volmaaktheden aan te wijzen, en van zijne verhevene deugden te getuigen. De eerste is de *morgen;* de *middag* de tweede, den derde noemt men *avond*, en *nacht* heet de laatste. Ieder van deze verkondigt ons op zijne beurt dagelijks, wie Hij is, die de hemelen gemaakt heeft.

Heffen wij dan onze oogen omhoog in den *vroegen morgen.* In nachtelijk duister gehuld, rust de aarde van haren arbeid, en diepe stilte heerscht over de velden. De

Digitized by Google

hemel is uitgebreid, gelijk een mantel met zilveren sterren bezaaid. Ziet, daar vertoont zich in het oosten een flaauw rood. Hooger en hooger rijst het op, en wordt als eene zee van goud. Is het de verkondiging van de komst des Allerhoogste? Is het de glorie, die het aangezigt van Jehova voor het sterfelijk oog omsluijert? Het is de dageraad, die komt. Reeds verheft zich de zon boven de kim. Hare vrolijke stralen bezielen met een nieuw leven, wat zoo even nog in nachtelijke sluimering bedolven lag. Zij is als het oog des Heeren, dat zijne werken komt beschouwen, en licht, warmte en leven, gaan hare schreden vooruit, en volgen haar op den voet. Hare verschijning heeft de schepping als herschapen door het vrolijke licht. Tot vrolijkheid gewekt, zijn plant, dier en mensch uit den slaap ontwaakt, der vogelen veelstemmig loflied rijst op tot den troon des Almagtige, en de mensch verlaat zijne woning, om zijn dagwerk blijmoedig te gemoet te gaan. Sterveling, hef nu uwe oogen omhoog, en zeg, wie is Hij, dien u de morgen verkondigt? O de opgaande zon predikt het, en de herboren aarde bevestigt hare getuigenis: Hij, die dat alles zoo gemaakt heeft, is een God van *leven* en van *zaligheid*. Hij, die zoo iederen morgen zijne kinderen wekt, is de trouwe, liefderijke Vader, die met teedere belangstelling voor de zijnen zorgt.

Nu komt weldra de *middag* en ook deze houdt den Heer niet voor ons oog verborgen, maar vertelt luide zijne eer. Wie is Hij, die dien rollenden vuurbol daar heeft geplaatst? Wie leerde hem zijnen weg vinden en noch ter linker noch ter regter zijde van het eens betreden spoor afwijken? Het is God, die de werelden uitstrooit, gelijk stofzand in de woestijne, door den storm opgewoeld. Het is God, op wiens wenk de zonnen vliegen, wiens wil haar ten weg en wet is. Heft uwe oogen omhoog, o mensch! de middag verkondigt het u: God is

Digitized by Google

de God der *kracht.* — Maar waarom wendt zich uw oog van den gloeijenden bol af? waarom vestigt uw blik zich verblind ter aarde? Het is omdat het licht te schitterend, te rein is, dan dat het stoffelijk oog het zou kunnen dragen. Slechts zijnen verdeelden glans vermag het te vatten, deze schenkt hem licht voor zijnen voet om te gaan en voor zijne hand om te werken. Wie is Hij, die dat reine licht daar heeft gemaakt, die niet gewild heeft, dat de sterveling in de duisternis zoude dwalen. Het is God, de God van *licht* en *waarheid*, die *vlekkeloos* is en *schitterend rein*, gelijk zijne werken. Hef uwe oogen omhoog, o mensch, de middag roept het u toe: God is de God des *lichts.* — Maar zeg, waarom beeft de snoodaard, wanneer zijn oog zich opheft en hij het volle licht des dags ontwaart? Waarom verbergt hij zijne booze plannen en stelt ze uit tot dat de schaduwen des nachts ze bedekken? Het is omdat het licht hem predikt, dat zijne snoodheid den Heere een gruwel is, het is omdat de reinheid des dags hem zijne eigene onreinheid verwijt. Heft dan uwe oogen omhoog, de middag getuigt, dat God de heilige, de God der *reinheid* is.

Des *avonds,* wanneer de zon ten ondergang neigt, heeft de natuur haar dagwerk verrigt; de stilte van den morgen keert terug, langzamerhand verflaauwt het licht en de hemelen schijnen te rusten. Van boven daalt er eene kalmte op het geschapene neder, die tot den nachtelijken slaap voorbereidt. Dan verlaat de mensch zijnen arbeid, het gevogelte zingt nog zijnen avondpsalm voor den Heer der Heeren, tot dat eindelijk alle leven verstomt.

Heft uwe oogen omhoog, en ziet wie Hij is, die dat alles zoo gemaakt heeft? Wat vertelt u de kalmte van den avond? Wie is die God, die na den arbeid des dags zijne schepping tot verademing en rust roept? De hemelen verkondigen het bij het einde van den dag: God is een *zachtmoedig Heer* over zijne dienaren. Hij is

Digitized by Google

niet hard, dat Hij iemand zou kwellen, maar door den arbeid roept Hij tot genot.

En nu is de dag voorbij; 't is *nacht;* nu zal de Heer gewis van zijnen arbeid rusten. Reeds slaapt zijne schepping, gewis, nu zal ook de Schepper met haar slapen. Hoe? weet gij het niet; en hebt gij het niet gehoord, dat de eeuwige God, de Heere, de Schepper van de einden der aarde niet moede noch mat wordt? Heft uwe oogen omhoog, dáár staat het te lezen: de Heer is een God van *volharding*, en van *waakzaamheid.* Naauw is de arbeid van den dag voorbij, of 's Heeren hand weet nieuwe heerlijke werken te vinden. Naar mate de zon verder en verder voortrolt, bedekken heerlegers van blinkende sterren het door haar verlaten spoor; en de hemelen ontrollen een tafereel, waarin de glorie des Almagtige met nooit gekenden luister schittert. O mijn God, wie is de mensch, dat Gij getrouw over hem de wacht houdt, wie de zoon des stofs dat Gij voor hem uwen hemel ontrolt, ten teeken dat Gij waakt, wanneer hij slaapt? — De Heer roept zijne legerscharen op; bij name roept Hij ze op, en niet één wordt er gemist van wege de grootheid zijner kracht en omdat Hij sterk van vermogen is. Heft uwe oogen omhoog, en ziet wie Hij is, die dat alles vermag te doen. — Is Hij een God van *verwarring?* Want wie zou een volmaakter beeld van wanorde kunnen ontwerpen, dan de sterrenhemel vertoont? Wanneer wij dieper doordringen in die heerlijke gewrochten van Gods hand, o, dan aanbidden wij den werker van die schijnbare wanorde; want dan verkeert zij in het heerlijkste bewijs van *almagt*, van *wijsheid* en van *liefde.* Ja, de sterren spreken: almagtig is de Heer en oneindig zijne kracht. Wanneer een mensch sterk en vermogend is, dan bouwt hij door velen bijgestaan, in vele weken of jaren een prachtig gesticht, zich zelven en den zijnen ter woning. Maar wat is dat trotsche gesticht anders,

Digitized by Google

dan een stofje te meer op de aarde, die wij bewonen? Ziet nu den hemel aan. Ieder van die flikkerende punten, die het oog daar bij duizendtallen ontmoet, is eene aarde, soms vele malen grooter dan de onze, wat zeg ik, het is welligt een wereldstelsel, met zon en planeten, die ieder door hare wachters worden vergezeld. Zoo is, wat de mensch onmetelijk noemt, voor den Heer slechts een stofje, een stip in zijne schepping. En die schepping, wie vermag hare grenzen te zien, en hare uiteinden te bepalen? Waar is hij, die mij zegt, hoe vele millioenen werelden nog schuilen achter die millioenen, die het oog dáár schemeren ziet. Wie vermag ze te tellen, die daar in den melkweg wemelen, zamensmeltende in eenen gloed van licht? De sterveling duizelt op de gedachte van zulk eene oneindige grootte. Maar wie is Hij dan, die dat alles heeft voortgebragt, wie Hij, van wien dat slechts ééne enkele gedachte is? — Groote, oneindige groote God, wij gevoelen onze nietigheid, en van eerbied huiverende, zinken wij neer voor den troon uwer kracht!

Doch waarom zouden wij vreezen? Neen, de Heer is geen dwingeland, die geene andere wet kent dan zijne kracht. Zijne sterren verkondigen het: Hij is de *hoogste wijsheid* tevens. Onze aarde wentelt zich om haren as, terwijl zij om de zon loopt; haar loop is regelmatig en de getijden des jaars keeren getrouw terug. Rondom de aarde wandelt de maan, en ook zij kent haren weg. Zoo heeft de Heer alles met wijsheid gemaakt. De planeten heeft Hij op geregelde afstanden geplaatst en elk aangewezen, waarheen zij gaan moet; onbelemmerd rollen ze door de onmetelijk ruimte des hemels, en wanneer haar tijd dáár is, hebben ze alle hare omwenteling volbragt, en niet ééne wordt er gemist. Zijne staartsterren heeft Hij daarheen geworpen, en met onbesuisd geweld schijnen ze voort te hollen; maar ook zij kennen haar

Digitized by Google

spoor, en wijken niet af van haren weg, maar gehoorzaam aan 's Heeren bevel, komen ze weder, wanneer Hij ze roept op haren tijd. Zoo heeft ieder wereldstelsel zijne onverbreekbare wet, zijne orde, waarnaar het zich beweegt en leeft. En in zich zelve het schoonste beeld van harmonie en evenredigheid, wentelen ze in hun geheel weer om eene grootere zon, wereldstelsels om wereldstelsels, tot ze welligt alle te gader rollen om één middenpunt, vanwaar hunne orde wordt overzien. — Waar is de wijsheid des stervelings, waar de orde in zijne werken, die niet wegzinkt in het niet tegen over de ondoorgrondelijke wijsheid des Alwijzen, en tegenover de volmaakte orde in de gewrochten zijner hand?

De hemelen verkondigen ons nog meer. Heft uwe oogen omhoog, en ziet, wie al deze dingen geschapen heeft? Waarom schiep ze de Almagtige, en bevolkte ze met levende wezens van allerlei soort? Waarom laat zijne hand het geschapene niet varen? waarom schenkt Hij het licht der zon des dags tot leven en vrolijkheid, en de ordening van maan en sterren des nachts tot vruchtbaarheid en vertooning zijner grootheid? Waarom bewaart Hij iedere wereld, gelijk den appel zijner oogen? Waarom maakte Hij van dien hemel een Vaderhuis met vele woningen, en plaatste er kinderen van allerlei ouderdom en karakter? Het is, omdat de Heer goed is en barmhartig, omdat Hij zich verheugt in de zaligheid, die zijne hand werkt, omdat Hij een God is der *liefde*. — Ja, Vader van al het geschapene; de hemelen vertellen Uwe eer: wij heffen de oogen omhoog en aanschouwen Uwe groote werken en lezen daar, dat Gij magtig zijt en wijs, boven hetgeen wij vermogen te denken, en liefde, meer dan de mensch beseffen kan.

Digitized by Google

Gez. 14: 1, 6.

O eindelooze Majesteit!
We aanbidden uwe heerlijkheid,
  Zoo groot als onbegonnen!
Zijt Gij bedekt voor 't sterflijk oog,
Uw naam gloeit aan den hemelboog
  In duizend, duizend zonnen.
O hemel, aarde, zee! hoe luid
Roept gij uws Scheppers glorie uit!
  In u zien Hem onze oogen:
Gij meldt een wijsheid, die niet feilt,
Een liefde, die geen Engel peilt,
  Een eeuwig alvermogen.

Hoe blinkt in bloem, in gras, in kruid,
Dan een weldadige almagt uit,
  Waarop wij veilig bouwen!
Hoe blinkt ons dan in zon en maan
En sterren loutre ontferming aan,
  Die uitlokt tot vertrouwen!
Gij houdt wat Ge eenmaal schiept in stand
En laat de werken uwer hand,
  Oneindige! niet zinken.
Ook wij, een prooi des diepsten noods,
Zien uit het lage stof des doods,
  Een eedler schepping blinken.

II.

In ons gemeenschappelijk gezang, Gel.! hebben wij het antwoord op de tweede der vragen, die wij ons ter behandeling voorstelden, reeds uitgesproken. *Waartoe* zien wij in den sterrenhemel Gods almagt, wijsheid en liefde? Het is, om op God te leeren *vertrouwen.* Dat was het, waarom de Profeet Israël aanbeval de oogen op te heffen naar omhoog. Wij beschouwen den hemel,

voorgelicht door Jezus. Zal die beschouwing niet voor ons christelijk leven verloren zijn, dan moeten wij er ook dezelfde vrucht van plukken. Of zou Hij, die dat alles geschapen heeft, zijne heerlijkheid niet aan zijne schepselen te aanschouwen geven, opdat ze, Hem ziende en kennende, op Hem bouwen, gelijk het kind op zijnen vader? Ja, door zijne werken roept de Vader ons, om met kinderlijk vertrouwen tot Hem te naderen, en er is geen volk ter wereld, dat die stemme niet verstaat. De wilde natuurmensch buigt zich neder voor de opkomende zon, of knielt voor den nachtelijken sterrenhemel, en vertrouwt op de goedheid van den grooten Geest. En wanneer wij, uit de beslommeringen des bezigen levens, vervuld met allerlei zorgen, des avonds naar buiten treden, en de oogen omhoog heffen, zouden wij dan niet ook ten minste iets gevoelen van dat vertrouwen op Hem, die dat alles heeft geschapen? Mij dunkt, Gel., wij weten het allen bij ondervinding, wanneer wij aandachtig 's Vaders werken beschouwen, dan keert de rust in ons hart weder, en met eene zalige blijdschap verheugen wij ons in den Vader en keeren niet weder in onze woningen, dan met het vaste voornemen, ons door niets ter wereld te laten overwinnen, maar vast te vertrouwen op Hem, die *magtig* is en *wijs* en *liefderijk* om ons te helpen; op Hem, wiens wegen alle wijsheid en liefde zijn. En zouden wij wel te roekeloos vertrouwen, wanneer wij zoo gezind zijn? Heft uwe oogen dan nogmaals omhoog en ziet wie al deze dingen geschapen heeft.

Wanneer wij daar zien, dat onze Vader magt heeft om ontelbare werelden met eenen wenk te besturen, dat er in de gansche schepping niets geschiedt dan op zijn hoog bevel, dan onder zijne toelating: mogen wij dan niet vertrouwen, dat Hij magtig genoeg is, om elke andere magt te overwinnen? De Profeet hief zijne oogen

omhoog en geloofde in zijnen Jehova, en zag in heilige verrukking de vijanden zijns volks reeds in het stof vertreden; zouden wij, Christenen, dan wankelen in het vertrouwen op 's Vaders magt? Gij, Gel. onder mijne Hoorders, die te kampen hebt met eene vijandige magt, hetzij van menschen of van omstandigheden, wat antwoordt gij op deze vraag? Zijt gij geneigd om te zeggen: mijn regt gaat van mijnen God voorbij? Schijnt u de toekomst zoo zwart, dat gij in uwe bekommering niets ter wereld in staat acht om u te verlossen? O, heft dan uwe oogen omhoog, leest daar aan de hemelen, die uw Vader gemaakt heeft, uwen troost, en vertrouwt! Die zulke werken voortbragt en bewaren kan, is ook bij magte om u uitkomst te geven, wat u ook bedreige.

En wanneer wij op 's Vaders magt vertrouwen, zullen wij het niet tevens op zijne *wijsheid* doen? Wat is de mensch, die niet op 's Vaders wijsheid vertrouwen kan? Hoe treurig gaat zijn leven voorbij, hoe eenzaam en verlaten moet hij zich gevoelen, wanneer hij op zijne lotgevallen ziende, er geen doel in kan opmerken; wanneer zijn leven hem eene aaneenschakeling van toevalligheden, ja veeleer een gewrocht van dwaasheid, veeleer een beeld van wanorde schijnt te wezen, dan eene bestelling van den Alwijzen Vader. Ja, Gel., veel is er in 's menschen leven, waarvan de zamenhang hem duister, de bedoeling hem verborgen is. Maar zullen wij daarom zeggen moeten: mijn weg is voor den Heer verborgen? Gij, die dikwerf zulke duistere wegen bewandeldet, die aan de hand der Voorzienigheid meermalen geheel andere paden moest betreden, dan gij verwacht hadt: kunt gij ons die vraag misschien beantwoorden? Gij zult het zeker ondervonden hebben, dat alle wegen des Vaders wijsheid zijn voor dengene, die ze naauwkeurig gadeslaat, dat wat eerst toeval werd geacht, blijkt bestelling te wezen, wat aanvankelijk doelloos scheen, met de heerlijkste be-

Digitized by Google

doelingen verordend. Maar weet gij het soms nog niet, zijt gij soms nog in heimelijken strijd tegen 's Vaders bestellingen, heft dan uwe oogen omhoog, en aanschouwt dien sterrenhemel, dien Hij gemaakt heeft. Ook deze vertoont op den eersten blik verwarring, nog duisterder dan de ingewikkeldste omstandigheden onzes levens. En toch, wie hem naauwkeurig gadeslaat, ontdekt er de heerlijkste orde, de aanbiddenswaardigste wijsheid in. Zou die hemel niet het beeld van uw leven zijn? Zou niet juist dat een teeken van *goddelijke* wijsheid wezen, dat het *menschelijke* verstand ze niet doorgronden kan? Vertrouwt dan op den Alwijze, en volgt geloovig zijne leiding. Nooit nog heeft de Vader beschaamd laten uitkomen, wie op Hem bouwde; altijd schiep Hij licht uit duisternis. Gelooft en vertrouwt, eenmaal zeker zal de tijd komen, dat gij juichende kunt getuigen: 's Vaders wegen zijn alle wijsheid en wat duister was in mijn oog, is tot het heerlijkste licht geworden.

Of zou de Vader u misschien verlaten hebben, en u hebben overgegeven aan u zelve? Heft uwe oogen omhoog, en ziet, of Hij die zonnen ook verlaten heeft, die zijne hand voor duizende jaren schiep. Heeft Hij er ééne van laten afdwalen? Heeft hij ééne enkele uit het oog verloren? Houdt zijne hand de teugels der heerschappij niet met dezelfde kracht als in den beginne der schepping? Voorwaar, voorwaar, onze Vader, de God van hemel en aarde, wordt niet moede noch mat. Hij, die voor zijne overige schepping een God is van *trouw* en *volharding*, is dat ook voor u en mij. Heeft hij ons eenmaal uit liefde geschapen, ons eenmaal onze plaats en bestemming aangewezen, voorwaar, dan zal Hij, de onwankelbare, ons in eeuwigheid niet verlaten. Geenen oogenblik verliest Hij ons uit het oog. Zijn vaderoog waakt ook heden over al onze lotgevallen; Hij weet wat lijden Hij ons toezendt, en kent zijnen tijd. Voor het toeval laat Hij geene plaats.

Digitized by Google

O dat dan elk op de trouwe des Vaders vertrouwe, dat niemand spreke: mijn regt gaat van mijnen God voorbij!

Want zijn Verbond staat eeuwig vast,
Zóó staat geen berg, geen rots:
En toeft Hij al, Hij kent zijn tijd,
Hij komt, Hij komt gewis.

Ja Gel. wanneer wij onze oogen omhoog heffen, dan zij het de vrucht onzer beschouwing, dat wij in onzen Vader, den Schepper van hemel en aarde gelooven, en op Hem vertrouwen. Het zal niet te vergeefs voor ons zijn, dat de Vader zijne magt, wijsheid en trouw in het schrift der hemelen heeft geschreven; maar gelijk wij die dáár aanschouwen, zoo willen wij ze in geheel ons leven, in al zijne beschikkingen met ons en de onzen erkennen. Ook dan, wanneer 's Vaders *liefde* ons door de hemelen verkondigd wordt, willen wij op Hem als den liefderijken Vader vertrouwen, en met Hem wandelen als aan de trouwe Vaderhand.

Of zou Hij ons misschien geene *liefde* toedragen? Is ons lot hem misschien onverschillig?

O mensch, wie zijt gij, dat gij aan uws Vaders liefde zoudt twijfelen? Hef uwe oogen omhoog, en zie waartoe Hij al deze dingen geschapen heeft. Deze aarde heeft Hij bereid, opdat zijne levende schepselen zich in zijne weldaden zouden verheugen, opdat de mensch in zijne goedheid zoude juichen en door zijne liefde zalig zijn. Ook die tallooze wereldbollen zal Hij niet daarheen geplaatst hebben, om tot in eeuwigheid voort te rollen, den mensch dezer aarde tot een schouwspel of tot eene lampe des nachts. Ook daar heeft Hij den rijkdom zijner schepselen geopenbaard tot leven en zaligheid. Hij, die werelden schept door de kracht van zijn woord, die de hemelen uitbreidt gelijk eene tent tot zijne woning, Hij heeft al die heerlijke werken gemaakt, opdat rede-

Digitized by Google

lijke en zedelijke wezens Hem zouden erkennen en vinden, en zalig zijn in zijne nabijheid. Hef uwe oogen dan omhoog, en aanschouw wat uw Vader iederen dag en elken nacht aan al die werelden doet.

En heeft Hij aan den mensch niet nog meer gedaan? Zie, die zonnen volgen ieder de haar voorgeteekende baan; maar zij weten het niet, zij hebben geen verstand, om 's Heeren leiding te erkennen, geen gevoel om zijne liefde te beseffen, geenen onsterfelijken geest, om Hem te aanbidden en te verheerlijken. En dat alles heeft de mensch van de hand zijns Vaders ontvangen. Zoo hier dan iemand mogt zijn, die er aan twijfelt, of de Vader ook zijner gedenkt, ook voor hem liefde voedt, o, wij bidden hem, dat hij zijne oogen opheffe naar omhoog, en het erkenne, hoe ver zijn Vader hem gesteld heeft zelfs boven de werelden, die zijne hand heeft geschapen. Dat hij dit erkenne, en, zijner hooge roeping getrouw, zich in 's Allerhoogsten gemeenschap zalig gevoele.

Gel. wanneer gij dan uwe oogen omhoog heft, om te zien wie al deze dingen geschapen heeft, zal het dan niet de keuze uwer harten zijn, op uwen Vader in den hemel, den God uws levens te vertrouwen, voor wien uw weg niet is verborgen, en van wien uw regt niet voorbij gaat. Ja, dat willen en dat zullen wij. Zoo lang onze aardsche wandeling duurt, willen en zullen wij *vertrouwen* op Hem, die zijnen naam in den hemel heeft geschreven, En het zij wij dan anderen ons zien voorgaan, het zij wij uit onze eigene woning dierbare betrekkingen naar hunne laatste rustplaats dragen, hetzij wij zelve op den rand des grafs worden gebragt: ook dan willen wij het oog opheffen naar omhoog, om te zien wat daar door den Vader is geschapen. Dan willen wij ons juichende vergasten aan de beschouwing van den heerlijken hemel;

Digitized by Google

want dáár is het vaderland, dáár het huis onzes Vaders, waarin vele woningen zijn, waarin de Vader ook voor ons door zijnen Zoon eene plaats bereidt, en waar ons het heil des Heeren wacht. Amen.

(G E B E D.)

N A Z A N G.

Gez. 15: 4.

Nog heeft de schepping schooner glans
Voor ons, nu wij aan 's hemels trans
De woningen aanschouwen
Van Hem, die schuld om niet vergeeft,
En dáár als onze Vader leeft,
Aan wien we ons lot betrouwen:
't Verhelderd oog zoekt nu alom,
Om Jezus in dat heiligdom,
Door 't stil geloof te vinden;
Tot Hij ons zelf in heerlijkheid,
Door 's hemels ruime velden leidt
Als zijn verhoogde vrinden.

Digitized by Google

8

DE AFSCHEIDSBEDE

VAN DEN

BEDIENAAR DER VERZOENING.

AFSCHEIDSREDE,

gehouden te Deventer den 22sten October 1854,

DOOR

DR. J. C. ZAALBERG Pz.,

PREDIKANT TE 'S GRAVENHAGE.

DEVENTER,

A. J. VAN DEN SIGTENHORST.

1854.

Digitized by Google

GEZONGEN:

Eerste Voorzang. GEZANG XCI: 3.

Och! dat uw Geest den Leeraar sterk',
Het zegel zett' op al zijn werk;
Dan zal uw woord ons hart doordringen,
Dan brengt het schoone vruchten voort;
Door dankbren ijver aangespoord
Zal onze mond dan vrolijk zingen;
Dan is ons leven, voor altijd,
Geheel aan uwe dienst gewijd.

Tweede Voorzang. GEZANG XIX; 4.

Gij hebt, o albestierend' Koning,
De plaats bestemd van ieders wooning,
Den kring, waarin hij werken moet,
De maat bepaald dier zegeningen,
Die wij uit uwe hand ontvingen;
En al, wat Gij bepaalt, is goed.

Eerste Tusschenzang. PSALM CXXXVIII: 4b.

De Heer is zoo getrouw als sterk;
Hij zal zijn werk
Voor ons volenden!
Verlaat niet wat uw hand begon,
O Levensbron!
Wil bijstand zenden!

Tweede Tusschenzang. PSALM XC: 9.

Laat uw genâ ons met haar troost verrijken,
En laat uw werk aan uwe knechten blijken,
Uw heerlijkheid niet van uw kindren wijken!
Uw liefd', uw magt behoed' ons voor bezwijken!
Sterk onze hand, en zegen onze vlijt;
Bekroon ons werk, en nu, en t' allen tijd'!

Nazang. GEZANG XCVI.

Halleluja! eeuwig dank en eere,
Lof, aanbidding, wijsheid, kracht,
Word' op aard en in den hemel, Heere!
Voor uw liefd', U toegebragt!
Vader! sla ons steeds in liefde gade;
Zoon des Vaders! schenk ons uw genade;
Uw gemeenschap, Geest van God!
Amen! zij ons eeuwig lot.

Digitized by Google

Zoo is dan, Gemeente van Deventer! de laatste ure gekomen. Nog weinige oogenblikken, en de band, die ons sinds 14 maanden verbond, wordt weder losgemaakt. Ik leg den herderstaf in uw midden neder. Ik kom u mijnen afscheidsgroet brengen. Wij gaan scheiden.

Scheiden!.... och! in dit land der vreemdelingschap heeft dat woord niets vreemds. In dit rijk der onbestendigheid volgen gejuich en geween, genot en gemis, vinden en verliezen elkander gestadig op, gelijk de golven eener woelige zee, die elkander rusteloos voortstuwen en op elkander breken. Wij hebben hier geene blijvende stad, maar, als in tenten wonende, zoeken wij de toekomende, de stad die fondamenten heeft, en wier bouwmeester en konstenaar God is. Op onzen reisweg daarheen wisselen onophoudelijk de tooneelen, die ons omgeven, en met die tooneelen ook het reisgezelschap, waarin wij den pelgrimstogt doen. Op iedere rustplaats nieuwe gasten in onze tente, die met ons gasten en bijwoners op aarde zijn; maar tegen elke nieuwe ontmoeting ook nieuw verlies, om elken nieuwen band van vriendschap en liefde ook telkens weder oude banden ontknoopt. Duizend wegen kronkelen zich door dit land, dat de ruste niet ziet, en op elken kruisweg staat een handwijzer, waarop Gods vinger schreef, dat de één her-, de ander derwaarts gaan moet.

Zoo is ook voor ons thans de scheidingsure gekomen.

Digitized by Google

Slechts kort was ik in uw midden, te kort zouden wij zeggen, wisten wij 't niet, dat de Albestierende Koning de plaats van ieders woning en arbeid beschikt, en dat al wat Hij bepaalt, goed, wijs en liefderijk is. De Gids op mijn levenspad, die mij tot op dezen dag langs wondere wegen van voorspoed geleidde, wenkte mij naar elders heen. 't Viel mij zwaar. Ik peinsde, ik bad, ik streed; maar ik moest volgen. Wat het vereerende der roeping, wat het aanzienlijke van den werkkring, wat de stem van vrienden en magen, wat aardsche verwachtingen niet zouden hebben uitgewerkt, bewerkte de strijd, die zich tegen mij en mijne Evangelieprediking verhief, een' strijd, dien ik wel betreurde, maar dien ik meende niet te mogen ontwijken of vreezen. Waartoe verder over deze teedere en overbekende zaak uitgewijd, Gel.? Zij heeft eene treurige vermaardheid verkregen en onze hope is op God, dat Hij het kwade ten beste keere en ook uit dit kwade een zegen voor zijne Gemeente gedijen doe. Geen oogenblik heeft mij die strijd ter nedergedrukt. Neen! terwijl ik er te meer door bevestigd werd in mijne overtuiging, dat het de wil mijns Heeren was, dat ik naar die Gemeente zou henengaan, heeft mij die tegenstand zelfs vaak verblijd, omdat mijn verblijf in uw midden er zoo zeer door verlengd, ja zelfs door verdubbeld werd. Wel zou dit alzoo niet geweest zijn, indien gij mij uwe liefde onthouden, ontnomen hadt; maar gij deedt dit niet. Neen openlijk mag ik getuigen, en die getuigenis is de inspraak van mijn hart, dat velen, dat verre de meesten uwer mij die dagen van onzekerheid ruimschoots hebben vergoed door onverflaauwde belangstelling in mijnen arbeid, door onverkoelde, ja zelfs bij velen klimmende genegenheid voor mij en de mijnen, zoo zelfs, dat ik vaak niet wist, wat meer te begeeren, eene spoedige beslissing of een nog langer

Digitized by Google

verwijl. En nu, nu eindelijk de laatste ure gekomen is, nu kost het scheiden mij moeite, nu overstelpen de aandoeningen mijn hart.

Wat spreiden die scheidingsuren donkere schaduwen over onzen weg. Wat valt de laatste handdruk, de laatste liefdegroet ons zwaar, dan het meest wanneer het graf, maar toch dan ook, wanneer tijd en afstand ons van elkander verwijderen gaan. Ons hart, dat zich zoo gaarne aan anderen hecht, komt van nature tegen het denkbeeld van scheiden op. Wij zwakke kinderen des stofs, die niet alleen kunnen staan, hechten ons, vaster vaak dan de klimop, aan dat, wat ons omringt. Zelfs de levenlooze dingen onzer omgeving trekken ons aan, worden met somberder tinten gekleurd, als wij ze voor het laatste aanschouwen en ook het scheiden van huis en woonplaats doet den reiziger naar de eeuwigheid pijn. Hoeveel te meer moet het dan moeite kosten, heen te gaan uit het midden van hen, wier vriendschap ons levensgenot verhoogde, wier liefde geurige bloemen strooide op ons pad. »Voor 't laatst," dat woord stemt zelfs den ligtzinnigsten tot ernst. Wat wordt het stil in den vriendenkring, die »voor het laatst" alzóó bijeen is. De traan der aandoening welt in het oog, als 't »Vaarwel" van de lippen vloeit, en het hart heeft een pijnlijk gevoel, als werd er eene wonde aan toegebragt, als werd er de zenuw van losgescheurd.

En zoude het mij dan geene moeite kosten, afscheid te moeten nemen van u, geliefde Gemeente!, van u en van zooveel, wat mij hier bindt en boeit?! Ik heb hier met de mijnen korte, maar schoone dagen doorgebragt, wier beeld nog na jaren liefelijk uit den nacht van het verledene voor ons oog verrijzen zal. Ik heb hier menig hart gevonden, dat mij verstond en menig huis, waarin ik mij ruime plaatse bereid zag. Ik heb hier met vreugde

Digitized by Google

en zegen, — ach! ware 't ook zonder ontrouw — gearbeid, het zaad des Evangelies in talrijke harten gestrooid, met blijden mij verblijd, met weenende geweend, en ook aan de sponden der stervenden gestaan en bij de geopende graven. Geopende graven... ja, om er ook zelf eenen kostelijken schat aan toe te vertrouwen, de lieve schelp eener parel, die aan de ouderkroon ontviel... Maar wat doe ik, dat ik oude wonden openrijt, en u en mij het harte week ga maken? Niet dáártoe zijn wij zamengekomen, maar om een laatsten Evangeliezegen met elkander te ontvangen, om een Amen te spreken, te hooren, te vragen op al die stemmen der genade die ik u brengen, die gij van mij hooren mogt. Onze aandoeningen dan bedwongen, en geen woord meer tot elkander gesproken, eer wij te zamen gesproken hebben tot Hem, die verblijdt en bedroeft, die vereenigt en scheidt, maar van wiens liefde in CHRISTUS ons hoogte noch diepte, tegenwoordige noch toekomende dingen, leven noch dood kunnen scheiden.

GEBED.

2 COR. VI: 1.

EN WIJ (*als*) MEDEARBEIDENDE BIDDEN (*u*) OOK, DAT GIJ DE GENADE GODS NIET TE VERGEEFS MOOGT ONTVANGEN HEBBEN.

Indien de Apostel PAULUS een woord had willen achterlaten, bestemd om tot Afscheidswoord te dienen, zoo dikwijls er een Evangeliedienaar zou optreden, om zijn Vaarwel aan de langer of korter door hem bediende Gemeente toe te roepen, wij zouden niet weten, wat hij beters en treffenders had kunnen uitdenken, dan dat woord, waarmede ik u, Gemeente van Deventer! mijne laatste leeraars- en zegengroete brengen kom. Dit Apostolisch woord is dan ook reeds ontelbare malen tot zulk

Digitized by Google

een einde gebezigd, en zoo het mij om nieuwheid en oorspronkelijkheid van tekstkeuze te doen geweest ware, ik had dan aan deze woorden eer de laatste, dan, gelijk nu, de eerste plaats in de gedachten mijns harten gegeven. Maar, wat zij aan nieuwheid missen, bezitten zij te overvloediger aan gepastheid, diepte en ernst. 't Ware zelfs niet vreemd, indien elke afscheidsrede op dit fondament gebouwd werd. 't Is zoo bij uitnemendheid geschikt, om van de laatste Evangelieprediking, de laatste vermaning, de laatste zegenbede, de laatste liefdegroete de kern en grondtoon te zijn, en ook bij mij lossen zich al die gedachten, wenschen en beden, die thans mijn bewogen gemoed doorkruisen, zoo treffend in dit woord van PAULUS op, dat ik geene betere toepassing op mijn Evangeliewerk in uw midden, geen plegtiger Amen des afscheids vond.

»En wij (*als*) medearbeidende bidden (*u*) ook, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben;" Zietdaar, M. H. de afscheidsbede van den bedienaar der Verzoening.

Op welk eene genade zij wijst,
uit welk eene betrekking zij voortvloeit,
van welk eene bekommering zij getuigt,
met welk eenen ernst zij predikt,

dat is het, wat ik u achtereenvolgens ga voorstellen. Wie thans eene sierlijke rede van mij verlangd mogt hebben, zal zich teleurgesteld zien. Bij het plotselinge van mijn vertrek en de vele en velerlei beslommeringen en aandoeningen daaraan verbonden ontbrak mij voor eene naauwgezette voorbereiding de stemming en de gelegenheid. Maar het Evangelie der genade en der verzoening heeft im-

Digitized by Google

mers ook den tooi der menschelijke wijsheid niet noodig, om zich aan de harten te openbaren als eene kracht Gods tot zaligheid door het geloof, en is mijne afscheidsbede de eenvoudige en ongedwongene uitstorting mijns harten, zij zal er u, geliefde Gemeente!, naar ik vertrouwe, niet te ongevalliger om zijn. — Wone slechts de Geest der genade rijkelijk in ons midden en spreke de God en Vader in CHRISTUS op mijne afscheidsbede zijn Amen uit.

I. »En wij (*als*) medearbeidende bidden (*u*) ook, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben." Vraagt gij, Gel., op welk eene genade die bede, welke ik tot mijne afscheidsbede maak, u wijst, ik antwoord u:

op de verzoening,
op de bediening der verzoening,
op mijne bediening van de verzoening der wereld met God.

1. Al wat wij van God ontvangen is genade, want wij hebben zelfs de geringste zijner gunstbewijzen verbeurd; maar als er van de genade, de genade Gods bij uitnemendheid gesproken wordt, dan slaan wij op »CHRISTUS en dien gekruist" het oog en zeggen: »Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen Eengeborenen Zoon gegeven heeft. God bevestigt zijne liefde jegens ons, dat CHRISTUS voor ons gestorven is, toen wij nog zondaars waren. God was in CHRISTUS de wereld met zich zelven verzoenende, hare zonden haar niet toerekenende. Want dien die geene zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden regtvaardigheid Gods in Hem." — De verzoening der wereld met God in CHRISTUS JEZUS en

Digitized by Google

dien gekruisigd, dat was dan ook de genade Gods, waarvan PAULUS in het vorige hoofdstuk gesproken had, waarvan hij in onzen tekst de Corinthiërs bidt, gelijk ik heden u bidde, dat zij niet te vergeefs door hen mogt ontvangen zijn. — En wel mag die verzoening den naam: genade Gods dragen, Gel. Ziet! de zonde vervreemdde de wereld van God. Zij, de vijandinne Gods, maakte scheiding tusschen God en de menschheid. Zij plantte de banier des opstands tegen God op aarde. Het gansche geslacht van ADAM liet zich door haar aftrekken van den Oneindige, en alle vleesch verdierf zijnen weg. Als zonder God in de wereld leefden de duizenden daarhenen en zij, die zich ellendig gevoelden in hunne vervreemding van God, vonden toch geen middel om den verstoorden vrede Gods te herstellen. Zich hunner zondenschuld bewust, hadden zij geene vrijmoedigheid om tot God te gaan. Zij vreesden voor zijn aangezigt. Naar de inspraak hunner conscientie, stelden zij zich Hem als eenen vertoornden Regter voor. Zij kenden zijnen Vadernaam niet, en wie naar vrede met God dorstte, zocht zijne toevlugt in offers, bloedige offers, die den vertoornden God verzoenen, de schuld voor zijn aangezigt bedekken moesten, maar ach! de klove niet dempen, den onrust der ziel niet bezweeren konden. Aan dien rampzaligen toestand wilde God een einde maken. Hij wilde de zonde verstoren en met haar niet slechts den middelmuur des afscheidsels verbrijzelen, maar ook het voorhangsel der vreeze verscheuren. Aan die afkeerige kinderen bekeering, aan die door schuld verslagene kinderen vergeving, aan al die afgedwaalden genade, vrede, verzoening te prediken, zietdaar de raad van zijn welbehagen, het heerlijk ontwerp zijner liefde. De Middelaar dier verzoening zou CHRISTUS zijn. Zijn' Eengeborenen zond Hij op aarde, opdat deze als Zoon van

Digitized by Google

God den Vader tot de wereld, als Zoon des menschen de wereld tot den Vader nader brengen zou. Daar verscheen de Zaligmaker op aarde en ging uit predikende bekeering en vergeving, uitroepende het wel aangename jaar der genade Gods. Maar slechts enkelen geloofden in zijnen naam en lieten zich door Hem tot den vrede Gods, tot de heerlijkheid van Gods kinderen brengen. Hij kwam wel tot het zijne, maar de zijnen namen Hem niet aan. Men haatte, men vervolgde, men vloekte den Zoon des Vaders, en eindelijk, daar vlocht men met schennige hand eene kroon van doornen voor zijn gezegend hoofd en rigtte op Golgotha den kruispaal op, waaraan de Gezalfde Gods moest sterven. De Regtvaardige, die geene zonde gekend of gedaan had, werd met de misdadigers gelijk gerekend, neen! beneden de snoodste zondaren gesteld, voor een' BARABBAS verworpen, tusschen twee moordenaren aan een vloekhout opgehangen, en, alsof Hij de zondaar bij uitnemendheid, de verpersoonlijkte zonde ware, gevloekt, gemarteld, gekruist. — Was er dan geen God in den hemel? — Ja er was een God, maar die God liet aan de boosheid der wereld haren vrijen loop. Die God liet het toe, dat de Regtvaardige »tot zonde gemaakt" werd. Die God spaarde zijnen Eengeborenen niet. Neen! die God wilde zelfs, dat de CHRISTUS alzóó zoude lijden; want juist ten koste van dat heilig offer wilde Hij de wereld van zonde en dood bevrijden, door dat kruis de wereld van zonde, geregtigheid en oordeel overtuigen, door die overgave zijns eigen' Zoons den onuitsprekelijken rijkdom zijner erbarming en liefde openbaren, en in het bloed des Middelaars het nieuw en eeuwig verbond der genade en der verzoening stichten, der wereld tot heil, zich zelven tot heerlijkheid. Daar staat nu het teeken van Golgotha. Op dat kruis staat geschreven: »Alzoo

Digitized by Google

vreesselijk is de zonde geopenbaard; — alzoo lief heeft God de wereld gehad." In CHRISTUS is Hij Vader, »een Vader, die vergeeft, die blijdschap in verlossen heeft." Van Golgotha klinkt de stemme Gods tot aan de uiterste einden der aarde: »Keert weder alle gij afkeerige kinderen. Ik zal uwe afkeeringen genezen." Welzalig allen, die naar die stemme hooren, die opzien, geloovig opzien naar dat kruis en de hand aan den eenigen Middelaar, JEZUS CHRISTUS, reiken. Voor hen is er geene verdoemenis meer in eeuwigheid. Zij worden behouden van den toekomenden toorn. Door het geloof in den Regtvaardige, die als een zondaar behandeld werd, worden zij, onregtvaardigen, van zonde gereinigd, en in gemeenschap met CHRISTUS, als leden zijns ligchaams, in weerwil van al hunne ongeregtigheden, als regtvaardigen door God aangenomen, regtvaardigheid Gods in Hem. Geregtvaardigd door het geloof hebben zij vrede bij God door hunnen Heere JEZUS CHRISTUS, en de wederaanneming tot kinderen verkrijgende in de gemeenschap des Eerstgeborenen, hebben zij vrijmoedigheid, om, ziende op CHRISTUS en dien gekruist, tot den troon der genade toe te gaan en te roepen: »Abba! Vader!" — Zij zien in CHRISTUS het Vaderhart, de Vaderarmen en eens ook het Vaderhuis voor zich ontsloten, want »God was in CHRISTUS de wereld met zich zelven verzoenende, en rekent haar in Hem de zonden niet toe."— Zietdaar B.B. en Z.Z. u nog eens in korte trekken de Goddelijke raad des vredes, het heerlijk ontwerp der Verzoening door mij geschetst. Mag, moet daaraan niet bij uitnemendheid de naam van: Genade Gods gegeven worden? PAULUS had het Evangelie dier Verzoening aan de Corinthiërs gepredikt. Ik mogt het u verkondigen, Gemeente van Deventer. Verwondert het u dan, dat

Digitized by Google

PAULUS die van Corinthe betuigde, dat ik, met het oog op diezelfde Verzoening, *u* toeroep: »Wij bidden u, dat gij de Genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben?"

2. Toch was het niet dit alleen, wat PAULUS met die vermelding der genade Gods bedoelde. Hij had ook van de bediening dier Verzoening gesproken, en ook deze besluit hij onder die genade Gods. — Wat zoude het den Corinthiërs gebaat hebben, dat God in CHRISTUS was de wereld met zich zelven verzoenende, indien met het heengaan van CHRISTUS die Evangeliemare had opgehouden te weerklinken, indien de boodschap des heils: »Vrede door het bloed des kruises" niet met magtige stemme gedurig op nieuw tot het oor der wereld gebragt was? Dan ware het kruis van CHRISTUS, nu reeds zoo velen tot eene ergernis en eene dwaasheid, nimmer als de kracht en de wijsheid Gods geopenbaard, maar door de bewoners der aarde vergeten geworden. Zou Gods genade in CHRISTUS door de verzoening der wereld met haren God bekroond worden, dan moesten er stemmen van den kruisheuvel, of stemmen uit den hemel blijven klinken, dan moesten er boden uit den hooge of boden van Golgotha uitgaan, uitgaan onder alle volkeren en geslachten der aarde, om het woord des kruises te prediken, om te roepen: »God is liefde!", om te bidden, van CHRISTUSwege te bidden, te bidden alsof God zelf door hen bade: »Laat u met God verzoenen!" En nu, dat is geschied. Op de bergen werden de voeten gezien dergenen, die vrede verkondigden. In de dalen klonk de stem der herauten: »Verzoening met God in CHRISTUS bloed!" Dat hoogheerlijk woord der verzoening had God ook in PAULUS gelegd. Ook te Corinthe had de Apostel van

Digitized by Google

JEZUS die bediening der verzoening volbragt. En nu hij niet meer in die Gemeente arbeidt, roept hij haar, met het oog ook op zijnen in haar midden volbragten Evangeliearbeid, met de bekommering, den ernst, de bede der liefde toe, dat haar de genade Gods niet te vergeefs mogt bewezen zijn. — Gemeente van Deventer! ook in uw midden ware er geene verzoening met God, ook in uw midden stond het kruis van CHRISTUS niet opgerigt als de banier des heils, ook in uw midden ware de vrede Gods een onbekend heilgoed, indien God niet ook onder u gezanten van CHRISTUS uitzond, om de bediening der verzoening te volbrengen. Waren zij er te voren niet geweest, gij waart steeds verre van CHRISTUS en dus ook verre van den Vader moeten blijven. En, mogen de kinderen der wereld en de lichtvrienden dezer eeuw er ook om glimlagchen, toch is het woord waarachtig, dat na weinig jaren uw licht duisternis geworden, uw kandelaar van zijne plaatse geweerd en uw naam uit het Boek des levens uitgewischt zoude zijn, indien van heden af het woord der verzoening in uw midden verstomde en de tempels gesloten werden, waarin de blijmaar wordt uitgeroepen: »Vrede door het bloed des kruises: Alzoo lief heeft God de wereld gehad!" — O! acht het dan eene genade, eene onvolprezene genade Gods, dat Hij niet enkel verzoening in CHRISTUS mogelijk maakte, maar ook de bediening der verzoening verordende, en haar ook in uw midden in stand houdt. Laat ze u dan steeds liefelijk zijn de voeten dergenen, die u die goede tijding brengen en hoort ook naar mijne bede, als ik met het oog op het werk Gods, dat onder u gewerkt wordt en ook door mij gewerkt mogt worden, u toeroep: »Laat die genade niet te vergeefs ontvangen zijn."

Digitized by Google

3. Of zou ik die bede ook niet met het oog op mijne bediening van het Evangelie der verzoening tot u mogen brengen? Immers, al neem ik, Gode zij dank! Gods genade niet van u mede, al zal haar licht u blijven bestralen ook dan, als mijne hand er u de heerlijkheid niet meer van wijzen zal, al blijft JEZUS CHRISTUS gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid, schoon de gedaante der Gemeente verandert en de eene leeraar voor, de andere na haar verlaat, — toch heeft ook mijn mond u Gods genade in CHRISTUS verkondigd, toch was ook mijne bediening onder u een genadeblijk Gods. Ook in mij werd door Hem, uit wien, door wien en tot wien alle dingen zijn, het woord der verzoening gelegd. Als dienaar van CHRISTUS kwam ik tot u, bood u uit zijne volheid gave voor gave, genade ook voor genade aan. Als medearbeider Gods zocht ik uwe zielen voor CHRISTUS, voor den Vader te gewinnen en u den roem in het harte te leggen: »Wij hebben dan vrede met God." Mijne zending in uw midden was eene dier vele gelegenheden, waardoor God aan de zaligheid uwer zielen arbeiden wil. Elk woord dat u trof, elke bede die u roerde, maar ook al die stemmen, die daar klonken als die des roependen in de woestijn, waren gunstbewijzen van den Vader in CHRISTUS, die u ook door mijnen arbeid verzoenen wilde met zich zelven en behouden van den toekomenden toorn. — B.B., ik ben mij van veel ontrouw bewust. Ik had in menig opzigt meer moeten, meer kunnen doen. Ik buig in dezen stond mijn hoofd in diepen ootmoed neder. Maar toch, bij al dien ootmoed heb ik ook vele vrijmoedigheid in CHRISTUS, om het Apostolisch woord van den tekst tot mijne Afscheidsbede te maken. Ik weet, dat ik niets geweten heb onder u, dan CHRISTUS en dien gekruist. Ik heb niets achterhouden van

Digitized by Google

den raad Gods tot uwe zaligheid. Dan ook, wanneer sommigen zeiden: »Deze rede is hard; wie kan ze hooren!" dan ook, als ik wist, dat ik door minder van genade en verzoening te spreken bij dezen en dien meer lof en toejuiching had kunnen verwerven, heb ik toch niet opgehouden u te prediken, dat niemand tot den Vader komt dan door CHRISTUS, en u te bidden, met heiligen ernst te bidden: »Laat u toch verzoenen met God!" — Zeggen wij dit om ons zelven nog eens voor het laatst bij u aan te prijzen? Dat is verre. 't Is geene oorzake des roems voor den Evangeliedienaar, dat Hij het woord der verzoening predikt. Hij kan, hij mag niet anders spreken; maar daarom dan ook Gel. neem ik vrijmoediglijk die Afscheidsbede op de lippen, en roep u mijn vaarwel toe met dat ernstig woord: »En wij als medearbeidende, bidden u, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben."

II. Wat is die afscheidsbede in den mond des scheidenden Evangeliedienaars natuurlijk, Gel. Wilt gij zien, uit welk eene betrekking zij voortvloeit, wij antwoorden u, dat hij haar hooren doet:

als arbeider, die vruchten op zijnen arbeid wil,
als vriend, die 't beste aan zijne vrienden wenscht,
als Godsgezant, die zielen voor zijnen Heiland zoekt.

1. 't Is natuurlijk, Gel., dat de arbeider in den wijngaard des Heeren vruchten op zijnen arbeid wil. Immers zaait ook de landman in hope, verwach-

Digitized by Google

tende met blij verlangen de kostelijke vrucht zijns lands, en, op welken akker ook, geen arbeider werkt gaarne te vergeefs. Hij wil wel vroeg opstaan en laat ter ruste gaan, hij wil wel arbeiden in 't zweet zijns aanschijns en zelfs brood der smarte eten, maar 't moet niet om niet, niet vruchteloos wezen. Zegt den ijverigen landman, dat zijne hope op den oogst een luchtkasteel is, en aanstonds worden hem de handen slap. Zelfs Gods Zoon verblijdde zich, al zaaijende, in het uitzigt, dat de velden wit zouden worden om te oogsten. Ja de Hemelsche Landman zelf is immers hierin verheerlijkt, dat zijnen akker vele vruchten draagt, en den mannen van Juda klonk het »lied van den Wijngaard" in de ooren: »Wat is er nog te doen aan mijnen wijngaard, dat ik daar niet aan gedaan heb? Waarom heb ik dan verwacht, dat hij goede druiven voort zou brengen en hij heeft stinkende druiven voortgebragt.? — T., zou de bedienaar der Verzoening dan eenen anderen wensch kunnen koesteren? Ziet! als wij daar de genade Gods verkondigen, dan is het niet, omdat »de nood ons is opgelegd". De wereld moge wanen, dat wij alleen CHRISTUS getuigen, omdat wij nu eenmaal die betrekking gekozen hebben; maar de wereld verstaat de dingen des Geestes niet, en kan zich geen denkbeeld maken van eene Evangelieprediking, die hooger doel beoogt, dan het aardsche brood en menschenlof, omdat zij geen oor en geen hart voor het Evangelie zelf, voor CHRISTUS en den Vader heeft. Maar had de wereld regt, dan zouden wij immers minder warm, en ernstig en dringend prediken, dan ik meen het in uw midden gedaan te hebben? Neen! vruchten wil de arbeider in des Heeren wijngaard zien, en geen neêrdrukkender gevoel voor hem, dan de gedachte: »'t Is te vergeefs geweest!" Gij weet het niet half, gij kunt het u naauwelijks voorstellen, Gemeente! hoe ons al die vruchtelooze vermanin-

Digitized by Google

gen en beden als lood terug vallen op het hart. 't Valt zoo zwaar, met JEZAIJA te moeten klagen: »Heer! wie heeft onze prediking geloofd?" En als wij, aan het eind van onzen arbeid gekomen, den wijngaard nog onvruchtbaar, den akker nog vol doornen, den tempel nog ontreinigd zien en op de vraag des Heeren: »Hoevele zielen hebt gij gewonnen?" antwoorden moeten: »Geene enkele" of ook »slechts eene enkele, Heer!", ja, dan wordt het ons koud en warm te gelijk om het hart, wij ontwaren iets in ons van hetgeen de Heer gevoelde, toen hij over het verblind Jeruzalem tranen stortte, en wij roepen dan, als Hij, nog eens met bewogene stemme, of wij de juichtoonen der wereld ook overstemmen mogten, ernstig en dringend uit: »Och! of gij bekendet, ook nog op dezen uwen dag, wat tot uwen vrede dient!" — Gel., zoo heb ik mijn arbeid in uw midden voleindigd, en mijn oog waart rond, of er niet hier eene ontluikende kiem, daar eene zwellende bloemknop, ginds eene rijpende vrucht is te zien. Moest ik de bewustheid van het tegendeel medenemen, ik achtte het jaar mijns levens, dat ik onder u doorbragt, verloren. Geen landman stond er met dieperen weemoed bij zijnen door hagelslag of zonnebrand vernielden oogst. Zuchtende ging ik dan van u. Daarom, en omdat ik »als medearbeidende" mij over te rijkere vruchten ook te overvloediger verblijden zoude, roep ik u heengaande toe: »Laat het niet te vergeefs zijn geweest."

2. Is 't dan om zijns zelfs wille alleen, dat de bedienaar der Verzoening die bede hooren doet? Neen, Gel., met het gevoel van den arbeider, vermengt zich dat van den vriend, die 't beste aan zijne vrienden wenscht. — Als vrienden elkander verlaten, bidden zij elkander immers voorspoed en zegen toe. De broeder

Digitized by Google

beveelt den broeder in Gods hoede aan. De vader legt zegenend de hand op het hoofd van zijn kind, dat de ouderlijke woning verlaten gaat. De stervende heeft een afscheidsgroet op de veege lippen, die als eene zegenbede der liefde klinkt. En zou dan de herder zijne kudde verlaten, zonder wenschen en beden voor haar waarachtig heil? Hij scheidt immers niet van haar als een vreemde, maar als een vriend. O, de leeraar moet immers zijn, en wordt ook zoo ligt de vriend der Gemeente. Voor niemand als voor hem gaat zoo de huisdeur open, is zulk eene ruime plaats bij rijk en arm bereid. Hij staat in aanraking met allen, en indien hij anders een goede herder is, verbinden hem zelfs innige banden met hen, die hij niet of naauwelijks van aangezigt tot aangezigt kent. — Zoo was ik ook als een vriend in uw midden, Gel., en voorwaar, dat werd mij door de meesten uwer gemakkelijk genoeg gemaakt. Ik moest u wel lief krijgen, die mij zoo veel achting en liefde betoondet. Wel weet ik, dat er ook anderen zijn, die niet mijne vrienden waren. Lag de schuld aan mij, zoo worde het mij vergeven, en anders: »Welk dienaar van CHRISTUS heeft ooit allen tot vriend gehad?" Wee ons ook, wanneer alle menschen wel van ons spreken, en de dienaar is niet meer dan zijn Meester." Maar wat mij aangaat, nu ik van u ga scheiden, is God mijn getuige, dat ik zeer begeerig ben naar u allen, met innerlijke bewegingen in CHRISTUS JEZUS, en het »Vaartwel" mijner lippen is een woord uit het diepst van mijn hart. Kon ik, ik gaf u den zegen, dien mijne ziele u toebidt, aan u allen, vrienden of vreemden, maar mij in CHRISTUS niet vreemd. En nu ik niets beters voor u kan doen, dan voor uw heil te bidden, wat zal ik u nu beters toewenschen, dan dit: »dat de genade Gods u niet te vergeefs geschonken zij"? Ja, ook tijdelijken zegen wensch ik u toe, maar

Digitized by Google

of ik u al voorspoed toebid, toch zal de nacht des onspoeds wel komen, en schoon ik u al een vollen beker der vreugde wensch, toch zullen de bittere druppels der smart wel niet in uwen kelk ontbreken. Daarom heb ik eene andere zegengroete, die in al haren omvang vervulbaar is, en wier vervulling uwe hoogste zaligheid wezen zou. »Genade zij u en vrede van God onzen Vader en onzen Heere JEZUS CHRISTUS", met dien heilwensch vingen wij telkens onze prediking aan, en als wij het woord der verzoening weder verkondigd hadden, scheidden wij van de heilige plaats met de zegenbede: »De genade van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen." En nu ook, nu wij de bediening der verzoening onder u nederleggen, hebben wij geenen rijkeren, maar ook geenen minderen zegen van den Hemel af te smeeken over uw hoofd. Daarom, als uw vriend in CHRISTUS, is dit mijn gebed voor u, en als gij ook, die in nadere betrekking dan anderen tot mij stondt, mij in de afscheidsure eene laatste liefdegroete vraagt, dan weet ik niet, wat mijn bewogen hart u anders, u hoogers, u heerlijkers toe zou bidden dan dit eene: »dat de genade Gods niet te vergeefs door u ontvangen zij."

3. Maar ook nog uit eene andere betrekking vloeit die Afscheidsbede des Evangeliedienaars voort. Ook als Godsgezant, die zielen voor zijnen Heiland zoekt, neemt hij die bede over. »Als medearbeidende", zegt PAULUS, en ook wij zijn medearbeiders Gods, en, al haalt de wereld de schouders op, als wij ons gezanten van CHRISTUS noemen, wij laten zulks voor hare eigene rekening en blijven ons en onze bediening uit dat oogpunt beschouwen en aanprijzen aan de conscientiën der menschen. Is dat, om ons zelven te verhoovaardi-

Digitized by Google

gen, T.? Verre van dien, — veeleer, om ons tot ootmoedte stemmen. Want, zoo wij dan gezanten van God en CHRISTUS zijn, dan moeten wij ook niet voor ons zelven, maar voor onzen Zender arbeiden en met verzaking van eigen roem en eere, zielen voor CHRISTUS zoeken. O, wel den dienaar, die dat doel steeds voor oogen houdt. Wat bidt hij vurig, ernstig, dringend en wordt des biddens niet moede. En als hij zijne bediening nederlegt, is zijne laatste bede nog, wat reeds zijne eerste geweest is: »Laat u met God verzoenen!" — Gemeente van Deventer! die mij oordeelt, is de Heer, maar met het oog op Hem, die voor ons leefde en stierf en leeft in eeuwigheid, met het oog op Hem, die vrede gesticht heeft in het bloed zijns kruises, met het oog op Hem, die ons zoo uitnemend heeft lief gehad, bidde ik God, dat er zielen onder u mogen zijn, die gewonnen werden, gewonnen ook door mij, voor dien trouwen Heiland en Heer, die geene hoogere vreugde kent, dan zondaren zalig te maken. Ja, »om deze oorzake buig ik mijne knieën voor den God en Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, opdat CHRISTUS in uwe harten wone, opdat gij ten volle moogt begrijpen met alle de heiligen, welke de lengte en breedte en diepte en hoogte zij, en erkennende de liefde van CHRISTUS, die de kennisse te boven gaat, vervuld moogt worden, tot al de volheid Gods." God heeft u door ons gebeden, en van CHRISTUS wege is ook onze laatste bede: »Laat u met God verzoenen!" en ons afscheidsgebed is dit: »dat de genade Gods niet te vergeefs door u ontvangen zij."

III. »Die Afscheidsbede schijnt wel eene bede der bekommering te zijn," zoo denkt gij, en gij hebt regt, M. H. — Niet, dat wij in dezen stond zouden klagen, als meenden wij hier vruchteloos gearbeid te hebben.

Digitized by Google

Daarvoor beware ons God. Neen! wij hebben overvloedige stof om God te danken om uwentwil, en zoo ooit een dienaar des Evangelies al zuchtende zijnen arbeid verrigten moest, gij hebt mij den mijnen liefelijk gemaakt, en mijne hope is vol verwachting op God, dat het zaad, zoo gewillig ontvangen, ook wel hier en elders eenen goeden akkergrond gevonden zal hebben, dat er zielen onder u gevonden zullen worden, aan wie Gods genade in CHRISTUS niet vruchteloos geschonken, voor welke ook mijne bediening van het Evangelie der verzoening niet te vergeefs geweest zal zijn. Maar toch, Gel., met die blijdschap der ervaring en der hope mengt zich eene bekommering, die helaas! maar al te veel grond in de ervaring heeft, en als ik u daar voor het laatst als mijne Gemeente aanzie en zoo vuriglijk voor u bid, dat de zaligheid in CHRISTUS uw deel moge zijn, dan dringen zich aan mijnen geest al de gevaren op, die uwen zielenvrede bedreigen, dan denk ik op hoe velerlei wijze de genade Gods te vergeefs door u kan blijken ontvangen te zijn, en als mijne Afscheidsbede van bekommering getuigt, dan is het, omdat er vreeze is:

voor verharding,
voor vertraging,
voor verachtering.

1. »Verharding," — vreesselijke toestand des harten, waarvan dat woord getuigt. En toch zoo lang er roepstemmen van Gods genade op aarde gehoord zijn, zijn er ook zondaars geweest, die er het oor voor sloten. Een HENOCH en NOACH vonden van die steenen harten in de dagen, voor dat de zondvloed kwam. De Profeten ontmoetten ze overal onder Israël. De Zoon Gods vond alom, waar Hij heenging, het woord der profetie vervuld:

»Het hart van dit volk is dik geworden, daarom hebben zij oogen, maar zonder te zien, en ooren, maar die zwaarlijk hooren." En ach! wat de Heer en zijne voorloopers betreuren moesten, wie zijner gezanten heeft er niet de treurige en bittere ervaring van opgedaan? Alom waar zij het kruis van CHRISTUS predikten, vonden zij zondaars, die het versmaadden. Den één was het te dwaas, den ander te ergerlijk. De één was te hoogmoedig om van genade, de ander te wereldschgezind om van bekeering te hooren, en de bede der verzoening stuitte op duizende harten als op eene steenrots af. En nog, T., nog houdt ook in de Christenwereld dat onzalig verschijnsel niet op. Het licht van Gods genade in CHRISTUS moge helder en koesterend schijnen, nog hebben velen de duisternis liever dan het licht. Als de zaaijers uitgaan op den akker van het Godsrijk, valt nog zoo menig zaad langs den weg, waar de wandelaars het vertreden. Menigeen wil niet tot CHRISTUS komen, opdat hij het leven hebbe. Men wendt zich af van den Zaligmaker, men werpt zich willens in de armen der zonde. Men wordt noch door den schrik des Heeren bewogen, noch door Gods liefde verteederd. Men durft zelfs spotten met het kruis, dat teeken der verzoening voor eene afgewekene wereld, of zoo men al eens getroffen wordt door de prediking van regtvaardigheid, matigheid, godzaligheid en toekomend oordeel, dan zegt men toch met FELIX: »Voor ditmaal ga heen." — »Ontwaakt gij die slaapt; staat op uit de dooden; laat CHRISTUS over u lichten!", zoo moge de wekstem ten leven klinken, velen ontwaken niet eens, nog meerderen welligt worden wel wakker voor een oogenblik, maar zonder op te staan. Zij wenden zich om op het leger der wereld en sluimeren weder in, als stond de zon niet hoog aan den hemel, en slapen den doodslaap der zonde voort, God weet, welligt tot dat

Digitized by Google

het dreunen van de doodklok hen wakker schrikt en zij de oogen met ontzetting opheffen, zijnde in de pijn. — »Laat u met God verzoenen!" zoo klinke de bede van Golgotha nu eens dreigend, dan eens noodigend, velen zien niet eens om, wiens die stemme is. Anderen ergeren zich aan dat woord des kruises. Of zoo men al naar de boden van Gods genade luistert, dan is het niet, omdat men dien vrede Gods begeert, neen! dan »zijn wij hun als een lied der minne, als een die schoon van stemme is en liefelijk spelen kan. Daarom hooren zij onze woorden, maar zij doen ze niet." Zij verharden het hart tegen de genade Gods, al valt het hun ook hard, de verzenen tegen den prikkel te slaan, al ontwaakt het geweten, al nadert de dood, al wenkt het graf, al staat de Regter voor de deure.... Treurig toonbeeld van de kracht, de vreesselijke kracht der zonde! Vreesselijk schrikbeeld van den afgrond, waarin de mensch kan storten, die zich van God heeft losgescheurd! T., zou dat beeld van iemand uwer het evenbeeld wezen? O, nog eenmaal bidt God door mij: »Heden dan, zoo gij mijne stemme hoort, verhardt uwe harten niet" en »wij, als medearbeidende, bidden wij u ook dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben."

2. Maar niet slechts bij verharding geldt dat treurig woord: »te vergeefs," neen, ook bij stilstand, bij vertraging. Daar zijn er, die wel niet ongeloovig of onverschillig zijn voor het Evangelie der verzoening, maar die toch niet geduriglijk »opwassen in de genade Gods." Zij zouden tot geenen prijs de bediening der verzoening missen. Gaarne zijn zij aan de plaatse des gebeds. Zij gaan op aan den Avondmaalsdisch. Zij kunnen zelfs tot schreijens toe bewogen worden, als zij bij 't kruis van

Digitized by Google

Golgotha staan en in het lijden des Zoons de onpeilbare liefde des Vaders aanschouwen. Nu zou men denken, dat zij gedurig nader zouden komen tot God, dat de Geest der aanneming tot kinderen telkens al luider in hen zou roepen: »Abba Vader!", dat hun geloofsroem: »Geregtvaardigd door het geloof hebben wij vrede met God door onzen Heere JEZUS CHRISTUS!" met iederen dag al dieper, al voller, al hooger zou worden. Maar ach!, als men hen vergelijkt met hetgeen zij vroeger waren dan ziet men geene verandering. Spiegelden zij zich zelven aan hun vroeger leven, zij zouden in hun tegenwoordig beeld het evenbeeld aanschouwen van 't geen zij reeds voor tien en twintig jaren waren. Zij hebben den naam dat zij leven, maar, zoo zij dan ook al niet dood zijn, zij leven toch ook niet, want leven is vooruitgang, ontwikkeling, en zij staan stil en vertragen. — Gel., hebt gij ook uw eigen beeld herkend? Gij, zijt gij vooruitgegaan in de kennisse van CHRISTUS en in de genade Gods? Denkt eens na, hoe lang u het licht dier genade reeds bestraalde en zegt: is de zaligheid u nu nader, dan toen gij eerst geloofd hebt? En zoo gij al nader zijt aan God dan voor een tiental jaren, zijt gij ook in het laatste jaar vooruitgegaan! Ik bepaal mij tot mijne eigene prediking van het Evangelie der verzoening. Ik denk aan u, die ook door mij gedurig het woord des kruises hoordet verkondigen, aan u vooral, die het bijna even dikwerf van mij hoordet, als ik het in uw midden prediken mogt. 't Is wel niet lang geweest, dat ik u bidden kon: »Laat u met God verzoenen!", maar toch lang genoeg, om u eene goede schrede verder te brengen op den weg des vredes, die in CHRISTUS JEZUS is. Is dat ook geschied? Is uw geloof vermeerderd, uwe hope aangevuurd, uwe liefde verrijkt? Hebt gij eene zonde leeren afleggen, die u te voren ontreinigde? Hebt gij

Digitized by Google

meer vrede voor uw hart? Is uw geloofsroem hooger geklommen? Is CHRISTUS u meer het leven geworden? Leeft Hij meer dan te voren in u? Zoo ja, hoe zou ik God vurig danken. Zoo niet, zoo gij stil bleeft staan, o! dan getuigt mijne Afscheidsbede tegen u, want dan is het voor u te vergeefs geweest, dat gij de genade Gods ontvangen hebt.

3. Maar ook om uwentwil, van wie eene betere getuigenis mag gelden, vervult toch bekommering mijn hart; want men kan ook verachteren van de genade, en ook bij zulk eene verachtering is de genade Gods te vergeefs ontvangen. — Daar zijn er, die gelijk zijn aan boomen in het afgaan van den herfst. Een tijd lang ontluiken en bloeijen zij liefelijk op hunnen akker, de bloemen des geloofs, der hope en der liefde; maar ach! om te verwelken en af te vallen, eer nog de vrucht gezet was. De gezant van CHRISTUS bouwde goede hope op hen. De Gemeente achtte hen als sieraden van het Godsgebouw. De hemel scheen de schoonste verwachtingen van hen te mogen koesteren. En nu, wat is er van dat alles geworden? Op den morgenstond is niet de middag, maar de avond, op de lente niet de zomer, maar de herfst gevolgd. Haast dreigt de nacht, de winternacht te dalen. Een eind weegs klommen zij op tot de gemeenschap met God en de openbaring der heerlijkheid van Gods kinderen, maar al dra stonden zij stil, en, als langs een hellend vlak terugglijdende, verwijderden zij zich weder van God, met wien zij zich eerst verzoenen lieten in CHRISTUS. Gisteren riepen zij: »Hosannah!", heden zwijgen zij stil, morgen is het: »Weg met Hem!", en zoo zij al niet zondigen tot den dood, zij versterven toch. Als DEMAS krijgen zij weder de tegenwoordige wereld lief. Van hen geldt het woord, dat de verhoogde Heiland eens tot het verachterde

Digitized by Google

Ephese sprak: »Ik heb tegen u, dat gij uwe eerste liefde hebt verlaten." — B.B. en Z.Z., de gevaren om af te dwalen van CHRISTUS zijn groot. De verzoekingen om van de genade Gods te verachteren zijn velen. Al kunt gij 't u nu niet voorstellen, dat het bij u plaats kan grijpen, SIMON PETRUS zwoer ook: »Heer! al werden zij allen aan u geërgerd, ik zal geenszins geërgerd worden", en toch nog dienzelfden nacht zwoer hij tot driemalen toe: »Ik kenne den mensch niet!" Daarom, duidt het der scheidende liefde niet ten kwade, dat zij zich bekommert ook om uwentwil. Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt. Bidt dagelijks, dat uw geloof moge vermeerderd worden, en laat het afscheidswoord weêrklank, diepen weêrklank vinden in uw hart, als ik, als medearbeider Gods, van u ga met de bede, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben."

IV. Vloeit zij uit zulk eene bekommering voort, geen wonder dan ook, Gel., dat die Afscheidsbede van den bedienaar der Verzoening eenen ernstigen toon, eenen plegtigen nadruk heeft. Met welk eenen ernst predikt zij, want zij verkondigt u, dat gij, zoo u de genade Gods te vergeefs bewezen ware,

de liefde Gods versmaden,
den vrede Gods verstoren,
het oordeel Gods verzwaren zoudt.

1. Eeuwig onvolprezen blijft de liefde Gods, door het Evangelie der verzoening geopenbaard. Voor eene wereld, die in opstand was tegen Hem en zijnen geduchten toorn verdiend had, bleef Hij een langmoedig en vergevend Vader. Hij ontfermde zich over die afge-

Digitized by Google

dwaalden en wilde hen tot elken prijs uit de duisternis tot het licht, uit de ellende tot de zaligheid, uit den dood tot het leven brengen. O! reeds dan hadden hemel en aarde zijne genade moeten verheerlijken, indien Hij aan allen, die zich zelven met Hem verzoenen zouden, de weder aanneming tot kinderen had toegestaan; maar zijne liefde wist, dat er dan niemand ware zalig geworden. Daarom wilde Hij zelf den vrede stichten, dien de mensch verstoord had. Alles, alles had Hij er voor over. Zelfs zijn eigen Zoon, zijnen Eengeborenen spaarde Hij niet. Ja, dien, die geene zonde gekend had, liet Hij tot zonde maken, opdat wij regtvaardigheid Gods zouden worden in Hem. De Engelen bezongen bij Bethlehems kribbe dat Goddelijk welbehagen in menschen. Op Golgotha's kruis zagen zij verstomd en aanbiddend neder. Tot in eeuwigheid zijn zij begeerig om in die dingen in te zien en worden niet moede er Gode en CHRISTUS den prijs en de aanbidding voor te brengen. En geen sterveling ook, die de hoogte en de diepte, de lengte en de breedte van die genade Gods en van de liefde van CHRISTUS meten kan. Zij gaan de kennis te boven. En zou dan die liefde geopenbaard zijn, T., opdat wij God vruchteloos zouden laten bidden? Is CHRISTUS aan één kruis gestorven, opdat wij vreemd zouden blijven aan den vrede, die in het bloed zijns kruises is? Neen! het bedroeft den Vader der barmhartigheid, zoo dikwerf de bede der Verzoening ledig tot Hem wederkeert. Zondaar, hoe zult gij dan ontvlieden, als gij op zoo groot eene zaligheid geen acht neemt en, door de genade Gods te vergeefs te ontvangen, de liefde, de onpeilbare liefde Gods in CHRISTUS versmaadt?

2. »Zoo groot eene zaligheid," want door die liefde Gods te versmaden, zoudt gij ook den vrede Gods

Digitized by Google

verstoren. De vrede Gods is de zalige vrucht van de verzoening des menschen met Hem door het geloof in CHRISTUS JEZUS. Terwijl het gevoel van schuld des zondaars rust verstoord en hem sidderen doet voor oordeel en eeuwigheid, wordt in de gemeenschap met CHRISTUS de onrust der ziel genezen. Zoolang gij van God vervreemd waart, was er een ledig in uw hart, een dorsten zonder verzadiging, een angstgevoel, wanneer gij aan Gods heiligheid en uwe onreinheid dacht, maar nu gij den weg tot den Vader vondt en, door de bede der verzoening getrokken, tot CHRISTUS kruis de toevlugt naamt, nu is de vreeze weggenomen uit uw hart, geloovige vriend van JEZUS. Door het geloof in CHRISTUS behaalt gij zege op zege op de wereld en hare begeerlijkheid, die u had afgetrokken van God. Aan de hand des Zoons keert gij tot den Vader weder, dien gij verlaten hadt, en in weerwil uwer zonden treedt gij vrijmoedig nader tot zijn' genadetroon. In gemeenschap met CHRISTUS ziet gij u geregtvaardigd voor Gods aangezigt. Gij vindt in Hem een Vader weder en de Geest der aanneming tot kinderen roept luide in u het »Abba Vader!" uit. Zoo hebt gij vrede met God, en niet alleenlijk dit, maar gij roemt nu ook in de verdrukking. »Zoo God voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn? God is het die regtvaardigt, wie is het die verdoemt?", zoo roemt gij, en, verzekerd dat niets u scheiden kan van de liefde Gods, die in CHRISTUS JEZUS is, gaat gij vol rust en vreugde de toekomst, den dood, de eeuwigheid te gemoet. Gij hebt den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat en die tot in eeuwigheid blijft. Ja, tot in eeuwigheid. Ziet omhoog, dáár, in de gewesten der heerlijkheid, jubelt eene onafzienbare schare van zaligen en eerstgeborenen Gods. Zij zijn uit de groote verdrukking der aarde gekomen, uit de gewesten van zonde,

Digitized by Google

onrust en dood; maar gij zoudt het hun niet aanzien, want zij zijn gereinigd en met witte kleeding bekleed. De palmtak der overwinning, de olijftak des vredes is in hunne hand. In het Heilige der Heiligen toegelaten, genieten zij den omgang, de innigste gemeenschap met God en van hunne lippen klinkt het lied des vredes, het eeuwig Hallelujah der zaligheid, Gods genade in CHRISTUS, die hun den vrede in het bloed zijns kruises schonk, ter eere. Wat ontbeert gij dan, afgedwaald kind des Vaders, die naar zijne liefdestem niet hoort, voor wien CHRISTUS nog geen Middelaar der verzoening is, aan wien de genade Gods te vergeefs besteed is. O! al roemt uw mond: »Vrede! vrede!" uw hart getuigt tegen u, want buiten de gemeenschap met God is er geen vrede. Onder de magt der zonde zijnde, zijt gij een kind des toorns. Zoo dikwerf de inwendige regter zijne stem u hooren doet, is er onrust in uw binnenste en gij huivert, gij moet wel huiveren bij de gedachte aan 't gapend graf. De dood kan u niet anders dan een schrikbeeld wezen en uwe eeuwigheid is nacht, stikdonkere nacht, omdat gij, hier buiten gemeenschap met CHRISTUS en den Vader levende, dáár het Vaderhuis ook voor u gesloten zult vinden en u verwezen zult zien ter plaatse, waar geen Hallel des vredes, maar weening en tandgekners gehoord wordt. Of, zoo gij u al niet tegen Gods genade verhardt, maar slechts vertraagt of verachtert, B.B., o, ook dan verstoort gij den vrede Gods. Hoe rijker gij wordt in geloof, hoe rijker gij ook in dien vrede zult worden. Hoe nader gij komt tot God, hoe zaliger uwe ziel zal wezen. Hoe meer gij opwast in de genade, hoe hooger uw geloofsroem, het lied uwer hope klimmen zal. Met elke schrede achterwaarts ontvalt er aan dat lied een toon. Medebegenadigden in CHRISTUS, laat het dan klimmen, klimmen met elken dag, opdat het dan het hoogste stijge,

Digitized by Google

als de dood uwe sponde nadert. Hoe krachtiger het in die laatste ure is, hoe magtiger ook uw vreugdelied zal wezen in de gewesten des vredes Gods. Gel. verstoort dan dien vrede niet en laat de genade Gods u niet te vergeefs bewezen zijn.

3. Neen, niet te vergeefs, want gij zoudt er het oordeel Gods door verzwaren. — Eens komt voor een' iegelijk de ure, waarin hij rekenschap zal moeten afleggen van hetgeen hij met het talent, hem toebetrouwd, gedaan heeft. Dan worden wij gewogen in de weegschaal der geregtigheid en in de andere schaal worden al die gelegenheden, die werkingen der genade gelegd, waardoor God arbeidde aan onze ziel. Dan zal hij, die den wil des Heeren geweten en toch niet gedaan zal hebben, met dubbele slagen geslagen worden. Gemeente, dan zal u afgevraagd worden, wat vrucht de bediening der verzoening bij u te weeg bragt. Gemeente van Deventer!, dan zal u ook worden afgevraagd, wat mijn Evangeliearbeid bij u werkte. O! elke roepstem, die ook door mij tot u gebragt werd, was eene stemme van Gods genade en, zoo dikwerf ik u bad, bad God met mij mede: »Laat u met God verzoenen." Is het te vergeefs geweest? O wee dan uwer! Elke dier stemmen, elke dier beden, die gij versmaaddet, zal dan tegen u getuigen in het oordeel Gods. »Want Hij zegt: »In den aangenamen tijd heb ik u verhoord »en in den dag der zaligheid heb ik u geholpen." Ziet, nu is het de welaangename tijd; ziet, nu is de dag der zaligheid." Heden dan, zoo gij zijne stemme hoort, verhardt uwe harten niet. Wee, wee u, zoo gij de genade Gods te vergeefs mogt ontvangen hebben.

Digitized by Google

Maar neen! niet met een »Wee u!" wil ik scheiden, al mogt het dan ook een »Wee u! der zoekende liefde zijn. Gij hebt het wel aan mij verdiend, Gel., dat mijn laatste woord een vredegroet zij, en mijne ernstige Afscheidsbede met een Amen der hope en der liefde besloten worde. Ontvangt dan mijnen afscheidsgroet.

Hier volgden de bijzondere Aanspraken.

Zoo is dan, geliefde Gemeente! de laatste prediking van Gods genade, die gij van mij als van uwen herder en leeraar hooren zult, ten einde. Het laatste woord is op mijne lippen. De ure der scheiding is daar. — Wat er thans omgaat in mijn hart laat zich niet uitdrukken in woorden. Dat het vaarwel mij moeite kost, weet God. Ik danke Hem, die mij tot u gebragt heeft en ik zal Hem altijd danken, uwer gedenkende in mijne gebeden. Dank, innige dank nog eens voor al het vertrouwen in mij gesteld, voor al de liefde door zoovelen uwer mij en de mijnen bewezen, voor al de vreugde mij in uw midden bereid. De Heer zegene u en Hij behoede u. De Heer doe zijn aanschijn over u lichten en zij u genadig. De Heer verheffe zijn aangezigt over u en geve u vrede, vrede in CHRISTUS, vrede tot in eeuwigheid. Wast op in het geloof, in de hoop, in de liefde. Bouwt u zelven en elkander op in uw allerheiligst geloof, biddende in den Heiligen Geest. Doet den Heere CHRISTUS aan en laat Hij u het leven uws levens zijn. God bidt u: »Laat u met mij verzoenen!" en wij, medearbeidende, o, nog eenmaal bidden wij u, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben. En nu, Gel., vaartwel, vaart allen wel, vaart allen eeuwig wel. Tot wederziens, hier of daarboven. En als eens de eeuwige morgen

Digitized by Google

des wederziens daagt, God en Vader in CHRISTUS, die ons zoo uitnemend hebt lief gehad! mogt er dan niemand onzer gemist worden, en klinke dan ook den dienaar, die thans zijn afscheidsgroet bragt, van velen, en zoo dan al niet van velen, dan toch van eenigen onzer de zalige welkomstgroet tegen, dat heerlijk: »Wees welkom gij, die ons Gods genade aangediend en ons tot den vrede Gods in CHRISTUS gevoerd hebt."

Amen.

Digitized by Google

9

DE LIEFDE GODS

JEGENS

DE WERELD.

LEERREDE

DOOR

F. H. GAGNEBIN,

PREDIKANT BIJ DE WAALSCHE GEMEENTE TE AMSTERDAM;

UIT HET FRANSCH

NAAR HET ONUITGEGEVEN HANDSCHRIFT VERTAALD,

TEN VOORDEELE DER

SCHOOL VOOR HAVELOOZE KINDEREN TE AMSTERDAM;

DOOR

P. v. M. H.

AMSTERDAM,

H. DE HOOGH.

1858.

Digitized by Google

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

Digitized by Google

LEERREDE

OVER

JOHANNES III: 16.

Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Welke woorden, geliefde Broeders en Zusters! welke woorden zijn gelijk aan die, welke wij daar gelezen hebben! Hebt gij, bij het hooren daarvan, uwe ziel in uw binnenste niet voelen trillen, en uw hart van vreugde en erkentelijkheid opspringen? *Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe!*.... O! dat zijn geene woorden eens menschen; Hij alleen, die uit den hemel is nedergedaald, en die getuigt van hetgeen Hij aldaar gezien heeft, kon ze uitspreken; Hij alleen, die bij den Raad Gods is tegenwoordig geweest, en Gods zin van barmhartigheid jegens de menschen heeft gekend, kon ons

Digitized by Google

dien zin op zulk eene eenvoudige, duidelijke, stellige en grondige wijze openbaren. Dat woord bevat het geheele Evangelie, en ontsluijert voor onze verbaasde oogen het geheele plan Gods tot zaligheid der wereld. Het toont ons de oneindige liefde des Vaders en de aanbiddelijke barmhartigheid des Zoons, die zich vereenigen, om de ondoordringbaarste der verborgenheden te vervullen, en terwijl het ons het doel en de reden van die ondoorgrondelijke verborgenheden ontdekt, maakt het ons tevens bekend met het middel, waardoor wij allen in het Goddelijke plan kunnen treden, en tot de verwezenlijking daarvan aan onze eeuwige gelukzaligheid kunnen medewerken. Iedere uitdrukking van dat Goddelijk woord is geschikt, om eene menigte ontroerende denkbeelden in onze harten op te wekken, en daarin veelvermogende en heilzame indrukken voort te brengen, die ik vreezen zou te verzwakken, wanneer ik ze in de onvolmaakte taal der menschen vertolkte. Ook na het meermalen gelezen en herlezen te hebben, gevoel ik hoe langer zoo meer mijn onvermogen, om u de bewonderenswaardige diepte daarvan te doen doorgronden, en u tot de hoogte der verhevene waarheden, die het bevat, te verheffen. Door vreugdetranen en gebeden van aanbidding is het alleen, dat wij de gewaarwordingen, die dat woord in onze ziel kan doen geboren worden, kunnen uitdrukken. Ook zou ik welligt beter doen het nog eens met u te herlezen, en dan tot u te zeggen: Keert naar

Digitized by Google

uwe woningen terug, — knielt neder voor uwen God, — herinnert u wie *God* is en wie *gij* zijt, — brengt u te binnen, wat gij tot dusverre voor Hem gedaan hebt, — en herhaalt dan in uw hart dat woord, dat de blijdschap der engelen uitmaakt: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad*, *dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft*, *opdat een iegelijk*, *die in Hem gelooft*, *niet verderve*, *maar het eeuwige leven hebbe*.... En vraagt u dan, onder de magt van den indruk die dat woord in u zal te weeg brengen, af, of gij het geloof bezit, dat u aan het verderf ontrukt, en u het eeuwige leven verzekert. — En indien gij dat geloof niet hebt, o! vraagt het dan, vraagt het dan van God, *die Zijn eigen Zoon niet gespaard*, *maar Hem voor ons allen overgegeven hebbende* [1], u daardoor de verzekering geeft, dat Hij geneigd is, *u met Hem alle dingen te schenken.* En wanneer gij dat heilzame geloof ontvangen zult hebben; wanneer gij door hetzelve de verzekering van uwe verzoening met God zult hebben verkregen; wanneer gij waarlijk zult *geloofd* hebben, dat Jezus uw *Zaligmaker* is, en de Heilige Geest het zegel van uwe aanneming in uw hart zal gedrukt hebben, o! bewaart, bewaart dan die verzekering als het kostelijkst kleinood, als den meest wenschelijken schat, door u onveranderlijk aan Jezus gehecht te houden en hoe langer zoo meer met Hem in die heilige gemeen-

---

[1] Rom. VIII: 32.

Digitized by Google

schap te treden, die het nieuwe leven in ons voortbrengt en het voor de eeuwigheid ontwikkelt.

Zoodanig is, geliefde Broeders en Zusters! de heilige gezindheid, die dit woord des Heeren in uw hart moet voortbrengen, en gewis daarin voortbrengen zal, indien gij het met eenvoudigheid onder den invloed van den Heiligen Geest aanhoort, en uw hart voor de groote waarheden, die het verkondigt, opent. Om eenigermate, en zooveel het mij gegeven zal worden, er toe bij te dragen om die heilzame gezindheid in u te verwekken, wil ik eenvoudig en woord voor woord de verschillende uitdrukkingen van dat Goddelijk woord nagaan, ten einde u den zin en het bereik daarvan te verklaren, God biddende, dat Hij u allen de kracht en de werking daarvan moge doen ondervinden.

Ja, o mijn God! Gij alleen kunt het woord der zaligheid in onze zielen *doen doordringen.* Gij alleen kunt ons bewegen om het aan te nemen, en ons de liefelijke en krachtvolle wezenlijkheid daarvan doen smaken. O! spreek, Heere, onze God! spreek tot onze harten; werk in ons door Uwen Geest, en zegevier over onze wederspannigheid door de kracht Uwer liefde! Amen.

Het woord des Heeren stelt al dadelijk *God* en *de wereld* tegenover elkander. Laat ons bij deze beide uitdrukkingen een oogenblik stilstaan. — *God!*.... Bij dat woord ontwaakt in ons het denkbeeld van het volmaaktste Wezen, en Zijn Woord doet ons de

Digitized by Google

volmaaktheden kennen die dat Wezen te zamenstellen. Hij is de Heere, de almagtige Schepper des hemels en der aarde; heerlijkheid en majesteit omringen Hem van alle zijden; ontelbare scharen van hemelsche geesten omgeven Hem en aanschouwen Hem met verrukking. Van het eene einde des hemels tot aan het andere einde bidden zij Hem aan, en roepen onophoudelijk: *Heilig, Heilig, Heilig! is de Heer der heirscharen! De gansche aarde is van Zijne heerlijkheid vol* [1]. — Hij is *heilig*; niets dat onheilig en onrein is, kan voor Zijn aangezigt bestaan. *Geregtigheid en gerigt zijn de vastigheid Zijns troons* [2], zegt ons ook Zijn Woord, maar nog boven al die volmaaktheden plaatst het Zijne *liefde*, en, als ware het om in dat Woord alles wat zijn Wezen uitmaakt, te zamen te vatten, roept het ons herhaaldelijk toe: *God is liefde* [3]. — Die liefde is het, die Hem er toe gebragt heeft om die schare van gelukzaligen in het aanzijn te roepen, die Hem van alle eeuwigheid verheerlijken. Die liefde is het, die zich in de schepping, zoo als zij zich nu aan onze oogen voordoet, heeft geopenbaard. — Die schepping, welke het geheel der wezens omvat, die haar te zamenstellen, is hetgeen wij gewoonlijk *de wereld* noemen! Maar in het woord van Jezus, dat wij uitleggen, beteekent die uitdrukking in het bijzonder *de menschen*. Het zijn de menschen, welke God heeft lief

[1] Jes. VI: 1—3. [2] Ps. LXXXIX: 15. [3] 1 Joh. IV: 8.

Digitized by Google

gehad; en indien Zijne Voorzienigheid zich ook al tot alle wezens zonder uitzondering uitstrekt, het zijn de menschen, die bovenal het voorwerp Zijner liefde geweest zijn. — God heeft de menschen lief gehad! — O, geliefde Broeders! beseft gij de volle kracht van die uitdrukking: God heeft de menschen lief gehad?.... Weet gij wat dat is: *lief hebben?*.... O gij, die een' vader, eene moeder, een echtgenoot, een kind, een' broeder, eene zuster, een' vriend, wie het ook zij, hebt lief gehad, gij kent dat gevoel, hetwelk ons drijft ons zelven te vergeten om ons hart en al onze teederheid, om ons zelven te geven aan hen, met wie wij ons door eenen geheimen band vereenigd gevoelen en met wie wij, naar het ons toeschijnt, een éénig wezen uitmaken. Gij kent die inwendige magt, waardoor twee harten zich op eene onwederstaanbare en dikwijls onverklaarbare wijze tot elkander getrokken gevoelen, en die hun de oogenblikken, welke zij te zamen doorbrengen, zóó aangenaam, en het uur van scheiden zóó moeijelijk en hartverscheurend maakt. Gij kent haar, doch dit is nog slechts eene menschelijke, aardsche, aan afwisselingen onderhevige liefde, te dikwerf, helaas! door beweegredenen van bijzonder belang of door nog minder edele gevoelens voortgebragt. Maar, kunt gij de liefde Gods jegens de menschen, Zijne schepselen, begrijpen? Kunt gij u God, die lief heeft, voorstellen? God, die voor ons iets dergelijks gevoelt als hetgeen wij gevoelen voor hen,

Digitized by Google

aan wie wij ons hart geschonken hebben? Ach! indien dat gevoel in ons reeds zulk eene magt kan verwerven, dat het ons tot eene volkomene toewijding drijft, en ons de opofferingen gemakkelijk maakt, wat moet het dan zijn in God, die niet kan liefhebben zoo als de menschen, die niet anders dan als een God kan liefhebben, dat is, op eene volmaakte wijze? O! de menschelijke taal is onmagtig om zulk eene liefde uit te drukken en de onmetelijkheid daarvan te doen begrijpen; God alleen kan ons het gevoel daarvan in onze harten geven; wij voor ons, wij kunnen bij die gedachte niet anders doen dan aanbidden en zegenen.

Maar, hebben de menschen, tegenover die liefde Gods, zich die liefde waardig getoond, en hebben zij daaraan beantwoord? — Helaas! het is u bekend, geliefde Broeders! en ik behoef u thans het tafereel van den val van den eersten mensch en van de wijze waarop de zonde zich over de wereld heeft verspreid, niet weder te schetsen. Gij weet dat de mensch, aan wien God Zijne liefde had geopenbaard door hem het leven te schenken, door hem naar Zijn beeld te scheppen, door hem met de oneindige bewijzen van Zijne genegenheid en van Zijne teederheid te omringen, dat de mensch tegen zijnen Schepper en zijnen Vader is opgestaan, en die eerste opstand heeft dien van al zijne afstammelingen na zich gesleept. Alle menschen hebben de nadeelige gevolgen van de eerste ongehoorzaamheid ondergaan; alle menschen zijn zondaars, en

Digitized by Google

dien ten gevolge ondankbaar en de liefde Gods onwaardig geworden. Ook zouden wij niets dan Zijne verontwaardiging en Zijnen toorn verdiend hebben, en, indien Hij aan Zijne geregtigheid den vrijen loop had gelaten, zouden wij niets anders dan de verschrikkelijkste straf te wachten hebben gehad. Maar, o ondoorgrondelijke verborgenheid! niettegenstaande onze zonden en onze onreinheden, niettegenstaande onzen opstand en onze misdaad, heeft God ons nog lief gehad, heeft Hij zich niet van ons afgewend, heeft Hij ons het schitterendste getuigenis van Zijne barmhartigheid en van Zijn medelijden gegeven. Toen Zijne beleedigde heiligheid ons voor altijd verre van Hem moest verstooten, en Zijne almagtige geregtigheid tegen ons een vonnis van veroordeeling moest uitspreken, heeft Zijne liefde ten onzen gunste gepleit; heeft Zijne liefde over Zijne heiligheid en Zijne geregtigheid gezegevierd; heeft Zijne liefde al Zijne volmaaktheden weten te bevredigen en een aanbiddelijk middel weten te vinden om voldoening daaraan te geven, door zich in hare geheele uitgestrektheid aan de menschen te openbaren. Ja, God heeft ons lief gehad, en heeft ons daarvan het meest wonderbaar en tevens het meest onwedersprekelijk bewijs gegeven. Hij heeft er zich niet bij bepaald, om ons in Zijn Woord de plegtige verklaring daarvan af te leggen; Hij heeft er zich niet bij bepaald om door Zijne Profeten van Zijnentwege de bevestiging daarvan te geven; Hij heeft er zich zelfs niet bij bepaald om

Digitized by Google

een van Zijne hemelboden te zenden, ten einde ons daarvan het verblijdend getuigenis te brengen; Hij heeft tot ons daarvan gesproken door een *feit*, oneindig magtiger en bewonderingswaardiger dan al de verklaringen en al de getuigenissen; een feit, dat meer zegt dan al de stelligste woorden, en dat meer dan zulke woorden geschikt is om overtuigingen in ons geboren te doen worden en ons geweten gerust te stellen. Hoort, geliefde Broeders! hoort wat ons Zijn gezant zegt: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad*, zegt ons Jezus, *dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft.... Zijnen eeniggeboren Zoon!*..... o! hoort gij het, geliefde Broeders en Zusters?..... ZIJNEN EENIGGEBOREN ZOON!.... wat Hem het dierbaarste, het kostbaarste was in den hemel en op de aarde, *het afschijnsel Zijner heerlijkheid* [1], het eeuwige voorwerp Zijner liefde, dat heeft Hij gegeven, dat heeft Hij overgeleverd, dat heeft Hij voor ons opgeofferd! En deze van den Vader veel geliefde Zoon, in Zijne barmhartige uitzigten ten onzen aanzien toetredende, heeft vrijwillig de kenteekenen van Zijne grootheid en van Zijne heerlijkheid afgelegd, om zich met onze zwakke menschelijke natuur te bekleeden; rijk zijnde, heeft Hij zich arm gemaakt; *Hij, zelf God zijnde, heeft het geenen roof geacht Gode even gelijk te zijn, maar heeft zich zelven vernederd, de gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is gehoorzaam geworden* [2] aan den geheelen

[1] Hebr. I: 3. [2] Phil. II: 6—8.

Digitized by Google

wil van God. Het lag in de besluiten der eeuwige geregtigheid, dat de Christus zou lijden, — en Jezus heeft geleden, meer dan eenig mensch lijden kan; Hij heeft den bitteren kelk der onuitsprekelijkste smarten tot den bodem toe geledigd. Gehaat, veracht, door de menschen verworpen, tot den einde toe vervolgd, zelfs door hen die Hij tot het geluk riep, heeft Hij den geheelen last van de straf, die de zonde had verdiend, op zich voelen drukken; Hij heeft zielesmarten ondervonden, die uit Zijn voorhoofd bloedige zweetdroppelen hebben geperst, en eindelijk heeft Hij de smartelijkste en schandelijkste doodstraf ondergaan; Hij is als de verachtelijkste boosdoener aan een kruis genageld!.... O! ziet, geliefde Broeders en Zusters! ziet naar dat bloedige kruis. Ziet! Hij die daaraan hangt, is een eeniggeboren Zoon, de eeniggeboren Zoon des Vaders. *Hij, in wien al de volheid der Godheid ligchamelijk woont* [1]. *Hij, door wien alle dingen gemaakt zijn* [2]. Dáár is Hij hangende, als een getuigenis van de liefde van onzen God! Kunt gij de grootte van die liefde begrijpen? Zegt één enkele blik op dat smartelijke kruis niet meer tot uwe harten, dan al onze woorden zouden kunnen doen? O, aanbidt..... aanbidt! en als gij daarvan thans de geheele diepte doorgrondt, herhaalt dan met ons het Woord, dat Jezus ons doet hooren: *Alzoo lief heeft God de we-*

---

[1] Col. II: 9. [2] Joh. I: 3.

Digitized by Google

reld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft!.....

Maar waarom heeft Gods Zoon aldus moeten lijden en sterven aan het kruis? Was het niet voldoende dat Hij op aarde kwam, om ons alleen door Zijne tegenwoordigheid een getuigenis te geven van de liefde onzes Gods? Of wel, zouden Zijne smarten en Zijn dood geen ander doel gehad hebben, dan om ons te leeren, hoe wij zelven moeten weten te gehoorzamen, te lijden en te sterven, om Gode welbehagelijk te zijn? Ach! hier, geliefde Broeders! ontsluijert zich voor onze verwonderde oogen de verborgenheid van de onmetelijkste liefde, die zich bedenken laat. *Hierin*, zoo roept een Apostel uit, *heeft God Zijne liefde jegens ons bevestigd, dat Jezus Christus* VOOR ONS *gestorven is, als wij nog zondaars waren* [1]. Christus is *voor ons* gestorven!.... gij hoort het: voor ons! om ons te verlossen, heeft God Zijn' eeniggeboren Zoon gegeven; het is, zegt ons Jezus, *opdat de menschen niet verderven.* — Maar waren de menschen dan verloren? Konden zij hunne toevlugt niet nemen tot Gods barmhartigheid, en daardoor de vergeving hunner zonden verkrijgen? — Broeders! de liefde van God kon zich van Zijne andere volmaaktheden niet afscheiden, en alzoo Zijne heiligheid en Zijne geregtigheid vernietigen, want dan zou God zich zelven

---

[1] Rom. V : 8.

Digitized by Google

verloochend hebben. De zonde was een aanval tegen de heiligheid van God, en die heiligheid kon niet ongestraft geschonden worden; zij had tegen de zonde den vreesselijksten vloek uitgesproken, en die vloek trof alle zondige menschen. Te vergeefs zouden de menschen getracht hebben door tranen en berouw de geregtigheid van hunnen beleedigden Regter te verbidden; te vergeefs zouden zij door aanhoudende krachtsinspanning en door worstelingen tegen het kwaad hunne zonden hebben willen uitwisschen of herstellen en ontferming verwerven. Men maakt zich van de liefde Gods een verkeerd denkbeeld; men verlaagt Hem en stelt Hem gelijk met de menschelijke zwakheid, wanneer men wil beweren, dat die liefde kan toegepast worden ten koste van Zijne geregtigheid en van Zijne heiligheid. De mensch vergeeft omdat hij zondaar is, en gedurig zelf vergiffenis behoeft. Maar God is heilig, en Zijne liefde is eene heilige liefde. De tranen van berouw kunnen niet te weeg brengen, dat eene begane zonde niet begaan zij; en van het oogenblik af dat zij begaan is, vervolgt de heiligheid van den regtvaardigen God hem met zijnen vloek. Indien God zich door tranen of pogingen liet verbidden, zoude Hij niet meer heilig, niet meer regtvaardig, niet meer God zijn!.... Het was dus onmogelijk dat de mensch zich zelven verloste, en zijne redding kon slechts van den Regter komen, die hem veroordeelen moest. Maar, eere zij God, eere zij het onbestraffelijk en

Digitized by Google

onbevlekt Lam, dat geslagt is om voor de zonden der wereld te boeten! Zie hier de verborgenheid, die het Woord van God ons openbaart, en die ons bekrompen verstand hier beneden niet kan begrijpen; de verborgenheid, die de engelen voortdurend in hunne liederen loven, en die de uitverkorenen eenmaal begrijpen en met hen in alle eeuwigheid prijzen zullen. De wijsheid Gods heeft het middel gevonden, om tevens, zoowel aan Zijne heiligheid als aan Zijne liefde te voldoen, en door een ondoorgrondelijk besluit is het de dood van Jezus, die beide bevredigt en ons verlost. *Christus*, zegt een Apostel, aan wien de Geest Gods die verborgenheid had geopenbaard, *Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons* [1]. — *Hij heeft onze zonden in Zijn ligchaam gedragen op het hout*, zegt ons Petrus, *en door Zijne striemen is ons genezing geworden* [2]. En Johannes, de discipel dien Jezus lief had, zegt ons bepaaldelijk: *Het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden* [3]. Door Zijnen dood heeft Jezus eene voldoende verzoening voor de zonde aan de heiligheid Gods aangeboden, en eene algemeene vergiffenis is aan alle schuldige menschen verkondigd; door Zijnen dood heeft Hij voor altijd de straf, die op ons drukte, vernietigd, en heeft Hij den toegang tot de Goddelijke barmhartigheid weder opengesteld. Door Zijnen dood heeft Hij den vloek

---

[1] Gal. III : 13. [2] 1 Petr. II : 24. [3] 1 Joh. I : 7.

Digitized by Google

op zich genomen en in onze zielen de hoop en de vrede op nieuw doen geboren worden, door ons aan het eeuwige verderf en aan den eeuwigen dood te ontrukken. O God-Zaligmaker! Uwe liefde maakt ons beschaamd, en wij weten niet, hoe wij U onze erkentelijkheid zullen betuigen. Het leven, dat Gij ons geschonken hebt, de menigerlei genade, waarmede Uwe Voorzienigheid ons omringt; de weldaden, waarmede Gij ons elk oogenblik overstelpt; alles spreekt ons van Uwe liefde; maar wat zijn al die betuigingen, vergeleken met die onuitsprekelijke liefde, die Gij ons betoond hebt, door ons Uwen Zoon te geven, opdat wij niet verdierven!.....

En niet alleen opdat de menschen niet verdierven, *maar*, zegt Jezus, *opdat zij het eeuwige leven hebben.* Door Zijnen eeniggeboren Zoon te geven, heeft God ons niet alleen aan het verschrikkelijkst ongeluk, aan den vloek en aan den dood willen ontrukken, maar Hij heeft onze harten met blijdschap willen overstroomen, door ons tot de heerlijkste verwachtingen te verheffen, en ons den toegang tot het eeuwige leven te openen. Dat welgelukzalig leven, van den beginne af voor reine en zondelooze wezens bestemd; dat leven, waarin men niets dan heiligheid en liefde inademt en waarin het aangezigt des Heeren eene verzadiging van geluk is, dat nimmer een einde zal hebben; dat hemelsch en heerlijk verblijf, *waar de dood niet meer zal zijn; waar noch rouw, noch gekrijt, noch moeite, noch smarte meer zal*

Digitized by Google

zijn [1], en waarin de zielen eene volheid van gelukzaligheid zullen genieten, die alles, wat wij ons kunnen voorstellen, oneindig zal overtreffen; God wil dat het ons deel zij, ons deel! arme zondaars. Ach! als wij dat heerlijk vooruitzigt aanschouwen, gevoelen wij dan niet het best onze onwaardigheid, en oordeelen wij dan niet het best over de liefde van onzen God? Begrijpen wij niet, tegenover die verrukkelijke wezenlijkheden, dat alles genade en liefde is in het werk, dat God in Jezus Christus heeft volbragt, en dat wij niets gedaan hebben en niets kunnen doen, om zulk een geluk te verdienen? God te zien van aangezigt tot aangezigt; eeuwig Zijne liefde te aanschouwen, zonder dat eenige sluijer ons de grootheid daarvan verbergt; onophoudelijk te leven in eenen dampkring van reinheid, te midden der verheerlijkte heiligen; ons terug te vinden, met hen die wij in God zullen lief gehad hebben, om ze niet meer te verlaten; is dát dan een geluk, dat wij ons door onze inspanning en onze deugden waardig kunnen maken? Neen, o neen! Christus alleen heeft het ons kunnen voorbereiden; Christus alleen heeft ons de verzekering kunnen geven dat dáár, waar Hij is, zij die Hem toebehooren, eenmaal met Hem zullen zijn. Nadat Hij onze vertegenwoordiger in Zijnen dood is geweest, om ons door Zijn bloed de zaligheid, dat is de vergeving van onze zonden te verwerven, heeft Hij ook

---

[1] Openb. XXI : 4.

Digitized by Google

onze vertegenwoordiger willen zijn door Zijne opstanding en door Zijne heerlijke hemelvaart, ten einde ons het regt tot de hemelsche erfenis te verwerven en ons de poorten des levens en der eeuwigheid te openen. O! wie gevoelt niet, dat in Hem al de schatten der Goddelijke barmhartigheden opgesloten zijn? Wie ziet niet, dat zij uit Hem en door Hem alleen overvloedig op ons kunnen afvloeijen? Christus is het middel, waarvan God zich heeft bediend om ons aan het verderf te ontrukken en ons tot het eeuwige leven te leiden; en door Hem voor ons te geven, heeft God ons de magt van Zijne liefde betuigd. *Christus is de eenige Middelaar van het nieuwe verbond*, dat God wel met de menschen heeft willen sluiten, en *door Zijn bloed heeft Hij ons vrijmoedigheid gegeven om in het heiligdom in te gaan*[1]. Aan dat middel van genade moeten wij vasthouden, zullen wij deel hebben aan de liefde van onzen God. Tot Christus moeten al de gewaarwordingen, die door de weldaden van God in onze ziel verwekt zijn, teruggebragt worden. Christus is *de weg*, die ons tot God leidt; Christus is *de deur* tot het eeuwige leven; op Hem alzoo moeten wij onze blikken rigten; op Hem alleen moeten onze verwachtingen gegrond zijn. En daarom zegt Jezus in onzen tekst: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft*, *opdat* EEN IEGELIJK, DIE IN HEM GELOOFT, *niet verderve*,

---

[1] Hebr. X: 19.

Digitized by Google

maar het eeuwige leven hebbe. — Een iegelijk, die in Hem gelooft, zegt Jezus. Gelooven in den Zoon van God, ziedaar het middel, waardoor wij aan het verderf ontkomen en het leven hebben; het geloof in Jezus Christus, ziedaar het middel, waardoor alleen wij ons de weldaden van God toeëigenen en deel aan Zijne liefde hebben kunnen.

Gelooven in Jezus Christus! — Is het noodig, geliefde Broeders! u thans te verklaren wat het is in Jezus Christus te gelooven? Is het noodig u te herinneren aan hetgeen ik u zoo menigmalen heb gezegd van de eigenschap van dat geloof en van de gevoelens, die het in ons moet doen geboren worden? Zijn voorts de woorden van Jezus, die onzen tekst onmiddelijk voorafgaan, niet duidelijk genoeg om te kennen te geven, wat Hij verstaat door dat geloof, hetwelk ons met Hem moet vereenigen, zonder dat het noodig zij daarbij andere ophelderingen te voegen? Hoort toe: *Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft*, zegt Hij ons, *alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden; opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe* [1]. — Gij allen herinnert u ongetwijfeld de gebeurtenis, waarop Jezus met deze woorden zinspeelt. Zij geschiedde tegen het einde van het verblijf der Israëlieten in de woestijn. Het volk, altijd geneigd tot ondankbaarheid en murmurering, was

[1] Joh. III: 14, 15. Num. XXI.

Digitized by Google

tegen God opgestaan. Om het te straffen, zond God vurige slangen in het leger, door wier beten een groot aantal hunner onder de grootste smarten stierf. Door de hevigheid van de smart gevoelden zij hunne zonde en kwamen zij tot berouw. Toen riepen zij tot God, om van Hem genade en verlossing af te smeeken, en de Heere, even als altijd, ontfermde zich over hen. Hij gaf bevel aan Mozes, om midden in het leger eene koperen slang op te rigten, die door al het volk gezien kon worden, opdat allen, die door de smarten gedrongen, hunne blikken op haar zouden werpen, terstond genezen zouden worden. — Van deze vergelijking maakt de Heer gebruik om ons Zijn werk en tevens het middel, waardoor wij het ons kunnen toeëigenen te doen verstaan. In den wanhopigen toestand, waarin de doodelijk gewonde Israëlieten zich door de beet der slangen bevonden, laat Hij ons eene treffende afbeelding zien van den ellendigen staat, waarin de zonde ons heeft gebragt, en van onze onmagt, om door ons zelven en door onze krachtsinspanning daaruit te geraken; maar, te gelijker tijd, beschrijft Hij ons de wonderbare verlossing, die ons is aangeboden, en den aard van het gevoel, dat ons moet leiden om tot Hem onze toevlugt te nemen, gelijk als de Israëliet de koperen slang aanzag, om van zijne doodelijke smarten genezen te worden. De hevigheid van de smart leidde den Israëliet om het geneesmiddel op te zoeken. Als hij het gif zich door

Digitized by Google

al zijne leden voelde verspreiden, en door de koude des doods zijn ligchaam reeds voelde verstijven, gevoelde hij ook, dat dit de straf voor zijne misdaad was; hij erkende de regtvaardigheid der smarten die hij ondervond; hij erkende, dat hij zich door zichzelven daarvan niet kon bevrijden; maar tevens vertrouwde hij op het woord des Heeren, en door dat vertrouwen werden zijne blikken naar de koperen slang gerigt. Neen! het was geen onbestemd gevoel van smart, noch eene onbepaalde hoop op verlossing, die hem zijne blikken slechts voor een oogenblik naar het geneesmiddel deed rigten, om zich daarna in de verstrooijingen, die hem omringden, te bedwelmen; het was een diep gevoel, het was eene gewisse zekerheid; hij geloofde vastelijk aan de getrouwheid Gods, en door de werking van dat geloof werd hij genezen. — Evenzoo is het met ons gesteld, geliefde Broeders en Zusters.... Geen onbepaald gevoel van schuld; geene algemeene erkentenis van onzen zondenstaat, brengt ons krachtdadig tot Jezus; geen onbepaald verlangen naar, geene onzekere hoop op zaligheid kan het geloof in Hem te weeg brengen. Wij moeten de kracht van het kwaad, dat in ons is, gevoeld hebben; wij moeten begrepen hebben dat de zonde, als een doodelijk vergif, geheel ons wezen doordrongen en bezoedeld, en ons in eenen staat van opstand tegen God geplaatst heeft; wij moeten erkend hebben, dat wij door ons zelven onbekwaam zijn om uit zulk eenen toestand te geraken, en dat wij waarlijk verloren,

Digitized by Google

onherstelbaar verloren zijn, indien niet God zelf ons ter hulpe komt; en verschrikt door de afschuwelijkheid van de zonde en van hare verschrikkelijke en onvermijdelijke gevolgen, moeten wij wezenlijk de verlossing wenschen, en bij het hooren van die liefelijke woorden: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, onze blikken naar Golgotha wenden met de vaste overtuiging, dat dit het geneesmiddel is, hetwelk God ons in Zijne liefde heeft toebereid; wij moeten op het kruis zien, met de gewisse zekerheid, dat *het bloed van Christus ons reinigt van alle zonde* [1]. — Alleen dán zullen wij de liefde van onzen God begrijpen; alleen dán zullen wij de waarde van de gave, die Hij ons geschonken heeft, gevoelen; alleen dán zullen wij ons aan die gave, als aan het eenigste middel van onze verlossing, vastklemmen, en door de uitwerking van dat veelvermogend gevoel, dat ons tot Hem zal verheffen, zullen wij Hem ons toeëigenen, zal Hij waarachtig de onze worden. O! ziet gij bij die verzekering niet, met welk eene kracht dat geloof voortaan in onze harten zal werken? Ziet gij niet door welke vruchten van liefde, van vertrouwen, van erkentelijkheid, van afschuw der zonde, van geheele toewijding aan Christus en aan God, het zich daarin zal ontwikkelen? Zullen

---

[1] 1 Joh. I: 7.

Digitized by Google

wij, ontrukt aan de eeuwige verdoemenis en aan den eeuwigen dood, *niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, maar door het dierbare bloed van Christus*[1], niet in ons voelen geboren worden en van dag tot dag voelen aangroeijen eene vurige liefde jegens dien God, *die ons het eerst heeft lief gehad*[2], en ons daarvan door Jezus Christus zulk een schitterend bewijs heeft gegeven? Gevoelen wij ons niet, bij het aanschouwen van die heerlijke bestemming, tot welke Hij ons roept, van dat eeuwige leven, hetwelk de dood van Christus ons verzekert, en waarvan het geloof ons reeds hier beneden de eerstelingen doet smaken, boven alle smarten en boven alle ellenden van het tegenwoordige leven verheven, losgemaakt van de aarde en verheugd in het vooruitzigt van de heerlijkheid der hemelen? En daar wij weten, dat de zonde ons op den rand van den afgrond heeft gevoerd; dat de liefde van God ons belet heeft daarin neder te storten, dat de zonde de oorzaak van het lijden en van het sterven van Christus is geweest, o! zouden wij dan niet in ons een' diepen haat, een' altijd levendiger afkeer, een' heiligen afschuw van de zonde, onder welken vorm zij zich aan ons ook moge voordoen, voelen opwellen? en zullen wij niet in eene voortdurende en getrouwe aanschouwing van het kruis van Golgotha, telkens nieuwe krachten, telkens krachtiger middelen zoeken om het kwaad te

---

[1] 1 Petr. I: 18, 19. [2] 1 Joh. IV: 19.

Digitized by Google

verafschuwen en het te weêrstaan? Ja, als men eenmaal de gave van God waarlijk gesmaakt heeft; als men met het hart de kracht van Zijne liefde in Jezus Christus gevoeld en begrepen heeft, dan ondervindt men de behoefte zich met die liefde te voeden, en zich zonder voorbehoud en onbepaald toe te wijden aan Hem, die voor ons de levende openbaring van die liefde is. Niet heden of morgen, op Godsdienstige feestdagen, of in deze of gene bijzondere omstandigheid, bij oogenblikkelijke opwellingen of op zich zelven staande bewegingen van voorbijgaande vroomheid, openbaart men zijn geloof en onderhoudt men zijne liefde. Dagelijks, in alle oogenblikken van het leven gevoelt men behoefte zijne blikken voortdurend gerigt te houden op het kruis, dat ons zalig maakt, en zijne ziel door die heilige aanschouwing te voeden. Even als een sterk en gezond mensch noodig heeft dagelijks het voedsel te gebruiken, dat hem staande houdt en zijne krachten ontwikkelt, evenzoo heeft het geloof, hoe waarachtiger en krachtiger het is, noodig zich te versterken, zich te verlichten, zich nog te verlevendigen door de aanschouwing van zijn voorwerp; en door eenen voortdurenden en gestadigen blik naar het kruis van Christus verkrijgt het geloof die levenskracht, welke het tot eene wezenlijkheid maakt en aan de ziel eene voorsmaak van het eeuwige leven geeft.

O! bezit gij, geliefde Broeders en Zusters! bezit

Digitized by Google

gij dat geloof, zoo als het Woord des Heeren het ons doet kennen, en hetwelk ons belet te verderven en ons het eeuwige leven verzekert? Gevoelt gij, gelooft gij, dat gij in u zelven verloren, door Christus verlost zijt, en brengt dat geloof in u die levendige, diepe, vurige, aanhoudende gezindheid te weeg, die wij u zoo even beschreven hebben? O! indien gij het bezit, indien gij gevoelt dat Christus uw alles, het eenig fondament van uwe verwachtingen in leven en sterven is, en indien gij gaarne den blik uwer harten op Hem alleen gevestigd houdt, — o! dan zijt gij gelukkig; geregtvaardigd door het geloof, hebt gij vrede met God, behoeft gij de veroordeeling niet meer te vreezen, zijt gij uit den dood in het leven overgegaan, en moet de Heilige Geest met uwen geest getuigen dat gij kinderen Gods zijt, en, als zoodanig erfgenamen van God en mede-erfgenamen van Christus. Alsdan heb ik u slechts één woord te zeggen: Bewaart, o! bewaart die heilige gezindheid als den kostbaarsten schat, door u altijd aan den voet van het kruis te houden, ten einde uwe zielen te voeden door aanhoudend de liefde van uwen God voor oogen te houden. — Maar bezit gij dat zaligmakend geloof niet, o! dan mag ik het u niet verbergen, gij zijt nog in uwe zonden; gij zijt nog onder den last van den vloek, die de heiligheid van God tegen haar heeft uitgesproken; het werk van Christus heeft u daarvan nog niet verlost!..... O! in het Woord des Heeren is nog eene uitdruk-

Digitized by Google

king, waarop ik uwe aandacht wensch te vestigen, en die zeer geschikt is om u tot uw zelven te doen inkeeren; eene uitdrukking, die de ziel verheugt, welke naar de zaligheid haakt, maar ook aan hen die haar niet willen aannemen leert, dat zij door hun toedoen onder den vloek blijven. Het is die uitdrukking: *Een iegelijk, die in Hem gelooft, zal niet verderven.* EEN IEGELIJK!.... gij hoort het, geliefde Broeders en Zusters: *een iegelijk!.....* En het is de Heer, die haar uitgesproken heeft; Hij, *die de sleutels der hel en des doods heeft* [1], Hij heeft gezegd: *een iegelijk, die in Hem gelooft, heeft het eeuwige leven.* Er is dus geene mogelijkheid dit woord uit te wisschen, en alle menschelijke stelsels zullen er niet in slagen om de beteekenis daarvan te verminken. *Een iegelijk*, heeft de Heer gezegd. Het geloof is dus niet een voorregt, dat aan enkelen voorbehouden en aan anderen ontzegd is; het is dus niet eene gave, die de liefde van God aan sommige bevoorregten aanbiedt, en waaraan de anderen geen deel kunnen hebben. Alle doodelijk gekwetste Israëlieten konden hunne blikken naar de koperen slang verheffen, en allen, zonder uitzondering, konden van de genezing verzekerd zijn. Doch zij moesten het geneesmiddel aannemen, en ook *willen* aannemen, en wel zoo als God het hun aanbood. Allen kunnen wij deel hebben aan de liefde Gods in

---

[1] Openb. I: 18.

Digitized by Google

Jezus Christus. God heeft alle menschen lief gehad, en voor allen heeft Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven. Luistert: de Heere zegt ons: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat* EEN IEGELIJK, *die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.* O! keert dan, geliefde Broeders en Zusters! tot u zelven in; onderzoekt uw leven, doorgrondt de gedachten uwer harten; zijt in dat onderzoek opregt, en gij zult in u genoeg ellenden en zwakheden, genoeg besmettingen en zonden ontdekken, om u te doen begrijpen, dat gij veroordeeld en het eeuwige leven niet waardig zijt. Gelooft dan in de getrouwheid van God; gelooft in de waarheid van Zijn Woord (God is geen mensch, dat Hij zou liegen); gelooft in de wezenlijkheid van het middel tot zaligheid, dat Zijne liefde ons allen aanbiedt, en neemt, o! neemt zonder dralen en zonder beperking dat heilzame middel aan. Ziet op Jezus, die uwe zielen genezen en zalig maken zal.

O, onze God! Gij, die ons zóó lief hebt gehad, dat Gij ons Uwen eenigen Zoon hebt gegeven, volbreng Uw werk in ons. Gij kent de hardheid onzer harten, en Gij weet, hoeveel moeite het ons kost om te gelooven. O! spreid Uwe liefde over ons uit, door zelf ons aan den voet van het kruis te brengen, en ons in dat heilige offer de stellige oorzaak van onze zaligheid te doen erkennen. Gedoog

Digitized by Google

niet, dat wij door onze ongeloovigheid weigeren in Uwe inzigten van barmhartigheid te treden, en ons van de genade, die Jezus ons verworven heeft, berooven. O! trek ons, trek ons naar Christus, en dat wij door Hem voor de eeuwigheid tot U gebragt worden. Amen.

November 1858.

Digitized by Google

10

IK BEN GERINGER DAN ALLE DEZE WELDADIGHEDEN EN DAN ALLE DEZE TROUW,

---

OOGST-REDE,

NAAR AANLEIDING VAN

GEN. XXXII : 10^{a}.

UITGESPROKEN DEN 23STEN SEPTEMBER 1855.

DOOR

E. F. H. WOLF,
Predikant te Zaamslag.

DORDRECHT,
BIJ H. LAGERWEIJ.
1855.

Digitized by Google

GEZONGEN.

Ps. CXLV vs. 1 en 3.
Gez. CLXVIII vs. 3 en 4.
Ps. CIII vs. 1 en 3.

Digitized by Google

Genade, Vrede en Barmhartigheid, zij ons van God onzen Vader, en van Christus Jezus onzen Heer, door den Heiligen Geest, rijkelijk vermenigvuldigd.

Waarde en zeer gewenschte Toehoorders!

Niet onbekend is u het doel waartoe wij thans vergaderd zijn. Het is, om der weldadigheid Gods in het algemeen, en in het bijzonder aan die, welke Hij ons wederom in den oogst geschonken heeft, in ons bedehuis eerbiediglijk met elkander te gedenken.

In eene bijzonder ruime mate, zijn de aangelegenheden des oogstes over het algemeen, ook in dezen lande, door den Albestuurder met Zijnen zegen bekroond. De gedachten van hen, die vroeger met bezorgdheid spraken, over deze en gene veldvruchten, zijn grootelijks beschaamd geworden. In onderscheiding van andere gemeenten, zijn de akkers te dezer plaatse door 's Heeren bewarende hand, van aanmerkelijke schade verschoond gebleven. Zonder tegenheden zijn de vruchten, althans voor het grootste en belangrijkste gedeelte, in de bergplaatsen vergaderd.

Al aanstonds kan ik niet anders veronderstellen, dan dat ieder van ons, die Gods weldadigheid weet op prijs te schatten, thans onder een gevoelen van bijzondere opgewektheid herwaarts is opgekomen. Moge nu deze ure, onder de genadewerking van den Heiligen Geest, dienstbaar wezen, om te meer in ons op te wekken, of ook aanvankelijk in ons te verlevendigen, die gevoelens, gezindheden

Digitized by Google

en voornemens, welke ons zoo betamen jegens den Vader der lichten, van wien alle goede gave en volmaakte gifte tot ons afdaalt! Daartoe zegene Hij aan onze harten, ook de aanbidding, de dankzegging en de smeekgebeden, tot welke wij ons thans, in den naam van Zijnen Zoon, onzen Zaligmaker en Heer, voor Zijnen genadetroon nederbuigen.

GEBED.

TEKST. Gen. XXXII vs 10a.

« Ik ben geringer dan alle deze weldadigheden, en dan « alle deze trouw, die Gij aan Uwen knecht gedaan hebt: » — Deze woorden maken een gedeelte uit van een gebed, dat door den vromen patriarch Jakob, in een hagchelijk tijdpunt van zijn leven, ontboezemd werd, voor den God zijner vaderen, wiens dienstknecht hij ook zelf was. Met zijne vrouwen, kinderen, dienstknechten, dienstmaagden, en kudden bevond hij zich op den terugtogt uit Haran naar Canaän. Zijn God had tot hem gesproken: « nu maak u « op, vertrek uit dit land, en keer weder in het land uwer « maagschap! » Een twintigtal jaren had hij doorgebragt in de dienst van Laban, zijnen oom van moederszijde, welke door zijne echtverbindtenis met Lea en Rachel, zijn schoonvader geworden was. Met al de have, welke zijn God hem gegeven had, keerde hij nu weder naar het dierbare vaderland, hetwelk hij om den haat van zijnen broeder Ezau te ontgaan, op raad van zijne moeder, en met goedkeuring van zijnen vader, verlaten had, — naar dat land, zoo schoon en vruchtbaar, dat de Heer hem en zijnen zade had toegezegd.

Thans was hij in de nabijheid van de beek Jabbok, die van de oostzijde in de Jordaan vloeit, en tegenover hem trok Ezau, langs het gebergte van Seir, met eene schare van vier honderd mannen, ter zijner bestrijding op. De haat van dezen was nog niet verstorven; nog wilde hij wraak oefenen over het onregt, dat hem was aangedaan,

Digitized by Google

toen Jakob zijnen vader misleidde en alzoo diens zegen voor zich bekwam.

Zoo vreesde Jakob dan zeer, en hem was bange. Overleggende wat hem in deze omstandigheden te doen stond, besloot hij om zijn volk, en zijne runderen, schapen en kemelen in twee heiren te verdeelen, hopende, dat zoo Ezau op het eene eenen aanval deed en dat sloeg, het andere gelegenheid vinden zou om te ontkomen. Met deze bestelling paarde hij het gebed, tot den God zijner vaderen, en stortte voor Hem, die tot hiertoe zijne hulpe geweest was, zijn hart aldus uit: «O God van mijn' vader Abraham «en van mijnen vader Isaäk, o Heere die tot mij gezegd «hebt, keer weder tot uw land en tot uwe maagschap en «Ik zal wel bij u doen, — ik ben geringer dan alle deze «weldadigheden, en dan alle deze trouw, die Gij aan Uwen «knecht gedaan hebt, want met mijnen staf ben ik over «deze Jordaan gegaan, en nu ben ik tot twee heiren «geworden! Ruk mij toch uit mijns broeders hand, uit «Ezau's hand, want ik vreeze hem, dat hij niet misschien «kome en mij sla, de moeders met de zonen! Gij hebt «immers tot mij gezegd: Ik zal gewisselijk bij u weldoen, «en Ik zal uw zaad stellen als het zand der zee, dat van «wege de menigte niet geteld worden kan!»

«Ik ben geringer dan alle deze weldadigheden, en dan «alle deze trouw.....» Wel had de aartsvader reden om de weldadigheid en trouwe van zijnen God te vermelden. In groote mate had hij deze ondervonden. Toen hij voor twintig jaren, met zijnen staf, die toenmaals zoo te zeggen zijne eenige bezitting was, als vlugtèling de Jordaan overtrok, om zich naar het verre en onbekende Haran te begeven, toen was zijn God met hem en behoedde hem. Denkt slechts aan die heerlijke belofte, welke hij reeds te Bethel mogt ontvangen: «dit land waarop gij ligt te slapen «zal ik u en uwen zade geven. En uw zaad zal wezen als «het stof der aarde, en gij zult uitbreken in menigte, west- «waarts en oostwaarts en noordwaarts en zuidwaarts, en in «u en in uw zaad zullen alle geslachten der aarde gezegend «worden. En zie Ik ben met u, en zal u behoeden, overal

Digitized by Google

« waarhenen gij trekken zult, en Ik zal u wederbrengen in « dit land, want Ik zal u niet verlaten, tot dat Ik zal ge- « daan hebben, hetgeen Ik tot u gesproken heb! » Zoo vele zegeningen mogt Jakob in onderscheidene opzigten in zijne dienstjaren bij Laban genieten. Daar was de God van zijnen vader, de God Abrahams, en de vreeze Izaäks bij hem. Gezegend was hij in kinderen, gezegend in toenemende bezittingen, ja brak gansch zeer uit in menigte en hij had vele kudden en dienstmaagden en dienstknechten en kemels en ezelen. Het is waar, 't was niet alles stoffe van blijdschap, wat hem in die dagen bejegende. Na het eindigen van zijne zeven eerste dienstjaren, werd hij door zijnen oom misleid; Rachel was in den beginne onvruchtbaar; bedriegelijk werd door Laban met hem gehandeld; deze veranderde gedurig zijn loon; de blijken der hebzucht van dezen moest hij dikwijls ondervinden; hij is geweest dat hem bij dag de hitte verteerde, en bij nacht de vorst, en dat zijn slaap van zijne oogen week. Het was niet alles stoffe van blijdschap, maar zijn vroom gemoed zag geenszins voorbij het goede, dat *nevens* tegenheden toch altijd voor hem bestond, ja ook *in* die tegenheden, voor hem gelegen was. — Dreigde hem nog onlangs gevaar, van wege zijnen schoonvader, die hem zoo hittiglijk najaagde, dat gevaar was geweken. God had zijne ellende en den arbeid zijner handen aangezien. In veiligheid was hij tot dus verre teruggekeerd. De arme vlugteling van weleer, bevindt zich thans bij de Jordaan, als een rijke herder. En voorzeker die God, welke de belofte van Bethel herhaald had, en wiens weldadigheid en trouwe door Jakob tot hiertoe ondervonden was, die God zoude ook voortaan Zijn woord gestand doen.

« Ik ben geringer dan alle deze weldadigheden en dan « alle deze trouw! » Welk eene nederigheid, welk een ootmoed ademt dat woord! Bij den aanblik van alle zegeningen die hem geschonken zijn, gevoelt en erkent de beweldadigde zijne geringheid, zijne onwaardigheid. Wij mogen er niet aan twijfelen, dat woord is bij Jakob eene belijdenis, opgeweld uit den grond van zijn hart. Diep

Digitized by Google

besefte hij, hoe verre het daar van daan was, dat hij zich deze zegeningen door zijne deugd zou hebben waardig gemaakt. Hij kende zijne overtredingen. De zonden zijner jonkheid in het ouderlijke huis; het misdrijf om 't welk hij vlugten moest voor het aangezigt van den nog dreigenden broeder; wat hij ook tijdens zijn verblijf in Haran had misdreven; zijne overtredingen stonden hem voor oogen. Zich zelven en zijnen wandel in zoo vele tekortkomingen en gebreken, slaat hij gade, tegenover de door hem ondervondene weldadigheid en trouwe Gods. In nederigheid en ootmoed buigt zijn hart zich in hem neder. Van de opregtheid zijner godsvrucht is hij zich duidelijk bewust. Hij noemt zich uitdrukkelijk *den knecht* des Heeren. Een zeker gevoelen van verlegenheid heeft zijn dankbaar harte aangedaan. Hoe kon de innige godsvrucht, de diepe ootmoed, de warme dankbaarheid van zijn binnenste, zich treffender hebben uitgedrukt, dan het geschiedt in deze weinige woorden: «Ik ben geringer dan alle deze weldadigheden en dan alle deze trouw, die Gij aan Uwen knecht gedaan hebt!»

«Ik ben geringer dan alle deze weldadigheden.....» die taal moet de taal des harten zijn, ook bij een iegelijk onzer. Welaan dan M. H., volgt mij met Gode gewijde aandacht, als ik U

I.

vooreerst nader daarop wijze, DAT DIE BELIJDENIS VAN JAKOB, DE HARTELIJKE BELIJDENIS VAN EENEN IEGELIJK ONZER BEHOORT TE WEZEN.

Met die treffende belijdenis van den aartsvader, ook wij moeten bereidvaardig zijn, om van harte met haar in te stemmen; geheel ons binnenste behoort zich gedrongen te gevoelen, om zijne verklaring te maken tot de onze.

Welk mensch, die eenige mate van godsdienstzin in zijnen boezem draagt, zou het kunnen of durven loochenen of betwisten, dat de Heer aan ons allen vele weldadigheden en trouwe heeft bewezen? De godvergetene in zijne dwaasheid,

Digitized by Google

zonde-dienst en jammerlijke verblinding, moge de weldadigheid en trouwe zorge van den Opperheer met woord en daad verloochenen, met haar den spot drijven, en voortleven als ware hetgeen hij heeft en wat hem wedervaart, de vrucht van zijne eigene handen, of het werk alleen van menschen, of het gewrocht van een bloot toeval, — maar hij, die zich met meerdere of ook nog mindere vrijmoedigheid, onder de vereerders van God mag rangschikken, deze is van zulke onzinnigheden afkeerig, en gereed, vooral wanneer hij daarop gewezen wordt, om te erkennen, dat de goedheid en de voorzienigheid van God den trouwen Opperheer, zich uitstrekt over alle Zijne schepselen, en dat de blijken van diens weldadigheid en trouwe ook over hem zelven menigvuldig zijn.

Waarlijk, wat hebben wij, dat we niet van God hebben ontvangen? Waarover zouden wij kunnen roemen, alsof wij het niet ontvangen hadden? Dat we bij en om ons rondzien, om op te merken, wat al wij in zekeren zin *het onze* kunnen noemen. Dat alles zouden wij niet hebben, indien niet God gewild had, dat wij het hebben zouden. Niets daarvan zoude in eenigen zin *het onze* zijn, hadde God ons dat niet gegeven. In het algemeen, en met opzigt tot elken mensch in het bijzonder, zijn uit Hem en door Hem alle dingen. Alle onze bezittingen van welken aard die ook zijn, van het meeste tot het minste toe, alle omstandigheden die ons omgeven, zijn, gelijk wij zelven naar ligchaam en naar ziel, met de vermogens, welke aan deze eigen zijn, voortbrengselen van 's Heeren hand. Alle dingen bestaan te zamen door Hem. Alles, gelijk het daar aanwezig is, bestaat alzóó, door de verordening van den Alleenwijzen en Algoeden Bestuurder van het Heelal.

De getuigenis van de dagelijksche ondervinding luidt niet anders, dan dat door den Allerhoogste in Zijn voorzienig bestuur, noch in ligchamelijke, noch in geestelijke opzigten, aan alle menschen-kinderen evenveel is toegedeeld, maar dat er aan alle zijden groot onderscheid van gaven gevonden wordt, en dat er groot verschil bestaat tusschen de lotsbedeeling des eenen en des anderen. Daar zijn er,

Digitized by Google

die òf in ligchamelijke òf in geestelijke aangelegenheden òf in die beide, boven menigeen van hunne medemenschen grootelijks zijn bevoorregt. *Deze* is voorspoedig in bijna al zijne ondernemingen; uit geringe beginselen groeit zijn tijdelijk vermogen, zelfs in korten tijd, tot aanmerkelijke hoogte op. *Gene* blijft ondanks zijne spaarzaamheid en vlijt in tijdelijke bezittingen dezelfde, of zelfs eene aanmerkelijke achteruitgang heeft in zijne zaken plaats, teleurstellingen en tegenspoeden schijnen zijne gezellinnen op zijnen levensweg. *Deze* geniet bij voortduring goede gezondheid en ligchaamskrachten. *Gene* is jaren lang, ja tot zijnen dood toe, onderhevig aan pijnen, kwalen en zwakheden. *Deze* ontving uitnemender geestvermogens, welke voor meerdere en voorspoediger' ontwikkeling vatbaar zijn dan *gene.* Wij en zoo velen met ons zijn geboren in eene Christelijke maatschappij, en verkeeren onder den weldadigen invloed van de verkondiging des Evangelie's. In onderscheidene opzigten van ons burgerlijk en godsdienstig leven, ondervinden wij daarvan de voordeelen, de eene in meerdere, de andere in mindere mate. Maar ook *zoo velen* onzer medezondaren ondervinden nog dien weldadigen invloed des Evangelies niet. Terwijl *ons* dit licht beschijnt en verkwikt, zitten zoo *vele anderen* gebukt onder den last van bijgeloof en wangeloof, nog in doodschaduwen neder. Verschillend ook is de mate des geloofs, welke God den geloovigen heeft geschonken.

Zoodanige ongelijkheid onder het bestuur van God, merken wij bij de menschen in grootere en kleinere kringen op. Gods gedachten zijn niet onze gedachten en Gods wegen zijn hooger dan de onze. De wegen langs welke de Allerhoogste voortgaat in Zijn bestuur over de wereld, zijn voor ons oog met de wolken van een plegtig donker omgeven. Zooals de Psalmdichter zegt, « rondom Hem zijn « wolken. » Het betaamt ons niet eene vermetele poging te doen, om met ons oog achter haar door te dringen. Want wie zijt gij, o zoon van het stof, en wie is de Oneindige? Maar dit weten wij, de Allerhoogste God is Alwijs en Algoed. Hoe verborgen en raadselachtig Zijne wegen, menigmaal

*

Digitized by Google

voor ons zijn mogen, wat Hij doe, geve, besture, wijsheid en goedheid is het al te maal.

Goed doende van den hemel, die Zijne eere verkondigt, gevende regen en vruchtbare tijden, en vervullende de harten met spijze en vrolijkheid, heeft Hij zich nimmer onbetuigd gelaten aan eenig schepsel, dat Hij met reden en geweten begaafd heeft. Zoo ver Hij Zijne zon liet opgaan over boozen en goeden, en uit Zijne hooge zalen Zijnen regen nederzond, op de velden van regtvaardigen en van onregtvaardigen, heeft Hij zich in Zijne goedheid aan het menschdom geopenbaard!

Hoewel nu de eene onzer bevoorregt, ja grootelijks bevoorregt zij boven zijnen broeder, boven zijne zuster, zoo heeft toch de Heer aan ieder onzer vele blijken Zijner goedheid gegeven, en geeft ons die nog bij voortduring. Hoe weinig iemand ook bezitten moge, in vergelijking met anderen, ieder heeft toch uit die vaderhand veel genoten, en ontvangt daaruit nog veel. Of, zoudt gij denken, dat die arme kranke, welke daar gedurende reeds zoo vele maanden nederligt, op de kribbe der armoede, in den meest deerniswaardigen toestand, beroofd van 't gebruik van het meerendeel harer verstijfde en gebrokene ligchaamsleden; — zoudt gij denken, dat die arme kranke, met den naderenden dood voor oogen, leugentaal spreekt, als zij ook nog de weldadigheid God jegens zich erkent? Neen, maar de goedheid van den trouwen Opperheer roemt ieder, die ook het minste als onverpligte gave van de Eeuwige Barmharheid weet te waarderen!

Om Gods weldadigheid en trouwe jegens ons in te zien, laat ons niet slechts opmerken, alles wat ons *thans* ten deele is, maar alles wat wij *in vroegere en latere dagen* genieten mogten. Verre zij het van ons, dat wij het oog zouden vestigen, op 't geen we uit onzen tegenwoordigen toestand of uit vroegere toestanden, met den naam van *kwaad* zouden bestempelen, verre zij het van ons daarop het oog te vestigen, om al het goede voorbij te zien. En laat ons bovendien niet uit het oog verliezen, dat er in waarheid geen ander *kwaad* aanwezig is, dan de *zonde.*

Digitized by Google

Ook onspoed, lijden, teleurstellingen en droefenissen zijn goed en noodig voor den mensch, in deze dagen zijner ijdelheid. Des Heeren liefde schikt den mensch alle dingen toe, opdat hij er zich door late oefenen, en er gebruik van make voor de eeuwigheid, zich zelven ten goede. Alle tegenheden behooren tot de goede gaven, waarvoor wij de hoogste Wijsheid en Goedheid onzen dank verschuldigd zijn.

Gij kunt dan ook niet van mij verwachten, dat ik u zoude opsommen, eene reeks van zegeningen, van welke iedere in het bijzonder, door een' ieder onzer bij hem zelven zoude wedergevonden worden, of van welke iedere bij ons allen, in dezelfde mate bestaan zou. Gezondheid is Gods gave. Niet ieder bezit haar. Die krank is, dien is zijne ziekte weldadigheid van God. Wie gezondheid derft, die bezit welligt wederom wat de mensch die haar deelachtig is, missen moet. Tijdelijk vermogen langs eenen eerlijken weg verkregen, is Gods gave. Doch dien, die het niet bezit, is zijn gemis weldaad. Ja ook waar de hand des Heeren den zondaar straft en kastijdt, *daar* openbaart zich Zijne goedheid.

Intusschen, op eenige blijken van Zijne weldadigheid en trouw heb ik u te wijzen. En dit is wel het eerste, dat God, voor ons allen Zijn' eigen' Zoon heeft in de wereld gezonden en overgegeven in den dood aan het kruis, opdat Hij onze zonden zou wegdragen. Worden wij niet allen met denzelfden ernst en welmeenendheid van Gods wege geroepen, vermaand, gebeden, tot dat geloof waartoe wij ook gedoopt zijn en zonder hetwelk wij niet door den Zoon Gods zullen behouden worden? Immers werkt God op onderscheidene wijze, en door onderscheidene middelen op onze harten om tot geloof ons te dringen! Dezelfde belofte van zalig te zullen worden, zoo wij gelooven in Christus den gekruisigde, door wiens ééne gehoorzaamheid, allen die Hem aanhangen, tot regtvaardigen zullen gesteld worden, is toch aan ons allen geschied. De toezegging, dat dengenen die God lief hebben alle dingen zullen medewerken ten goede, en dat God hun met Zijnen Zoon alle dingen schenken zal, ligt zij niet voor ons allen daar?

Digitized by Google

En wie der geloovigen heeft ooit bevonden, dat zelfs zijne ongetrouwheid, Gods trouwe deed wankelen? Bij den Vader der lichten is geene verandering of schaduwe van omkeering? — En wat de ligchamelijke gaven aanbelangt, wijs ik u slechts nogmaals op den oogst, waarover de Heer gelijk ten vorigen jare, zoo ook thans, in zoo volle mate Zijnen zegen heeft uitgestort. Gij meent toch niet, dat Hij in dezen alleenlijk aan de landbouwers Zijne weldadigheid heeft bewezen? Ja, hun wel in zoo verre in de eerste plaats, maar nevens hen toch ook aan ons allen. Want benevens dit, dat den landman in zijnen zegen, van Gods wege de gelegenheid, de aandrang en de verhoogde verpligting is toegevoegd, om met milde hand weldadigheid te oefenen, laat ons ook opmerken, dat, zoo de tijdsomstandigheden thans voor het algemeen drukkend zijn, deze nog in verhoogde mate hun drukkend gewigt zouden doen gevoelen, indien de vruchtbaarheid der velden niet zoodanig geweest ware. Verligting van 't geen drukt, en afwering van nog zwaarderen druk, dat is weldadigheid van den vrijmagtigen en alles besturenden Opperheer. Wie heeft tot hiertoe onzen Vader in waarheid aangeroepen, om dagelijksch brood voor zich en de zijnen, en dat niet ontvangen?

Bovendien zie nog ieder den kring van zijn huisgezin, van zijne bloedverwanten, van zijne vrienden rond. Bovendien merke nog ieder van ons op, wat hij in het bijzonder in zijnen aardschen werkkring en met opzigt tot zijne bestemming voor de eeuwigheid heeft ontvangen. En kunnen wij dan wel anders denken, dan dat ieder die naar waarheid opmerkt, spreken zal van vele weldadigheden en trouwe Gods!

En wie zijn nu wij, M. H.! aan wie God Zijne liefde en weldadigheid, Zijne barmhartigheid en trouw verheerlijkt? Want dit mogen wij bij de beschouwing van de bewijzen der goddelijke goedheid jegens ons, nimmer uit het oog verliezen. Was God ons schuldig dat alles te geven, wat wij naar ligchaam en naar ziele zijn en vermogen, bezitten en genieten! Of zoude God ons onregt gedaan

Digitized by Google

hebben, indien Hij ons dat alles niet gegeven had? Dat zij verre! Met alle dingen en ook aan ons, kan Hij doen naar Zijn vrijmagtig welbehagen. Wie zou aan den Heer des hemels en der aarde het regt kunnen betwisten, om met het Zijne te doen wat Hij wil? God kan aan ons geven en aan ons ontnemen, al naar het Zijne vrije goedheid en wijsheid welbehagelijk is. « Daar is niemand die « Zijne hand kan afslaan en zeggen: wat doet Gij?» Geen schepsel ter wereld kan Hem in Zijn doel leiden of beperken. Zijn raad zal bestaan en Hij doet in alles Zijn welbehagen. — Indien het zoo was, dat God ons iets schuldig ware, dan zouden wij ons dat moeten waardig gemaakt, of op eenige wijze moeten verdiend hebben. Doch waardoor zouden wij, als onder het Evangelie geborenen, de voorregten, welke hieraan gepaard gaan, ons hebben waardig gemaakt, in onderscheiding van zoo velen onzer medestervelingen? Indien Hij, die vruchtbare en onvruchtbare jaren in Zijne magt heeft, het akkerwerk hadde geslagen, op wat grond toch zouden wij den Heilige van onregtvaardigheid durven beschuldigen? Daar is niets waarvan wij mogen zeggen, dat we het bij God verdiend hebben. Niets? Ja, als we getuchtigd en met straffen bezocht worden, dan ontvangen wij, wat we ons hebben waardig gemaakt. Doch, in zoo verre als God, ook straffende Zijne goedheid aan ons bewijst, in zoo verre ontvangen wij zelfs in de straf nog genade! Maar overigens, laat ons hooren wat onze Heer Jezus zegt. De betrekking tusschen God en den mensch aanschouwde zijn oog in het licht van volkomene klaarheid. Gelijk geen ander is Hij in staat om ook in deze uitspraak te doen. Zoo spreekt de waarachtige Getuige: « wanneer « gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zoo zegt, « wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar « gedaan wat wij schuldig waren te doen!» Zoo wij dan alles gedaan hadden, wat ons door God bevolen is, nog zoude ons geen verdienste bij God eigen zijn. Wel heeft de Heer aan de onderhouding van Zijne geboden een heerlijk loon verbonden, maar dat is eene verbindtenis, welke niet in des menschen waardigheid, maar in 's Heeren genade haren

Digitized by Google

grond heeft. Maar ziet, hoe veel ontbreekt er aan, dat wij zouden gedaan hebben, wat wij schuldig waren te doen! Dat wij maar een iegelijk inkeeren tot ons binnenste en terugzien op den weg onzes levens! Wij, die allen, door de ongehoorzaamheid van eenen tot overtreders zijn gesteld geworden, aan hoe velerlei en grove en dikwijls herhaalde overtredingen tegen onzen Heiligen, Regtvaardigen, Barmhartigen en Weldadigen God, onzen Schepper en Vader staan wij schuldig? Hoe zeer hebben wij allen, door menigvuldige ondankbaarheid en ongehoorzaamheid, ons waardig gemaakt, om niet meer in ontferming door Hem te worden aangezien? Duizende malen hebben wij alle blijken Zijner gunst verbeurd. Dagelijks hebben wij onze schulden grooter gemaakt. Ach, hoe blind van geest, onbesneden van hart en verstompt in het geweten moet wel die mensch zijn, die het niet erkent, dat hij door al zijne weerspannigheid en ongeregtigheden, zich de blijken van 's Heiligen ongenoegen grootelijks waardig, maar de blijken van Zijne barmhartigheid gansch onwaardig gemaakt heeft! Zoo God ons wilde behandelen naar 't geen wij door onze zonden verdiend hebben, hoe veel drukkender zouden dan die drukkende tijdsomstandigheden nog worden! Hoe veel van 't geen waarover wij ons nu nog mogen verblijden, zou dan nog aan ons moeten ontvallen! Hoe zware lasten van lijden zouden ons dan nog moeten opgelegd worden! Zoo God ons wilde behandelen naar 't geen wij waardig zijn door de zonde, alle goede gaven, die ons nog mogen toevloeijen, zouden van ons weggenomen, en door blijken van Zijn ongenoegen vervangen worden!

Daar wij dit moeten belijden, krachtens de natuur van 't goddelijk wezen, benevens den aard van de zonde, krachtens de getuigenis van onze gewetens, en van Gods Woord, — daar wij dit moeten belijden tegen over de weldadigheid en de trouw des Heeren jegens ons, hoe zouden dan ook wij niet, met Jakob moeten uitroepen: ik ben geringer dan alle deze weldadigheden en dan alle deze trouw!

En deze belijdenis moet niet slechts met de lippen door ons gedaan worden, of alleen met de toestemming van het

Digitized by Google

verstand, maar in waarheid en van harte. Zoo zij niet van harte door ons ontboezemd wordt, maar alleen met de lippen, als of we uitgaan van de ons vrij onverschillige veronderstelling, dat zij door ons zoo behoort afgelegd te worden, dan heeft die belijdenis ook geene godsdienstige gehalte. Indien wij de weldadigheden en trouw van God jegens ons, en onze eigene onwaardigheid waarlijk inzien en beseffen, dan zal zij ook van harte bij ons voortkomen. Maar komt die belijdenis niet van harte, dan kennen wij ook Gods goedheid en onze onwaardigheid niet in het waarachtige licht. Hij nu, met wien wij in dezen tijd en eeuwiglijk te doen hebben, ziet het harte aan. Alleen waarheid en opregtheid is Hem welbehagelijk; wat buiten die is, dat is uit den booze.

Dat wij dan verstaan en gevoelen, 's Heeren goedheid tegen over onze onwaardigheid, en alzoo belijden wat Jakob beleed!

II.

In het tweede deel mijner rede, ga ik u voorhouden, VAN WELKE GEZINDHEDEN EN VAN WELKEN WANDEL DEZE BELIJDENIS BIJ ONS MOET GEPAARD GAAN.

Wat zouden wij moeten denken van eenen mensch, die 's Heeren goedheid jegens zich erkent, zijne eigene onwaardigheid belijdt, en nogtans in zijn hart geen bijzonder gevoelen van dankbaarheid ontwaart? Dit, zouden wij moeten denken, dat zijne erkentenis en belijdenis niet voortvloeit, uit eene innige overtuiging van zijn gemoed. Dat kunnen wij niet betwijfelen; hij die in waarheid de weldadigheid en trouw van den Allerhoogste jegens zich aanschouwt, en van gemoede aflegt de belijdenis, dat hij zich alles heeft onwaardig gemaakt, deze draagt ook het gevoel van opregte dankbaarheid jegens den Heer in zijne borst! Zijn wij dan geringer dan alle die weldadigheid en alle die trouw, welke de hemelsche Vader aan ons heeft gedaan, moeten wij dat van harte belijden, voorwaar dan moet ook een dankend hart in ons Hem tegenkloppen. Is het ten

Digitized by Google

onregte, dat zij, die ondankbaar zijn jegens aardsche weldoeners, zoo algemeen worden gelaakt, veracht en veroordeeld? Het algemeen zedelijk gevoel der menschheid breekt met verontwaardiging den staf over degenen, die hunne weldoeners met ondank beantwoorden. Maar is het verfoeijelijk en hoogst veroordeelenswaardig, jegens menschen dien pligt te verzaken, dien het geweten ons predikt, hoe veel afschuwelijker en te meer veroordeelenswaardig moet het dan wezen, ongevoelig te zijn jegens Hem, die alle aardsche weldoeners te zamen, in allen opzigte, oneindig verre te boven gaat! Doch de ondankbaarheid jegens Hem, wordt zij ook zoo algemeen gelaakt, veracht, veroordeeld? Helaas, zij die over de ondankbaarheid jegens menschen ten heftigste het vonnis uitspreken, niet weinigen hunner zijn zelven het meest ondankbaar jegens God! Is het ten onregte dat het Evangelie ons zoo gedurig en hoog ernstig vermaant, om onzen God en Vader, in den naam van onzen Heere Jezus Christus, ten allen tijde, in alles, en over alle dingen te danken?

Waar wij het oog vestigen bij ons zelven en bij elkander, overal aanschouwen wij ontelbaar vele, door ons allen duizendwerf verbeurde zegeningen des Allerhoogste. En toch zoo velen zijn daar ongevoelig. Niet weinigen zijn hoogmoedig, als of zij alles wat zij *het hunne* noemen aan zich zelven, aan hun' eigen' krachten, beleid en ijver te danken hadden. Die onredelijke waan, die schandelijke en verderfelijke hoogmoed, zij toch verre van ons. Dat wij vasthouden aan de belijdenis, die in een' onwankelbaren rotssteen gegrond is, dat uit God, door God en tot God alle dingen zijn, en dat wij tegen Zijnen wil ons kunnen roeren noch bewegen! Anderen belijden wel Gods trouwe zorg en weldadigheid, benevens hunne eigene onwaardigheid, maar ach, die belijdenis is zoo oppervlakkig, zij kennen 's Heeren weldaden niet in hare hooge waarde; zij vestigen het oog maar al te zeer op 't geen zij kwaad noemen; Gods liefde in alle hunne wederwaardigheden merken zij niet op; wat zij al vroeger en later genoten hebben dat wordt door hen in vergetelheid gesteld; hunne zonden tegen God gaan hun niet

Digitized by Google

in derzelver doemwaardigheid ter harte! Ware dit een en ander bij hen anders, hunne belijdenis zou ook van dankgevoel gepaard gaan. Doch wij, laat ons nooit een van Gods weldadigheeȇn vergeten, in alles het goede opmerken, hoog waarderen als onverpligte en door ons gruwelijk verbeurde gave al wat de vaderhand ons geeft, en nooit miskennen Zijne heilige en liefderijke bedoelingen met ons! Wij, die zoo veel geringer zijn dan alle weldadigheid en trouw, dat we onzen God van ganscher harte danken in alles! Hoe weinig wij ook hebben mogen, in vergelijking van anderen, daar wij alles onwaardig zijn, en alles Gods vrije gave is, zoo is toch ook nog hij, die zich zelven als de minst beweldadigde zou durven aanmerken, de warmste dankbaarheid verschuldigd. Is ook nog deze gehouden om aan den Genadige zijn' warmen dank te betalen, hoe veel te meer — ik spreek naar den mensch — hoe veel te meer is dan verdoemelijk, de ondankbaarheid dergenen, die grootelijks boven anderen zijn bevoorregt. Daarom dan Geliefden! wij geringe zondaren, wie wij zijn mogen, hoe veel of hoe weinig aan ons geschonken zij, laat ons den Opperheer onzen Vader, met mond en hart en wandel danken, voor zoo veel als Zijne vrije goedheid aan *ons* gegeven heeft!

Zekerlijk het is zoo, velen onder ons en velen onzer natuurgenooten, hier en elders, hebben weinig in vergelijking met anderen. Dezen zijn voorspoedig en rijk in tijdelijke goederen, zoo velen daarentegen zijn met tijdelijk goed karig bedeeld, arm en door zorgen gedrukt. Maar, zoo velen wij minder zijn gezegend, ja met de schamele bete broods der armoede ons moeten voeden, en geprangd worden door tijdelijke nooden en onspoeden, zullen wij ontevreden zijn? Onverschillig omtrent voorspoed en tegenheden, welke ons deel zijn of worden kunnen, mogen wij niet wezen; dat ware iets onmenschelijks; zulk eene ongevoeligheid zoude beneden het peil der dieren gaan, onzer gansch onwaardig zijn, en niet anders wezen kunnen dan hoogst verderfelijk in hare gevolgen. Maar ook ontevredenheid met de bestellingen van onzen hemelschen Vader mag geene

Digitized by Google

plaatse in ons vinden! Zijn wij wel een' beteren toestand waardig dan die ons ten deele is? Door onze ongeregtigheden hebben wij immers verdiend, eenen nog veel zwaarderen last te moeten torschen, dan onzen schouderen nog opgelegd is. « Het zijn de goedertierenheden des Heeren dat « wij niet vernield zijn, dat Zijne barmhartigheden geen einde « hebben.» Hoe veel weldadigheid en trouw hebben wij van den Heer ondervonden, en hoe veel goeds schenkt Zijne genade ons ook nog *benevens*, ja ook *in* allen last en lijden, door Hem over ons beschikt? Niets van al dat goede mogen wij uit het oog verliezen. Daar moeten wij dankbaar voor zijn. Hoe zullen wij er dankbaar voor kunnen wezen, zoo ons hart van ontevredenheid is aangedaan? Bovendien aan de wijsheid en goedheid van den Allerhoogste kunnen wij niet redelijker wijze twijfelen: in welken toestand wij ook door Hem geplaatst zijn, dit weten wij: «de Heer bedroeft Zijne menschen-kinderen niet van harte,» Hij alleen weet, wat voor eenen iegelijk onzer waarlijk goed is; Hij wil ons waarachtig welzijn, daarom plaatst Hij ons onder zulke omstandigheden, welke Hem als voor ons in waarheid goed bekend zijn. Zijne bedoelingen met ons kunnen in allen gevalle niet anders wezen dan heilig, liefderijk en goed. Onze pligt nu is het, om van alles wat God over ons beschikt, het moge zuurheid zijn of zoetheid, gebruik te maken naar Zijn welbehagen, tot Zijne verheerlijking, en alzoo tot ons eigen heil. Ook is het onbetwijfelbaar, dat wij met onspoed geen oogenblik langer zullen te strijden hebben, dan de Alwetenheid van Hem, die geheel ons lot bestuurt, noodig keurt, om de doeleinden, welke Zijne wijsheid en liefde met ons beoogt, te bereiken. En hoe hoog de nood somwijlen stijgen moge, God is getrouw. Dit is Zijne belofte: « roep mij aan in den dag « der benaauwdheid, en Ik zal u uithelpen, en gij zult Mij « eeren.» De Waarachtige doet eeuwig Zijn woord gestand.

Wij, die alles onwaardig zijn, zouden wij dan ontevreden zijn in ons lot? Neen, maar dat wij eerbiedig berusten in het welbehagen van den Vrijmagtige, Alleenwijze en Algoede; dat we ons gaarne laten welgevallen de omstan-

Digitized by Google

digheden waaronder Hij ons brengt, dat we dankbaar tevreden zijn met die blijken Zijner weldadigheid en trouw, die wij mogen ondervinden! Wij, die zoo veel geringer zijn dan alle weldadigheid en trouwe Gods jegens ons, zouden wij morren onder 's levens tegenheden? Of zouden wij ongeoorloofde middelen te baat nemen, om de lasten en zorgen van 't leven te verligten? Neen, maar laat ons stilzwijgen als Aäron, aan 's Hoogsten raad ons onderwerpen, en in de vreeze des Heeren alles aanwenden tot bevordering van onze eeuwige belangen! Wij, die alle bewijzen van Gods goedheid hebben verbeurd, zullen wij verdrietig worden en klagen over Zijne wegen met ons? Die leidingen zijn goed, ook al doorzien wij het niet altijd. Dat wij dan God volgen waar Hij ons wil leiden, en gelaten, met geduld en standvastigheid dragen, wat Hij ons oplegt, het oog des geloofs op onzen Barmhartigen Heer Jezus Christus, die gelaten, geduldig, standvastig, den zwaarsten lijdenslast vrijwillig voor ons gedragen heeft. Ja, laat ons ziende op dien Oversten Leidsman onzes geloofs, met lijdzaamheid loopen de loopbaan die ons voorgesteld is; tevredenheid en geduld oefenen; vergenoegd wezen met het tegenwoordige, en daarin dankbaar te moede zijn.

Op onzen God, Geliefden! op onzen God zij ons vertrouwen! De landelijke werkzaamheden onder ons zijn, of zullen althans weldra voor het grootste gedeelte zijn geeindigd. De betalingen der levensmiddelen laten veel te wenschen over. Tot welk eene duurte is het ook alles gestegen! En wat zal het welligt voor armen en voor mingegoeden dezen winter zijn! Tot hoe veel hoogere prijzen zullen misschien de levensbehoeften nog klimmen! Als wij deze en dergelijke bedenkingen opwerpen, en daarbij alleen met onzen geest blijven stil staan, ja dan zouden wij groote bezorgdheid in onze harten kunnen opwekken. Maar dat betaamt ons ganschelijk niet. Misschien zijn wel meerderen van ons thans voor de laatste maal, naar dit bedehuis opgegaan. Misschien zullen wij gezamenlijk den winter niet mogen beleven. Het kan zijn dat de druk der tijden nog zal verzwaard worden. Mogelijk ook is het — want God

Digitized by Google

gebiedt en het is er — mogelijk ook is het dat spoediger dan eenig mensch meenen zou te mogen verwachten, de vrede in ons werelddeel zal terugkeeren, en met den vrede verligting van de lasten, die wij nu moeten dragen. Dan, wat er in de toekomst, zelfs in de naast voorliggende toekomst, gebeuren zal, dat ligt voor ons in duisternis. Maar dit weten wij, dat onze God altijd dezelfde is in magt, en dat het dus altijd voor Hem niets wezen zal te helpen het zij den sterke, het zij den krachtelooze. Dat zal Hij altoos even zeer vermogen. En dit weten wij ook, dat de Getrouwe en Onveranderlijke de hoop dergenen, die op Hem vertrouwen, in der eeuwigheid niet beschamen zal. Die God, welke ondanks alle onze onwaardigheid, zoo veel weldadigheid en trouw aan ons gedaan heeft, die God is eeuwig dezelfde. Zijne belofte is het, dat het lijden dezes tijds eene vreedzame vrucht der geregtigheid zal voortbrengen dengenen, die zich daardoor laten oefenen. Hij heeft uitredding toegezegd aan allen, die Hem aanroepen, in den dag der benaauwdheid. Bevrediging van geestelijken en lijfelijken nood zal Hij schenken aan allen, die Hem bidden.

Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden, zelfs niet in den dood,
Die in opregtheid voor Hem leven!

Dat wij dan in Christus Jezus, op den Vader vertrouwen! Dat wij dan in 's Heeren Jezus' naam, alle onze bekommernissen op den Vader werpen! Dan mogen, dan kunnen wij niet anders, dan goeds moeds, zonder vreeze, vrij van bezorgdheid onzen weg vervolgen in de welgegronde verwachting, dat Hij voor ons zorgen en het alles voor ons welmaken zal. Aanziet de vogelen des hemels! Aanschouwt de leliën des velds! Hoe veel te meer zal de hemelsche Vader voor ons zorgen? Maar dat toch ons vertrouwen niet werkeloos zij! Verre zij het toch van eenen iegelijk onzer, dat hij den Heer onzen God verzoeken zou! Met inspanning van alle krachten moet door ons gedaan worden, wat onze hand te doen vindt, en met vertrouwen moeten wij voorts de hulpe van God en den Vader bidden en verbeiden. Want Zijn lust is het te helpen!

Digitized by Google

Aanschouwen wij degenen, die in onderscheidene opzigten grootelijks boven ons zijn bevoorregt. O vragen wij dan toch niet *waarom* dit alzoo is! Wachten wij ons, dat we ons ooit vermeten, om eene vergelijking in te stellen, tusschen hunne zedelijke waarde en die van ons zelven, of van anderen, die even als wij minder bedeeld zijn! De Alwijze God heeft voor alle Zijne beschikkingen omtrent het verschillend lot van Zijne menschen-kinderen, hoogstgewigtige redenen, welk Zijner Heiligheid volkomen waardig zijn. Deze moeten wij aan Hem overlaten. Zien wij dat anderen zich verblijden mogen in eene ruimere mate van zegeningen, dan zijn wij schuldig ons te verblijden met den blijde en te danken met den dankende. Niet slechts wat ons voor ons zelven, maar ook wat den naaste als stoffe van blijdschap ten deele wordt, moet door ons van harte, als reden van dankzegging, worden aangemerkt. Valt, terwijl wij den voorspoed van anderen gadeslaan, het oog terug op den toestand van ons zelven, als die zoo veel minder ontvingen, bedenken wij dan aanstonds, hoe veel reden wij hebben, om te belijden: ik ben geringer o God, dan alle die weldadigheden en dan alle die trouw, welke Gij ook aan mij gedaan hebt. De gedachte daaraan, hoe zeer wij tot de belijdenis verpligt zijn, weerhoude ons van afgunst, jegens den naaste. Zouden wij ontevreden zijn, als we zien, dat anderen zoo veel meer tijdelijk goed bezitten dan wij? Zal het ons leed doen, als we zien, dat anderen ons in vermogen en aanzien bij de wereld verre voorbij streven? Zouden wij voor ons zelven begeeren, of althans aan anderen misgunnen, wat God hun gaf? O dat toch nooit gevoelen of gedachte van afgunst plaats bij ons vinde! Er is bijna geene zwarter' en afschuwelijker' ondeugd dan juist deze. Zij sluit zoo vele andere in, zij brengt zoo vele andere voort. Zoo wij aan haar plaatse geven, hoe zullen wij dan naar onze dure verpligting, tevreden en dankbaar kunnen zijn, bij 't geen ons zelven door Gods genade ten deel is? De afgunstige is snood ondankbaar. Zoo zwáár bezondigt hij zich, tegen het groote gebod van liefde jegens den naaste als jegens zich zelven! Zoo wij

Digitized by Google

afgunstige oogen slaan op den naaste en zijne bezittingen, dan zijn wij wel verre af van ons te verblijden met den blijde en te danken met den dankende. Die zijnen naaste benijdt, is in beginsel een dief en moordenaar, en zoo hij zijn booze gezindheid niet bekampt, loopt hij groot gevaar van ook feitelijk een dief en moordenaar te zullen worden. Die aan afgunst toegeeft, maakt zich zelven langs zoo ongelukkiger. Het hart van dien mensch wordt langs zoo meer onvatbaar voor vreugde en genoegen, de worm die daar aan knaagt, veroorzaakt er eene helsche pijn. Hoe goddeloos is die mensch, want inderdaad het is niet anders dan dat hij boos is, *omdat* God goed is. Zoodanig zij toch het bestaan van geen' onzer! Verre van ons alle gedachte van die alles verpestende en vloekwaardige afgunstigheid. Ziet, al wat de Heer aan ons en aan anderen geeft, het is enkel genade gave! Nemen wij het onze en laat ons heengaan, daarvoor dankbaar en daarmede weltevreden. Zoo wij niet aan anderen gaarne en met blijdschap gunnen, wat de Heer aan hen gaf, dan kunnen wij ook niet van harte Jakobs belijdenis maken tot de onze!

Gij, die door God boven zoo vele anderen, met tijdelijke goederen gezegend zijt, ziet toe dat deze gaven u waarlijk ten zegen zijn mogen! Verhoovaardigt u daarop niet! Rijkdom en tijdelijke voorspoed plegen vele verzoekingen tot hoogmoed op te leveren. Tot hoogmoed, daar is het menschelijk hart wel toe geneigd. Ziet toe dat gij u zelven niet laat verstrikken! Hoogmoed gaat vóór den val. « Die « zich zelven verhoogt, zal vernederd worden.» Hoe hooger gij in uwen hoogmoed staat, des te dieper zult gij vallen, want God heeft een walg van dezulken! Bejegent degenen, die gij uwe minderen noemt, nooit met hardheid of fierheid! De waarde van den mensch hangt niet af van zijnen uitwendigen, toestand. Waant niet dat degene die minder *heeft* dan gij, minder *is* dan gij! De wereld moge aanzien wat voor oogen is, maar God ziet het harte aan. En wat baat het den mensch al won hij de geheele wereld, zoo hij zijner ziele schade lijdt! De arme, die schatten heeft in den Hemel, die *is* en die *heeft* oneindig veel meer dan de

Digitized by Google

rijke, die alleen schatten heeft op aarde. Ziet nooit in hoogmoed neder op uwen natuurgenoot, ziet altijd in ootmoed op, naar uwen en zijnen Formeerder.

Vertrouwt niet op goederen, maar op den levenden God. De goederen der aarde, zij kunnen u nog op zoo menigerlei wijze en zoo spoedig ontvallen. Zoo dat Gods raad zijn mogt, weldra zult gij in armoede worden gedompeld. Rijkdommen van huizen en schuren, van goud en zilver kunnen uwe ziel niet verlossen of zalig maken of baten tegen de eeuwigheid. Niet bij geld en goed, maar bij den Heer zijn uitkomsten tegen den dood! Zijt gij niet geringer dan alle weldadigheid en trouw, die de Heer in onderscheidene opzigten aan u gedaan heeft? Daar dit uwe belijdenis zijn moet, zoo zijt dan ook ootmoedig, nederig, kleen, bescheiden voor het aangezigt van uwen God, en verheugt u met beving!

Moeten wij allen belijden wat Jakob beleed, en doen wij dit ook van harte, zoo laat ons dit ook aan den dag leggen! Waardoor zullen wij het openbaren? Waardoor anders zoo niet door werken der dankbaarheid? Onder deze bekleedt het oefenen van weldadigheid eene eerste plaats. Hij, die zich niet gedrongen gevoelt, om jegens minder bevoorregten weldadigheid te oefenen, die moge met den mond zijne eigene onwaardigheid tegen over Gods weldadigheid en trouw belijden, met zijn hart meent die mensch toch niet wat hij zegt. Daar wij zoo vele blijken van Gods weldadige goedheid ontvangen hebben, rust op ons de dure verpligting, om naar ons vermogen, wel te doen aan minder bevoorregten. Houden wij ons daarvan geenszins terug! Maar welaan, laat ons uit liefde en dankbaarheid jegens dien God en Vader, die ons bovenal door Jezus Christus zijnen Zoon, en in zoo vele opzigten, en nu ook wederom in den oogst, tegen onze verdiensten en verre boven bidden en denken, welgedaan heeft, — laat ons uit liefde en dankbaarheid jegens dien God en Vader, een iegelijk naar zijn vermogen mildelijk aan den arme gedenken!

O ondankbare beweldadigde, gij die zoo veel ontvangen hebt, en karig zijt in het weldoen, hoe zult gij beschaamd

Digitized by Google

staan als gij geroepen wordt om rekenschap te geven van uw rentmeesterschap! Zullen wij dan tot den koude, hongerige, naakte zeggen: ga heen, word warm, verzadigd, gekleed? Zal het ons genoeg zijn, zoo wij maar zelven van alles welbedeeld zijn, om zoo met den Priester en den Leviet onbarmhartiglijk het oog af te wenden van hen, die alle aanspraak hebben op ons medelijden en op onze mededeelzaamheid? Zullen wij wel Gods gaven willen ontvangen, maar niet willen daarvan gebruik maken, naar Zijn welbehagen en tot Zijne eer? Gij eet en drinkt wat u lust, gij kleedt en verwarmt u gelijk het u behaagt, en kunt gij zonder barmhartigheid denken aan het brood en de lafenis, aan het deksel en de kleeding van zoo vele armen, weduwen, weezen, grijsaards? Gij geeft aan uwe kinderen rijkelijk, wat zij van u begeeren tot bevrediging van hunne behoeften, en zult gij mededogenloos denken aan de kinderkens van armen, die door hunne ouders even teeder bemind worden als gij de uwe bemint, maar die reeds in hunne prille kindschheid zoo veel moeten derven, daar de ouders hun niet geven kunnen, wat zij hun wel gaarne geven zouden? Indien gij arm waart, gij die met tijdelijke goederen wel bedeeld zijt, of liever zoo gij arm werdt, — want wie verzekert u dat gij het niet eenmaal nog met uwe kinderen worden zult, — wat zoudt gij wenschen dat dan u en uwen kinderen geschiedde? «Zoo wat «gij wilt, dat u de menschen doen zouden, doet gij hun desgelijks.» Zoo het medelijden en de barmhartigheid ons vreemd zijn, dan zijn wij geene Christenen, maar onmenschen, dan zal Gods weldadigheid jegens ons eerlang veranderen in geduchte openbaring van Zijnen toorn. God is waarachtig. «Een onbarmhartig oordeel zal over de onbarmhartigen gaan.» Gedenken wij, dat hetgeen de Heer ons gaf, ons door Hem is toebetrouwd, om het in Zijne dienst te besteden, dat wie den arme geeft den Heere leent, en dat Gods liefde gerigt is tot eenen blijmoedigen gever. De Heer Jezus verklaart, dat hetgeen al of niet gedaan wordt aan een van de minste zijne broeders, ook al of niet aan Hem zelven wordt gedaan. En wij weten dat de barmhartigheid roemt tegen het oordeel!

Digitized by Google

Niet alleen door weldadigheid moeten wij staven onze opregtheid in de voorgestelde belijdenis. Deze moet blijken uit alle onze woorden en daden, uit geheel onzen wandel voor God en de menschen.

Beijveren wij ons dan, om in Christus Jezus onzen Heer, altijd en overal, tot verheerlijking van onzen zoo weldadigen en genaderijken hemelschen Vader, door woorden en daden te openbaren, dat in onze harten gekoesterd worden, gevoel onzer onwaardigheid, dankbaarheid, onderwerping, gelatenheid, geduld, lijdzaamheid, vertrouwen, hope, goede moed, liefde die vrij is van alle afgunst, nederigheid, ootmoed, barmhartigheid, medelijden. Dit toch zijn de gezindheden waarmede onze belijdenis, zal zij opregt zijn, moet gepaard gaan. Daarmede moet zij gepaard gaan, en met de werken die van deze gezindheden getuigen. Zijn wij daarvan in ons gemoed, in waarheid overtuigd, dat wij zijn geringer dan al die weldadigheid, en dan al die trouw, welke de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus aan ons gedaan heeft, voorwaar dan zullen wij ons ook gedrongen gevoelen, om uit dankbaarheid Gode te leven.

III.

Wat zoude ik nog vele woorden bezigen ter OPWEKKING OM DE VOORGESTELDE BELIJDENIS IN 'S HARTEN GEZINDHEDEN TE KOESTEREN, EN IN ONZEN WANDEL TE OPENBAREN?

Alleenlijk op eene zeer eenvoudige maar hoogstgewigtige waarheid wil ik nog ter onzer opwekking en aansporing wijzen. Door ons allen worde zij steeds ter harte genomen, met den hoogsten ernst.

Bij den Profeet Hosea wordt zij aldus uitgedrukt: « zaait « u tot geregtigheid, maait u tot weldadigheid; » dat is: zaait wat u tot geregtigheid kan dienstbaar zijn, en gij zult maaijen wat u tot weldadigheid zijn zal. Het is in denzelfden zin, dat de Apostel Paulus zegt: « dwaalt niet, « God laat zich niet bespotten! Zoo wat de mensch zaait,

« dat zal hij maaijen; want die in zijn eigen vleesch zaait, « die zal uit het vleesch verderfenis maaijen, maar die in « den geest zaait, die zal uit den geest maaijen het eeuwige « leven!»

Eenen iegelijk zal regtvaardiglijk vergolden worden naar zijne werken des geloofs, der liefde, der nederigheid, des vertrouwens, des geduld, der barmhartigheid, — of naar zijne werken van ongeloof, liefdeloosheid, hoogmoed, afgunst, wantrouwen, wederspannigheid!

Wij kunnen de overwogene belijdenis, noch in de voorgestelde gezindheden koesteren, noch in onzen wandel beoefenen, dan alleen door het geloof in den Eengeboren Zoon van God, — onzen eenigen Leeraar, die gezegd heeft: « werkt niet om de spijze die vergaat, maar om de spijze « die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des « menschen ulieden geven zal, want dezen heeft God de « Vader verzegeld»! — onzen heiligen Voorganger, wiens spijze het was altoos te doen het welbehagen des Vaders, en die ons een voorbeeld heeft nagelaten, opdat wij Zijne voetstappen zouden volgen; — onzen barmhartigen Hoogepriester, die tot verzoening onzer zonden Zijn ligchaam liet verbreken en Zijn bloed vergieten, opdat een iegelijk die daarvan eet en drinkt leve in der eeuwigheid; — onzen Almagtigen Koning, die met den Vader in Zijnen troon is gezeten, en eenmaal Zijne Engelen als maaijers zal uitzenden, wanneer allen voor Zijnen regterstoel zullen geopenbaard worden; — niet, dan zoo we Hem in waarachtig geloof aanhangen, kan de voorgedragene belijdenis de onze zijn, gelijk zij de onze wezen moet!

Koesteren en beoefenen wij die belijdenis niet door 't geloof in den Zoon Gods onzen Heer, maar zien wij 's Vaders weldadigheid en trouw in ondankbaarheid voorbij, en hebben wij geen gevoel van onze eigene onwaardigheid, maar leven wij in hoogmoed, ontevredenheid, wantrouwen, liefdeloosheid, — wee dien, die alzoo met zijnen Formeerder twist! Zoo wij dat doen, wij zullen er reeds hier op aarde de wrange vruchten van inoogsten. In leven en in sterven, in voorspoed en in tegenspoed, in dagen van gezondheid

Digitized by Google

en op 't krankbed zullen wij het waar geluk derven en ongelukkig zijn. Terwijl wij vervallen van boosheid tot boosheid, zal dan ons binnenste, met opzigt tot het tegenwoordige en met opzigt tot de toekomst, eene woonplaats zijn van onlust en vredeloosheid, van bezorgdheid en onrust, van vreeze voor den dood, en allerlei pijnlijke gewaarwordingen. Zwijgt uw geweten, niet altijd zal het zwijgen. De dood komt en eerlang zal zijne zeis ons wegmaaijen!

Koesteren en beoefenen wij de voorgestelde belijdenis wel, dan is ons deel vrede des gemoeds, rust der ziel! Hoe zeer wij ons nog bewust blijven, van steeds menigvuldige tekortkomingen en overtredingen, wij mogen toch genieten de aangename getuigenis eener goede conscientie. En met het oog op heden en toekomst, op nood en dood, op tijd en eeuwigheid, moeten wij ons daarvan overtuigd houden, op grond van het woord Gods, dat in Christus, die ons geworden is wijsheid van God, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing, de genade en liefde des Vaders voor alle eeuwigheden op ons rust.

Zoo wij de overwogene belijdenis noch in de gezindheden van ons harte dragen noch in ons leven openbaren, hiernamaals zullen wij dan in helsche wroeging bejammeren, dat we hier de goedheid en lankmoedigheid des Allerhoogste met hoogmoed en ondank beantwoordden, op ijdelheden vertrouwden, tegen de Opperste Wijsheid morden, ons hart openstelden voor afgunst, onbarmhartig waren jegens lijdenden en wandelden naar den wil van het vleesch en der gedachte. In de eeuwigheid, die wij allen eerlang bereid of onbereid moeten binnentreden, zonder te kunnen ontwijken, daar wacht ons volkomene vergelding. God beware ons allen, van het lot der eeuwig rampzaligen, en wij — laat ons waken!

Heerlijkheid, eere en vrede daarentegen wacht in het vaderhuis allen, die door 't geloof in Hem, die de weg, de waarheid en het leven is, zich benaarstigen, om in alle goed gevoelen des harten, en door al hunnen wandel te belijden, dat zij geringer zijn dan alle weldadigheden en dan alle trouw welke de Opperheer en Vader, aan hen

Digitized by Google

gedaan heeft. Met Abraham, Izaäk en Jakob zullen zij aanzitten in het koningrijk der hemelen!

Welaan, Geliefden! houden wij het immer voor oogen, hoe duur wij zijn verpligt, om Jakobs belijdenis tot de onze te maken. Beijveren wij ons met ingespannen krachten, onder biddend opzien naar boven, om met hart en wandel die belijdenis te beoefenen, tot verheerlijking van onzen driemaal heiligen God.

Hij, die ons reeds zoo onnoembaar veel weldadigheden en trouwe gedaan heeft, helpe en besture ons allen zoo, door de Almagtige kracht van Zijnen H. Geest, in Jezus Christus Zijne onuitsprekelijke gave, dat zijn Naam eeuwiglijk door ons geheiligd worde! — Amen.

Digitized by Google

//

DE WELDADIGE INVLOED VAN GEHEIM VERDRIET.

LEERREDE

OVER

2 Cor. 12, vs. 7;

DOOR

Dr. F. W. B. van Bell,

Predikant bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente te Amsterdam.

AMSTERDAM,

WEIJTINGH & VAN DER HAART.

—

1856.

Digitized by Google

Aan

Mevrouw de Weduwe C. J. VAN BELL,

GEB. SCHIMMEL,

DES SCHRIJVERS ONUITSPREKELIJK INNIG BEMINDE

MOEDER,

wordt deze Leerrede

MET

kinderlijke dankbaarheid en liefde

OPGEDRAGEN.

Digitized by Google

Het was mij, innig geliefde Moeder, eene behoefte om aan u de Leerrede op te dragen, die ik, ter voldoening aan den wensch van vele belangstellende hoorders, thans uitgeve. Gij ziet hierin een openbaar bewijs van de onuitwischbare kinderlijke dankbaarheid en de onuitsprekelijk innige kinderlijke liefde, die gij weet dat er voor u in mijn harte is.

Niet in allen deele zult gij het gehoorde bij de lezing wedervinden. Mijne woordelijk gememoriseerde Leerrede kan ik niet uitspreken zonder een menigte veranderingen en verbeteringen, die uit den indruk dier heilige oogenblikken ontstaan en waarvan daarna door mij weinig of niets teruggegeven kan worden. En daarenboven had ik het een en ander bij deze Leerrede bij te voegen, dat ik bij het uitspreken terughield, opdat ik niet te lang zou spreken. Gaarne doe ik van mijne zijde al het mogelijke om de aandacht der hoorders tot het einde toe te blijven bezitten. En daar ik nu ten diepste overtuigd ben, dat dit bij te langdurig preken, althans wat de groote meerderheid der

Digitized by Google

hoorders betreft, nooit geschiedt en ook zielkundig onmogelijk is, offer ik aan dien eisch der kortheid niet zelden die volledigheid in de behandeling mijns onderwerps, welke fijne kunstregters *zouden kunnen verwachten, met groote vrijmoedigheid en gaarne op.*

Door Gods vaderlijke goedheid beleven wij gansche jaren, die voor ons rijker in stille vreugde zijn dan in geheim *verdriet; en zeker was er geheime vreugde in uw onovertrefbaar liefderijk moederhart, toen gij zelve mij deze Leerrede in de Amstelkerk hoordet uitspreken. Maar toch sprak ik niet over eene ons onbekende of maar weinig bekende zaak. Neen, ook door het Christelijk gebruik van geheim verdriet zijt gij die Christinne geworden, wier geloof zich niet in veel woorden pleegt te uiten, maar in een moed, in een zielskracht, in een kinderlijk vertrouwen, in een verborgen omgang des harten met God en in een ootmoed, welke mijn kinderlijken eerbied te meer en te onbepaalder gingen opwekken, hoe meer ik de menschen en de wereld leerde kennen en in de Christelijke zielkunde vorderingen*

Digitized by Google

maakte. Hoe dikwerf heb ik er God voor gedankt dat Hij mij, die met mijne Broeders en Zusters in de moeijelijke jaren van vorming en ontwikkeling reeds een Vader miste, zulk eene Moeder gaf. U heb ik zoo onuitsprekelijk veel te danken; ook veel te danken voor de Euangelische vrijheid in welke ik sta en voor wier handhaving en aanbeveling ik mede arbeide, naar de kracht die God mij geeft, in de bediening van het Euangelie der genade Gods in Jezus Christus.

U, die reeds vóór meer dan twintig jaren een edelen en innig beminden Echtgenoot, den liefderijken Vader van ons uwe Kinderen, door den dood van uwe zijde zaagt scheiden, U schenke de Hemelsche Vader nog zeer vele en goede levensjaren, en eens de heerlijke rust der Kinderen Gods na dezen aardschen levensstrijd!

Digitized by Google

VOORZANG.

Ps. 73, vs. 13 en 12.

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er, daar ik in kan rusten:
Bezwijkt dan ooit, in bittre smart,
Of bangen nood, mijn vleesch en hart,
Zoo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed.

'k Zal dan gedurig bij U zijn,
In al mijn nooden, angst en pijn;
U al mijn liefde waardig schatten,
Wijl Gij mijn rechtehand woudt vatten.
Gij zult mij leiden door uw' raad,
O God! mijn heil, mijn toeverlaat!
En mij, hiertoe door U bereid,
Opnemen in uw heerlijkheid.

Men verhaalt van een uitmuntend Euangeliedienaar die reeds geruimen tijd ontslapen is, (1) — of ik het gelezen of gehoord heb weet ik niet — dat deze eens het derde gedeelte zijner rede ongeveer op deze wijze begon: „En nu verwacht gij van mij de toepassing, maar die moet gij „zelven maken. Ik kan u in dat werk voorlichten en besturen, maar „het gehoorde moet ieder voor zich op zich zelven toepassen."

Dit woord, M.HH., had niet alleen in de bijzondere eigenaardigheid van dien prediker zijn grond. Het gaat ook uit van de waarheid dat geen mensch volkomen bekend kan zijn met de eigenaardige behoeften van een' medemensch die stichting begeert. Wat is er onder de hoorders des Woords eene verscheidenheid van gemoedsbestaan; eene duizendvoudige verscheidenheid van omstandigheden? Op den een zal eene godsdienstige waarheid moeten werken door hare vertroostende kracht; op een ander door hare kracht tot zelfverwijt; op een ander door hare besturende kracht. En daarenboven, wat kan men 't hier op aarde tot eene geringe hoogte van menschenkennis brengen. — Bij dat besef van onbekendheid

(1) Luc. Egeling.

Digitized by Google

met een ieders eigenaardige behoeften en omstandigheden, wat is er dan voor den Euangeliedienaar eene onschatbare vertroosting in zijn geloof, dat het Woord Gods niet ledig tot Hem wederkeert, maar vruchtbaar is in hetgeen waartoe Hij het zendt.

Deze gedachte over den stichtelijken invloed der Euangelieprediking op heilbegeerige hoorders, ook ofschoon hij die predikt in hun harte niet lezen kan en de gansche geschiedenis hunner omstandigheden niet weet, zij is mij vooral heden eene aangename en opwekkende gedachte. Ziet, ik wensche heden tot U te spreken over *verborgenheden* van het menschelijk leven, over dat soort van menschelijk verdriet, hetwelk men *geheim verdriet* noemt, juist omdat het aan onze medemenschen grootendeels of geheel onbekend blijft: en nu doet die gedachte mij mijn voornemen met ingenomenheid volvoeren. Sprekende in dit uur over geheim verdriet zal ik misschien wonden aanroeren van wier bestaan in uw hart, mijn broeder, of in uw hart, mijne zuster, ik niets vermoeden kon en nimmer iets zal weten; maar ook zal ik ten gevolge onzer hoogst beperkte menschenkennis bij U of bij U een verborgen snaar *zonder ze aan te roeren* voorbijgaan. — Make daarom een ieder voor zich zelven de toepassing; en geve mij de Vader der geesten, dat ik door Zijnen zegen U de aanleiding en de hulpmiddelen tot eene gezegende toepassing van het gehoorde eenigermate verschaffe! —

TEKST: 2 Cor. 12 vers 7.

En opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, zoo is mij gegeven een scherpe doorn in het vleesch, een Engel des Satans, dat hij mij met vuisten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen.

Niemand is er ooit meer van overtuigd geweest dan de Apostel Paulus, dat de mensch, volstrekt afhankelijk als hij is van God, niets heeft waarop hij zich als op eigen verdienste en zelfbewerkte voortreffelijkheid zou kunnen beroemen. „Indien iemand roemt die roeme in den „Heer; uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen; niets is er „dat de mensch niet ontvangen heeft", deze was des Apostels ootmoedige overtuiging. Maar Paulus werd wel eens gedrongen om van zijne verdiensten en voorregten te gewagen en dan ging hij er toe over, ofschoon

Digitized by Google

met tegenzin en met gedurige herinnering, hoe het den Christen niet oorbaar is om te roemen. — In de Corinthische gemeente waren partijschappen, zooals ook bij ons; — want dat kwaad is zoo oud als het Christendom. Er waren er die zich verzetten wilden tegen de Apostolische waardigheid en roeping van Paulus, die hem niet erkennen wilden voor een uitnemenden Christen en een gezant van Christus. Dat kon en behoefde de Apostel niet met stilzwijgen te verdragen, want hij droeg de getuigenis van een eerlijk geweten in zich om, dat hij in niets minder was geweest dan Petrus of Jacobus of Johannes. Wij vinden daarom in het voorgaande hoofdstuk eene opsomming van des Apostels roemwaardige eigenschappen en ontmoetingen, en die wordt in het begin van ons hoofdstuk voortgezet. Hoe noode Paulus er toe overging om te roemen zien wij weder uit het begin: „te roemen is mij waarlijk niet oorbaar", maar het moest nu geschieden ter afdoende bestrijding zijner tegenstanders.

En nu vermeldt Paulus de ruime mate van Christelijke zegeningen, waarmede hij gezegend was, hierin ook merkbaar dat hij dikwerf in hooge zinsverrukking en opgewondenheid des geestes verkeerde, hemelsche gezigten ziende waardoor hem de heerlijkheid van Christus ontsluijerd werd. Ja, van zich zelven sprekende als sprak hij van een ander, verhaalt hij in het derde en volgende verzen, hoe hij vóór veertien jaren door vervoering en verrukking van zin en geest als opgetrokken was geweest tot in den derden hemel, ja tot in het Paradijs Gods, en daar onuitsprekelijke woorden had gehoord, die het eenen mensch niet geoorloofd is te spreken. — Er is hier sprake, M.H.H., van verschijnsels op het gebied van hoog ontwikkeld geestelijk leven onder den Oosterschen hemel, welke wij, kinderen van het Noorden en Westen, te minder volkomen kunnen begrijpen, omdat die verschijnsels met de gloeijende verbeelding en de beeldrijke geestesrigting van Oosterlingen zamenhangen. Want de heilige Geest werkt door verscheidenheid van gaven, reinigende en veredelende, maar niet uitwisschende de natuurlijke eigenaardigheden van volken en tijden. Maar zooveel ons noodig is begrijpen wij, dit, dat een Paulus wiens vrome ziel zóó krachtig werd aangedaan door den adem des Allerhoogsten wel eenigermate, zoo het hem oorbaar scheen, mogt roemen.

Doch nu zorgt de eerlijke Apostel er voor, dat men naar die enkele uren van zeldzaam hooge bevoorregting zijn gansche leven niet zou gaan afmeten, en niet voorbijzien dat hij den kostelijken schat des Euangelies

Digitized by Google

in aarden vaten droeg. „Zoo ik roemen wil," (schrijft hij in 't 6de vers,) „ik zal niet onwijs zijn want ik zal de waarheid zeggen; maar ik houde „daarvan af, opdat niemand van mij denke boven hetgeen hij ziet, dat „ik ben of dat hij uit mij hoort." Niemand mogt de zwakheden, de moeiten en de wederwaardigheden van Paulus vergeten door eenzijdige herdenking der buitengewone voorregten, die hij in zoo ruime mate genieten mogt. „En opdat ik mij" (gaat hij nu voort in den tekst,) „opdat „ik door de uitnemendheid der gezichten, die de heerlijkheid van „Christus mij ontsluijeren, mij niet zou verheffen, zoo is mij gegeven een „scherpe doorn in het vleesch, een engel des Satans, dat hij mij met vuis„ten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen." — Wat den zin dezer tekstwoorden betreft: mij dunkt, dat de onbepaaldheid der uitdrukking en het gemis van nadere opheldering in het verband der rede de beslissing niet moeijelijk maken. Paulus spreekt hier, meene ik, van een aan anderen niet bekend, van een *geheim verdriet*, hetwelk hem tot belemmering in zijn arbeid was en de overtuiging zijner zwakheid zóó aanhoudend onderhield, dat iedere zucht tot zelfverheffing er spoedig door onderdrukt werd.

Maar nu behoeve ik er voor als nog niet meer van te zeggen om mijn voornemen te regtvaardigen van aan de hand dezer tekstwoorden te spreken *over den weldadigen invloed van geheim verdriet*. Mijne verdere rede heeft twee deelen. *Eerst* ga ik den sluijer van des menschen geheim verdriet even opligten, om, *ten tweede*, op den weldadigen invloed van geheim verdriet U te wijzen.

I. Als Paulus in den tekst gewaagt *van een engel des Satans, die hem met vuisten sloeg*, ter verklaring van het voorgaande *een scherpe doorn in het vleesch*, wij mogen 't er dan natuurlijk niet voor houden, dat Paulus van een duivel bezeten was. Met die verklaring zou de waarheid van des Apostels wedergeboorte, zou de waarheid van zijn verlost zijn door Christus naar den inwendigen mensch worden ontkend en onmogelijk gemaakt; hoe men ook over den duivel denke: een Christen, en vooral een Christen als Paulus zou niet van den duivel bezeten kunnen zijn, zonder juist daardoor uit den staat der genade vervallen, en dus door iemand gerukt te zijn uit de hand des hemelschen Vaders (1), Neen, het is eene beeld-

(1) Joh. 10, vs. 29.

Digitized by Google

sprakige omschrijving van den scherpen aard dier doorn, welke Paulus in het vleesch droeg: een helsche pijn zouden wij zeggen. — Maar die uitdrukking *een scherpe doorn* of eigenlijk *een puntige paal in het vleesch* is op hare beurt ook eene beeldspraak; en zijn er onderscheidene gissingen omtrent het verdriet en lijden, dat Paulus op het oog zal gehad hebben, voorgedragen; zoodat de een des Apostels vijanden bedoeld meende, en een ander zijne verdrukking en vervolging, en een derde de beperktheid en zwakheid zijner menschelijke natuur in het algemeen; de meest waarschijnlijke gissing is deze, dat Paulus van eene bijzondere ligchaamskwaal spreekt, van een der veelvuldige plaatselijke en smartelijke gebreken, die het teeder menschelijk ligchaam kunnen pijnigen en hierdoor op de ongehinderde opgewektheid van 's menschen geest maar al te dikwerf een neêrdrukkenden invloed kunnen uitoefenen.

Met deze meest waarschijnlijke gissing moeten wij ons vergenoegen. Met opzet schijnt de Apostel eene uitdrukking gekozen te hebben, die verbiedt om den naam zijner smarte met eenig vertrouwen te noemen. — En is het niet eene behoefte en een regt van wie daar een kruis dragen, hetwelk zij voor het oog der wereld bedekken en in stilte wenschen te torschen, dat niemand met roekelooze hand dat geheim verdriet *geheel en al* poge te ontsluijeren om het bij name en luide te noemen? —

Maar zelf hief Paulus door het tekstwoord dien sluijer *even* op; en wat is het weder eene treurige bijdrage tot de kennis van het aardsche leven die de Apostel ons daarmede herinnert. —

Zijt gij bekend, Toehoorders, met het leven van een Paulus, die verdrukking en benaauwdheid, verdriet en moeite voor het oog der wereld heeft doorgestaan in zoo overvloedige mate? Weet gij iets van de lijders en de lijderessen waar de geschiedenis der wereld in iedere eeuw van gewaagt? — O, gij weet er dan reeds van dat de mensch een bitteren, een zeer bangen strijd in dit leven kan hebben! — Maar zijt gij verder in de maatschappij waarin gij leeft geen vreemdeling of slechts oppervlakkige beschouwer meer; — hebt gij het menschelijk leven niet maar alleen in zijn feestgewaad leeren kennen, in de uren en op de plaatsen waar men lacht en blijde vreugde op het aangezigt woont; maar zijt gij ook in klaaghuizen geweest, en woondet gij niet alleen bruiloften maar ook begrafenissen bij; zijt gij in de hutten der armoede, bij de legersteden van levenslang ziekelijken en gepijnigden geweest; — hebt gij in het gedicht van onzen volksdichter, dat ten opschrift draagt „de Gevels der

Digitized by Google

Huizen", en dat herinnert hoe arduinsteen en glasgordijnen van satijn en zijde bedriegen kunnen — hebt gij ook in dat gedicht uw eigen levenservaring uitgesproken gevonden? — Toehoorders, één ding hebt gij dan daarbij nog noodig: een gevoelig hart en een goed geheugen — en dan, dan zijt gij voorwaar niet ongezind om 't er voor te houden, dat de schaal van het aardsche verdriet veel zwaarder is dan de schaal der aardsche vreugde!

Maar ziet, uwe berekening van de maat en het gewigt der aardsche rampen en moeiten is dan nog niet voltooid, zoolang gij nog *het geheim verdriet*, de niemand geheel kenbaar gemaakte smarten die er gedragen worden, niet hebt medegerekend. Want is het eene waarheid dat er meer nijpende armoede in stilte wordt geleden dan in het openbaar; niet mindere waarheid hechten wij ook aan hun gevoelen, die meenen dat het geheim verdriet des aardschen levens verre weg menigvuldiger is dan de openbare en geheel bekend gemaakte rampen. En zou het dan niet goed zijn en nuttig, om, door den tekst er toe gebragt, den sluijer, die des menschen geheim verdriet bedekt, even op te ligten? — De man wiens hart rijk is in Christelijke liefde en wiens vermogen en invloed zeer beperkt zijn; hij zal geheim gehouden armoede niet zoo gretig opzoeken; want de wonden die hij dan ontblootte kan hij toch niet verzachten of genezen. Maar hier in het huis des gebeds en der goede woorden ligt het boek voor ons, dat getuigt van den volmaakten medicijnmeester der ziele, en de stem des Hemelschen Vaders, Wiens vertroostingen niet te klein voor wie ook zijn, ruischt ons hier in de ooren. Zalig daarom U, die in stilte weent en lijdt, niet zonder een hart dat voor de zegeningen des heiligen Geestes vatbaar is en geopend, want geen verdriet is er zoo bitter en scherp of het kan verzacht en geheiligd en overvloedig gemengd worden met *stille vreugde des harten* door den weldadigen balsem van in de daad Christelijke vroomheid.

De scherpe doorn van Paulus schijnt ligchaamssmarte aan te duiden; en werd er niet te allen tijde zoodanige smarte in stilte gedragen? Er zijn er misschien onder U, en wel die *onschuldig* lijden als Paulus; maar ook zouden er onder U kunnen zijn — ze zijn er op de aarde niet weinige — wier verborgen ligchaamswee door de wroeging van een beschuldigend geweten nog wordt verzwaard. *Geheime zonden der jeugdige jaren* — en wat is er veel verborgen ongeregtigheid onder het opkomend geslacht — geheime zonden der jeugd, hoe vruchtbare moeders zijn ze van geheim verdriet!

Digitized by Google

Doch er is meer. Scherpe dorens worden er in het vleesch gedragen, maar talrijker en veelsoortiger nog zijn de scherpe dorens die er gedragen worden in het hart. — Gij, ongelukkig gehuwde vrouw, die uwen man, in wiens hart de liefde voor u verkoelde, op verkeerde wegen ziet, aan wier einde armoede en schande u en hem tegengrijnzen, en die u aan hem niet eens gramstorig of verdrietig moogt vertoonen... ja, dat is een kruis met adders en knagende wormen dat gij dragen moet. En zijn er zoo ook geen mannen die met versmoorden traan den huwelijksband beweenen dien zij eens zoo vurig begeerden? En zou uw getal ons niet doen beven indien wij uw aantal kenden, ouders, die om uwe kinderen, kinderen, die om uwe ouders, broeders, die om broeders, zusters, die om zusters in stilte zuchten en bitter schreijen wanneer het maar niemand zien zal? En dan, die in stilte ingedronken bitterheid van immer teleurgestelde verwachting: dat hartverteerende verdriet over de ontbering van wat anderen ontvangen, ofschoon men het ook, naar de wet Gods en der menschen, mogt begeeren en hopen: de aanhoudende ervaring dat men niet zamenstemt met den kring waarin men zich moet bewegen en eens misschien te bewegen wenschte met eigen keuze: en dan, de wetenschap, dat men onschuldig veroordeeld wordt en miskend, of de wroeging, dat men door eigen schuld minder is dan men wezen kon, minder in kennis en wetenschap, minder in maatschappelijken rang en in achting bij die menschen wier hoogachting waarde heeft: — Toehoorders, is dat alles niet geheim verdriet, hetwelk menigvuldig wordt geleden? — Ja, ik weet het zelf wel, niet de helft van alles waar in stilte om getreurd en geleden wordt heb ik opgenoemd; maar nu ik den sluijer even ophief en het een en ander uit de verborgenheden van het aardsche leven heb genoemd, nu vult ieder uit eigen ondervinding het ontbrekende aan. —

Ik zegge *een ieder*. Zeker zijn ze er onder u die ook over dat geheim verdriet, hetwelk wij noemden, niet of te naauwernood mogen medespreken; zeker zijn ze er onder ons, immers wij allen, Broeders en Zusters, zoovelen wij Christenen zijn, die eene geheime vreugde in het harte dragen welke onuitsprekelijk is en door de wereld niet gekend en gewaardeerd kan worden: — maar van de andere zijde: reeds daarom houden wij in eene Christelijke vergadering het geheim verdriet voor eene algemeene ramp, omdat wij hier zoo gaarne gelooven aan een ieders stille droefheid over nog te geringe vernieuwing van gemoed, over nog te groote vaardigheid in allerhande zonden. Want moge zich ook de ootmoed bij

Digitized by Google

vele Christenen zeer luide uitspreken, zóó, dat wij de belijdenis van hunne onwaardigheid en voortdurende struikelingen bijna al te dikwerf en te aanhoudend uit hunnen mond vernemen: naarmate de Christen fijner voelt en zich over de zonde dieper schaamt, is hem de overtuiging van schuld en zonden meer een geheim dan een openbaar verdriet.

Die scherpe doorn in het vleesch, waar Paulus van spreekt, make dus dat een ieder onzer inkeere in zich zelven. Het is eene natuurlijke vrucht van des menschen vurige begeerte naar geluk, en, ach, ook van 's menschen neiging om anderen te benijden, dat zij, die in stilte een zwaar kruis hebben te dragen, hun geheim verdriet dan vooral gevoelen, wanneer zij zich omgeven zien door zeer voorspoedigen. Want de mensch, maar ziende wat voor oogen is, hij vergeet zoo spoedig dat menig vrolijk oog of menige lagchende mond een treurend harte verbergen kan en aangenomen kan wezen om bange zuchten te smoren. Maar beter is het, wanneer wij de dingen die ons in 't verborgen doen lijden, dan vooral overdenken, wanneer wij zijn opgegaan ter gezamenlijke gemeenschapsoefening met den Vader die het harte kent. Gelijk Hij met Christus ons alle dingen, die onze ziele kunnen doen leven, wil schenken, zoo is het ook zijne begeerte, dat wij voor onze geheimste gewaarwordingen ons leergierig onderwerpen aan de uitspraken van zijnen Geest. En het tekstwoord, waarin Paulus ook *den weldadigen invloed* opnoemt dien zijn geheim verdriet naar Gods oogmerk hebben moest, komt ons daartoe uitnemend te stade.

TUSSCHENZANG.

Gez. 20, vs. 1, 2, 4, 7.

Ons hart verheugt zich, dat bij God
't Bestuur is van geheel ons lot,
Dat Hij ons vreugd, of ongeval,
Naar wij behoeven, zenden zal.

Hij, die ons gansch bestaan doorziet,
Houdt ook de schaal van ons verdriet;
Zijn wijsheid weet, of ongeneugt
Ons best bereidt voor hemelvreugd.

Digitized by Google

God kent alleen het naaste pad,
Dat uitloopt op de hemelstad;
Hij weet, wanneer in ons gemoed,
Of smart, of blijdschap voordeel doet.

Waar ons geen schepsel helpt, helpt Hij,
Als alles vlugt, staat Hij nabij;
In rust en vreugd, in nood en strijd,
Blijft Hij dezelfde t' aller tijd.

II. „En opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, zoo is mij gegeven een scherpe doorn in het vleesch, een engel des Satans, dat hij mij met vuisten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen." — De man wien het geopenbaard werd: „gij zijt mij een „uitverkoren vat om mijn naam te dragen onder de heidenen", en die dan ook meer zielen aan den Heer toebragt dan iemand anders, hoe spoedig, M.H.H., zou hij op eigen krachten hebben kunnen gaan steunen en des menschen volstrekte afhankelijkheid van God hebben kunnen vergeten. Doch de genadige God heeft Paulus voor die groote verzoeking bewaard en Zijne kracht in des Apostels zwakheid willen verheerlijken. En Paulus begreep dien wenk van Gods Vaderlijke liefde; hij klaagde over zijne zwakheden en de smartelijke bron daarvan niet meer. Wanneer ik zwak ben, schrijft hij, mij zwak en niet berekend voor mijne groote taak gevoele, dan ben ik magtig. Stelt u de vraag voor of Paulus zonder die verborgen smarte en met al die voorregten onderworpenheid zou hebben bezeten en ootmoed, die zacht schitterende en schoone parels uit des Christens kroon? — Al kunnen wij hier niet met zekere wetenschap antwoorden, gaarne schrijven wij toch ook aan zijn geheim verdriet een weldadigen invloed toe op de verkrijging van die onderworpenheid en dien ootmoed.

En kan het ook anders of *geheim verdriet is weldadig voor des menschen eigen gemoedsbestaan?* Is er uit iederen tegenspoed en alle moeite veel te leeren, er wordt dikwerf door onhandige vertroosters zoo veel bedorven. Nu eens hoort gij uwe rampen zóó groot noemen, dat gij de gedachte aan de groote mate van zegeningen die u nog overig is welhaast verliest; en dan weder wordt aller aandacht zoo zeer op u als op een, meer dan iemand, medelijdenswaardige gevestigd, dat gij spoe-

dig u zelven meer dan anderen waardig zoudt gaan rekenen, om zonder kastijding door God te worden opgevoed. Maar die gevaren zijn niet verbonden aan *geheim* verdriet. Dat overdenkt gij alleen, gij beschouwt het van alle zijden, gij vergelijkt het met uwe levensgeschiedenis, met den toestand uwes harten; en voor wie onderwezen wenschen te worden tot vermeerdering en versterking van godsdienstigheid, voor hen ontspringt er dan in dat geheim verdriet een bron van zelfkennis en waarachtige stichting. De mate uwer nederige onderwerping onder Gods magtige hand, de ernst of de ligtzinnigheid waarmede gij uwe nog overige zegeningen weegt en waardeert, gij kunt die vooral leeren kennen door dat verdriet, waar de menschen niet van weten.

Toehoorders, we zijn er zoo vaardig mede om voor het oor der menschen met de weenenden te weenen en in anderer vreugde ons te verheugen: maar om te weten of wij ook in de eenzaamheid, buiten den invloed van Christelijke gewoonten en van ganscher harte, de rijkste zegeningen aan onze naasten gunnen en in de daad wenschen, dat onze, ons vertroostende vrienden, voor ons openbaar geworden verdriet bewaard mogen blijven; laat ons dan met onze overleggingen te rade gaan wanneer wij eens een geheim verdriet hebben te dragen. Gunnen wij dat ook misschien aan anderen? Doet geheim verdriet ons misschien in 't verborgen klagen en morren, zooals wij niet klagen en morren durven ten aanhoore der menschen? Spreekt ook ons hart bij geheim verdriet wat onze mond bij openbaar geworden smarte ten antwoord geeft aan vertroostende vrienden, „ik zoeke alleen bij God sterkte, zonder zijne „kracht zou ik reeds bezweken zijn", „Hij is mijn onmisbare toevlugt!"

Tot in het oneindige zijn die vragen te vermeerderen; maar heerlijk gezegenden zij, die het bij eigen ondervinding weten, hoe zoo Christelijk gebruik van geheim verdriet weldadig is voor eigen gemoedsbestaan, omdat de Godsdienst er te meer een inwendige kracht door wordt, die het harte verbetert.

En niet alleen voor des menschen eigen gemoedsbestaan, ook *voor zijne betrekking tot medemenschen is geheim verdriet weldadig.* IJverzucht, benijding van anderer voorspoed, — zonden die geenzins in eens Christens liefderijk hart moesten opkomen, — hebben zij niet spoedig tot ons hart

Digitized by Google

den toegang gevonden, en een die zich zelven niet wenscht te bedriegen zal hij niet aarzelen met de belijdenis: „ik ben vrij van deze zonden"?

Maar ziet nu in Paulus, hoe ook in dit opzigt geheim verdriet weldadig kan worden. Hij was er op uit, „dat niemand van hem denken zou „boven hetgeen hij zag of uit hem hoorde"; daarom was de Apostel spaarzaam in de vermelding zijner voorregten en gaf hij den Corinthiërs iets van de geheime smarte die hem pijnigde te vernemen. Zij mogten het weten dat Paulus, hoe ook de schijn er voor was, toch niet in *ieder* opzigt benijdenswaardig mogt heeten. — Ach, dat er ook hierin wat meer navolging van den grooten Apostel was te vinden! Die zucht om meer te schijnen dan men is; dat onwillekeurig bedriegen van den medemensch, zoodat hij u meer kunde, meer voorspoed, meer Christelijken zin toeschrijft dan gij in waarheid bezit, Broeders en Zusters, zou die zucht niet bijna algemeen zijn? Zouden er van de tien menschen vier vrij zijn van deze overtreding? — En gij noemt het immers een dubbele zonde om den naaste eene meening omtrent u in te boezemen die de ware niet is, en hem alzoo tevens tot oorzaak te worden dat hij u gaat benijden? Gij dan die een geheim verdriet met u omdraagt — en wie onzer heeft ten minste geene smart over te weinig Christelijk leven met zich om te dragen — gij dan volgt Paulus na. Wordt niet de verraders van uw eigen geheim, *zóó* dat gij *alles* openbaart: ook de Apostel deed dit niet; maar geeft het, vooral zoo gij naar den uitwendigen schijn zeer voorspoedig en gelukkig zijt, geeft het uwen naasten eenigzins te vermoeden, dat ook uw levensweg niet is zonder distelen en doornen. Er is voor uwe lijdende en rampspoedige medemenschen zoo krachtige vertroosting in, wanneer zij in u, de anders zoo voorspoedigen, lotgenooten vinden; en zoo kan een geheim verdriet, door uwe gedeeltelijke openbaring er van, u medewerker doen worden met God, om aan een ieder vergenoegdheid met eigen vreugde en eigen kommer te leeren.

Vergenoegdheid in hetgeen we zijn, ja, in hetgeen wij zelven zijn in onderscheiding van anderen, dat is ook een weldaad van geheim verdriet. Gij die uit ervaring weet hoe de mensch in stilte, zonder dat de wereld het weet of vermoedt, zwaar en bitter kan lijden, gij vertrouwt iederen uitwendigen schijn van voorspoed niet meer; gij weet het hoe de mensch dikwerf niet anders kan dan een vrolijk gelaat vertoonen, terwijl er bange angst en zorge in zijn hart wonen; — en het is ook niet natuurlijk dat iemand *als te koop loopt* met zijne smarten

Digitized by Google

en zijn boezemverdriet, of daarvan iets *aan een ieder zonder aanzien des persoons* openbaart. Maar gij die dat alles weet door eigen ondervinding, wordt ook gij zóó niet bewaard voor de zonde om anderen te benijden? Immers ja. Die geheime verdrietelijkheden, zij werken er ook toe mede, om niet alleen anderer vergenoegdheid te bevorderen, *maar ook om zelven vergenoegd te zijn* en niet zoo spoedig den toestand en de omstandigheden van medemenschen te begeeren. Die voorspoedige medemenschen, welke zoo spoedig benijdenswaardig schijnen — o, indien gij eens in veler harte kondt lezen en hun verborgen strijd kendet en de tranen hadt gezien die zij in de eenzaamheid schreijen........ meest rampspoedige onder ons, gij zoudt niet met hen begeeren te ruilen.

Er is, eindelijk, nog een reden, waarom wij geheim verdriet iets zeer weldadigs noemen. Geheim verdriet is ook *weldadig voor 's menschen omgang met God.*

Is het eene Christelijke zorg dat medemenschen ons niet voor gelukkiger en beter houden dan we zijn, de herinnering hun gegeven, dat ook wij in het verdriet der aarde deelen, is niet eene volledige openbaring van dat geheim; en ook is men voor dergelijke ontboezeming van zelve kiesch in de keuze van wie men vertrouwen zal. Ook nijdige ooren zouden haar kunnen hooren; ooren, die u niet begrijpen en ongevoelig zijn voor uwe smarten. — Maar toch is het den mensch zoo dringende behoefte om zijne nooden te klagen. Menig verdriet wordt verzacht indien wij in vertrouwelijke ontboezeming aan anderen het harte lucht kunnen geven. Broeders en Zusters, wat is daarom onze Christelijke overtuiging aantrekkelijk en dierbaar, dat er Één is, Wien wij het beste en met de meest heerlijke vrucht *al* onze nooden kunnen en mogen bekend maken! Gij kent Hem immers, den God en Vader van onzen Heer Jezus Christus, den Liefderijke en Genadige, Die de hoorder is der gebeden? Hij is de Vader, Wien wij met vertrouwen ook onze geheimste gewaarwordingen kunnen ontboezemen; en omdat geheim verdriet zoo krachtig en als van zelf aandrijft tot dien vertrouwelijken omgang van het hart met God, daarom spreken wij vooral over een *weldadigen* invloed van geheim verdriet.

Dàt is het Christelijk geloof, dat er door middel van het woord en het leven en den geest van Christus eene gevestigde gemeenschap is tusschen den

Digitized by Google

hemelschen Vader en het eigen hart. Vandaar dat er in des Christens geopend hart kracht van God is neêrgedaald, die meer en meer zijne krachten en vermogens bezielt en heiligt, en dat de Christen in zijne gedachten en gewaarwordingen meer en meer de levendige gedachte aan God weet in te weven. En het innig en vertrouwelijk bidden, die hebbelijkheid der ziel om met den hemelschen Vader in kinderlijken zin om te gaan, waar dat Christelijk geloof uit ontstaat en zich voortdurend door kenmerkt — Toehoorders, dat bidden leert de mensch door zijne moeiten en nooden het eerst en het beste, en vooral niet het minste door zijne geheime smarten. O, ze zijn er onder u, die door geheim verdriet het eerst de de kracht des gebeds hebben leeren kennen, en wier verborgen leed vooraan staat onder de middelen en wegen, waarmede Gods genade hen tot bezitting van den onuitsprekelijk heerlijken zegen der godsdienstigheid bragt. En gij weigert daarom niet om den weldadigen invloed van verborgen leed te verheffen en te roemen, ook ofschoon uwe gebeden om afwending er van *niet* werden verhoord. Paulus had driemalen te vergeefsch gebeden dat die Engel des Satans van hem wijken mogt, maar *deze* vrucht kweekte hem zijn bidden, dat de Geest in hem getuigde: 's Heeren genade is u genoeg: Zijne kracht wordt in zwakheid volbragt. Zoo hebt gij, verborgen lijders en lijderessen onder ons, zeker ook uit uwe onverhoorde gebeden rijken zegen geoogst: vermeerderde waardeering uwer voorregten misschien; welligt dieper en levendiger gevoel van onwaardigheid en zonden? Ja, misschien werd de scherpte van uw geheime doorn wel minder. Want hoe geheel ander licht valt er dikwerf op 's menschen levensgeschiedenis en omstandigheden, wanneer hij zich met Christelijken ernst en ootmoed voor het aangezigt van den Heiligen Vader heeft geplaatst? Dan is er in des Christens hart plaats voor schaamte, dat een zeer ligt kruis zoo zwaar werd genoemd, en plaats voor de liefde, die om anderer kommer eigen smart vergeet en plaats voor de vreeze van het teeder Christelijk geweten, of men ook misschien aan anderen even veel of meer geheim verdriet berokkent, dan men zelf van anderen ondervindt.

—

Digitized by Google

Of men ook misschien aan anderen geheim verdriet berokkent? Reeds deze gedachte alleen jaagt den Christen eene kille huivering door het gebeente, al dringen Christelijke zelfkennis en bedachtzaamheid er ook toe aan, dat hij zich zelven ook ten aanzien van die vreeselijke zonde onderzoeke. Geheim verdriet te berokkenen aan anderen; voor ouders of voor echtgenoot of voor wie dan ook een Engel des Satans te zijn . . . . . . neen, dat kunnen immers wij niet, zoovelen wij kinderen Gods zijn, in wier hart de liefde dieper en dieper hare wortelen schiet door den heiligen Geest. Maar, fijn gevoelende als de Christen is door de fijnere beschaving zijns gemoeds, vreest hij er voor om ook in het geringste zijn naaste zeer te doen of te kwetsen; en de dikwerf onwillekeurige grieve of miskenning, die te gering is dat de naam-christen er aan hechte, kweekt in des Christens gelukkig hart zelfbeschuldiging, en aandrift om met verdubbelde liefde goed te maken, wat te flaauwe liefde bedierf.

Zoo is het immers bij u, Broeders en Zusters? — Ach ware het zóó bij ons allen! Ons huiveringwekkend vermoeden, dat er ook hier zouden kunnen zijn, wier onchristelijke zin er toe in staat is, om in het harte van beschermers en vrienden, van ouders of echtgenoot een verborgen kruis te planten, was dan ongegrond; *Christenen* waart gij dan allen, want zóó teedere liefde groeit en bloeit niet dan in de goede aarde der Christelijke vroomheid.

En zoo gij van dat geheim verdriet, waar wij voornamelijk van spraken, eens niets kendet, of indien gij nu, beschaamd geworden door de gedachte aan de oneindig scherper dorens in anderer vleesch en hart, niet meer *geheim verdriet* noemen wildet, wat gij te voren zoo noemdet: gij rekent echter deze ure van stichtelijk zamenzijn dan toch niet voor u verloren, indien gij van die Christelijke liefde bezit, waar wij zoo even eene der schoonste openbaringen van schetsten. Deze ure toch kon aan eene groote schare van minder voorspoedigen dan wij misschien zijn besturing en vertroosting schenken, en hunne verborgen wonden, indien al niet genezen, dan toch verzachten en heiligen.

En deze vaste hope, dat sommige medemenschen in den vrede en de vreugde, die Christus geeft, gewonnen zullen hebben, die hope der liefde zij werkt reeds op des Christens vreugde en vrede stichtelijk en weldadig terug. Amen.

Digitized by Google

NAZANG.

GEZ. 179, vs. 5.

Met U verzoend in Jezus dood,
En door zijn bloed geheiligd,
Is, en in voorspoed, en in nood,
Mijn pad door U beveiligd.
'k Treed dus op mijn bestemming aan,
Door lief en leed te gader,
En ook de stil geweende traan
Brengt mij haar telkens nader.

Digitized by Google

/2

LEERREDE

OVER

DEN UIT GOD GEBORENE BESCHOUWD

OP HET GEBIED DES WERKELIJKEN LEVENS.

NAAR

JOH. 3 VS. 8,

DOOR

C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA,

Predikant te Amsterdam.

Digitized by Google

LEERREDE

OVER

DEN UIT GOD GEBORENE BESCHOUWD OP HET GEBIED DES WERKELIJKEN LEVENS.

JOH. 3. vs. 8.

De wind blaast, waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, van waar hij komt en waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

Het zijn gewigtige bladzijden in de Evangelie-berigten, waarop wij den naam van NIKODEMUS lezen. Hooggeschat en onvergetelijk in de gemeente des Heeren zou hij reeds moeten zijn, al kenden wij hem alleen als een der beide moedige raadsleden, die aan den door zijn volk verworpen en gekruisten CHRISTUS eene eervolle begrafenis durfden verschaffen. Maar hoe wint nog zijn persoon voor ons in belangrijkheid bij den blik, ons door de mededeelingen van JOHANNES in zijn innerlijk leven vergund. Na langen en bangen strijd als een uit God geborene tot het Godsrijk ingegaan in de ure van JEZUS' diepste vernedering en versmaadheid, is hij eene der treffendste afspiegelingen van hetgeen de Geest Gods door Zijne openbaring in CHRISTUS vermag tot herschepping en bezieling van zondaars-harten. Zoo verre als misschien niemand onzer was de Phariseër NIKODEMUS van het Godsrijk, toen hij het eerst tot JEZUS kwam, en hij heeft Hem beleden, beleden met woord en daad, met gevaar voor goed en leven, toen die belijdenis meer dan ooit een raadsel moest schijnen in de oogen der vrienden en vijanden van *Golgotha's* kruiseling. In die ure werd het woord des Heeren ook in hemzelven bewaarheid: De wind blaast, waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, van waar hij komt en waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is. Is er meer noodig, Gel., dan deze herinnering, om gestemd te worden tot heilige belangstelling bij de overpeinzing van eene uitspraak, die tot blijvende verklaring en toetssteen is van 's men-

Digitized by Google

schen waarachtig leven, van zijn leven als kind van God. Zooveel in mij is wil ik trachten, u de door onzen Heer gebezigde vergelijking in haren zamenhang en zin volledig en duidelijk te doen verstaan, en op te leiden, om daarmede bij aanvang of meer en meer winst te doen voor uw hart en leven. Komt, zetten wij er ons toe met al den ernst en eerbied, die als begenadigden Gods in CHRISTUS ons betaamt. Hoort mij met zachtmoedigheid, en de geest des gebeds heilige hooren en spreken aan ons aller hart! Tot geleidelijke behandeling van ons onderwerp ga ik

I. toelichten, wat de Heer van den uit den Geest geborene getuigt;

II. in overeenstemming daarmede, het beeld van den uit den Geest geborene u schetsen, om

III. die beschouwing dienstbaar te maken aan de regte kennis en verbetering van ons hart.

I. In het zooveel beteekenend gesprek van onzen Heer met NIKODEMUS verdient ons tekstwoord eene bijzondere opmerkzaamheid. Reeds de plaats, waar het in de zamenspreking voorkomt, wijst ons op deszelfs belangrijkheid. Het staat daar als eene ophelderende vergelijking, om de verbazing weg te nemen, waarin NIKODEMUS verkeerde wegens het herhaalde zeggen van den Heer: Gijlieden moet van boven geboren (1) worden. Als met dui-

(1) Deze vertaling wordt, naar mij voorkomt, en door het taaleigen, maar vooral ook door den inhoud van het gansche gesprek geëischt. NIKODEMUS moest leeren inzien, niet alleen, en zelfs niet zoo zeer, dat ieder zondaar eene wedergeboorte, eene geheele inwendige vernieuwing noodig heeft, maar dat er, om het Godsrijk te zien, nog eene andere geboorte geëischt werd, dan die uit ABRAHAM; dat men met den Heer (ten wiens aanzien wel van *weder*geboorte geene spraak kan zijn) eene geboorte uit God moet kennen.

Digitized by Google

delijke vingerwijzing wordt ons dus aangetoond, dat wij, zoowel als *Israëls* wetgeleerde, hier den sleutel ontvangen om door te dringen tot den waren zin van JEZUS' gebezigde wonderspreuk en van Zijne schijnbaar vreemde handelwijze jegens dezen aanzienlijken en welwillenden bezoeker. Zullen wij er evenwel die vrucht van genieten, dan hebben wij toe te zien, dat wij de spreuk, die ons licht moet geven, naar 's Heeren bedoeling opvatten, en daarin niet willekeurig eenen haar vreemden zin inleggen. Dit wordt gedaan door hen, die het laatste deel der vergelijking lezen, als stond er: Alzoo is de werking des H. Geestes, of alzoo is *het met* een' iegelijk, die uit den Geest geboren is; terwijl de Heer met bepaaldheid zegt: Alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is — zietdaar het meest bevattelijke beeld van den geborene uit den Geest. Hebben wij alzoo eerst vastgesteld, dat JEZUS den persoon, die van boven geboren is, met den wind vergelijkt; wij mogen dan verder voortgaan en letten op de punten van overeenstemming, die tusschen beiden zijn aangewezen.

Het eerste punt van vergelijking moet, als mijne overtuiging mij niet geheel bedriegt, alzoo ontleend worden uit de woorden: »*De wind blaast en zijn geluid hoort gij*," dat men daarin zie eene heenwijzing op eene gelijksoortige openbaring van het aanwezen en de krachtsbetooning van den uit God geborene in de geestelijke schepping als van den wind in de stoffelijke wereld.

Naauwelijks is er in het rijk der natuur iets meer geheimzinnigs dan de werkdadigheid van den wind. Als eene onzigtbare en toch in zijn aanwezen en krachtsbetooning voor allen merkbare magt beweegt hij zich door het ruim der schepping en terwijl hij nu met schrikwekkende hevigheid, dan weder met verkwikkende zachtheid zijnen ademtogt doet gevoelen, blijkt het bij de uitkomst van God als taak hem toebetrouwd, om het door den regen reeds aanvankelijk en uitwendig gereinigde op meer volkomene en

Digitized by Google

tot het inwendige doordringende wijze te reinigen en te ontsluiten voor den levenwekkenden en vruchtbaar makenden invloed van de stralen des lichts. Niet anders is het met den geborene uit God. Geene uitwendige merkteekenen die zijn hemelsch burgerschap en zijne innige en levende betrekking tot God kunnen doen in het oog vallen, onderscheiden hem van het overig deel der menschheid en toch kan zijn hooge adel voor niemand verborgen blijven, want waarheen hij zijne schreden rigt openbaart zich zijn inwendig leven als een levendmakende geest, en dat wel daarin, dat hij naar de mate der hem verleende krachten en naar de behoefte des tijds onder zijne medemenschen eene naar het uitwendige aangevangene zedelijke reiniging alzoo op het inwendig gebied des levens helpt voortzetten en voltooijen, dat de aldus voorbereide harten vrijwillig en als van zelve zich openen voor eene vrije en regtstreeksche werking van den Geest van God. Voorts getuigt de Heer van den wind in zijne werkzaamheid, dat hij waait, *waarhenen hij wil.* Jezus kent den wind wil en onafhankelijkheid toe, niet met het oog op God, maar met het oog op de zigtbare schepping, in welke hij zich beweegt als eene boven menschelijken wil en bepaling verhevene kracht. Alzoo is ook de uit den Geest geborene een vrije ten aanzien van elke magt, behalve de magt van God, voor Wien hij arbeidt. Stipten wij eindelijk boven reeds aan het geheimzinnige in de werkdadigheid des winds, ook dit punt drukt jezus nog meer bepaald in de woorden: »*gij weet niet van waar hij komt en waar hij henen gaat*," en gelijk alzoo de wind in zijn ontstaan, en in het voortgaan en in het voleinden zijner krachtsbetooning een voor menschen ondoorgrondbaar raadsel mag genoemd worden, eveneens geldt dit naar het onderwijs des Heeren, van den geborene uit den Heiligen Geest. Na het hooren van deze vergelijking verwachtte jezus van den leeraar *Israëls*, dat hij Zijne bedoeling zou hebben verstaan, en zich

Digitized by Google

niet langer verbaasd over den eisch: Eerst moet gijlieden van boven, uit water en geest, zijn geboren, zult gij het Koningrijk Gods kunnen zien en ingaan. Ten deele schijnt bij NIKODEMUS het doel des Heeren te zijn bereikt geworden, althans uit zijne vraag: Hoe kunnen deze dingen geschieden? klinkt mij eene geheel andere, betere gemoedsstemming toe, dan waarin hij eerst had gesproken. Naar mij in verband tot het ontvouwde voorkomt, was hij niet onwaarschijnlijk tot JEZUS gekomen als afgezant van het beter deel zijner secte. Naauwgezet in de naleving van MOZES' Wet, en verbaasd over de teekenen, die JEZUS deed, hadden zij Zijn moedig aangegrepen hervormingswerk met belangstelling en welgevallen gadegeslagen, en koesterden den wensch, om den jeugdigen en ijvervollen leeraar aan hunne partij en inzigten te verbinden. Toen echter JEZUS geen' enkelen stap tot toenadering deed, ja veel meer, in spijt van alle blijken van genegenheid, hen kennelijk ontweek, werd, naar ik uit den zamenhang van dit hoofdstuk met het vorige afleide, NIKODEMUS tot Hem afgezonden, als een onderhandelaar, van wiens aanzien en beleid men reden had den besten uitslag te verwachten. Heeft NIKODEMUS zelf die verwachting gedeeld, en gemeend, met weinig moeite den Heer naar de wenschen zijner secte te zullen voegen; wij hebben dan eenig begrip van zijne gewaarwordingen, toen hem JEZUS bij den aanhef zijner hooghartig vleijende toespraak in de rede viel en alle onderhandeling afsneed met de taal des gezags: Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, tenzij iemand van boven geboren zij, hij kan het Koningrijk Gods niet zien. Klonk dat zeggen den ouden leeraar onverstaanbaar en als de taal der overdrijving in de ooren; meende hij genoeg te doen met dat woord schertsend in eene drogrede om te zetten; — JEZUS' verdere rede trof beter doel. Ja, het is mij als zie ik, na de vernederende en welverdiende bestraffing: Zijt gij de man, die u geroepen acht om *Israël* te onderwijzen, en hebt gij

in uw hart van deze dingen geene kennis! (1) den ontmoedigden en klein geworden wijze met heilbegeerigen eerbied luisteren naar den Eeniggeboren Zoon van God, Die hem niet alleen gezegd had, maar tot zijne verbazing ervaren deed: De wind waait, waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, van waar hij komt, noch waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest is geboren. Moeijelijk laat het zich bepalen, Gel., met welke indrukken en voornemens NIKODEMUS in dien nacht van JEZUS is heengegaan; maar zeker is het, dat hem het voorgeteekend beeld van den geborene uit den Geest is bijgebleven; dat hij dat beeld hoe langer hoe meer in JEZUS heeft erkend en begrepen, en eindelijk, toen deze Zijn werk voor de aarde had voleind, Hem, den gekruiste, als den geborene uit God heeft beleden. En toen hij in dien dag van rouwe, onbegrepen door de zijnen, als nooit te voren deed, wat hij wilde, — toen gewis begreep hij, als nu zelf geboren uit den Geest, beide de woorden: Gijlieden moet van boven geboren worden, en: Gelijk MOZES de slang in de woestijn heeft verhoogd, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar eeuwig leven hebbe.

Ik meen, Gel., het gesprokene genoegzaam te mogen achten tot opheldering van de vergelijking in den tekst. Het is ons gebleken, dat wij daarin bezitten een aanschouwelijk beeld van den Eeniggeboren Zoon des Vaders en van al Zijne ware belijders, die door Zijn sterven op het

---

(1) De letterlijke vertaling van dit vers is: Gij zijt de leeraar *Israëls*, en deze dingen kent gij niet! — Weinig beduidend en geheel buiten den geest van het gesprek komt het mij voor, aan het bepalend lidwoord de beteekenis van de *bekende* en *beroemde* leeraar te willen hechten; natuurlijk, eenvoudig en waardig de gegevene omschrijving, die het als JEZUS' bedoeling voorstelt, NIKODEMUS te beschamen, niet omdat hij als *beroemd* persoon zoo weinig *wist*, maar omdat hij als leeraar *Israëls*, als leeraar van het *volk des Heeren*, en dat in den tijd der Messias-verwachting, zoo vreemd was aan het geestelijk leven, dat, ware maar zijn hart niet door hoogmoed en eigenwaan gesloten geweest, hem ruimschoots uit het Profetisch woord zou zijn toegevloeid.

Digitized by Google

kruis Zijn Goddelijk leven als geborenen uit den Geest deelachtig zijn. Hun onderscheidend karakter bleek ons daarin gelegen, dat zij in aanvankelijk gereinigden door de beloften en bedreigingen van Wet en Profetie, zonder stoffelijk magtbetoon of langs eenigen op de zinnen werkenden weg, maar alleen door geestelijken invloed, de harten louteren tot inwoning van den Heiligen Geest. In die taak hoorden wij hen beschrijven als onafhankelijk van allen invloed dezer wereld, kennende en volgende den wil des Vaders in de hemelen. In hun leven, in hunne wording, drijfveren en streven zagen wij hen geteekend als boven alle begrip en berekening van de wijsheid dezer wereld. Wel had de Heer dan regt om te zeggen: JOHANNES was de grootste der Profeten; maar de minste in het Koninkrijk der Hemelen is meer dan hij. Komt, roepen wij ons dat zoo schoon en verheven beeld nog opzettelijk in breedere trekken voor oogen; en moge het de vrucht onzer beschouwing zijn, dat wij het niet alleen bij bespiegeling bewonderen, maar in beoefening afspiegelen!

II. Wij vestigen nu nader het oog op het beeld van den uit God geborene, om op het gebied des levens hem te leeren kennen

1. als hervormer der harten, alleen door eene in waarheid en zuiver geestelijke magt,

2. als in die openbaring van hoogere levenskracht onafhankelijk van den wil en invloed van menschen,

3. als in eigene wording, bedoeling en streven onbereikbaar door het begrip en de berekening dezer wereld.

1. Hervormer der harten. Ja, dat is, in onderscheiding van vroegere Godsgezanten, de eeretitel, waarop de Zoon des menschen aanspraak heeft, dien Hij het eerst heeft gedragen, dien Hij alleen door de werking van zijnen geest zich verwierf en dien Hij Zijnen waren belijders als een kostbaar erfgoed heeft achtergelaten. Allen, die vóór Hem van Godswege gesproken hadden tot de menschheid, en Zijn wil tot haar

overgebragt als een woord des bevels of der belofte en dat gesteund door al de verschillende middelen van invloed, die deze wereld heeft aan te bieden; niet meer hadden zij kunnen doen dan tijdelijk perken stellen aan het uitwendig bederf der zeden, en in enkele uitnemenden de behoefte opwekken naar vernieuwing des gemoeds. Eeuwen aan één weêrklonk hunne stem, maar het hart der menschen bleef onveranderd, eene altijd wellende bron van booze gedachten, eene rots, ondoordringbaar voor den Geest des Vaders. Eindelijk, als verstompt en gevoelloos geworden tegenover de telkens herhaalde vermaning, bedreiging en belofte, scheen de menschheid geheel verloren onder de heerschappij der zonde, was zij geklommen tot het toppunt der boosheid. Zoo verschrikkelijk en dreigend stond het met ADAMS geslachte bij JEZUS' verschijnen op het gebied dezer wereld. Van uit *Nazareth* treedt hij op, zonder aanzien, magt of heerlijkheid naar de wereld en wandelt drie jaren om te midden der goddeloozen. Drie jaren slechts, en Zijn einde is verwerping en kruisdood, en toch, heengaande van de aarde keert Hij na volbragten arbeid tot den Vader. Opvarende naar den hemel laat Hij eene nieuwe menschheid achter op aarde, vernieuwden naar den geest huns gemoeds, door wien de Geest Gods zal voortgaan geslachte bij geslachte te hervormen naar het beeld huns Makers. Van waar dien omkeer? Niet door vuur of zwaard, door zilver of goud, niet door nieuwe vormen van eeredienst, zelfs niet door zedeleer of uitwendig schitterend magtbetoon werkte de Zoon van God het wonder der herschepping. Wat Hij volbragt, Hij deed het door den Geest des Vaders, die, sprekende in Zijn leven, sprekende in Zijn sterven, de harten van schuldgevoelenden heeft aangegrepen, gereinigd en veranderd. Gelijk in de lente eene liefelijk suizende koelte blaast, knop en bloemkelk reinigt en ontsluit, en het eerste doorbreken der zon genoeg is, om het aardrijk in nieuwe gedaante te doen

Digitized by Google

prijken, zoo zien wij het ook geschieden op den eersten Pinksterdag, en het werk van den Koning van het Godsrijk door een eigen volk zich openbaren in volle heerlijkheid. En dat werk, rusteloos voortgaande, altijd zich uitbreidende, toont het zijne Goddelijke kracht tot op den dag van heden. Wat geen MOZES of ELIA, geen DAVID of SALOMO, geen JESAJA of JOHANNES vermogt; visschers en tollenaars, geringen en ongeachten naar de wereld volbrengen het, in den Naam en door den Geest des Zoons van God. Raadpleegt de geschiedenis der volken, merkt op de ervaring van woningen der zonde, volgt het leven van zondaars bij uitnemendheid; waar ook het oog zich vestigt, telkens en alom herhaalt zich het ontroerend schouwspel: het leven te voorschijn tredende uit den dood, het oude voorbijgegaan, en alles nieuw geworden. En langs welken weg vernieuwen en vermeerderen zich eindeloos die herscheppingen? Neen, geene wijsheid, of magt, of aanzien dezer wereld draagt daarvan de eere. Steeds is het de Geest van CHRISTUS, de Geest des Konings, die voortleeft in Zijne onderdanen en die, als adem Gods, uitgaande uit geheel hun leven, de harten reinigt, en ze wijdt tot een' tempel des Geestes, waarin de ziel vrije gemeenschap heeft met den Vader en met den Zoon zijner liefde.

2. In dat werk der herscheppende liefde toonde zich JEZUS onafhankelijk van menschen. In ieder opzigt onafhankelijk van voorgangers of tijdgenooten, beraamde Hij den weg, die Hem leiden zou tot redding der wereld. Met geen' wijze of magtige ging Hij te rade, niet aan heerschende begrippen ontleende Hij Zijne voorschriften, niet aan bestaande vormen knoopte Hij Zijne maatregelen; vrij en zelfstandig gordde Hij tot een nieuw werk Zich aan, zonder andere raadslieden dan het Woord van God en het eenzaam gebed. Diezelfde onafhankelijkheid openbaarde Hij in de volvoering Zijner plannen. Hoe dwaas het schij-

Digitized by Google

nen mogt, JOZEFS en NIKODEMUSSEN ging Hij voorbij, ja wees Hij met wèlverzekerde standvastigheid terug, en koos Zich visschers en tollenaars tot Apostelen. Bleken deze onleerzaam, de scharen wispelturig, de grooten des lands Zijne gezworene vijanden; niets van dit alles deerde of verontrustte Hem. Met kalmte van ziel en met rustigen tred ging Hij voorwaarts, en werkte naar eigen, helder inzigt, zoo lang het voor Hem dag was. Verstoken van tijdelijke hulpmiddelen, van rijkdom, magt en aanzien; bij het aanvangen wetende slechts te kunnen voortgaan ten koste van Zijn leven, rigtte Hij, arm en weerloos, Zijne schreden vrijwillig naar *Golgotha's* kruispaal, en noemde met de onbepaaldste verzekerdheid dien weg van smarte de weg tot overwinning en tot redding der wereld. Met majestueus gevoel van verhevenheid boven de onkunde, den onwil en de boosheid der menschen, boven de gunstige en ongunstige omstandigheden des levens, was Hij de schrik Zijner hateren, het heil der lijdenden, de vriend van zondaars. De schande verachtende en het kruis verdragende, ging Hij waarheen Hij wilde. Nu met het geweld des storms zich een' weg banende door het dorre en doode hout, dan als in het suizen eener zachte koelte doordringende tot in de fijnste plooijen van het zich ontsluitend zondaarshart, bepaalde Hij zelf ieder Zijner schreden, tot dat Hij den strijd gestreden had tot overwinning. — Maar, gelijk de Eeniggeborene des Vaders Zich verheven toonde boven den wil of invloed van menschen, zoo bewijzen het zich ook allen, die door Hem deelgenooten zijn des eeuwigen levens. Als in een afgebakend spoor gaan ook zij voorwaarts, zonder zich te kreunen om menschenlof of berisping, om der menschen medewerking of tegenstand, om 's werelds gunstige of ongunstige omstandigheden en lotwisselingen. Die onafhankelijkheid, wij zien haar gestaafd, evenzeer in den kruiseling, die als hemelburger met JEZUS sterft, als in de raads-

Digitized by Google

heeren, die het ligchaam van den verworpen Messias begraven; evenzeer in PETRUS en STEFANUS en PAULUS, waar zij zegevierend het Evangelie verbreiden, als waar zij vervolgd worden, smaadheid lijden of sterven voor den Naam des Heeren. Die onafhankelijkheid zien wij in al de mannen Gods, wier namen de geschiedenis der Kerk ons heeft bewaard; wij kunnen op eigen levensweg haar waarnemen bij menschen uit allerlei standen der maatschappij. Alom, waar een waarachtig volgeling van CHRISTUS wordt aangetroffen, daar is ook het afschijnsel zigtbaar van de vrijheid des Heeren, die altijd en in alles en onder alles de reiniging en behoudenis van zondaarsharten bedoelde. Gelijk de wind alleen door God zich laat rigten en besturen, zoo ook zij, die in het hart naar CHRISTUS zich noemen. Vrij en in banden, in blijdschap en in droefheid, in leven en in sterven openbaren zij het in de zelfverloochening en in de zelfopoffering der waarachtige liefde, dat zij niet aan de wereld, maar alleen aan den Heer onderworpen zijn.

3. Die openbaring der kinderen Gods — wel mag zij een werk genoemd worden, dat alle menschenbevatting te boven gaat. Boven het begrip der wereld zijn zij in hunne geboorte uit God. In vollen nadruk geldt dit van Gods Eeniggeborene, wanneer wij Hem beschouwen als geestelijk wezen. JEZUS' wijsheid, waarvoor geene menschelijke school is aan te wijzen; Zijne heiligheid, waarop het scherpzienst oog geene vlek weet te vinden; Zijne liefde, die ieder vroeger en later bewijs van liefde in onuitsprekelijke mate te boven gaat, — staan daar als daadzaken op het historieblad, en van eeuw tot eeuw wordt de vraag herhaald: Van waar is deze? — Van waar is deze, zoo vraagt het ongeloof, en het hart, dat op die vraag op aarde vergeefs een antwoord zoekt, het vindt geene ruste dan nadat het door den Geest met innige overtuiging heeft leeren zeggen: Heer, Gij zijt de Zoon des levenden Gods!

Digitized by Google

Maar hetgeen te dezen opzigte waar is van den Heer, het is niet minder waar van Zijne ware belijders. Even onverklaarbaar de wording des winds is, even onverklaarbaar is ook in hen de wording van het nieuwe schepsel, dat het beeld van CHRISTUS draagt en naar Zijne gestalte zich ontwikkelt. Niet zelden weet men bij den bekeerde het middel aan te wijzen, dat zijne verandering van hart en leven werkte. Maar bij eenig nadenken en onderzoek blijkt het alras, hoe weinig het middel op zichzelf tot wekking des hoogeren levens vermag. Honderden ondervinden hetzelfde lot, ontmoeten dezelfde personen, hooren dezelfde prediking, lezen dezelfde boeken, maar gaan nog daarom niet in tot het Koningrijk Gods. En vraagt men henzelven, bij wien het oude is voorbijgegaan en alles is nieuw geworden, — geen hunner heeft een ander antwoord dan het antwoord des Evangelies: Al deze dingen zijn uit God; — de Heer heeft ons het hart geopend en veranderd; — wij zijn uit God geboren, wij zijn kinderen Gods.

Was JEZUS, en is Hij nog in de wording Zijns Geestes boven het begrip der menschen, evenzeer was en is Hij in Zijne bedoeling en streven boven hunne berekening. Als Eeniggeborene van den Vader het werk des Vaders met geheele zelfverloochening en volkomene zelfopoffering verrigtende, kon wel *Hij* met onwankelbare zekerheid getuigen van het einde Zijns werks; maar voor een' NIKODEMUS en honderden nevens hem kon het naauwelijks anders dan als grootspraak klinken, als daar JEZUS van *Nazareth* sprak van eene behoudene wereld en van Zijne eigene magt en heerlijkheid in het Koningrijk Gods. Omdat Hij den Vader kende en naar den Geest één was met den Vader, zag Hij in het mostaardzaadje reeds de volwassene plant, en in het stervende tarwegraan den rijk beladen akker, rijp geworden voor den oogst der Engelen Gods. Maar de wereld — den Heer afmetende naar hare wijsheid en naar haren maatstaf —, zij kon, bij het zien van Zijne schijnbare dwaasheid

Digitized by Google

en geringheid en van Zijne tastbare magt en grootheid, niet anders dan weifelen in haar oordeel, en, terwijl zij beurtelings goed en kwaad, een Profeet en een duivelbezetene Hem noemde, Zijn' arbeid slechts met onzeker schouderophalen beschouwen. Gelijk de Heer, zoo staan ook Zijne ware navolgers in bedoelen en streven boven de berekening der menschen. Zelven hebben zij, gelijk de Meester, de gave der profetie, omdat zij, als geborenen uit God en door den Geest van God geleid, het werk des Vaders doen en met heldere bewustheid jagen naar het doelwit, door God zelven gesteld. Gelijk de Heer zaaijen zij, en zien reeds den oogst; gelijk de Heer strijden zij, en zijn reeds zeker van de overwinning; gelijk de Heer lijden zij, en smaken reeds de heerlijkheid, die Gods kinderen is weggelegd. Leest de ons bewaarde Schriften der eerste verkondigers van het Evangelie, en telkens verneemt gij op hunnen met vastheid betreden weg die taal der wèlverzekerde hoop, die door ontelbaren ook nu nog als dweeperij zou worden gebrandmerkt. Maar niet anders is het tot op dezen dag met een' iegelijk, die den Heer lief heeft en navolgt in het geloof. Onbegrepen, door de wereld beurtelings geprezen en gelaakt, doet hij stil en blijmoedig het werk hem gegeven om te doen, wetende, dat de Heer het voleinden zal te Zijner tijd. Wie er moge glimlagchen, veroordeelen en twijfelen, hem ontvalt zijne zekerheid niet; ja, al schijnt het bij zijne doodsure, dat hij slechts puinhoopen van zijn bouwwerk nalaat op aarde, — toch is hij vol goeden moed bij het besef, dat nimmer vergaat, wat in menschenharten voor God is gedaan. Als de groote voorlooper der Hervormers toont hij te weten, dat het vaste fundament Gods staat en profeteert van den bouwmeester, die zijn werk zal voortzetten en voltooijen.

III. Gel.! ik heb, met het oog op de vergelijking des Heeren, het karakter, de voorregten, de heerlijkheid van

Digitized by Google

den uit God geborene u geschetst. Opdat het vernomen onderwijs niet zonder vrucht blijve voor onze harten kom ik tot u met de vragen:

1. Kent gij deze dingen?
2. Gelooft gij deze dingen?
3. Leeft gij in deze dingen?

1. Tot beschaming van NIKODEMUS riep de Heer hem toe: Gij zijt de geroepene om *Israël* te onderwijzen en gij hebt van deze dingen geene kennis; gij hebt daarvan in uw hart geene ervaring; gij, die de harten neigen moet tot God, gij zijt naar het gemoed geheel vreemdeling ten aanzien der openbaringen Gods tot voorbereiding van Zijn Koningrijk! — Gel.! zou op niemand onzer gelijke bestraffing van toepassing zijn? Geboren onder het licht des Evangelies, gedoopten tot het Koningrijk Gods, geroepen tot het Koninklijk Priesterschap des Nieuwen Verbonds, — behooren wij naar den inwendigen mensch nog iets anders en meer te kennen, dan een leeraar der Wet kennen kon. Wat zullen wij dan antwoorden, als ons geweten ons dringt te belijden, dat wij als NIKODEMUS vreemd zijn aan deze dingen, dat, zoo wij al met het oor gehoord hebben van eene geboorte uit God, wij nogtans in het hart daarvan geene wetenschap hebben? Zullen wij de schuld van ons werpen, die werpen op God, als die ons het levensbeginsel onthield, dat hij anderen schonk? — Dwaalt niet; God laat zich niet bespotten! Zoo wij niet ontwaakt zijn, en CHRISTUS niet als een vrolijk en levenwekkend licht heeft geschenen in onze harten, — o, het is omdat wij, hard van ooren en traag van harten, in spijt van gedurige roepstemmen, moedwillig ons hebben toegegeven in den doodslaap der zonde of in de bedriegelijke droomen van eigengeregtigheid en schijnheiligheid. Ons is de schuld; daarom, zoo wij deze dingen niet kennen, tot onze oneer ze niet kennen, laat ons onze schande belijden en als

Digitized by Google

NIKODEMUS lieht vragen aan JEZUS, die onze harten kent, en weet en spreken wil, wat noodig is tot hunne vernieuwing en hervorming. Belijden wij onze schande, en nemen wij toevlugt tot JEZUS; maar dat nooit de verleiding bij ons een open oor vinde, om ons uit valsche schaamte te voegen bij hen, die daar zeggen: dat zij deze dingen kennen, en zij kennen ze niet, en zijn tot schande van het Evangelie, en de ware vijanden van het kruis des Heeren. Wolven zijn ze, in schaapskleederen gehuld, en verschrikkelijk zal over hen zijn de wrake des Heeren wegens het rooven Zijner eer, en de verleiding en ergernis aan de eenvoudigen onder zijne kinderen gepleegd. Aan hunne werken zult gij ze kennen. Niet als een frissche, levenwekkende lentewind gaan ze den Geest des Heeren voor, maar als een sombere en angstwekkende pestwind zijn zij voorboden van dood en verderf. Geldt het ook van hen: gij weet niet van waar hij komt, noch waar hij henen gaat; het is, omdat zij geboren zijn uit den vader den duivel, die hen geleerd heeft hunne Satansgestalte te veranderen in de gedaante van kinderen des lichts. Maar, Gode zij dank, op hen is van geene toepassing: hij gaat waarhenen hij wil. Wie naauwlettend hen gadeslaat ziet onder het kleed der vrijheid hunne onverbrokene boeijen; en wat vermag de zondenslaaf anders dan hetgeen de Heer te voren bepaald heeft dat geschieden zou? Gel.! beproeft dan de geesten, of zij uit God zijn, opdat gij niet te eeniger tijd verleid en op uwe beurt verleider wordt, maar, als NIKODEMUS hervormd van harte, een hartenhervormer u toonen moogt.

2. Zal die naam eens uw eernaam zijn, dan moet, Gel., bij ontkennend antwoord op mijne eerste vraag, vóór alles door u bevestigend kunnen worden beantwoord de vraag: Gelooft gij deze dingen? Ach, de natuurlijke mensch, die deze dingen niet kent, weigert daaraan zoo ligt geloof, omdat zij niet behooren tot het gebied zijner vleeschelijke

Digitized by Google

ervaring, omdat hij, in zijne kortzigtigheid, wezen nie van schijn, waarheid niet van leugen en bedrog kan onderscheiden. Hoe menig hoogmoedige dwaas verwerpt het Evangelie om JEZUS' wonderbare geboorte uit MARIA, en acht zich een wijze bij uitnemendheid. Wijze dezer eeuw! Hij, die in u eene geboorte uit den Geest eischt om Hem te kunnen verstaan, Hij achtte weinig het wonder Zijner geboorte uit het vleesch — wat uit vleesch is, dat is vleesch —; maar groot achtte Hij het wonder Zijner geboorte uit God — wat uit geest is, dat is geest —, en die geboorte, zij staat op het geschiedblad gestaafd in de woorden en werken, die Zijne heiligheid en liefde prediken. Hij, die van zich zelven (1) zeggen mogt: *Ik heb de* waarheid gedaan, Hij is tot het licht gekomen, Zijne werken zijn openbaar geworden, en terwijl nu uw geweten het niet loochenen kan, dat zij van den beginne tot den einde, dat zij van het grootste tot het kleinste, dat zij állen in de volkomenste mate in de gemeenschap met God zijn gedaan; o, betwijfelt dan langer niet, of er naar den geest eene geboorte is uit God, en gelooft het met blijdschap en dankbaarheid uit den mond van Hem, die de waarheid deed en voor ons de waarheid is: dat gij in de gemeenschap met Hem deelgenoot van die geboorte worden kunt. Hoogmoedige strijder tegen de waarheid Gods!

---

(1) Naar mijne opvatting teekent JEZUS, van wiens gesprek met NIKODEMUS ik vers 21 als het slotwoord beschouw, in het scherp bepaalde: *ὁ δὲ ποιων την ἀλήθειαν* (HIJ, die DE waarheid doet) tegenover het meer algemeene: *πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων* (een iegelijk, die kwaad doet), bij uitsluiting zichzelven in het karakter van den Eeniggeboren Zoon van God tegenover de wereld. Zijn leven en sterven komt dan hier voor als een vrij en zelfstandig komen tot het licht, om in de hoogste, dat is in volmaakte openbaring des Heiligen Geestes Zijne geboorte uit en gemeenschap met God te staven. Wel mag zulk een laatste woord een kostbaar geschenk aan NIKODEMUS genoemd worden, als gevende hem een' zuiveren toetssteen, genoegzaam om reeds op *Golgotha* zelf hem in JEZUS den Zone Gods te doen erkennen, en vrijmoedig durven wij zeggen, dat alle waarheidsgevoel is uitgebluscht in het geweten, dat nu, JEZUS' leven en sterven beproevende aan dezen toetssteen, niet met den eens bevooroordeelden en verblinden wetgeleerde tot eene zelfde belijdenis komt.

sla met ernst het leven des geestes in den Koning van het Godsrijk en in Zijne ware onderdanen gade, en uwe wijsheid zal u dwaasheid, en uwe waarheid zal u leugen, en uwe eigengeregtigheid zal u zonde worden, en in aanbidding nedervallende voor Hem, die verhoogd is op het hout, zult gij, als NIKODEMUS, het leven zien, en ingaan in het Koningrijk der Hemelen. Dan zult gij ze op nieuw aanschouwen, de dweepers en schijnheiligen, die daar den naam hebben, dat zij leven, en ziet zij zijn dood; maar niet langer zullen zij uw geloof doen wankelen; veel meer zullen zij uw geloof bevestigen, omdat uwe oogen geleerd hebben te zien, dat zij de heiligheid en liefde van CHRISTUS missen, dat al hun roem en vertooning niet meer is dan eene gedaante van godzaligheid. O, gij allen, die daar twijfelt aan deze dingen! biddend roepen wij u toe: Proeft den Geest van CHRISTUS, of Hij niet uit God is, opdat het niet eenmaal ook van u gelde: Zij hebben door ongeloof niet kunnen ingaan. Kent gij bij treurige ervaring de bekrompenheid van uw verstand, de verstomping van uw geweten, de hardheid van uw hart; begeert, biddende in JEZUS' naam, wat gij gevoelt te behoeven, en het zal u geworden; want indien wij, die boos zijn, weten onze kinderen goede gaven te geven, hoe veel meer zal niet de Vader in de hemelen den Heiligen Geest geven, dengenen, die Hem bidden.

3. B. en Z., gij die deze dingen gelooft, die ze kent met den geest uws gemoeds! ook aan u heb ik eene vraag, de vraag naar de vrucht uwer kennis: Gij, die deze dingen kent, leeft gij ook in dezelve? Zijt gij in woord en wandel den wind gelijk, zoo als hij, onafhankelijk van menschen, naar de behoefte des tijds als stormvlaag of als suizende koelte bosschen en velden doorwaait? Zoo was het leven uws Heeren, zoo het leven Zijner getrouwen. Hij, die als Voleinder des geloofs ons is voorgegaan, Hij wijdde Zijne dagen niet aan vrome bespiegeling van

eigen voorregt, werk en toestand. Wat misschien nog het gansche wezen is uwer godvrucht: verlustiging der ziel in het Woord en in de eenzame gemeenschap met God, dat was bij Hem, als genieting voor Hemzelven, voor den nacht bespaard en aan den slaap ontwoekerd. Zoo lang het dag was deed Hij het werk des Vaders, arbeidde Hij als Harthervormer op den ondankbaren akker der wereld, en verklaarde, bij het heetste zonneschroeijen en bij het ontberen van lafenis en spijs: Het is Mijne spijs, Mijne verkwikking en heil, den wil des Vaders te doen. B. en Z.! leeft gij alzoo in deze dingen? — O, zoo gij zijt blijven stilstaan bij de eerste genietingen van het ontwaken des geloofs, en nu twijfelend weeklaagt, omdat uwe vreugde, uwe vastheid geweken is; vewondert u niet: gij hebt het leven des geestes verkeerd aangegrepen; gij hebt niet verstaan, dat er slechts bij arbeid en strijd blijdschap en zekerheid is voor de kinderen Gods; gij hebt zonder het leven des geloofs de ruste des hemels begeerd. Kinderen Gods, knechten van CHRISTUS! o, kent uwe roeping, uwe kracht, uwe voorregten; leeft in deze dingen, opdat het in onze donkere en veelzins verdorvene dagen gezien worde, dat er van God een licht en een zout op het gebied des geestes gegeven is! Niet dàt is te betreuren, dat de moerassen dezer wereld hunne pestwalmen doen opstijgen; eerst als die reuke des doods uit hen opgaat, worden zij gekend als graven des geluks en der vreugde. Maar te betreuren is het, dat, naar mate de geest des verderfs met digter walmen oprijst uit den afgrond, niet ook de geest des levens, hij, die in zijn werken naar den wil en raad van God vrij is ten aanzien van de menschen, met krachtiger adem den dampkring zuivert en den weg baant voor het licht des heils. Geborenen uit God! maakt uwe roeping en verkiezinge vast; want niet zalig is hij, die deze dingen weet; maar zalig hij, die deze dingen weet en dezelve doet!

AMEN.

Digitized by Google

/13

WEDERGEBOORTE.

LEERREDE

OVER

JOH. III: 1—9.

DOOR

S. HOEKSTRA, Bz.

TWEEDE DRUK.

AMSTERDAM,
P. N. VAN KAMPEN.
1858.

Digitized by Google

't Is op verzoek van meer dan ééne zijde dat deze preek [1]) *uitgegeven wordt. Het eenig doel der uitgave is om hun die 't gehoorde verlangen te lezen daartoe de gelegenheid te geven, en niet om 't gesprokene in ruimer kring te verspreiden. Waartoe toch? 't Is immers niet iets nieuws, en hetzelfde wordt van vele kansels even goed en beter gepredikt. Wie evenwel begrijpen wil wat wedergeboorte is, moet haar beschouwen in verband met „al den raad Gods"* (*Hand. XX:* 27). *Dat kon in één preek niet geschieden. Wat ik hier gesproken heb, heb ik elders uitvoeriger ontwikkeld, bijv. in „De Leer „des Evang. enz." bl.* 564—574, 577—583, 595—620 *en* 623—625; *„Geloof des Harten," Eerste Uitg.bl.*75—103, *Tweede Uitg. bl.* 51—76, 98—118; *„De Verloren Zoon," bl.* 54—96, 137—164.

Men heeft gevraagd of mijne voorstelling van de wedergeboorte liberaal of orthodox is? Op die vraag laat zich waarlijk niet antwoorden, zoolang men die namen zoo onbepaald en verward gebruikt. Noemt men zulk een voorstelling liberaal, die voor de evangelische beschouwing van het inwendig christelijk leven niets

---

1) *Uitgesproken te Amsterdam*, 17 *Jan.* 1858.

Digitized by Google

dan een voortreffelijke zedeleer in de plaats stelt: welk christen, die op evangelisch standpunt staat, zou dan liberaal willen zijn? Bedoelt men met orthodox die meening volgens welke de wedergeboorte door God gewerkt wordt, onafhankelijk van de wetten waaraan de ontwikkeling van den geest op zedelijk en godsdienstig gebied gebonden is; ziet men in de wedergeboorte iets anders dan de openbaring van de kracht der waarheid en der genade, die door CHRISTUS *geworden is, tot vernieuwing van den inwendigen mensch: wie is in dezen zin orthodox? Er is toch niemand die beweert dat God nog door iets anders dan alléén door zedelijk godsdienstigen invloed zedelijk godsdienstige verandering tot stand brengt. Bedoelt evenwel de liberale met wedergeboorte iets anders en hoogers dan zedelijke verbetering, en wil de orthodoxe van magische of mysterieuze werkingen niet hooren: wie zal dan de scherpe grenzen van beider meening ten aanzien van deze zaak bepalen?*

Wat doet de naam ook ter zake? Wil men mijne voorstelling liberaal, orthodox, of hoe ook, noemen, ik heb er vrede meê; maar ik geef toch den Lezer in bedenking of het niet beter is die namen te laten voor 'tgeen zij zijn en alleen te vragen: „Is deze voorstel-„ling waar en evangelisch? Is zij gebouwd op 'tgeen de „Schriften getuigen?" Men vergelijke, behalve den tekst, 1 *Joh. III:* 9, 10; *IV:* 7; *V:* 1, 2, *V:* 4, 5.

JOH. III : 1—9.

't Is een hoogst gewigtig woord dat JEZUS tot NIKODEMUS gesproken heeft en dat door alle eeuwen heên zijn ernst en zijn kracht zal behouden: „Gijlieden moet „wederom geboren worden." Wedergeboorte, geboorte uit God — ziedaar de eenige levensvraag voor hem die zalig wil worden door CHRISTUS. — „Ben ook ik „geboren uit den Heiligen Geest? Waaraan „zal ik dat met zekerheid weten? Wat moet „er omgaan in mijn binnenste, wat moet zich „openbaren in mijn leven, waaraan ik erkennen zal dat de Vader mij deze groote liefde „gegeven heeft, of waardoor ik vrijmoedigheid zal vinden mij zelven een discipel van „den Zoon van God te heeten?" — dat zijn vragen van weldadige bekommering en onrust die wij gedurig herhalen, als wij prijs stellen op de liefde van onzen Heiland en met al den ernst van een ontwaakt geweten ons hart en ons leven beproeven; vragen die wij zoolang herhalen, totdat het licht der genade en waarheid die in CHRISTUS zijn opgaat in ons hart en „Gods Geest „met onzen geest getuigt dat wij Gods kinderen zijn."

Gelukkig roem ik reeds u die met ernst en bekommering gedurig deze vragen herhaalt. De Heer zal u zeker doen vinden wat gij biddend zoekt: want al heeft hij zijnen dag en zijne ure, het bekommerd hart dat tot

Digitized by Google

hem klaagt stelt hij nooit te leur, maar goddelijk wil hij elke ziel vertroosten die bedroefd is tot hem. Doch er zijn, helaas! velen die niet uit God geboren zijn en die toch geen bekommering of onrust voelen; die denken dat zij staan op een rots, en ziet, 't is een zandgrond; die meenen dat zij bekleed zijn met de kleederen der geregtigheid, en ziet, 't zijn kleederen, versleten en om weg te werpen; ze zijn voor God als naakten, maar zij zelven weten het niet. Gij bemerkt het reeds, ik denk aan de eigen-geregtigheid; want de eigen-geregtigheid vertoont zich in bedriegelijke gedaante; zij schijnt wel bekleed met de kleederen des lichts, maar als zij eens ontmaskerd wordt, dan zal zij te voorschijn treden in al haar naaktheid; en velen die waarlijk meenden God te dienen door hunne werken zullen dan, ook aan zich zelven, openbaar worden als afgodendienaars van het eigen Ik. Waarlijk, al noemt de wereld ons regtvaardig, al zijn wij ook in eigen oogen rein, ja nog ijveriger en nog naauwgezetter dan zelfs die heilige farizeërs die munte, dille en komijn vertiendden, al kunnen wij wijzen op een schat van goede werken: als wij niet wederom geboren zijn, 't zal ons alles geen voordeel doen; wij zullen met al onze deugden verloren gaan, en wat wij onzen roem en onze geregtigheid achten, draagt dan bij God een anderen naam; die naam is zonde en schuld.

Zegt gij dat ik te gestreng spreek? Uw veroordeeling treft niet mij maar hem in wiens naam ik het evangelie verkondig. 't Is zijn woord en niet het mijne: „Ten zij „dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koning-„rijk Gods niet zien." Hij heeft zich zelven „het brood „des levens" genoemd: en gij, gij zoudt meenen dat er ook leven is buiten hem? Hij heeft gezegd dat wij „geen „leven hebben in ons zelven tenzij dat wij zijn vleesch eten „en zijn bloed drinken:" en gij, gij zoudt durven zeggen: „Deze rede is hard, wie kan ze hooren?"

Digitized by Google

Neen, Gel.! niet alzoo! Zet u veel liever met mij neder aan zijne voeten en laat u onderwijzen door hetgeen hij in zijn gesprek met NIKODEMUS ons leert.

„En er was een mensch uit de farizeën wiens naam „was NIKODEMUS, een overste der Joden; deze kwam des „nachts tot JEZUS en zeide tot hem: „„Rabbi! wij we„„ten dat gij een leeraar zijt van God gekomen: want „„niemand kan deze teekenen doen die gij doet, zoo „„God met hem niet is."”

Ik zie in NIKODEMUS het beeld van een regtvaardig man, maar die niet geboren was uit den Heiligen Geest. Gunstig onderscheidt hij zich van de overige farizeën. Geen vooroordeelen tegen den man uit Galilea weêrhouden hem om JEZUS te erkennen voor een leeraar van God gekomen. Als hij tot JEZUS komt om hem te hooren, dan belijdt hij daarin dat hij zijn eigen minderheid gevoelt. Zelf de leeraar Israëls bij uitnemendheid, zelf door allen gevierd en geprezen, en toch discipel te willen zijn van dien man uit Nazareth die wel teekenen deed maar op wien toch de andere joodsche leeraars uit de hoogte nederzagen — neen, dat acht ik niet klein. Aan de opregtheid van NIKODEMUS, aan zijn belangstelling in de waarheid, aan zijn zucht om Gode te behagen, daaraan is geenszins te twijfelen.

„Zulke deugden nu," vraagt gij welligt denkende aan het zoo even gesprokene, „zulke deugden, zouden die „geen waarde bij God hebben?"

't Hangt er alles van af wat gij met waarde bedoelt. 't Kan zijn dat deze deugden van NIKODEMUS een gemoed openbaren 'twelk onder de leiding Gods gevormd en bereid zou worden voor de wedergeboorte, en dan hebben zij niet alleen waarde, maar zelfs een betrekkelijk hooge waarde. Als wij echter NIKODEMUS beschouwen zooals hij toen nog was, dan moeten wij aan die deugden niet

Digitized by Google

alleen alle waarde ontzeggen, maar dan moeten wij zelfs verklaren dat die zoogenaamde deugden juist de zondigheid van zijn hart openbaar maken. 't Is waar, hij komt tot JEZUS, maar 't is in den nacht; want hij schaamt zich JEZUS openlijk te belijden; juist dit zijn geloof dat JEZUS van God gekomen is maakt in mijn schatting zijn zonde dubbel groot. Immers dàt te gelooven, en tegelijk zich over dien gezant van God, dat is, over God zelven te schamen — is dat niet God in 't aangezigt te beleedigen? JEZUS te haten zoolang men hem voor een verleider der schare houdt, dat noem ik verblindheid, strafwaardige zonde; maar welken naam zullen wij dan geven aan de zonde van NIKODEMUS, die zich over JEZUS schaamt terwijl hij hem erkent als een leeraar gekomen van God! Of evenwel NIKODEMUS zelf in zijn gedrag kwaad gezien heeft? Zeker niet! hij heeft het zeker voor goed gehouden. Maar zoo is 't met allen die niet uit God geboren zijn; zij meenen vaak dat zij het goede doen, en wat zij doen, 't is — uit het ware standpunt beschouwd — niets dan zonde, maar zij zelven weten het niet. O, ik houd mij verzekerd dat NIKODEMUS later dit zijn gedrag zich zelven niet zal hebben kunnen vergeven, dat hij deze ontzettende beleediging, aangedaan aan God en aan dien leeraar die van God gekomen was, met heete tranen zal hebben betreurd!

„Maar," zegt gij, „NIKODEMUS had toch geloof!" 't Is waar; maar het geloof van NIKODEMUS is volkomen dat van een niet-wedergeborene. Zulk een geloof kan de grondslag worden voor een ander en beter; maar zooals NIKODEMUS toen nog geloofde, was zijn geloof echt kapernaïtisch [1]) en had het bij God niet de geringste waarde. Waarom gelooft hij dat JEZUS een leeraar is van God ge-

[1]) Joh. VI : 26 vgg., vooral vs. 30 vgg.

Digitized by Google

komen, of dat hetgeen JEZUS spreekt uit God is? Hij zelf zegt het: Om de teekenen die JEZUS deed; en daarom ontzeg ik aan zijn geloof alle waarde bij God. Op zich zelf wil ik 't niet dadelijk tegenspreken dat wonderen ons den wonderdoener doen kennen als een man Gods; maar dat de leeraar Israëls alleen ter wille van de wonderen gelooft dat JEZUS woorden Gods spreekt, dat NIKODEMUS niet innerlijk getroffen is door de goddelijke waarheid zelve welke deze woorden van JEZUS ademen, dat hij zelf niets aanschouwd heeft van de genade en de waarheid welke in den persoon van JEZUS openbaar werden — voorwaar, dat getuigt wel van een gemoed 't welk nog volstrekt niet openstond voor de goddelijke waarheid en voor het waar geloof. Want, zegt de Heer, „wie uit de waarheid, wie uit God is, die kent „mijne sprake en die hoort de woorden Gods." Het geloof van NIKODEMUS daarentegen was te vergelijken met dat van zoovele christenen die zich overtuigd houden dat JEZUS de CHRISTUS is en hem ook openlijk belijden, maar die nog geen oog hebben om zelven „de heerlijkheid des „Heeren met ongedekten aangezigte te zien," geen hart aan 'twelk de Heer in zijn genade, geen geweten aan 'twelk hij in zijn heiligheid openbaar geworden is als de eenige naam door welken wij behouden moeten worden, als „de weg, de waarheid en het leven."

Of schat ik welligt het geloof van NIKODEMUS al te laag? Welaan, dat onze tekst zelf dit mijn oordeel regtvaardige of wederlegge.

NIKODEMUS kwam tot den Heer met het doel om van hem te hooren wat hij moest doen om het koningrijk Gods in te gaan. Buiten twijfel verwachtte hij dat JEZUS hem eenige wenken en levensregelen, daartoe noodig, zou mededeelen. Let nu eens op, welk een tegenstrijdigheid er is tusschen het gedrag van NIKODEMUS en het doel van

zijn komst. Indien het hem ernst is met zijn verlangen om Gode te behagen, hoe kan hij zich dan schamen over hem van wien hij gelooft dat God met hem is? gevoelt hij niet dat hij daardoor feitelijk God beleedigt? En als het hem daarmeê geen ernst is, wat beweegt hem dan tot JEZUS te gaan? Toeh.! het leven van alle half-geloovigen is inderdaad een zamenweefsel van tegenstrijdigheden; als zij maar op die tegenstrijdigheden wilden letten, dan zouden zij zelven wel zien van welken stempel hun geloof is. Ziet, zij willen den wil van God doen, maar alleen dàn of zoolang als zulks geschieden kan zonder in tegenspraak te komen met hunne zondige neigingen; in hunne binnenkamers willen zij God dienen als zij maar, waar het door hunne belangen geëischt wordt, hem mogen verloochenen voor de menschen; zij komen tot JEZUS, maar alleen des nachts; zij vragen zeker ook naar den wil des Heeren, maar toch altijd nog eerder en meer wat de menschen zullen zeggen; met één woord, zij willen bij de wereld den naam van godsdienstig niet dragen; — immers deze of die zou hen bespotten, en dat zou hun te veel zijn! — maar toch willen zij godsdienstig wezen in de oogen van God, en dan ..... dan meenen zij nog bij zich zelven dat hun hart goed is! Hun hart goed? Ziet, als andere menschen met hen handelden zoo als zij zich vermeten het te doen met God of den Heer, zij zouden die menschen laag en verachtelijk noemen, zulke menschen namelijk die onder vier oogen zich als hunne dierbaarste vrienden wilden voordoen, maar die in tegenwoordigheid van anderen zich hielden alsof zij hen naauwelijks kenden. Zoo toch handelen zij met God en den Heer, en dan durven zij waarlijk nog meenen dat hun hart goed is! Ontzettend zelfbedrog voorwaar! Daarom zegt JEZUS ook tot NIKODEMUS dat hem nog alles ontbreekt om in te gaan in het koningrijk Gods, dat hij nog op nieuw geboren worden moet.

Digitized by Google

Sterker uitdrukking dan die van geboorte kon JEZUS wel niet bezigen. Dat verstaat NIKODEMUS niet. „Hij was „immers onberispelijk naar de wet, en hij, de leeraar „Israëls, zou moeten wedergeboren worden? In geeste-„lijken zin," meent hij, „kan JEZUS 't niet bedoelen; „want dan zou 't op hem, NIKODEMUS, volstrekt niet „toepasselijk zijn. En in ligchamelijken zin? Hoe," vraagt hij, „kan een mensch geboren worden reeds oud „zijnde? Is dat onmogelijk, wat kan dan de meening „van JEZUS zijn?" Zoo blind was NIKODEMUS nog. Hij geloofde wel dat er aan hem nog het een of ander ontbrak — anders zou hij in 't geheel niet tot JEZUS gekomen zijn — maar dat een regtvaardig man zoo als hij was nog geheel veranderd, ja wedergeboren moest worden, daarvan begreep hij niets. De Heer geeft hem evenwel van dit laatste de meest besliste verzekering als hij de nieuwe geboorte beschrijft als een geboorte uit water en Geest. Uit water: want hij moest gereinigd worden van al wat hij was, de oude mensch met zijn geregtigheden en ongeregtigheden moest afgelegd worden. En uit Geest: want er moest in hem een beginsel van waarlijk geestelijk leven worden ingeplant, van leven uit God. „Wat uit vleesch geboren is, dat is vleesch;" aardsche zin, zelfzucht, rigting naar het wereldsche, zucht naar eer en voordeel of genot, dat alles is ons van nature eigen, en uit ons zelven kunnen wij het bedenken des vleesches niet dan schijnbaar overwinnen. Alleen „wat uit „den Geest geboren is, dat is geest;" want als wij niet wedergeboren zijn, dan is en blijft het Ik onze afgod, en zelfs dan als wij, ook naar eigen meening, de gedaante van zelfverloochening vertoonen, zal altijd eigenliefde, eerzucht, zelfgenoegzaamheid de verborgen grond zijn van hetgeen de wereld als deugd prijst. Daarom is de geestelijke mensch zóó onderscheiden van hem die niet uit God geboren is, dat deze laatste ja met verbazing de

Digitized by Google

vruchten des Geestes zal zien; maar van den Geest zelven die deze vruchten draagt kan hij zich onmogelijk eenig denkbeeld vormen. „De wind," zegt JEZUS, „blaast waar„heên hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet „niet vanwaar hij komt of waar hij heên gaat: alzoo is „een ieder die uit den Geest geboren is." NIKODEMUS verstaat het nu wel dat het nieuwe leven waarvan JEZUS spreekt geheel iets anders is dan wat hij tot dus ver als de ware geregtigheid had beschouwd; maar dat zulk een geheel ander, goddelijk leven mogelijk zou zijn in een mensch, neen, dat kan de leeraar Israëls niet gelooven. Want 't is een vraag niet van weetgierigheid maar van ongeloof als NIKODEMUS zegt: „Hoe kunnen deze dingen „geschieden?"

„Hoe kunnen deze dingen geschieden?" Is die vraag van NIKODEMUS ook welligt in het hart van sommigen onzer? Ach, gij zoudt dan nog besmet zijn met het zuurdeeg der eigen-geregtigheid, die ongeneeslijkste van alle geestelijke kwalen. Zoo wij niet wedergeboren zijn of niet gevoelen dat wij het moeten zijn, ziet, al kwamen wij dan tot den Heer met een schat van de allerschitterendste goede werken, de Heer zou ons niet kunnen aannemen, hij zou ons moeten afwijzen. 't Zou ons gaan zoo als 't den rijken jongeling gegaan is; de Heer zou met ontfermende liefde op ons zien; maar al was zijn hart diep bedroefd, hij zou ons laten heêngaan op onzen eigen weg. Zoo noodzakelijk is de vernieuwing van binnen! Zoo onmogelijk is het zonder wedergeboorte het koningrijk Gods te zien! Indien dan deze dingen alzoo zijn, hoe zouden wij niet verlangen het antwoord te vernemen op de volgende vragen:

1. Wat is geboorte uit den Geest?
2. Waaraan weten wij of wij zelven uit God geboren zijn?
3. Hoe komen wij tot de wedergeboorte?

Digitized by Google

I. Wat is geboorte uit den Geest?

Gij hebt 't reeds opgemerkt dat de wedergeboorte waarvan JEZUS tot NIKODEMUS spreekt, niet alleen hooger staat maar zelfs geheel iets anders is dan wat men gewoonlijk verbetering van het zedelijk leven noemt. En toch zijn er ook onder de christenen nog zoo velen die zich niet boven het standpunt van NIKODEMUS verheffen. Volgens hen is het christelijk leven niets anders dan wat men ook buiten het christendom deugd en zedelijkheid noemt, alleenlijk eenigzins veredeld door, of zelfs wel met een toevoegsel van geloof in JEZUS CHRISTUS. Niet hierin dwalen zij dat het doel van 't evangelie is ons heilig te maken, maar hierin dat zij het heilig leven zelf veel te oppervlakkig opvatten; daarom begrijpen zij niet dat daartoe wedergeboorte in waren zin des woords noodig zijn zou; daarvan hebben zij volstrekt geen denkbeeld. Als wij onderscheiden tusschen zedelijk en godsdienstig leven, dan behoort de wedergeboorte bepaald tot het laatste, dan is de zedelijke verandering die altijd met de wedergeboorte gepaard gaat niet de wedergeboorte zelve, maar hare kostelijke vrucht en noodzakelijke openbaring. NIKODEMUS was in den gewonen zin des woords een braaf man, een zeer braaf man, hoewel hij mogelijk groote gebreken had; maar die gebreken vielen evenmin hem zelven als der wereld in het oog. En wat zegt JEZUS tot hem? Zegt hij: „Uw deugd is nog onvolmaakt, gij moet nog deze „of die pligten vervullen; hier moet gij iets toevoegen, „daar iets vermijden, die deugd beoefenen, dat gebrek „overwinnen, hier of daar meer ijver betoonen en naauwge- „zetter zijn?" Spreekt JEZUS zoo? 't Is wel verre van daar! Neen, al die deugden van NIKODEMUS, JEZUS neemt ze niet eens in aanmerking, maar hij rigt tot hem den strengen eisch: „Ook gij, gij moet geheel ver- „anderd, gij moet wederom geboren worden." Die eisch

Digitized by Google

aan een man, zoo deugdzaam als NIKODEMUS, ware wel zeer ongepast geweest indien de Heer met wedergeboorte niets anders bedoeld had dan verbetering van het zedelijk leven.

Geboorte uit den Geest is niets anders dan die innerlijke verandering van ons gemoedsbestaan voor God, die het evangelie der genade in ons werkt wanneer het geloof in CHRISTUS ontkiemt in ons hart; de wedergeboorte hangt met het geloof zoo innig zamen dat men kan zeggen: de wedergeboorte is úit het geloof en zij is tót het geloof, ja zij is het geloof des harten zelf. Men kan ook wel gelooven zonder wedergeboren te zijn, zooals NIKODEMUS geloofde; maar van het waar geloof zeg ik met JOHANNES: „Een ieder die gelooft dat JEZUS is de CHRISTUS, die „is uit God geboren;" of nog liever met JEZUS zelven: „Die den Zoon aanschouwt en in hem gelooft, die heeft „het eeuwig leven." Laat ons zien of wij van dat waar geloof, welks ontstaan in ons hart de wedergeboorte zelve is, ons een voorstelling kunnen maken. Wij willen het doen in scherpe trekken, zonder te beweren dat de wedergeboorte juist altijd op deze wijze tot stand komt. Gelijk God oneindig rijk is in barmhartigheden, zoo is hij ook oneindig rijk in wegen en middelen om ons te brengen tot het rijk der genade. Wij stellen ons daartoe het beeld van een zondaar voor den geest die gekomen is tot de kennis van onzen Heer JEZUS CHRISTUS en bij wien die kennis niet verloren ging. Het aanschouwen van den Heilige, zoo vol van genade en waarheid, brengt hem tot nadenken over zich zelven. „Waarom juist nu?" vraagt gij; „waarom „niet vroeger? hij had toch van zijn jeugd af reeds van „CHRISTUS gehoord." Toeh.! de boom laat zijn vruchten vallen als ze rijp zijn, en vaak is het de beet van de wesp die de rijpheid vervroegt. Wat nu het hart van een zondaar rijp maakt voor dien ernst waarbij hij diepen indruk ontvangt van de aanschouwing van CHRISTUS, of 't be-

Digitized by Google

proevingen en leidingen des levens zijn, of 't opvoeding en vorming is, of 't bijzondere levenservaringen zijn — wie zal dat bepalen? Dat weet alleen God, de Leidsman van zijn leven, en welligt hij zelf als hij ernstig over zijn leven nadenkt. Maar nu ontwaakt hij tot besef van zonde en schuld, en hij gevoelt haar te dieper hoe meer de CHRISTUS in zijn heiligheid openbaar wordt aan zijn geweten. Met klimmende bezorgdheid en onrust hoort hij een stem in zijn binnenste die hem waarschuwend toeroept dat het anders met hem worden moet indien hij naar het woord des evangelies zalig worden wil. Ernstig en naauwgezet let hij nu op hetgeen er omgaat in zijn hart en hij beluistert zijn geweten scherp. Ziet, hoe waakt hij, hoe bidt hij, hoe strijdt hij in den gebede om een ander mensch te worden, gelijk eens een SAULUS vóór zijne bekeering bad, gelijk de monnik LUTHER streed in den gebede; maar den vrede Gods, — gij weet het — dien vond hij niet terstond; veeleer werd in de ziel van LUTHER de onrustwekkende gedachte tot ontzettende zekerheid dat er niets in hem zelven was wat hem vrijmoedigheid gaf om te hopen. Hij was niet ver meer van het koningrijk Gods; maar toch — wedergeboren was hij nog niet. Wat hem daartoe nog ontbrak? Ziet, eerst moet bij den zondaar het oog des geestes opengaan voor het licht van Gods genade in CHRISTUS; eerst moet hij gelooven in den Heer; dan ook werpt hij al de bekommeringen en zorgen van zijn hart vrijmoedig op God die in zijnen Zoon ons met zich zelven verzoend heeft; dan wil hij ook niets meer zijn uit zich zelven, maar het kruis zijns Heilands is zijn roem en zijn vertrouwen; en de CHRISTUS Gods, gelijk hij eerst openbaar geworden was aan zijn geweten, wordt nu ook openbaar aan zijn hart als zijn volkomen Verlosser, zijn leven en zijn vrede. Nu kan hij juichen: „Ik heb den CHRISTUS gevonden!" Nu verstaat hij de vroeger nooit begrepen waarheid dat

Digitized by Google

CHRISTUS zijn geregtigheid is. Nu ook leert hij den Vader liefhebben die hem tot CHRISTUS bragt en door CHRISTUS hem met zich zelven verzoende.

Ja, eerst dan zijn wij wedergeboren als wij, geregtvaardigd door geloof, vrede bij God hebben, en als de liefde Gods in onze harten uitgestort is door den Heiligen Geest. Zonder geboorte uit God is er geen liefde tot hem. Dan voert het eigen Ik den boventoon in ons hart. Zelfzucht, aardschgezindheid, allerlei begeerlijkheden, ze zijn van nature ons eigen en wij zuigen ze als met de moedermelk in. Wel heerschen die begeerlijkheden bij den een meer openlijk, bij den ander meer in 't verborgen; wel vertoonen zij zich bij sommigen in een hatelijk daglicht, terwijl anderen door natuurlijke zachtheid en vriendelijkheid, door bevalligheid in 't gezellig verkeer, door fijn en bewegelijk gevoel, door zuiveren smaak, door beschaafden en innemenden toon, door rijke gaven naar den geest zich aantrekkelijk en beminnelijk maken; en toch, de Alwetende die de harten proeft, ziet hoe in het hart van die allen zelfzucht en eerzucht, zelfbehagen en aardschgezindheid regeren, maar niet de liefde Gods. Die zelfzucht moet wijken voor overgave van het hart aan den Heer; de hooggevoelige moet zich zelven vernederen als een kind; die aardsche zin moet plaats maken voor het bedenken van de dingen die boven zijn; ootmoedigheid moet het kleed zijn waarmeê wij verschijnen voor God, en nederigheid het gewaad dat wij dragen onder de menschen, en het hart dat zich zelf behaagt, moet gevoelen dat het arm en ellendig is. Maar daartoe dat wij het eigen Ik geheel te onder brengen, tot dat: „Niet meer Ik, maar CHRISTUS in mij!" komt de mensch niet zonder geboorte uit den Geest, zonder geloof des harten in hem door wien de genade is geworden.

Ik heb u eerst den toestand geschetst waarin PAULUS

Digitized by Google

uitriep: „Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen?" en daarna dien anderen toestand waarin hij vol van geloof juichte: „Ik dank God, door JEZUS CHRISTUS onzen Heer!" Maar nu vraagt gij welligt hoe de overgang van den eenen toestand tot den anderen tot stand komt? Toeh.! ik vraag u: kunt gij de bron noemen van elke goede gedachte die plotseling in u opwelt? En als gij een goede gezindheid koestert of in een goede stemming des gemoeds verkeert — kunt gij dan zeggen: vandaar? Kan de mensch van genie verklaren langs welken weg deze stoute gedachte in hem kwam? hoe hij die geestvolle schepping ontwierp en voltooide? Sneller dan een bliksem kwamen die gedachten in hem op, stonden die beelden hem voor den geest, en hij zelf weet niet hoe. En als nu reeds deze aardsche dingen raadselen zijn waarvan wij vruchteloos de oplossing zoeken, wat verwondert gij u dat gij nog veel minder op het hoogste gebied van den geest alle raadselen en vragen oplossen kunt, die het zieleleven betreffen? dat gij de heerlijke werkingen van Gods geest niet kunt nacijferen? Genoeg, wie uit God geboren is, hij weet dat hij een ander mensch is geworden dan hij vroeger was; maar de bewegingen in zijn binnenste, waardoor hij gebragt is tot geloof, hij kan ze niet verklaren, ze zijn hem verborgen. „De wind blaast waarheên hij wil, en gij „hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij „komt of waar hij heêngaat: alzoo is een iegelijk die „uit God geboren is."

II. Wij zijn gekomen tot de tweede vraag: Waaraan weten wij of wij zelven uit God geboren zijn? een vraag in welker beantwoording wij hoog belang stellen: want hierin zich zelven te bedriegen, dat zou wel het rampzaligst zelfbedrog wezen.

JEZUS leert ons dat wij veranderd moeten worden; zoo is dan buiten twijfel dit een kenmerk van de wederge-

Digitized by Google

geboorte dat wij de bewustheid in ons omdragen: „Ook „wij zijn van binnen veranderd door de kracht des evan„gelies, wij zijn niet meer wat wij uit ons zelven waren.” Er zijn velen die beweren dat zij, die uit christenouders geboren en reeds in hunne kindschheid opgevoed zijn in de leering en onderwijzing des Heeren, geen eigenlijke wedergeboorte behoeven. In die meening is dwaling met waarheid gemengd. Ik moet haar evenwel verwerpen; 't is immers ook nu nog waar: „Wat uit vleesch gebo„ren is, dat is vleesch;” de weg der zaligheid is nu geen andere dan in de dagen van JEZUS: „Gij moet wedergeboren „worden.” Maar er ligt aan die meening toch een waarheid ten grondslag. Zij is deze, dat maar weinigen zich dag en ure zullen herinneren waarin zij kwamen tot geloof des harten, ja wat meer is, er zijn zeker velen bij wie het eerst ontkiemen van het geloof reeds in de jeugd begon en bij wie de verandering van binnen zich in de herinnering geheel verliest. Vele christenen zullen zich evenwel een langer of korter tijd in hun leven herinneren van ontwaakt gevoel van zonde, van strijd van binnen, van ontkiemend geloof in den Heer. Maar hoe dit ook zij, wij hebben toch in ons zelven altijd een maatstaf der beoordeeling. „Geest en vleesch getuigen tegen „elkander,” en als wij nu weten dat ons hart aan CHRISTUS behoort, als wij waarlijk strijden tegen het vleesch, dan weten wij ook dat wij veranderd zijn, al herinneren wij ons den tijd waarop dat geschied zij volstrekt niet meer; want van nature „bedenken en doen wij de dingen „die des vleesches zijn.” Maar wie wedergeboren is, hij „leeft door den Geest en wandelt naar den Geest.” Want „wat uit den Geest geboren is, dat is geest.”

Wie naar den Geest wandelt zondigt niet meer, gelijk de Schrift getuigt: „Wie uit God geboren is, die doet „de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem, en hij kan „niet zondigen, want hij is uit God geboren.” Zondigt

Digitized by Google

ook gij niet meer? Ik bedoel niet, of gij volmaakt zijt en of gij niet dagelijks „struikelt in vele;" maar ik vraag in den geest van JOHANNES: „Is er geen enkele zonde „meer die gij maar in uw hart laat heerschen? Vervolgt „gij de zonde tot in hare verborgen schuilhoeken? En als „gij gezondigd hebt, werpt gij dan alle ijdele verontschul- „digingen en uitvlugten van u af en zijt gij waarlijk „bedroefd naar God?" Gesteld eens, gij leefdet overigens onberispelijk; maar gij ontdektet in u één gebrek, één verkeerdheid, laat het zulk een verkeerdheid zijn die niet eens groot schijnt. Wanneer gij nu bij u zelven dacht: „Een mensch kan ook niet volmaakt zijn!" en gij bekommerdet u over die zoogenaamde kleine verkeerdheid weinig of niet, of de vergelijking met andere menschen stelde u gerust: dan durf ik u verzekeren, hoeveel goeds er overigens in u zijn mogt, wedergeboren waart gij niet. Want waart gij dat, gij zoudt met geen enkele zonde kunnen heulen, maar gij zoudt God om vergeving bidden en nu ook juist tegen die ééne zonde met al uwe krachten waken, niet om regtvaardig te worden in eigene oogen, maar uit dankbaarheid aan dien God wien gij in Christus Vader noemt.

En uw strijden zou niet vruchteloos zijn; want „wie „uit God geboren is, overwint de wereld." Door welke kracht? Door de kracht van 't geloof; want „dit is de „overwinning die de wereld overwint, namelijk ons ge- „loof." De christen toch ziet de dingen der wereld, al wat lokt en vleit of dreigt, hare bekoorlijkheden, haar lief en haar leed met een ander oog dan het kind der wereld; omdat hij het oog geslagen houdt op God, daarom verliezen de wereldsche dingen voor hem niet hare begeerlijkheid — want hij is mensch — maar hare verleidende kracht. Wilt gij dan weten of gij uit God geboren zijt? Vraagt dan maar welke plaats de wereldsche dingen in uw hart bekleeden; ik denk niet alleen aan geld

Digitized by Google

en goed, maar ook aan naam en eer en aanzien, genietingen van gevoel en smaak, aardsche uitzigten en wenschen en verwachtingen, met één woord, aan dat alles waaraan de dood een einde maakt. Er is ook een hoogmoedige en zelfgenoegzame minachting van het aardsche; die bedoel ik niet; de christen waardeert het goede naar de wereld dat God hem geeft hoog, en hij dankt er God voor, maar zijn hart geeft hij aan niets en aan niemand ten zij aan den Heer die zijn eenige troost is niet alleen in het sterven maar ook in het leven.

Want de geloovigen hebben „den Vader lief en zij hebben de broeders en zusters lief en zij wandelen in de „liefde." Ja, T., ware broederliefde is de beste toets-steen van geloof en wedergeboorte. Zij is de moeijelijkste der pligten; want de Heer is zoo beminnelijk dat elk die gelooft hem wel liefhebben moet; maar de broeders en zusters hebben vaak zoo weinig beminnelijks, zij leggen ons vaak ook veel in den weg, zij grieven ons en doen ons verdriet aan; ja er behoort groote zelfverloochening toe om onder de tallooze ontmoetingen met een zondige wereld de broederliefde niet te verloochenen. Gel.! ik vraag het u — antwoordt gij aan uw eigen geweten — wat gevoelt gij voor de broeders? Gebeurt het u nooit dat gij voor u zelven bidt zonder dat uw hart u dringt ook voor de broeders te bidden? Ik beweer niet dat gij geen onderscheid moogt maken in uwe liefde, zelfs JEZUS deed dat; maar als gij wedergeboren zijt, dan sluit gij niemand uwer broeders en zusters buiten; gij ziet in elken broeder en zuster een mensch voor welken CHRISTUS is gestorven.

En eindelijk — om alles in ééne groote gedachte zamen te vatten — is CHRISTUS waarlijk uwe vreugde, hebt gij hem lief? Al bereikt uwe liefde niet de innigheid der liefde van een JOHANNES, gevoelt gij toch waarlijk wat hij gevoelde? Al is uw geloof niet zoo groot als dat van

Digitized by Google

een PAULUS, „leeft ook gij door geloof?" Al staat gij ver beneden de helden des geloofs en der liefde in het Nieuwe Testament geteekend, kunt gij toch ook zeggen „dat de „liefde van CHRISTUS u dringt, opdat gij het grijpen „moogt waartoe gij ook gegrepen zijt door den Heer?"

Broeders! de Heer heeft u lief en hij roept u; als gij hem liefhebben wilt, dan zal God „de Vader u liefhebben, „en JEZUS zal u liefhebben, en hij zal zich zelven aan u „openbaren en hij zal woning maken bij u." Strijdt dan in den geloove; strijdt den strijd des levens, en vertraagt niet in het bidden, opdat gij CHRISTUS vinden moogt en door hem den Vader als uwen Vader, als uw eenig al in leven en in sterven.

III. Maar hoe komen wij nu tot de wedergeboorte?

Zegt gij dat deze vraag zonderling klinkt? „Want," beweert gij, „wedergeboorte is geen menschelijk werk, in haar „openbaart zich de kracht van Gods Geest. Dat leert JEZUS „zelf. Ook PETRUS en JOHANNES verklaren dat het God is „die ons wedergeboren doet worden, en PAULUS zegt dat „God ons in CHRISTUS geschapen heeft. Wie dan de wederge„boorte een werk van den mensch noemen, zij spreken òf „den Heer en de Apostelen tegen, òf zij dichten hun de „ongerijmde voorstelling toe van kinderen die uit zich „zelven geboren worden, van schepselen die zich zelven heb„ben geschapen. Doch waartoe nog meer? Verzoening „met God, is dat een werk van den mensch, dan ware „CHRISTUS te vergeefs gestorven! De kennis des evangelies, „hebben wij haar aan ons zelven te danken? Is het ook „mogelijk met het hart in de genade Gods, in den Vader „en in den Zoon te gelooven, wanneer die genade, wan„neer de Vader en de Zoon zelven niet openbaar worden „aan het hart? En ook al die leidingen onzes levens en „al die ervaringen, die ons bragten tot het geloof of

Digitized by Google

„waardoor ons hart bereid werd tot een vruchtbare aarde „voor het zaad van het woord dat levend is en krachtig — „zijn ze uit den mensch? ze zijn immers alle van God! „Ja gewis, wie zich zelven kent als begenadigd in den „Veelgeliefde, wie vrijmoedigheid gevonden heeft om God „zijnen Vader te noemen, wie zelf ervaring heeft van de „zaligheid die de verzoening met God ons schenkt, of „van dat ware leven uit den Geest waardoor hij alle din„gen onderzoekt, zelfs de diepten Gods, of van dien vrede „dien de wereld niet kent maar dien God uitstort in het „hart van ons als wij gelooven en hem en den Heiland „liefhebben, hij zal met den diepsten ootmoed maar ook „met blijdschap des geloofs getuigen: „Niet ons, o God! „„niet ons, maar uwen naam alleen zij de eere, om uwe „„goedertierenheid en uwe waarheid!" "

Ik spreek u niet tegen, Gel.! Wat gij zegt is veeleer ook uit mijn hart gesproken. Maar juist daarom vragen wij te meer: „Hoe komen wij tot wedergeboorte?" Want indien dat enkel van onze willekeur afhing, juist dan zou ik die vraag de moeite van het beantwoorden niet waardig rekenen; ik zou eenvoudig zeggen: „Word wedergeboren; „wil het maar, dan zijt gij het!" Of antwoordt gij: „Wat „kunnen wij er dan aan doen, als het Gòds werk is?" Toeh.! als God in de betooning zijner genade naar willekeur te werk ging, dan zou ik zeggen: „Niets! want wij kunnen „niets uit ons zelven alleen." Maar nu ik weet dat God den persoon niet aanziet, dat het zijn uitgedrukte wil is dat alle menschen zalig worden, nu zeg ik even vrijmoedig: „'t Is uw eigen schuld wanneer de liefde Gods niet „openbaar wordt aan uw hart; neen, het ontbreekt niet „aan God, dat hij zijn genade terughouden of niet over„vloedig genoeg maken zou, maar het ontbreekt aan u dat „gij haar niet ontvangen of aannemen wilt." Of antwoordt gij nu weder: „Ik kan immers de genade alleen aannemen „als mijn hart daarvoor geschikt is; maar zoo neen, ik

Digitized by Google

„kan mij zelven immers geen ander hart geven dan ik heb."

Spreekt gij zoo om ijdele uitvlugten te zoeken, dan laat ik het antwoord 't liefst over aan uw eigen geweten dat u wel veroordeelen zal. Maar is het bij u een woord van bekommering en heilbegeerte, dan zeg ik: „Hebt goeden „moed; wat gij uit u zelven niet kunt, dat kunt gij door „de kracht des Heeren." 't Is zoo, door één besluit van uwen wil kunt gij u zelven geen ander hart geven dan gij hebt; ja, als er geen genade bij God, als er geen Verlosser ware, gij zoudt het nooit verder kunnen brengen dan tot de troostelooze ervaring: „Ik ellendig mensch!" Maar dat kunt gij toch: gij kunt ophouden met u zelven te bedriegen, gij kunt 't u tot bewustheid brengen hoe het met uw hart gesteld is, en dan zult gij ontwaken tot het besef dat gij ziek zijt naar de ziel. Dan is de Vader ook niet verre. Al kunt gij u zelven niet wedergeboren doen worden, als gij maar die heilzame bekommering over u zelven gevoelt en haar levendig houdt, dan zult gij klein worden in eigen oogen, en dan zal hij zich niet onbetuigd laten die gezegd heeft: „Ik zal den dorstige geven uit de „fontein van het water des levens voor niet."

En wilt ge tot die zelfkennis komen die u dorsten doet naar verlossing en leven? Ook dat kunt gij niet uit u zelven; maar gij kunt het nu, omdat God ons zoo lief gehad heeft en omdat hij zijn woord aan ons gegeven heeft. Als gij toch met opregt verlangen naar behoud het woord Gods leest en hoort, dat woord zal dan voor u geheel iets anders worden dan een doode letter; gij zult ondervinden dat het waarlijk is een heldere spiegel waarin gij uw eigen beeld zult zien, dat het is een tweesnijdend scherp zwaard 't welk doorgaat tot de verdeeling van geest en ziel, dat het is een oordeeler van de gedachten en overleggingen des harten. Dat woord zal u arm maken om u waarlijk rijk te doen worden; 't zal u vernederen om u te verhoogen; 't zal u leeren hoe gij over u zelven

Digitized by Google

moet denken, hoe gij moet waken en strijden; 't zal bovenal u leeren wat en hoe gij bidden moet. En als gij ootmoedig en ernstig bidt, dan zal de Vader u zeker verhooren. Wie arm en verlegen tot hem komt, God zelf zal hem ontsluiten de schatten zijner liefde, en wie zijn hoop stelt op den Heer, wat hem ook ontbreke, de Heer zal 't hem zeker doen vinden, ja hij zal het spoedig vinden. Bidt dan zonder ophouden, maar bidt in den geloove dat God u hooren en verhooren wil. Niet te vergeefs zult gij u verootmoedigen; niet te vergeefs hem vragen om den Heiligen Geest. God zelf zal 't woord zijns evangelies ook voor u maken tot het vruchtbaar zaad der wedergeboorte en zijn Geest zal leven en wasdom schenken aan het zaad des woords. God zelf zal u leeren, zijn hand zal u leiden, en van den Vader hoorend en leerend zult gij komen tot den Zoon, en in den Zoon zult gij vinden het brood des levens; gij zult wedergeboren worden en de Heer zal u geven een nieuw en ander hart; hij zal u geven „een nieuwen naam welken niemand kent „dan die hem ontvangt." Amen.

Digitized by Google

14

DE OORSPRONG EN BELOONING VAN HET GELOOF IN DEN CHRISTUS, DEN ZOON DES LEVENDEN GODS,

VOLGENS

MATTHEUS XVI: 17—19.

EENE PREEK

VAN

F. J. DOMELA NIEUWENHUIS.

Ten voordeele der Evangelische Gemeente te Lize-Seraing.

TE AMSTERDAM,
BIJ J. H. GEBHARD EN COMP.
1853

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

*De uitgave van deze preek is door velen verlangd, die óf schriftelijk óf mondelijk verzocht hebben, dat ik het door mij op den 28*sten *November l.l. gesprokene algemeen verkrijgbaar zou stellen. Toen dit verlangen niet bevredigd werd, wenschte men mijn handschrift ter lezing. Reeds die wensch zou mij eene voldoende reden geweest zijn, om ter perse te geven wat alleen voor mijn eigen gebruik was opgeschreven en den hoorder het gesprokene zeker niet in alle opzigten zal herinneren Maar de Heeren* GEBHARD EN C°. *waren bereid de uitgave ten voordeele der Evangelische Gemeente te* Lize-Seraing *te bezorgen, gelijk zij mij als zuivere opbrengst van het stukje:* Lize-Seraing en Amsterdam *f* 150 *ter hand gesteld hadden! Dit dankbaar vermeldende berigt ik tevens, dat mijn geheele ontvangst aan groote en kleine giften, waarvan f* 140 *uit* Utrecht, *f* 26,50 *en f* 25 *uit* Woerden, *en f* 3 *van eenige weezen in ons weeshuis, f* 2260 *uitmaakt, eene som verre boven mijne verwach-*

Digitized by Google

—

ting! — Hoeveel echter ook elders is ingezameld, nog zijn er f 900 noodig. Zonder mijne aanbeveling zal dit zesde van de geheele som wel komen: maar het zou mij toch verblijden door de uitgave van deze preek daartoe veel te mogen bijdragen. En mogt zij ook eenen hoogeren zegen schenken dan dien van geldelijk voordeel aan de Evangelische mijnwerkers!

F. J. D. N.

Digitized by Google

Matth. XVI· 17—19.

„En Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zalig zijt gij Simon Jonaszoon! want vleesch en bloed hebben u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader in den hemel. En nu zeg ik u, gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne gemeente bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. En ik zal u de sleutelen des hemelrijks geven; al wat gij op aarde binden zult, zal ook in den hemel gebonden zijn; en al wat gij op aarde ontbinden zult, zal ook in den hemel ontbonden zijn."

Gij zult u herinneren M. H.! dat ik onlangs te dezer plaatse de vraag van den Heer: *Wie zegt gijlieden dat Ik ben?* ter beantwoording heb voorgelegd, om hare bedoeling, haar belang en haren invloed te herinneren, en u op te wekken tot een ernstig onderzoek aangaande uwe betrekking tot Jezus. Onwillekeurig moest daarna bij sommigen de bedenking oprijzen: of en in hoeverre het gelooven in Hem niet van ons afhangt, en derhalve het ongeloof ons niet is toe te rekenen. De Heer heeft toch zelf gezegd: *niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader die mij gezonden heeft, hem trekke;* en wie kent de woorden van Paulus niet, in den eersten brief aan de Corinthen geschreven: [XII: 3] *niemand kan Jezus Heer noemen dan door den H. Geest?* Ja! geeft niet zelfs onze tegenwoordige tekst aanleiding tot soortgelijke bedenking en verontschuldiging, daar er duidelijk staat: *vleesch en bloed hebben het u niet geopenbaard, maar mijn Vader in den hemel!* Is Petrus niet daarom *zalig* gesproken? Heeft hij niet daarom de heerlijkste belofte, de bijna meer dan Apostolische aanstelling ontvangen? Heeft Paulus niet het zalig worden door het geloof (Eph. II: 8) eene gave Gods genoemd? Heeft hij, die het gelooven uit het gehoor der prediking afleidde, het toch niet onder de vruchten des H. Geestes gerekend (Gal. V: 22)? En heeft hij niet gezegd: *het geloof is geen zaak van allen* (2 Thess. 3: 2), terwijl de geschiedenis leert, dat op de prediking alleen geloof-

Digitized by Google

den die verordend waren tot het eeuwige leven, waarbij een geopend hart, een tot gelooven bereide gemoedsstemming ondersteld wordt?

De kracht der tegenwerpingen uit deze en andere bijbelplaatsen afgeleid, kan en mag ik niet ontkennen. Daar ik echter overeenkomstig mijne roeping u allen nuttig wensch te zijn, zal ik te dezer ure eene poging wagen om haar door eene zuiver Evangelische voorstelling ten goede te besturen. M. H.! u die gewoon zijt de geesten te proeven of ze uit God zijn, U noodig ik tot verdubbelde opmerkzaamheid, opdat gij uw oordeel opschortende tot het einde mijner rede, zult kunnen voldoen aan de Apostolische vermaning: *onderzoekt alle dingen en behoudt het goede.*

De voorgelezen tekst wijst ons op *den oorsprong en de belooning van het geloof in Jezus, den Christus, den Zoon van den levenden God.* Wij hebben dus eerst den *oorsprong* en daarna de *belooning* van dit geloof te beschouwen. Mogt mijne rede U behagen, Heer en Zaligmaker Jezus Christus! en ons tot stichting verstrekken! Geef uwen dienaar woorden des eeuwigen levens te spreken! *Amen.*

Van waar had Petrus het geloof: *Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods?* De Heer zelf antwoordt: *vleesch en bloed hebben het u niet geopenbaard, maar mijn Vader in den hemel. Vleesch en bloed* beteekent bij Paulus (1 Cor. XV: 50) het vergankelijke van den mensch, dat het rijk Gods niet kan beërven: in onzen tekst is het nog meer bepaald en te vergelijken met vs. 23. waar Jezus zegt: *gij bedenkt niet wat Gods maar der menschen is,* zoodat het beteekent menschelijke wijsheid of wetenschap. Wij zouden zeggen: Simon Jona'szoon! *Dat ik de zoon des levenden Gods ben, weet gij niet uit uzelven, maar door openbaring van God.* Jezus ontkent dus, dat het geloof van Petrus de vrucht is van eigen nadenken of overleg, en noemt het een gevolg eener regtstreeksche Godsopenbaring. Zou menschelijke wijsheid ook genoeg zijn geweest om Petrus tot het geloof in Jezus Christus als den zoon des levenden Gods te brengen? Misschien zegt gij: bij gevolgtrekking moest hij het afleiden uit hetgene hij in den Meester zag, en van hem hoor-

Digitized by Google

de. Toch niet daaruit, dat Jezus vroeg: *wie uwer kan mij van zonde overtuigen!* alsof deze vraag reeds bij zijn leven op aarde tot zulk eene diepe overtuiging moest leiden: want zelf heeft hij ook nadrukkelijk gezegd: *niemand is goed dan de eenige God!* Toch niet uit de wonderen die Jezus verrigtte, en waarvan Petrus eene proeve had aanschouwd in de genezing zijner schoonmoeder, toen de Heer haar van de koorts had verlost: want ook de oude Profeten hadden soortgelijke daden verrigt, en Elia had immers dooden in het leven geroepen? Gelijk de magt Gods in hen werkte, — zoo moest menschelijke wijsheid besluiten, — werkt zij ook in den Heer, ofschoon welligt in nog hoogere mate. Toch niet uit zijne wonderbare geboorte: want deze was destijds onbekend; men hield hem voor een zoon van Jozef en Maria, en ergerde zich ook daarom aan zijne verklaringen, omdat men zijne broeders en zusters bij namen wist te noemen. En wie onzer zou die wonderbare geboorte aannemen, indien hij niet vooraf op voldoende gronden in den Christus geloofde? Toch niet wegens de profetiën des Ouden Verbonds; want noch de duistere belofte in het paradijs gegeven, noch die aan Abraham: *in uwen zade zullen alle geslachten der aarde gezegend zijn;* noch die aan Mozes: *Ik zal hun een profeet gelijk gij zijt uit hunne broederen verwekken,* noch die aan David, noch de schets van Jezaia aangaande de afkomst van den Messias uit Jesses stam, noch van zijne heerschappij, noch de dichterlijke aanschouwing: *een zoon is u geboren, een kind is u gegeven!* noch zelfs de woorden van den tweeden Psalm: *gij zijt mijn zoon, heden heb ik u gewonnen*, kunnen bewijzen, dat Jezus de zoon Gods is. Wanneer het duidelijk uit deze en soortgelijke profetiën bleek, dan zouden de scharen des volks, die door de brooden gespijsd werden, dan zouden de dienaren die zich verontschuldigden met de verklaring: *niemand heeft ooit gesproken gelijk deze mensch,* dan zouden de schriftgeleerden doorvoed met de profetiën, dan zouden de discipelen in het algemeen erkend hebben: *Hij is de zoon van den levenden God.* Dan zou niemand tegen Jezus steenen hebben opgenomen, omdat men meende: *Hij maakt zich Gode gelijk*, toen hij sprak van zijne eenheid met den Vader. Ook onze wijsheid zou zich nooit verzetten tegen die hoofdwaarheid onzer godsdienst, indien zij niet te hoog was voor het mensche-

Digitized by Google

lijk verstand: of durft gij bij eenig nadenken getuigen alleen op grond van redenering de H. Schrift toe te stemmen, waar zij de verhevene bovenmenschelijke natuur van Jezus Christus leert? Begrijpt dan iemand onzer ten volle, wat het beteekent, dat hij de zoon Gods is, het evenbeeld des onzienlijken, het afschijnsel zijner heerlijkheid, het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, God geopenbaard in het vleesch? Begrijpt gij het, dat het Woord in den beginne bij God en God was? dat hij heerlijkheid heeft gehad bij den Vader voor de grondlegging der wereld, en wie Hem zag den Vader gezien heeft? Begrijpt gij het, dat die hoogverhevene mensch is geworden, geheel mensch doch zonder zonde, schoon verzocht in alle dingen; als mensch deelde in onze behoeften, at en dronk en sliep; in onze aandoeningen zoodat hij weende en zich verheugde, en zelfs in edele verontwaardiging toornde; en eindelijk dat hij stierf gelijk Adams geheele geslacht? Wanneer wij die vereeniging van het goddelijke en menschelijke, waarbij noch het eerste noch het laatste verdwijnt, zoeken te verstaan, hoevele vragen die de scherpzinnigste niet kan beantwoorden, hoe vele bedenkingen door geene geleerdheid op te lossen! Dat Jezus Christus gemaakt is tot een Heer over allen, tot een regter van levenden en dooden, en alle magt heeft ontvangen in hemel en op aarde, om eens het rijk weder te geven Gode en den Vader, wanneer God zijn zal alles in allen; ja! dat valt nog eenigzins onder ons begrip, want de almagtige verhoogt en vernedert: maar die vereeniging van God- en menschheid, maar dat Godmenschelijke in Jezus! mijn verstand duizelt voor die onpeilbare diepte, en alleen het woord van Hem houdt mij staande: *niemand kent den Zoon dan de Vader*! Daarom prijs ik u, Vader en heer des hemels en der aarde! dat gij het den wijzen en verstandigen verborgen en den onmondigen geopenbaard hebt. Zoo was het welbehagelijk voor u! En wat ons betreft, Toehoorders! neen! vleesch en bloed hebben het ons niet geopenbaard: *maar de Vader die in de hemelen is.*

Waardoor die openbaring? Door woorden, toen de stem Gods na den doop van Jezus en bij zijne verheerlijking sprak: *Deze is mijn geliefde zoon in wien ik een welbehagen heb.* Door woorden, waar Jezus getuigt aangaande zichzelven: door daden, waardoor God van Hem getuigenis gegeven heeft, en die

Digitized by Google

hij niet deed gelijk de profeten, maar als uit eigen kracht, daar de Vader hem gegeven had het leven in zich zelven te hebben: door geheel zijn handel en wandel, waarin de liefde Gods, de regtvaardigheid, de heiligheid was afgedrukt, en de magt en de wetenschap, jazelfs de algenoegzaamheid: maar alles bij afhankelijkheid van den Vader, zoodat de Zoon erkende: *de vader is grooter dan ik.*

Hoe! vraagt gij misschien, beroept gij u thans op 't gene gij straks hebt verklaard niet voldoende te zijn, om daaruit te besluiten: *Hij is de Zoon des levenden Gods*? Toehoorders! wanneer ik spreek van de openbaring des Vaders in en door den Zoon met woorden en werken, dan bedoel ik geenszins, dat wij door onze eigene wijsheid daaruit tot zulk een besluit komen: want de geschiedenis en ondervinding weerspreken het: maar dan wijs ik op de openbaring door God aangeboden, en die vergezeld gaat van iets inwendigs, waarvoor mij de woorden ontbreken, en dat ik liefst noem: werking op onze vatbaarheid om in het menschelijke het goddelijke te hooren en te zien. Die werking kan de mensch wederstaan, gelijk Stephanus den Israëlieten verweet: *gij wederstreeft altijd den H. Geest. Gelijk uwe vaderen alzoo ook gij*, en gelijk Jezus zelf zeide: *met ziende oogen ziet gij niet en met hoorende ooren hoort gij niet, want uw hart is verstokt.* Van die werking hebben wij een voorbeeld in Lydia, in Cornelius en zelfs in Saulus, wien de Heer als 't ware de deur des gemoeds verbrijzelde en toch vrije keuze liet. Bij het bestuur onzer lotgevallen sluiten wij God niet uit van ons willen en werken, waarom wij zoo en niet anders beslissen: maar wij zeggen met Paulus: *de Heer werkt in ons beide het willen en het volbrengen*: zullen wij Hem dan uitsluiten van het werk des geloofs in Zijnen Zoon? Verwijderen wij echter van onze voorstelling wat of de Majesteit van den Allerhoogsten of onze zedelijke vrijheid schijnt te verminderen, en belijden wij liever onze onkunde, dan ons daaraan te vergrijpen. Maar hoe is het in de natuur? Goed zaad en goed land is niet genoeg, zal het eerste vruchten dragen? Van boven moet de levenwekkende kracht komen in wind en regen en verwarmenden zonnegloed. Zoo is het ook in het geestelijke. Gods openbaring en een vatbaar gemoed vorderen nog Gods bezielenden geest. Raadpleegt uwe ondervin-

Digitized by Google

ding. Honderd malen leest gij in de Schrift en hoort gij de prediking, uw oog blijft gesloten en uw hart koud. Een onverwachte zegen valt u te beurt, eene diepe smart doorvlijmt uwen boezem: het eerste is als het schijnsel der zon, het laatste als regen en hagel en bliksem en donderslag in de natuur. Eensklaps gaat u een licht op. Hoe gloeit het daarbinnen! Dat is het trekken van den Heer; wij weten niet hoe. Maar neen! van Zijne zijde bestaat er geen dwang. Petrus zou niet zijn zalig geprezen, indien hij zelf zich niet had laten trekken. Daartoe was hij ook meer dan anderen geschikt, sedert de Christus hem had geroepen tot Apostel: en toch, de woorden vroeger niet verstaan, de wonderen vroeger niet begrepen, zij schijnen eerst op de vraag: *Wie zegt gijlieden dat Ik ben?* eene kracht van overtuiging te hebben, die de belijdenis op zijne lippen legt: *Gij zijt de Christus de Zoon des levenden Gods!*

Maar wat kenmerkte dan zijn gemoed? Van dien man, vol drift en verbeelding, zoudt gij het niet verwachten: hij was diep ootmoedig. Na de wonderbare vischvangst riep hij: *ga van mij uit Heer! want ik ben een zondig mensch.* Het gemis van zondaarsgevoel — ziet daar de sleutel ter verklaring van het raadsel, waarom dikwerf mannen van geleerdheid, hoogere ontwikkeling en beschaving niet gelooven in Christus. Diepe eerbied voor het verhevene kenmerkte Petrus niet minder. Verschrikt verklaart hij: *zoudt gij mij de voeten wasschen?* daartoe staat de Heer hem te hoog. Maar op zijn woord geeft hij zich geheel over: *niet alleen de voeten*, *ook de handen en hoofd* wil hij laten wasschen. Opmerkzaamheid om te leeren kenmerkt Petrus ten derde. Hij ziet het eerst, dat de vijgeboom dien Jezus verwenscht had, verdord is, en deelt hem zijne opmerking mede (Mr. XI. 19). Hij is het die de vraag doet: verklaar ons deze *gelijkenis.* Hij voelt zich op den berg gelukkig in de nabijheid van den meester, en biedt Hem aan: *zullen wij hier drie hutten bouwen, voor u eene, voor Mozes eene, voor Elia eene.* En eindelijk had hij den zedelijken zin, door Jezus gevorderd in de woorden: *Zoo iemand wil diens wil doen die mij gezonden heeft, die zal erkennen of mijne leer van God is, dan of ik mijzelven spreek*: hij openbaart dien zedelijken zin in de vraag: *hoe dikwerf moet ik mijnen broeder vergeven?* en in de opregtheid, die hem

Digitized by Google

doet zeggen: *wij hebben alles verlaten, wat gewordt ons daarvoor?* Ofschoon dit woord tegen zijne reinheid getuigt, gelijk gij weet dat hij zwak was, bewijst het niet ook een goeden zin? Stelt tegenover hem zoovelen als uit nieuwsgierigheid kwamen en hoorden en zagen, en in stilte vertrokken of met het woord op de lippen: die rede is te hard om te hooren; — hier den man die eerst zijn vader wil begraven, of den ander die eerst afscheid wil nemen van zijne bloedverwanten, of den jongeling die bedroefd heen ging, omdat hij zijnen rijkdom niet offeren kon; dáár een Judas dien de geldzucht gevangen hield, of hen wier hoogmoed of aardschgezindheid in onze dagen door kastijding moet vernietigd worden, en gij zult erkennen, in hoeverre het nog geldt van het geloof in Jezus Christus: *vleesch en bloed hebben het u niet geopenbaard, maar mijn Vader in den hemel.*

Zalig zijt gij Simon Jona's zoon! sprak de Heer, en wij herinneren ons daarbij de zaligsprekingen der bergrede, zoodat wij den zin verstaan: hoogst gelukkig die dit geloof bezit, de godsopenbaring aangaande den Christus heeft aangenomen! Maar deze zaligheid betreft niet alleen onzen toestand na den dood des ligchaams. Reeds op aarde moet zij ons deel zijn, en zaligheid in hope is de eerste *belooning* aan het geloof geschonken.

Liever dan u eene menigte Bijbelplaatsen te herinnereren ter bevestiging der noodzakelijkheid van het geloof in Jezus Christus als Zoon Gods, wijs ik op dit ééne woord: *wie gelooft, blijft behouden, wie niet gelooft gaat verloren,* en op het verband onzer zaligheid in hope met de opregte belijdenis door Petrus afgelegd. Gij zijt opgevoed in de Christelijke gemeenschap en daardoor hebt gij geleerd in God uwen vader te zien, maar de vrucht kunt gij als zondaars niet genieten zonder den boom De vrucht is de overtuiging van Gods vaderliefde en vaderlijke betrekking tot u: maar de boom het geloof, dat Jezus is de Zoon des levenden Gods; want zoovelen Hem aannemen, die geeft Hij de magt om Gods kinderen te worden. De vrucht is de zekerheid der vergiffenis van uwe zonden, dat God was in Christus en verzoende de wereld met zich zelven, wij zijn met God ver-

Digitized by Google

zoend door den dood zijns Zoons, dit is mijn bloed tot vergeving van zonden: maar de boom: Jezus is de Christus de zoon des levenden Gods. De vrucht is de overtuiging van het eeuwige leven na den dood, gelijk de Heer zeide: in het huis mijns vaders zijn vele woningen, waar ik ben zal mijn dienaar ook komen, ik zal u wederzien en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal uwe vreugde wegnemen, ik ben de opstanding en het leven, wie in mij gelooft zal leven: maar de boom: Jezus is de Christus de zoon des levenden Gods. Toehoorders! Gij kunt geen vruchten plukken van een dooden boom. Wat hebt gij dan te verwachten van een geloof, dat zijn leven niet door werken openbaart? Hoort het en vreest: neen! hoort het en laat de stem van den levenwekker tot u doordringen. Zij roept u op uit de graven. Zij blaast op het veld met doodsbeenderen. Staat op gij die slaapt en Christus zal over u lichten. God wil, dat alle menschen tot de kennis der waarheid komen. Hij werkt in u, en gij moet uwe zaligheid werken en die van elkander met vreezen en beven.

Te mogen werken in de dienst van den Heer, is ook eene heerlijke *belooning* des geloofs. Zij was het deel van Petrus, zij moet ook het uwe wezen, geloovenden dat Jezus is de Christus de zoon des levenden Gods! Slaat het oog op onzen tekst, en hoort wat de Heer tot Simon sprak: *En nu*, daar gij dit geloof hebt, *zeg ik u. Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal ik mijne gemeente bouwen; en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. En ik zal u de sleutelen des hemelrijks geven; al wat gij op aarde binden zult, zal ook in den hemel gebonden zijn, en al wat gij op aarde ontbinden zult, zal ook in den hemel ontbonden zijn.*

Deze woorden hebben verklaring noodig. *Petrus* beteekent *rotsman*, en dien naam heeft Simon ontvangen wegens zijne krachtige overtuiging. *Op deze steenrots zal ik mijne gemeente bouwen:* van dit gezegde bestaan twee opvattingen. De eerste is, dat *steenrots* slaat op de afgelegde belijdenis van den Apostel in dezen zin: op het geloof en zijne openbaring, dat Ik ben de Zoon des levenden Gods, zal ik mijne kerk of gemeente stichten. Bij de tweede heeft men te denken, dat de Heer tot de andere Apostelen het woord rigtte en met de hand op Petrus wees, zeggende: op hem als steenrots zal ik mijne gemeente

Digitized by Google

bouwen, en zij zal zoo vast gegrond zijn, dat de poorten der hel [des doodenrijks] haar niet zullen overweldigen, dat geene booze magt haar overwinnen zal. De eerste verklaring wordt door hen voorgestaan, die meenen dat de tweede het stelsel der Pauselijke waardigheid volkomen in de hand werkt. Maar ik vrees niet voor misverstand van de tweede, wier overeenstemming met de geschiedenis van den Apostel onloochenbaar is. Of was het niet Petrus, die op den Pinksterdag te Jeruzalem het woord voerde, en 3000 geloofden? Zij vormden de eerste gemeente. Was het niet Petrus, die na de wonderbare genezing van den lamgeborene, met Johannes ter verantwoording geroepen, den Christus predikte, en 5000 mannen werden geloovig? Door wien geloofden zij? Hij was het werktuig, den Heer alleen komt de eere toe. Op wien heeft Hij dan de gemeente gebouwd? immers op Simon Jona'szoon, maar als Petrus, of den man met het levendige geloof: *Gij zijt de Christus, de Zoon Gods!* — Maar daarom hebben de Roomschen geen regt te beweren, dat hij de eerste Paus geweest is, en zeker geene enkele Bijbelplaats, waaruit blijkt dat zijn zetel bij opvolging door anderen mogt bezet worden. Wel is hij het eerst genoemd op de lijst der Apostelen. Ook was hij de woordvoerder of voorzitter in hunne vergadering bij de keus van Matthias, bij de uitstorting van den Heiligen Geest, en daarna bij de verhooren. Hij was het, die Ananias en Sapphira bestrafte: Hij, wien het eerst de roeping te beurt viel om Heidenen het Evangelie te verkondigen; maar wanneer en waar heeft hij boven de anderen eenig gezag gehad? Toen zij hem berispten wegens de prediking bij Cornelius, verdedigde hij zich, maar beriep zich niet op onfeilbaarheid (Hand. XI.). Bij de uitzending van een nieuwen Apostel werd hij niet eens gekend (Hand. XIII.). Op de eerste synode (Hand. XV.) sprak hij wel het eerst zijn gevoelen uit; maar dat van Jacobus werd aangenomen. Paulus weerstond en bestrafte hem in het aangezigt (Gal. II: 6—9). En hij zelf matigde zich nooit eenige opperheerschappij aan, betitelde zich zelven als *medeouderling* of opziener, en waarschuwde tegen alle heerschappijvoeren over het erfdeel des Heeren (1 Petr. V: 1—3.). Voorwaar! voorwaar! wie alleen op de Schrift bouwt, kan de Pauselijke waardigheid van Petrus

Digitized by Google

niet erkennen. Eén is onze Paus, gisteren en heden dezelfde en in eeuwigheid, Christus onze eenige meester door wien wij allen broeders zijn. En zoo hij een onfeilbaar stedehouder van Christus was, die op het bevel van een keizer zijn zetel moest verlaten, en zich zelven niet houden kan zonder Fransche wapenen; een Petrus, op wien de Heer als op eene rots zijne gemeente bouwt, is hij zeker niet. Ook heeft de Heer de magt, aan den Apostel gegeven, hoofdst. XVIII: 18 en Joh. XX: 23 aan de anderen verleend. Hij ontving haar het eerst. Zij allen oefenden haar gelijkelijk uit: want de beeldrijke uitdrukking van de *sleutelen des hemelrijks* beteekent niets anders dan de Apostolische magt in het opnemen en uitwerpen uit de gemeente, het vergeven en behouden van zonden, zoodat in den hemel zou erkend worden wat door de Apostelen op aarde verrigt werd. En tot dat werk had Petrus de eerste roeping, de moeijelijkste taak. Dat was de belooning voor zijn geloof, zoodat ook hier geldt: wie heeft die zal ontvangen, opdat hij nog meer hebbe. Naar deze wet beschikt de Heer den arbeid: en de eer daardoor geschonken, de gelegenheid en regtstreeksche roeping tot zwaarder werk verdient geloofsbelooning te heeten. Zij is ook voor u bestemd, B. en Z., die van ganscher harte in den Christus gelooft! Het ware te wenschen dat in de Christelijke Gemeente de overtuiging onzer vaderen dieper wortelde, dat het eene eer is geroepen te worden tot werken in dienst van den Zaligmaker. Die roeping is echter niet afgescheiden van het wettig bestuur der gemeente, zoodat zij afzonderlijke vergaderingen zou bevorderen, of de zoogenaamde oefeningen der indringers in het herders- en leeraarsambt, wier vrome ijver de Protestantsche kerk in ontelbare secten dreigt op te lossen. Tot herders en leeraars, oudsten en armbezorgers geroepen te worden, en in die betrekking de innerlijke roeping te voelen om de kerk van Christus op te bouwen, hare plegtigheden, doop en avondmaal, overeenkomstig de Schrift in te rigten of te onderhouden, de armen te verzorgen en het onderwijs hunner kinderen te behartigen; dat alles is een heerlijk loon voor den geloovige, wiens hart brandende blijft van liefde voor den Heer! En diep ongelukkig ieder, wiens doel een andere eer of en ander belang is bij het aanvaarden der bedieningen in de gemeente! Ieder uwer heeft

Digitized by Google

ook in zijnen kring van vrienden, huisgenooten, bloedverwanten soortgelijke roeping als belooning des geloofs. Ik zeg, ieder in zijnen kring. De geleerde, de kunstenaar, de geneesheer, de dienaar van het regt, wanneer zij waarlijk gelooven in Christus, beschouwen hun werk in een ander licht dan zonder dat geloof! Hoe moeten zij zoeken daarin den geest van Christelijke liefde uit te drukken! Vrouwen in den meer verborgen werkkring der Christelijke opvoeding van het aankomend geslacht: en gij, die door overvloed van middelen als Martha dienen en tevens als Maria kunt hooren! welk eene heerlijke belooning heeft de Heer u bestemd door ruimere gelegenheid tot bevordering van zijn rijk! Indien ieder in de Christelijke maatschappij het zijne gebruikte in dienst van de waarheid en de liefde of van den Christus: B. en Z! welk eene andere gedaante zou de wereld hebben! maar honderden en duizenden behooren niet tot de innig geloovenden, gelijk Petrus was. En daarom beschikt God soms zware beproevingen, opdat de harten getrokken worden tot Christus, waar de lippen Hem belijden als werk van gewoonte of fatsoen. Hoe is het u? hebt gij kastijding noodig of brandt u het harte? Vereert gij den Christus? Waar is het bewijs in uwe daden, in uwe opofferingen? Sommigen ontzenuwen zijne woorden, en die der Apostelen: eerbiedigt gij zijne uitspraken als wet en regel voor geloof en wandel? Sommigen leven om zich schatten te vergaderen, of aanzien en bedwelmend vermaak te genieten: zoekt gij uwen schat in den hemel, uw eer en genoegen in weldoen? Sommigen noemen ijver voor het Evangelisch Christendom dweeperij, onverdraagzaamheid, kleingeestigheid, gebrek aan goeden toon: ook wil ik geen hatelijkheid jegens andersdenkenden maar liefde, louter liefde, doch niet ten koste der waarheid: en zou de geest van een Luther, Zwingli en Calvijn nog niet bij u zijn opgewekt, als gij let op de teekenen des tijds? Ik verblijd mij, dat mijne Roomsche broeders gelijkstelling in den Staat genieten: — maar tegenover hunne tempels onze bedehuizen gebouwd, tegenover hunne beelden de Bijbel verspreid, tegenover hunne prachtige eeredienst het Evangelie met kracht verkondigd, en de broeders geholpen die in de verdrukking zijn!

Staan wij daartoe van het onze af, wanneer er een gift

Digitized by Google

wordt gevraagd ter bevordering der belangen van de Evangelische of Protestantsche kerk? Dan leg ik met vertrouwen in deze vergadering daartoe eene vraag neder. Te Lize-Seraing, $1^1/_2$ uur van Luik in België, werken 5000 arbeiders in de beroemde inrigting van Cockerill; van dezen zijn 500 uit eigen beweging Protestantsch geworden. Een gewezen pastoor is hun leeraar, door het Belgisch Evangelisch Genootschap bezorgd. *f* 400 hebben deze werklieden voor eene kerk en school te zamen gebragt. Bijna *f* 6000 zijn er noodig. Ook onze hulp, ook mijne aanbeveling is gevraagd. Gaarne zal ik bereid zijn tot het overzenden van giften.

Evangelische Christenen! Ik roep u niet tot strijden, maar tot het werken van liefde in den geest van eenheid der geheele Protestantsche kerk, eene eenheid die hoog noodig wordt voor haar bestaan, eene eenheid niet van naam of kerkelijke vormen, maar in het verdedigen der Bijbelsche waarheid en het helpen van elkander. O! dat de Evangelische mijnwerkers ondervinden, hoe ook door ons op den voorgrond gesteld wordt: één is onze meester, en wij allen zijn broeders! *Amen.*

Digitized by Google

CHAPELLE ÉVANGÉLIQUE DE LIZE-SERAING.

Digitized by Google

15

„WAT IK HEB DAT GEEF IK U,"

EENE PREEK

OVER

HAND. III VS. 6^b.

DOOR

F. J. DOMELA NIEUWENHUIS.

Hoogleeraar te *Amsterdam*.

Ten voordeele van de Evangelische Kerk van Lize-Seraing.

MET EEN VOORAFSPRAAK

aan de Weldoeners van genoemde Gemeente

EN

TWEE AFBEELDINGEN DER KERK.

TE AMSTERDAM, BIJ
J. H. GEBHARD & Co.
1856.

Digitized by Google

AAN DE WELDOENERS

DER

EVANGELISCHE GEMEENTE

VAN

LIZE-SERAING.

Eenigen tijd geleden bezocht ik Lize-Seraing. Met dankbare blijdschap zag ik het kerkgebouw der Evangelische gemeente, en dacht aan u, bekende en onbekende weldoeners, die bijna drie jaren geleden tot zijne stichting hebt bijgedragen! Wenschende dat gij allen in mijne blijdschap mogt deelen, stelde ik den waardigen leeraar A. Cacheux voor, daarvan eene afbeelding te doen vervaardigen en in steendruk verkrijgbaar te stellen. Onlangs zond hij de exemplaren over, en berigtte mij den staat zijner gemeente en de wijze, waarop het ontvangen geld besteed is. De heer Gebhard verklaarde zich bereid ze ten voordeele van den bouw verkrijgbaar te stellen, wanneer ik er eene preek bijvoegde. Kon ik weigeren? Ik wilde geven wat ik had, en stond hem de rede af, die u thans wordt aangeboden. De opbrengst zal ten voordeele der Gemeente zijn, daar zij voor hare kerk nog veel behoeft. Het koopen van den grond, waarop zij gebouwd is, en de bouw zelf hebben 28,729 francs gevorderd. De ontvangst bedroeg 28000 francs, waarvan de grootste helft uit ons vaderland is gekomen. 729 francs of ruim *f* 350 is het te kort: maar de bouw is nog niet geheel voltooid. De façade van den voorgevel, noodzakelijk wegens den stand der kerk op eene hoogte, moet nog gemaakt worden, zoodra het benoodigde geld daartoe zal zijn ingezameld. 4000 francs of bijna *f* 2000 zijn nog

Digitized by Google

noodig. Mijne bijdrage geef ik met de hoop, dat velen uwer ook zullen geven wat zij hebben. Mogen de platen met de preek, die ik aanbied, daartoe het middel zijn!

Op de eerste plaat ziet men de kerk van buiten. De bovenramen zijn van de predikantswoning, die tot vermijding van kosten boven de kerk is ingerigt. Op de tweede plaat is het inwendige van het gebouw voorgesteld, en opmerkzaamheid verdient zeker de nis, waarvoor eene balustrade met trappen, in plaats van een predikstoel. Ter zijde zijn op den muur de tien geboden en de twaalf artikelen des geloofs te lezen. Ofschoon er een meer dan voldoend aantal zitplaatsen is, daar de gemeente driehonderd leden telt, worden toch alle bezet deels door hen, deels door roomschen, in weerwil van de twee geestelijken, die de bisschop van Luik aldaar heeft geplaatst, en der bedreigingen en mishandelingen, die zij soms ondervinden en waardoor velen nog belet zijn om opentlijk voor hunne overtuiging uit te komen.

Wel weet ik hoe moeijelijk het is, in dit jaargetijde en bij de vele aanvragen tot ondersteuning, nog iets voor Lize-Seraing af te zonderen; maar die vroeger gegeven heeft, zou hij willen dat de bouw niet voltooid werd? — Ik ten minste wil het niet, en daarom *wat ik te geven heb dat geef ik:* eene preek die evenmin als eene andere is opgesteld om uitgegeven te worden, en daarom de uitgebreidheid mist die zij bij het uitspreken, hare wedergeboorte op den kansel, gehad heeft. Ontvangt haar met den dank van den leeraar Cacheux voor uwe vroegere gaven. Hij durft niet meer vragen, maar wat gij voor zijne gemeente nog te geven hebt, ben ik bereid te ontvangen.

Digitized by Google

Handelingen III vs. 6[b].

»Wat ik heb, dat geef ik u.”

Neen! zoo spreekt de natuurlijke mensch niet. Wat ik heb, dat bewaar ik, dat zoek ik te vermeerderen, daarvan wil ik zelf genieten: zietdaar zijn beginsel. Veel van andederen vorderende, beklaagt hij zich over hunne liefdeloosheid, als zij hem niet ontzien noch ten dienst staan: maar voor anderen is doorgaans zijn hart en hand gesloten. Naauwelijks kan hij gelooven, dat het opregt gemeend is, als iemand zegt: »wat ik heb, dat geef ik u;” en moet hij het ten minste in Petrus erkennen, hij beschouwt hem als een man, die in eene andere wereld dan de onze behoort. Met zulk een stelsel zal men hier ook niet ver komen; wie het predikt, zal wel niet dwaas genoeg zijn om het zelf in beoefening te brengen; zoo hij het doet, zal die soort van dweeperij zichzelve voldoende straffen; op vele aangezigten zijn deze gedachten, maar op die van anderen staat de vraag te lezen: waartoe ons aangeprezen wat toch geen onzer zal kunnen volgen? Gaarne ontslaan wij u van die moeite!

Digitized by Google

Toehoorders! één verzoek. Hoort mij zonder vooroordeel, en beslist daarna, wat gij te doen hebt. Het is een strijd tegen de zelfzucht, waartoe ik noodig zonder u of mijzelven de overwinning te durven beloven. Reeds zesduizend jaren is hij gestreden, sedert de vrouw nam en at en haren man gaf zoodat hij at. Enkelen hebben in dien strijd den vijand zoo niet geheel, toch grootendeels verslagen. Die niet alleen wat Hij had, maar ook Zichzelven gegeven heeft, Deze heeft de wereld overwonnen. Hem na te volgen, Zijn geest in ons op te nemen, één hart, ééne ziel met Hem te zijn: zietdaar de ware regtzinnigheid, waarnaar wij boven alles moeten streven. Zij openbaart zich, waar het beginsel in beoefening gebragt is: »wat ik heb, dat geef ik u." Daartoe wensch ik u op te wekken. *Wat het bedoelt? Waarop het rust?* en *Waartoe het leidt?* zijn de drie vragen, wier beantwoording den inhoud mijner rede zal uitmaken.

Wat ik heb, dat geef ik u. De bedoeling van deze woorden blijkt uit het verband, waarin zij voorkomen. Aan de poort van den Jeruzalemschen tempel, die uit Corinthisch koper vervaardigd den naam van de *schoone poort* droeg, zat dagelijks een bedelaar, aan beide voeten sedert zijne geboorte verlamd. Toen Petrus en Johannes haar zouden binnentreden, sprak hij ook hen om een aalmoes aan. Een groet met eene kleine gift zou voldoende geweest zijn om hun het verwijt van ongevoeligheid of liefdeloosheid te besparen. Maar zij wilden meer. *Zie ons aan*, zeide Petrus, blijkbaar om de aandacht der aanwezigen te boeijen. De bedelaar deed het, en verwachtte iets te ontvangen. *Zilver en goud heb ik niet*, ging Petrus voort: 't geen wel niet beteekent, de kleine aalmoes die gij vraagt, bezit ik niet eens. Het heeft den zin: geld om u gelukkig te maken, heb ik niet. *Wat ik heb dat geef ik u*, hetgeen God mij gegeven heeft, bij onderscheiding van vele anderen, wat mij kenmerkt, dat sta u ten dienste. *In den naam* van Jezus Christus *den Nazarener, sta op en wandel.* Hij greep

Digitized by Google

de handen van beide apostelen, rigtte zich daaraan op, sprong tusschen hen in de hoogte, ging mede in den tempel en loofde God voor de onuitsprekelijke weldaad, die hij boven alle verwachting ontvangen had.

Naauwelijks behoef ik op te merken dat de apostel niet gezegd heeft: *alles wat ik heb*, maar alleen *wat ik heb, dat geef ik u;* dat is in 't algemeen bij tegenstelling van zilver en goud, met mijn vermogen, wat God mij geschonken heeft, wil ik u helpen. En zoo gij u herinnert, dat Petrus wonderen deed volgens zijne roeping om de Evangelieverkondiging te beter ingang te verzekeren, daar de Heer de prediking der Apostelen door zijne teekenen bekrachtigde, bevestigt dit te meer mijne opmerking aangaande de bedoeling zijner woorden, waarin de groote waarheid ligt opgesloten: wat ons ten goede kenmerkt en misschien van anderen onderscheidt, is ons niet voor ons zelven, maar ten dienste van hen gegeven die onze hulp behoeven; onze roeping, is daarmede te dienen, waar de gelegenheid wordt aangeboden, te geven wat wij hebben. Petrus heeft hetzelfde voorgeschreven in zijnen 1en Brief (IV vs. 10): *de een diene den anderen, ieder met de gave die hij ontvangen heeft, als de goede huishouders der menigerlei genade Gods.* Ook heeft Paulus niets anders bedoeld, toen hij aan de gemeente van Korinthe schreef: *in eenen iegelijken bewijzen zich de gaven des geestes tot algemeen voordeel* (1 Kor. XII: 7). Daartoe, verklaarde hij, wordt door den geest den een gegeven het woord der wijsheid, den ander het woord der kennis, eenen ander het geloof, eenen ander de gave om gezond te maken, eenen ander wonderen te doen, eenen ander de geesten te onderscheiden, eenen ander menigerlei talen, eenen ander de talen uit te leggen. En gelijk het ligchaam uit vele deelen bestaat, waarvan geen kan gemist worden, zoo oordeelde hij, dat in het ligchaam van Christus of de gemeente de leden voor elkander moeten zorgen, ieder met de gave door God hem geschonken. En daarin bestaat het wezen der christelijke mededeelzaamheid of de werkzaamheid der liefde geheel tegenover de zelfzucht die

Digitized by Google

den natuurlijken mensch kenmerkt. Daardoor ontstaat de eenheid bij de groote verscheidenheid van standen en rangen in het maatschappelijke en huisselijke leven, waarin ieder tot het geluk of welzijn van het geheel kan en moet bijdragen door wederkeerig dienen en hulp bewijzen, naar de bijkans ontelbare behoeften van ligchaam en geest, met de verschillende bekwaamheden en vermogens om in die behoeften te voorzien. En als gij u bepaalt bij den kleinen kring van huisgenooten: welk een onderscheid van gaven! De een munt door verstand uit, de ander door ligchaamskracht, de derde door bezadigdheid, de vierde door voortvarendheid, de vijfde door zachtmoedigheid, door bevalligheid, door welbespraaktheid, door bezielende opgewondenheid en stoutmoedigheid. Brengt dit over in den grooteren kring der maatschappij. Hier ziet gij aanzien van geboorte, van rang, van bezitting; dáár geleerdheid, welsprekendheid, bedrevenheid; elders voorbeeldige deugd die onwederstaanbaar werkt; hier de gave om te regeren, daar om te vertroosten, ginds om te onderwijzen, elders om vrede te stichten. Wat anders bedoelt nu het voorbeeld van Petrus, dan dat ieder juist datgene waarin hij uitmunt, of dat hem eigen is, mededeele: de rijke en gegoede van zijnen overvloed om de armen te ondersteunen, de wijze van zijne kennis om te verlichten, de zachtmoedige gebruike zijne zachtheid om anderen neder te zetten, de stoutmoedige zijne verpletterende overmagt om den storm der menschelijke driften te bedaren, in één woord, ieder geve het zijne. Dan heeft zoowel de rijke van den arme als de arme van den rijke te ontvangen, en niemand kan zeggen, dat hem de middelen en gelegenheden tot weldoen ontbreken. Gelukkig wie dit erkent en in den kring, waarin de Voorzienigheid hem geplaatst heeft, gelijk Petrus zeggen kan: *wat ik heb dat geef ik u!* En toch, hij moet nog meer bedoeld hebben, als gij denkt aan de woorden van Paulus: »*al ware het dat ik al mijne have den armen gave, en mijn ligchaam liet verbranden, en had de liefde niet, zoo ware het mij niets.*" Uit ijdelheid en hoogmoed is menig wereldling mededeel-

Digitized by Google

zaam, of om terug te ontvangen of omdat hij belooning van God verwacht, hetzij in dit, hetzij in het andere leven. De liefde alleen bepaalt de meer- of mindere waarde ter bevordering van het algemeene en bijzondere welzijn door onze mededeelzaamheid. Gij kent haar, gelijk zij door Paulus beschreven is, als niet ligt geraakt, goedhartig, niet naijverig of jaloersch, niet voorbarig, niet opgeblazen, niet onbescheiden, zich zelve niet zoekende, niet in het kwaad maar in het goede zich verblijdende. Maar waar vindt gij haar geheel in levende voorbeelden? Hier een trek, daar een trek. Wij meenen het reeds ver gebragt te hebben als wij oogenblikken in ons leven hadden, waarin wij hoog opgewonden ons zelven vergaten en niet anders konden noch wilden dan voor anderen te leven, al moesten wij het met den dood betalen. Ziet de moeder die aan haar kind alles geeft tot haren laatsten droppel bloeds toe! Ziet de gelieven! Denken en spreken, zwijgen en lijden, werken en wachten, alles slechts op één doel gerigt, om elkander gelukkig te maken. Het is uit natuurlijke aandrift dat de moeder haar kind, dat de geliefde de zijne bemint: maar zoo moet ook de liefde tot de naasten, natuur in ons zijn. Dan is het ons behoefte om wel te doen, behoefte om te dienen met het onze, behoefte om ons zelven te bevredigen door anderen gelukkig te maken. Hoever zijt gij van die natuur verwijderd, gij, die wel met de treurenden kunt weenen, maar u niet verblijden met de vrolijken: gij die de luimen en zwakheden van anderen niet verdragen kunt, gij die het ondervonden kwaad zorgvuldig toerekent, die weigert de minste te zijn zelfs voor uwen vader of uwe moeder, en durft spreken van beleediging door hem of haar u aangedaan! Ja! het verborgen familieleven is de fijnste snaar, die wij kunnen aanroeren, omdat het de zwaarste beproeving voor de liefde is. Daarin vooral blijke het, of het beginsel van Petrus ons bezielt, zoodat het van den morgen tot den avond onze gezindheden en woorden en daden bestuurt: *wat ik heb dat geef ik u!*

Digitized by Google

Velen trekt het voorbeeld van Petrus meer dan dat van een ander apostel. Paulus staat hun op een grooteren afstand wegens zijne diepzinnige redeneringen: Johannes wegens het waas van hemelsche innigheid dat hem omgeeft, hij ligt voor hen nog altijd aan den boezem des meesters: in Petrus zien zij meer zich zelven, in sommige oogenblikken vol liefde tot de buitensporigste overdrijving toe, en in andere vragende als ware hij een Judas die de beurs hield: *wij hebben alles verlaten, wat gewordt er ons voor?* in andere oogenblikken met de tong verloochenende dien hij lief had met brandende liefde, straks daarop bitterlijk weenende wegens zijne zwakheid: en ten laatste sterk in geloof en hoop en liefde, aan het hoofd der jongeren, waar het de eer van Christus geldt en de bekeering der Joden. Gelijk de fijngevoelige maagd aan de zijde van den sterken broeder, zoo staat Johannes aan zijne zijde. Deze voelde het, maar hij sprak het uit: *wat ik heb dat geef ik u.* Hem te hooren, bemoedigt ons bij de herinnering onzer gebrekkige liefde, en wij durven vragen: waarop berust zijn beginsel en hoe kan ik het verkrijgen? Hij antwoordt: *in den naam van Jezus Christus den Nazarener: sta op en wandel;* en heeft hij niet zelf erkend (vs. 12): *wat ziet gij op ons, alsof wij dezen hadden doen wandelen door onze eigene kracht of godzaligheid?* Het was Gods kracht in hem, niet alleen om het wonder te verrigten, maar om te willen geven wat hij had. Gelijk hij in zijnen brief opwekt, diende hij zelf met de ontvangene gave als een huishouder der menigerlei genade Gods. Hij stond in de gemeenschap met Christus door het geloof en den Heiligen Geest. En dat is het vereischte om te geven wat men heeft. Gemeenschap met Christus door het geloof had Petrus reeds bij het leven van den Heer. Herinnert u slechts zijne belijdenis: *gij zijt de Christus de Zoon Gods*, waarop hij werd zalig gesproken met de verzekering; *vleesch en bloed hebben het u niet geopenbaard, maar mijn Vader in den hemel.* En toch mistte hij nog, wat hem in onzen tekst kenmerkt: want de vraag leefde

Digitized by Google

in hem: *wat gewordt er mij voor?* Zoo is het ook met velen onzer. Wij gelooven, wij hebben onze belijdenis afgelegd, dat God in Christus den middelaar of verzoener gegeven heeft als leidsman ten eeuwigen leven, dat wij zonder Hem niets kunnen doen en ranken moeten zijn van den waren wijnstok. Ja zelfs zijn wij door het geloof leden van zijn ligchaam; maar aan zijnen invloed kunnen wij ons onttrekken, of geheel of in meerdere of mindere mate. Of is door ons geloof onze vrijheid vernietigd, en de oude mensch der zinnelijkheid gestorven? Dan zou Paulus de geloovigen niet vermaand hebben, dien af te leggen en den nieuwen mensch der geregtigtigheid aan te doen, geschapen naar Christus Jezus. Zonder het geloof beschouwen wij onze bezittingen, krachten, bekwaamheid, gaven van welken aard ook, als het onze, waarover wij naar welgevallen kunnen beschikken, waarvan wij mededeelen en die wij geheel voor ons zelven behouden mogen. Wel erkennen wij; alles is van God, en Hij heeft ons het onze geschonken: maar wij beschouwen toch ons zelven als eigenaars. Door het geloof daarentegen gevoelen wij ons huishouders, die niet alleen rekenschap schuldig zijn van hun bestuur, maar in geen anderen geest daarover mogen beschikken dan in dien van den Heer. Het bewustzijn van hebben is tevens dat der verpligting tot geven: het kunnen sluit dan het willen in. Zoo was het bij Petrus. Zoo is het bij ons, als wij gelooven in Christus: en van daar droefheid over ons zelven, wanneer wij te kort komen en ons te wijten hebben, dat wij onze begaafdheden, vermogens, goederen niet besteden tot zegen van anderen. Van daar de bittere overtuiging: ik heb mijnen Heer verloochend, zoo dikwerf wij gevoelen liefdeloos, haatdragend, gierig, beleedigend, noch jegens anderen geweest te zijn, gelijk wij hen voor ons wenschen.

Maar de gemeenschap door het geloof is niet voldoende. Het gevoel van kunnen moet volbrengen zijn. Dat wordt het door de gemeenschap des Heiligen Geestes. Toen Petrus dien ontvangen had, welk een ander mensch, dan bij het geloof zonder dien Geest! Hoe nederig en opofferend,

Digitized by Google

waarlijk een wedergeborene in den vollen zin des woords! Hij belooft niet zonder te volbrengen; hij bezit niet zonder te geven; en die beefde voor eene dienstmaagd, vreest noch het Sanhedrin, noch het volk. Ten aanhoore van allen spreekt en handelt hij in den naam van Jezus Christus. Zegt niet: die Geest is buiten mijn bereik. Aan alle geloovigen toegezegd, is hij voor allen verkrijgbaar. Daartoe het woord Gods gelezen, gehoord en ernstig overdacht: daartoe het avondmaal met geheele overgave aan den Heer gevierd: want door het woord en het avondmaal deelt God den Heiligen Geest mede. Maar daartoe ook ootmoedig en volhardend gebeden, elken morgen, elken avond, wekelijks in de openbare vergadering gebeden:

»O, Heilige Geest! daal in ons neêr!
Daal in ons hart, dat zwak en teer,
Blijft op uw invloed wachten!"

Gelijk Petrus op den pinksterdag, zoo ontvangen wij hem bij voortduring, en ons kunnen en willen wordt volbrengen. God werkt in onze zwakheid, wanneer wij geloovende in den Christus op de vervulling zijner belofte hopen, en biddende zoeken. Waarom staat gij dan van verre als het de liefde geldt? Gij gelooft, maar gij steunt op eigen kracht; daarom bidt gij niet om den Heiligen Geest. Gij gelooft, maar gij wilt tevens u zelven dienen; daarom durft gij niet bidden om den Heiligen Geest. Gij gelooft, maar gij vreest te verliezen, wat gij anderen geeft; daarom kunt gij niet bidden om den Heiligen Geest. Welk een gebrekkig geloof bij zulk eene vrees, als of God niet zal blijven geven, naarmate gij mededeelt! Die zijn éène talent in de aarde begroef om het niet te verliezen, hem werd het ontnomen en dien gegeven, aan wien vijf talenten waren toevertrouwd: want die heeft zal ontvangen, opdat hij nog meer hebbe. Zoo wordt de werkkring onzer liefde uitgebreid, naarmate wij vrijgeviger zijn in het besteden van het onze ten nutte van anderen. De hovenier voedt den boom die vele vruchten draagt, opdat hij nog meer drage. Zoo voedt God

Digitized by Google

met den Heiligen Geest die ijveren in goede werken. Plant een goeden boom en gij hebt goede vruchten. Bezit het geloof dat bergen verzet, en uw geestelijk leven wordt verhoogd om rijk te zijn in de liefde. Welaan dan, die verhooging gewenscht en gebeden, te midden van den voorspoed dien gij geniet, onder de slagen des tegenspoeds waardoor gij getroffen wordt, bij het werk dat gij verrigt, en den strijd waartoe gij u hebt aangegord, dat is: biddende het oog naar boven, het hart omhoog! Dan zal de liefde door den Heiligen Geest in u worden uitgestort, en uw omgang, uw huisselijk, uw maatschappelijk leven, zal overeenkomstig het woord zijn: »*wat ik heb dat geef ik u!*"

Zelden bereikt de mensch zulk eene hoogte, dat hij geheel ophoudt te vragen, *wat gewordt er mij voor?* Jezus die medelijden heeft met onze zwakheden, veroordeelt het niet, als het slechts geen beginsel van ons handelen uitdrukt. Integendeel, door het uitzigt op belooning dringt hij tot het goede, gelijk de Vader hem sterkte door de overtuiging, dat zijn lijden de weg tot heerlijkheid was. Daarom mogen wij ook u tot navolging van Petrus dringen door de herinnering, *waartoe het leidt* als wij doen naar het woord: *wat ik heb dat geef ik u.*

Ik zou kunnen volstaan met de herhaling: *wat de mensch zaait dat zal hij oogsten*, en met eene schets van de hemelsche zaligheid, die de Heer aan den trouwen dienaar schenken zal. Maar mij bepalende tot den tekst, moet ik dit algemeene vermijden, en het meer bijzondere doen uitkomen. Ook zal het uwe opmerkzaamheid getrokken hebben, dat de door Petrus beweldadigde niet alleen met hem en Johannes in den tempel ging, gelijk vs. 8 meldt, *wandelende en springende:* maar dat hij *God loofde, en al het volk dit ziende zich verwonderde.* Wegens het gebeurde hoorde het naar zijne prediking, en (ziet het vierde vers van het IVe hoofdstuk) *velen werden geloovig. Het getal der mannen was omtrent vijfduizend.* Hierin zien wij als in een spiegel: *waartoe het geven wat men heeft,* leiden zal. De

Digitized by Google

beweldadigde looft God wegens den weldoener, en door verwondering is het hart der getuigen voor de prediking van Christus geopend.

Helaas! niet op alle beweldadigden zal uw geven dien invloed oefenen: want nog zijn velen aan de melaatschen gelijk, die in een vlek aan de grenzen van Samaria door Jezus genezen werden. Van de tien gereinigden keerde slechts één terug, en prees God met eene luide stem. *Deze was een Samaritaan*, en opdat men het zou opmerken, moest de Heer vragen: *is er niemand gevonden die wederkeert en geeft Gode de eer, dan deze vreemdeling?* Grievende waarheid: van wien dit het minst wordt verwacht en dien de meerderheid als een ketter of halve ketter ontwijkt, hij is dikwerf de eerste, de eenige om God te loven voor de ontvangen weldaad! Uwe eigene ondervinding spreke: is dankbaarheid van een huisgenoot of bloedverwant niet zeldzamer dan van een vreemde? van een eigen kind niet zeldzamer dan van den wees, dien gij in uw huis hebt verzorgd, of voor wien gij de plaats van vader of moeder vervult? Wat eigen is, beschouwt het ontvangen meer als een regt, dan als een weldaad. Is het anders met ons? Ziet: wij zijn in de Christelijke kerk geboren en opgevoed, als kinderen Gods en medeërfgenamen van Christus. Een jood of heiden wordt bekeerd tot de erkenning van Jezus als Messias en den hemelschen Vader als den eenigen God. Wie voelt levendiger wat hem geschonken werd, wie roemt luider op zijne roeping en verkiezing, van wien geldt het meer: *hij loofde God?* En toch zij ontbreken niet, wie het ontvangen, hetzij tijdelijke of geestelijke gaven, nader met God verbindt. Zoo wordt nog het doel der liefde bereikt, bestaande in de eere van Hem die liefde is. Een enkel voorbeeld. Een vader treurde in zijnen ouderdom: want er was twist tusschen zijne dochter en hare behuwdmoeder. De dochter gaf wat zij had, den schuldigen eerbied, den christelijken ootmoed — en de vrede was hersteld, de verbroken omgang vernieuwd. De vader *loofde God* met tranen in de oogen. Zij hoorde het, loofde God insgelijks, en voelde in haar binnenste: de

Digitized by Google

Apostel heeft waarheid gezegd: *geven is zaliger dan ontvangen!* Stemt gij het toe? Welaan dan, als heeren en vrouwen, als vaders en moeders, als broeders en zusters, als echtgenooten en kinderen, en in welke betrekking gij zijt, het woord van Petrus tot het uwe gemaakt: *wat ik heb dat geef ik u!*

Niet minder dan het volk zich verwonderde over de weldaad aan den lamme bewezen, bewonderen nog velen zulk eene liefde. Of blijkt dit niet uit hunne loftuitingen, als men doet wat een christen nooit mag nalaten: wat God hem schonk, ten dienste van anderen besteden, en diep ootmoedig voorkomend te zijn in liefde? Die bewondering getuigt niet slechts: ik zou het niet gedaan hebben, zij bewijst tevens: mijn hart is ten deele geopend voor den indruk van het goede. Wanneer hij, die de bewondering geniet, spreekt van Gods liefde, van Christus den eenigen Zaligmaker, van den Heiligen Geest waardoor de zelfzuchtige mensch wordt wedergeboren, van onze roeping en verpligting tot geloof en hope en liefde, zijne woorden zullen het slapend geweten wekken, en krachtiger zijn dan de hoogstgeprezen welsprekendheid. Geene bewondering, maar geloof zullen zij wekken, geene lofverheffing maar bekeering ten leven. Niet alleen aan Petrus viel zulk een oogst ten deel. Waar de christelijke liefde zich dus openbaart, wordt hij nog dikwerf genoten. Ik herinner mij een voorbeeld te treffend om het u te onthouden. Vele jaren geleden sprak ik meermalen met eene roomsche vrouw aan een protestant gehuwd, over het bijgeloof en de afgoderij, en bewees uit de Heilige Schriften, dat en hoe alleen Gods genade in Christus ons regtvaardigt. Ik kan het niet weerleggen, was haar antwoord, en toch zij bleef die zij was. Later werd zij ziek. Hare dochter, nog te jong om lid der gemeente te zijn, waakte aan haar krankbed bij dag en bij nacht, troostte en sterkte haar door het opzeggen van gezangen en bijbelteksten, die zij bij mij geleerd had, en sprak van den dood zonder vrees, en van den hemel met kinderlijke blijdschap. Zoo gaf zij, wat zij had. De moeder herstelde. Haar

Digitized by Google

gemoed was voor de prediking geopend. Zij bleef niet wat zij was. Dwazen die de menschelijke, kunstmatige welsprekendheid het eerste vereischte tot bekeering van zondaren noemen! De taal des geloofs en des Heiligen Geestes, de dringende taal der liefde gaat haar oneindig te boven; want niet door woorden alleen, maar ook door daden sprekende opent zij het hart. Als Christus in u leeft, kunt gij dus allen zielen voor Hem winnen. Ach! ware het uw aller deel, ook in dit opzigt met Petrus te mogen zeggen: *wat ik heb dat geef ik u!* Amen.

Digitized by Google

INTÉRIEUR DE LA CHAPELLE

Digitized by Google

Digitized by Google

16

LIJDENS-PREDIKATIE,

GEHOUDEN ALS

DANKZEGGING NA HET H. AVONDMAAL.

NAAR AANLEIDING VAN

JOAN. XIX : 25—27.

DOOR

S. VAN DISSEL, V. D. M.
HULPPREDIKER BIJ DE HERVORMDE GEMEENTE
TE AMSTERDAM.

Uitgegeven tot een weldadig doel.

AMSTERDAM,
P. GROENENDIJK,
Nieuwe Spiegelstraat, CC. 561.
1855.

Prijs 25 Cts.

Digitized by Google

Meermalen aangezocht om liefdegiften door noodlijdenden en behoeftigen alhier, en niet in staat, om uit eigen middelen naar wensch daaraan te kunnen voldoen, meende ik niet beter daartoe iets te kunnen bijbrengen, dan door het uitgeven, ten hunnen voordeele, van eene predikatie. Zij werd door mij in den avond van den 25 Maart, in de Amstel-Kerk alhier gehouden. Het was bij gelegenheid van de Dankzegging na het H. Avondmaal, dat ik sprak naar aanleiding van den 30sten Lijdenstekst, zooals de orde in deze gemeente gebruikelijk dit vordert. Mijn doel moge onder Gods zegen bereikt worden!

Vooraf werd gezongen: Ps. 73 : 13, 14.

Voorgelezen: 1 Joh. 1.

Daarna gezongen: Gez. 108 : 2, 3.

Digitized by Google

Geliefden in den Heer! Dewijl de Heer aan Zijne Tafel ons Zijne liefde heeft bewezen, zoo laat ons te zamen den naam des Heeren met dankzegging prijzen en een iegelijk spreke in zijn hart aldus:

„Loof den Heer, mijne ziel! en al wat binnen in mij is Zijnen heiligen naam, enz. (Zie het *Formulier van het Avondmaal*, met het daarbij gevoegd Gebed.)

TEKST. JOAN. 19 : 25—27.

„En bij het kruis van Jezus stonden Zijne moeder en Zijne moeders zuster, Maria [de vrouw] van Klopas, en Maria Magdalena. Jezus nu ziende [Zijne] moeder en den discipel, dien Hij lief had, daarbij staande, zeide tot Zijne moeder: Vrouwe! zie uwen Zoon! Daarna zeide Hij tot den discipel: Zie uwe moeder! En van dat uur af nam de discipel haar in zijn huis."

Wij zijn genaderd tot op Golgotha, tot aan den voet van het kruis, van dat vloekhout, en aan dat vloekhout hangt Hij, dien wij vereeren als den Zoon van God, dien wij erkennen als onzen Zaligmaker. De Zoon van God, onze Zaligmaker aan het kruis! Is het mogelijk! Heeft God Hem, dien Hij lief had, aldus aan zich zelven kunnen overlaten, Hem aldus verlaten, dat Hij den dood, na het smartelijkst lijden, ten prooi werd? Zijn Vader liet Hem nooit alleen, verliet Hem niet, ook niet in de ure der benaauwdheid, ook niet in de ure des doods; want juist toen Jezus daar leed en stierf aan het kruis, deed Hij den wil Zijns Vaders. Het was des Vaders welbehagen, vrede te maken door het

Digitized by Google

bloed des kruises, door den dood van Zijnen Zoon; en hangende aan het hout droeg Hij in Zijn ligchaam onze zonde, opdat God de wereld met zich zou verzoenen. Ondoorgrondelijk Gods-geheim! Wij zwijgen, wij aanbidden; wij nemen Hem aan, die uit liefde voor de zondige wereld wilde sterven, Hij alleen voor allen!

Daar hangt Jezus aan het kruis genageld! Ziet gij Zijn gezegend aangezigt met bloed bevlekt, door den doornenkroon die in Zijn hoofd geslagen was. Ziet gij Zijn bloed van Zijn gezegend ligchaam bij droppelen ter aarde vloeijen, door de geeselslagen die Hem waren toegebragt, door de nagels die Hem in handen en voeten gedreven waren. Hoort gij die spottende, uittartende taal der Joden en hunner grooten, die daar bij het kruis heen en weêr gaan, in triumf op hun slagtoffer ziende: «daar hangt Hij nu, die zich den Christus heeft genoemd; dat hij nu afkome van het kruis en wij zullen hem gelooven! Anderen heeft hij kunnen verlossen, zich zelven verlossen kan hij niet, die Christus, die Koning Israëls!" — Maar hoort daar eene andere stem; zij is van den Gekruiste; zij doet voor eene wijl de lastertaal verstommen, want die stem spreekt: «Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!" Bedrieg ik mij, of heeft dat woord de spotters, de laaghartigen getroffen, getroffen tot in hun binnenste? Verwenschingen hadden zij van Hem, dien zij aan het kruis hadden genageld, verwacht, vloek over hunne hoofden uitgesproken; doch hoort! Hij vloekt niet, maar bidt; bidt om vergeving hunner zonden. O! dat woord zal, moet wel weêrklonken hebben in hunne ziel; weêrklonken hebben, zelfs toen zij hunnen helschen wensch hadden bereikt en Jezus den laatsten adem had uitgeblazen. Wie weet hoe menigeen hunner, die nu op Golgotha den Heer lasterde en bespotte, daarna door de herinnering van dat woord is teruggekomen van zijne zonde, van zijnen dwaalweg; hoe menigeen hunner het nog tot troost is geweest op zijn sterfbed, dat ook Jezus voor hen gebeden had!

Maar wie zijn die vrouwen, die daar staan in de verte van het kruis; wie is die man die bij haar is, en die er eene, de oudste misschien, maar ook de bedroefdste, ondersteunt? Ja, bedroefd zijn zij allen. Diep in hare mantels gewikkeld en den sluijer over haar hoofd gehaald, verbergen zij voor de voorbij-

Digitized by Google

gaande vijanden van den Heer, de menigvuldige tranen, die aan hare oogen ontvlieten; smoren zij de snikken, die uit hare boezems oprijzen. Bedroefd zijn zij tot in het binnenste van hare ziel, troosteloos ter nedergedrukt door hare smart, want het is de moeder van den Heer, die daar van verre staat, door Joannes, den discipel en vriend van Jezus ondersteund, den eenige van al Zijne discipelen, die Hem tot op Golgotha vergezelde; het zijn Zijne vriendinnen, Maria Magdalena, Maria de moeder van Jakobus, Salome, die Hem van Galilea af gevolgd waren, om Hem te dienen. O! zij hadden den Heer zoo lief gehad in Zijn leven, en zouden zij Hem nu verlaten in Zijnen dood? Neen, dat nooit! De vijanden van den Heer mogen dan ook op haar zien met eenen smalenden blik en ook haar bespotten; zij staan dien blik door, zij hooren die spottaal aan; maar Jezus kunnen zij niet verlaten, niemand kan haar en Joannes van Hem terughouden. Wat zij verduren, o! het is niets bij het naamloos lijden, dat zij hunnen geliefden Heer en Meester zien ondergaan. Voorwaar, goed moet het aan Jezus ziel hebben gedaan, dat zij daar stonden, stonden uit liefde voor Hem! Verligt moet het hebben de smarten naar ziel en ligchaam die Hij ondervond, dat, daar zoo velen Hem smaadden en verguisden, er toch waren die Hem lief bleven hebben, wier liefde zelfs sterker dan de dood was. O! zou Jezus, toen Hij van den dood herrezen was, haar Zijnen dank niet hebben toegebragt, dat zij Hem hadden beleden ten einde toe, en haar hebben gezegend, omdat zij om Zijnen wil waren verguisd!

Maar wie is zij, die het durft wagen, door den discipel, dien Jezus lief had (een eeretitel, dien wij allen, God gave het! mogten dragen) geleid, tot aan den voet van het kruis te naderen? Haar hoofd is ter aarde gebogen, hare knieën knikken onder haar heen; haar geest is verbijsterd in haar; en indien de tranenstroom zich geen weg had gebaand door hare oogen, zij ware van rouw en droefheid en naamlooze smart reeds bezweken. Het is Maria, de moeder eenmaal van den Heer naar het vleesch; eenmaal de gezegendste onder de vrouwen, maar door wier ziel nu het zwaard ging, waarvan vóór dag en jaar Simeon had gesproken, toen zij zich zoo gelukkig gevoelde in het bezit van haar kind en het den

Digitized by Google

Heer met zooveel dankbaarheid opdroeg, en welk zwaard haar nu wondde, vreeselijk wondde, terwijl zij tevens de woorden verstond die eens de Profeet gesproken had. Het is Maria de moeder des Heeren. Ook zij, al waren hare jaren reeds hoog, was haren Zoon gevolgd uit Galilea. Zou zij Hem hebben kunnen verlaten, aan wien geheel hare ziel hing, Hem verlaten, nu zij begreep dat zwarte wolken zich boven Zijn hoofd zamenpakten; Hem verlaten, nu Hij gevaar, den dood zelfs te gemoet ging, waarvan Hij gesproken had; Hem verlaten nu Hij daar aan het kruis werd gegefolterd! Ziet, zij had zoo menigmaal in Zijne vreugd, in Zijne eer gedeeld, als Hij in Galilea en Judea wonderen werkte, als Hij erkend werd als de Christus, wanneer men voor Hem uit riep: „Gezegend den Zoon Davids! Hozannah, die daar komt in den naam des Heeren!" Zij wilde nu ook deelen in Zijne vernedering, in Zijne smart. Wie er dan ook van Golgotha en van het kruis ware weggebleven, al hadden allen Hem verlaten, zij niet. Welke moeder, die met regt den naam van moeder draagt, verliet ooit haar kind, al moest Hij ook door beulshanden sterven, haar kind, van hetwelk zij verzekerd is, verzekerd in hare ziel, dat hij onschuldig is?

Zij staat daar, die vrouw van smarte, aan den voet van het kruis weenende, terwijl haar Zoon aan het kruishout hing. Troostwoorden heeft zij niet, om Hem toe te spreken; maar Hij heeft troostwoorden voor haar. Van Zijn kruis zag Hij die moeder; Hij zag hare tranen, Hij kende haar leed; Hij wist haren verlaten toestand, nu Hij van haar heenging, Hij, die altijd als voor de beste moeder, voor haar had gezorgd, haar troostende toen zij van haren man alleen was gelaten in weduwestaat. Haar troosten, zooals Hij wenschte, kon Hij thans niet. Had zij het doel van Zijn lijden en sterven begrepen, ja, ook dan had zij geweend (want wij willen immers allen weenen, omdat onze zonde Zijn' dood kostte?), maar dan had zij ook God verheerlijkt in haar gemoed, en Hem, die daar leed en stierf voor de zonde, ook voor hare zonde, want ook zij was een Adamskind, hebben verheerlijkt en gedankt om Zijne liefde. Doch dien troost kon zij nu niet bevatten, die daalde later in haar hart neder, toen zij Jezus had leeren kennen, als die ook hare zonde in Zijn

ligchaam gedragen had op het hout, die ook haar Zaligmaker was.
«Vrouwe, zie uw' Zoon!" Dat was het troostwoord, dat thans uit Zijn' mond uitging, en Zijn blik wees Joannes aan, die aan hare zijde stond; Zijne hand kon hem niet meer aanwijzen, o! die was doorklonken aan het kruis. En nogmaals Zijnen blik op den discipel vestigende, dien Hij lief had, en dien van hem op haar rigtende, sprak de groote Lijder: «Zoon, zie uwe moeder." De band, die tusschen haar en Hem tot dusverre had bestaan, als moeder en zoon, zou worden verbroken. Niet alleen, dat Hij naar het ligchaam niet meer voor haar zou kunnen zorgen en haar beschermen als vóór dezen; maar ook de dood zou en moest dien band verbreken, die hen tot hiertoe als zoon en moeder had te zaâm gestrengeld. Geen moeder zou en mogt Maria meer zijn voor Jezus, Jezus geen zoon voor Maria, want met Zijn aardsche ligchaam, zou Hij ook alle aardsche en zinnelijke betrekkingen afleggen. Zijn hemelsch ligchaam, dat Hij daarna aannam, was dat niet meer wat Maria eenmaal in haren schoot had ontvangen; dat zou den dood sloopen. Een andere band moest gelegd worden tusschen Hem en haar; een band niet meer van aardsche en zinnelijke liefde, maar van geestelijke en hemelsche. Hier deed Jezus van Zijne moeder als moeder afstand, en wilde dat zij van haren zoon als zoon zou afstand doen, om Hem geheel als haren Heer en Koning, als haren Heiland en Zaligmaker te kunnen erkennen. — Doch er zou een ander zijn, die Zijne plaats kon bekleeden; een ander, bij wien zij, zoo lang God nog haar het leven schonk, de plaats van moeder kon vervullen; en wie zou haar liever, moeder, wien zij liever, zoon noemen, dan Joannes, wien zij wist dat zulk een teeder vriend voor Jezus was geweest en dien zij daarom ook reeds zoo lief had. O! voorzeker zij nam hem tot zoon, hij haar tot moeder aan. «Van dat uur af aan nam de discipel haar in zijn huis," had haar lief als eene moeder, zorgde voor haar als voor eene moeder, had geduld met hare zwakheden als die eener moeder, heeft haar welligt als eene moeder ten grave geleid. Nimmer, wij mogen het veronderstellen, zal Joannes zich meer van haar hebben gescheiden; zij nimmer van zijne zijde geweken zijn, maar hem hebben vergezeld op zijne reizen tot verkondiging van het Evangelie en zich hebben verblijd

Digitized by Google

als door het woord van dien zoon velen bekeerd werden van de dwalingen huns wegs en den eenigen Zaligmaker van zondaren erkenden. Zij zal te Efeze hebben gedeeld in den opgang dien hij daar maakte als een discipel, dien de Heer had lief gehad; en zij misschien hem nog naar Pathmos hebben vergezeld, om in de bezwaren van zijne ballingschap te deelen. Hoe menigmaal zullen die beiden over den verheerlijkten Heer hebben gesproken; elkander hebben herinnerd aan Zijne leer, die Hij had verkondigd, aan de gelijkenissen waarmede Hij het volk onderwees, aan de wonderdaden die Hij had verrigt, aan de liefde die Hij had betoond. Hoe menigmaal zullen zij elkander hebben getroost in kommervolle dagen, ook bij het besef van hunne tekortkomingen, dat het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigde van alle zonden; dat zij eenen voorspraak hadden bij den Vader, Jezus Christus den regtvaardige, en dat die voor hunne zonde eene verzoening was!

Groot was Jezus ook hier, te midden van Zijn lijden, groot in Zijne liefde. De smarten, die Hij moest uitstaan naar het ligchaam, wij kennen ze niet, maar de smarten der ziel, welke Hij onderging, wij kunnen ze nog veel minder doorgronden. Wie der stervelingen zal het uitspreken, wat de Heer leed, toen Hij onze zonden in Zijn ligchaam droeg op het hout? Maar hoe hoogklimmend die smarten ook moge geweest zijn, Zijn lijden vergat Hij als het ware, om aan het lot te denken van haar, die Hij eens moeder had genoemd, en voor hare toekomst te zorgen. Een van de laatste woorden, die Hij sprak, zij waren voor haar, om haar te troosten, op te beuren, te bemoedigen, opdat zij niet zoo duister in de toekomst zou zien, maar die kalm tegengaan, daar zij iemand zou hebben, die de plaats verving van Hem, dien zij eenmaal zoon had genoemd. Zoo liefdevol was de Heiland! Aan het kruis hangende vergat Hij Zijne moeder niet. Maar niet alleen Zijne moeder naar het vleesch, neen, Hij vergat niemand. Alle, alle menschen, alle zondaren waren in Zijn hart opgesloten, want het was voor hen dat Hij lijden en dood onderging, om hen te redden, hen te wasschen in Zijn bloed, hen te heiligen en te zaligen. Ook uit liefde tot ons, Broeders en Zusters, heeft Jezus zich aan het kruis laten nagelen, is Hij dien schanddood

Digitized by Google

gestorven, opdat Hij ook ons zou behouden voor tijd en eeuwigheid. Heden morgen hebben wij aan die liefde van den Heer wederom gedacht, Zijne liefde is ons nader gebragt door de teekenen van Zijn verbroken ligchaam en vergoten bloed. Zouden wij er Hem niet dankbaar voor zijn, Hem geenen dank willen toebrengen, Hem niet verheerlijken in Zijne liefde, daar Hij Zijn leven aflegde voor ons, die Zijne vijanden waren? Ja, loven en prijzen wij Hem, door Zijnen verzoeningsdood te erkennen en het kruislied te zingen.

(*Hier werd gezongen* Gez. 124 : 3, 4 en 9.)

Joannes nam Maria, de moeder des Heeren naar het vleesch, in zijn huis en zorgde voor haar; dat was het bevel, neen, dat was de wensch van den Heer, toen Hij het woord tot hem sprak: «Zie uwe moeder," en hij volgde volgaarne dien wensch van den Heer op, omdat Hij gesproken had: «Vrouwe, zie uw' zoon." Er is geen ander bevel van den Heer, geen anderen wensch, dien Hij aan Joannes omtrent Maria uitdrukt. Niet om haar te vereeren als eene moeder Gods, niet om haar te aanbidden als eene Koningin des hemels, niet om na haren dood standbeelden en tempels voor haar op te rigten, niet om de Mariadienst in te voeren, niet om te prediken dat zij onze voorspraak is bij haren zoon en dat er geen zaligheid is zonder haar. Niets, niets van dat alles, en niets van zooveel nog, dat het bijgeloof en het ongeloof in de volgende eeuwen heeft uitgevonden, zoo men meende misschien om de eer van Christus te verhoogen, door de eer die men toebragt aan Zijne moeder, van wie Hij voor eeuwig als zoodanig had afstand gedaan, maar waardoor de eer is bezwalkt van Hem, die alleen een' naam ontvangen heeft van den Vader, die boven allen naam is', en in welken naam zich de knieën van allen moeten buigen tot heerlijkheid Gods des Vaders. — Wij ook behoeven Maria en hare beeldtenissen niet in onze huizen te nemen, wij ook behoeven niet heen te gaan naar plaatsen, waar men hare beelden (God zij den verblinden genadig!) aanbidt. Geen Maria-beeld in ons huis, om voor hetzelve neder te knielen, maar de geest van Maria in het hart, om hare deugden na te volgen en alzoo hare nagedachtenis te vereeren. De geest der nederig-

Digitized by Google

heid, der stille overdenking, der getrouwheid en der liefde woonde in haar, die wone ook bij ons allen; en dan eeren wij ook Hem, die haar lief had op aarde.

De geest der nederigheid, ja, die was in haar en moet in ons zijn. Of verhoovaardigde zij zich ook, toen haar de boodschap des Engels gebragt werd, dat zij Hem zou ter wereld brengen, die de Zoon van God zou worden genoemd, en aan wien God den troon van zijnen vader David zou geven, die Koning zou zijn in eeuwigheid? Haar woord was alleen: «Zie de dienstmaagd des Heeren! mij geschiede naar uw woord." Verhief zij er zich ook op, zulk een' Zoon ter wereld te hebben gebragt, toen Hij daar was opgetreden in Israël en een man werd door God betoond in krachten en teekenen en wonderen? Geen woord in de Heilige Schrift, dat er melding van maakt. Aan de zijde van Jezus moge zij menigmaal gestaan en gewandeld hebben, maar niet om zich te verhoovaardigen, maar om zich in stilte te verblijden in den geest. Ja, stil was Maria, overgegeven aan hare stille, eenzame overdenkingen; de woorden die zij hoorde, de leer van Jezus die zij vernam, in haar hart bewarende en die bij zich zelve overleggende. Van haar kunnen wij dan leeren niet trotsch te zijn op aardsche voorregten, ook niet opgeblazen om geestelijke voorregten; ons niet vooraan te stellen en onze namen te doen noemen als iets groots; maar in stille nederigheid te wandelen met den Heer onzen God en Zijne Wet, Zijne genade ons in Christus Jezus bewezen, te overpeinzen dag en nacht, en die ter harte te nemen tot heil onzer ziel. — Trouw was de ziel van Maria; als haar zoon in gevaar verkeerde, dan was zij Hem nabij en wilde Hem redden; toen allen Hem schenen verworpen te hebben, verloochende zij Hem niet, maar ging tot aan den voet van het kruis, schande en smaad verachtende. En hoe zou zij die trouw hebben kunnen betoonen, indien zij Hem niet had lief gehad, lief met al de teederheid harer ziel. Geen trouw, ware trouw is er ooit bevonden, waarvan de liefde geen grondslag was; bestaat deze er niet, al verzekerde men het met nog zoo veel woorden, in het uur des gevaars, in het uur van nood en dood zal men zijnen vriend, zijne vriendin verlaten! — Leeren wij dan van Maria, Jezus zoo getrouw te zijn en zoo lief te hebben, gelijk zij. Die geest

Digitized by Google

van Maria wone in ons, plante zich in ons, vereenzelvige zich met ons; dan eerst zullen wij den Heer aangenaam zijn, en onze God zal in welgevallen op ons nederzien. Die trouw en die liefde hebben wij heden wederom aan het Avondmaal beloofd, Broeders en Zusters! Hoe was onze trouw, onze liefde vóór dezen? Hoe zal zij vervolgens zijn? Geloften af te leggen, 't is zoo ligt; voornemens op te vatten, 't is zoo gemakkelijk; de grootste booswicht vat ook wel eens goede voornemens op; maar, voert hij ze uit? Zullen wij onze geloften volbrengen, onze voornemens uitvoeren; den Heer de trouw en de liefde bewaren? God geve het, opdat de vrede Gods in onze ziel wone, en wij in stille blijdschap mogen leven, gelijk Maria geleefd heeft in Joannes' woning! Want, verzaken wij onze liefde en trouw omtrent den Heer, dan geven wij ook tevens de rust en het geluk van ons leven prijs, die alleen in Christus en door Christus te vinden zijn. God sterke dan die geloften en die voornemens in onze harten door zijne krachtige medewerking, door de hulp van Zijnen Geest. Hebben wij die geloften gedaan en die voornemens genomen, onder opzien tot God en met bede om Zijne hulp, Hij zal ons dan niet aan ons zelven overlaten; maar vertrouwen mogen wij het, dat Hij voor ons zal waken, ons beschermen in den kwaden dag, ons moed en krachten geven in den strijd, en ons de overwinning doen behalen over de verzoekingen en verleidingen dezer wereld.

Geen Maria, geen Mariabeeld dan in ons huis, in onze tempels, maar de geest van Maria in ons hart en haar voorbeeld gevolgd! Maar er is nog een andere, nog een betere Geest, dien wij in de woningen van ons hart kunnen en moeten opnemen; 't is de Geest van Christus, 't is Christus zelf; en met Christus komt ook God in ons. Jezus heeft het verklaard: «die Mij ontvangt, ontvangt dengeen die Mij gezonden heeft." «Die Mijn woord bewaart, de Vader zal hem lief hebben, en Wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken." Christus in ons; maar niet ligchamelijk, niet naar het ligchaam. Wij weten het, er zijn wangevoelens in de wereld uitgegaan en worden door dwaalleeraren nog aangekweekt en der blinde menigte als geloofsleer opgedrongen, dat wij Christus ligchamelijk zouden kunnen ontvangen

Digitized by Google

bij het eten des Avondmaals, want dat het brood waarlijk zou zijn Zijn ligchaam en de wijn waarlijk Zijn bloed, en dat wij alzoo in het ligchaam moeten vereenzelvigd worden met den Heer. Maar welk eene dwaasheid, op aarde den Heer te zoeken, die daar boven is, en de aardsche dingen te bedenken, daar wij de hemelsche moeten bedenken! Welk eene dwaasheid, maar welk eene ongerijmdheid en schandelijkheid tevens, om de grootheid van Hem, die alle magt heeft ontvangen in hemel en op aarde, zóó te miskennen, om te durven stellen, dat die Hemelheer zich als het ware zou zamenkrimpen in een stukje brood! Neen, wij willen het ligchaam van onzen Heer niet eten, wij willen Zijn bloed niet drinken, niet ligchamelijk met Hem vereenigd worden! Eens hopen en verwachten wij, dat ons ligchaam aan Zijn verheerlijkt ligchaam zal gelijk wezen, maar niet omdat wij het bij het Avondmaal in ons hebben opgenomen, maar door de magt, waardoor Hij alle dingen aan zich onderwerpt.

Of zouden wij misschien met anderen stellen, dat Jezus ligchaam bij Zijne hemelvaart alomtegenwoordig is geworden en Hij daarom ook ligchamelijk tegenwoordig zou zijn in de teekenen van brood en wijn? Maar wie der discipelen van Jezus heeft ons dat geleerd en waartoe zou het dienen, dat wij ligchamelijk onzen Zaligmaker aten en dronken? Hebben Engelen van den hemel het niet verklaard: «Deze Jezus die opgenomen is ten hemel, zal alzoo wederkomen, gelijkerwijs gij Hem ten hemel hebt zien varen?" Neen, de teekenen in het Avondmaal, het brood en de wijn, zij waren ons slechts teekenen van Zijn verbroken ligchaam, van Zijn vergoten bloed; zegelen en onderpanden waren zij ons van Gods genade en Christus' liefde; maar Hij, die Zijn ligchaam heeft laten verbreken en Zijn bloed vergieten, die onze zonden in Zijn ligchaam gedragen heeft op het hout, moet niet met Zijn ligchaam in ons ligchaam wonen.

Noch ook eten en drinken wij het waarachtige ligchaam en bloed van Jezus Christus door den mond des geloofs. Wat wil het zeggen, dat gesteld is, met den mond des geloofs Jezus ligchaam en bloed te eten en te drinken? Wij traden daar niet toe tot het Avondmaal om ons eenige duistere, dweepachtige denkbeelden te vormen van Jezus' tegenwoordigheid; om eene wonder-

Digitized by Google

dadige opneming van Christus in ons door het geloof te verwachten. Zoo eenvoudig als de instelling was, zoo eenvoudig was ook de plegtigheid, die wij heden morgen vierden; en wij danken er den Heer voor, dat, zooals in alles, Hij ook hier de eenvoudigheid aan de waarheid paarde, en dat wij van het brood hebben mogen eten en van den drinkbeker drinken ter Zijner gedachtenis.

Neen, niet ligchamelijk willen wij dan Christus in ons ligchaam opnemen, maar Hem zelven naar den Geest in onzen geest. En dat is iets groots, iets heerlijks; 't is een groot voorregt, dat wij het mogen, dat wij het kunnen doen! Christus in ons op te nemen, is: te worden als Hij, ééne plante met Hem. Wij als Christus? wij aan Christus gelijk? Gelijk aan Hem in grootheid, in majesteit, in goddelijke eer en natuur? Niet alzoo, Broeders en Zusters; dat is een voorregt, dat Hem alleen eigen is en was en wezen zal, omdat Hij is de eengeboren Zoon des Vaders, God te prijzen tot in eeuwigheid. Maar wij als Christus in Zijne reinheid, in Zijne volmaakte deugd, in Zijne liefde tot God en menschen. Dat is ons voorgesteld; daartoe heeft Hij ons een exempel nagelaten, opdat wij in Zijne voetstappen wandelen zouden. Heeten wij dienstknechten van Christus, zijn wij Christenen genoemd naar Hem, zou het dan den dienstknecht niet betamen te worden en te zijn als zijn Heer; den Christen niet betamen, het beeld van Hem te vertoonen, naar wien hij is genoemd? Het was de wensch, de bede van Christus, die Hij in Zijne laatste ure, voordat Hij ging lijden en sterven, uitstortte voor Zijnen Vader, dat allen, niet alleen Zijne discipelen, want voor die bad Hij niet alleen, maar dat allen één zouden zijn in Hem, gelijk Hij één was met den Vader. Maar hoe zouden wij één kunnen zijn met Christus, indien de Geest van Christus niet in ons woont; in wien die Geest immers niet woont, die komt Hem niet toe, en hoe zou hij dan één zijn met Hem?

En daartoe, Broeders en Zusters, zijn wij geroepen. Op ons ligt de verpligting om Christus in ons op te nemen, dien Geest van Christus in ons, te worden zoo als Hij; en volgen wij die roeping niet op, wij bereiken onze bestemming niet. Zoolang de Geest van Christus niet in ons leeft en werkt, Hij en Zijn Va-

Digitized by Google

der geen woning bij ons hebben gemaakt, dan wandelen wij niet zooals wij wandelen moeten; maar dan zijn wij nog dienstknechten en dienstmaagden der zonde, doende den wil van het vleesch en van onze zondige gedachten; dan zijn wij nog kinderen des toorns. Maar van zonde afstand te doen, der zonde te sterven en der geregtigheid te leven, dat is onze roeping, en van die roeping kunnen wij ons niet ontslaan; en waarom zouden wij er ook van ontslagen willen zijn? Dàn immers wanneer de Geest van Christus in ons woont, dan hebben wij ook vrijheid, dan zijn wij vrij van de banden der zonden; en vrij van de banden der zonde, komen wij tot de heerlijkheid der kinderen Gods; en de kinderen Gods, zij hebben vrede met God en hun geweten, zij hebben het eeuwig leven.

En op dat Christus in ons leven zou en werken door den Geest en opdat wij door dien Geest de werking des ligchaams en des vleeschs zouden dooden, daarom werd het Avondmaal wederom voor ons bereid en daarom zijn wij aan de Tafel des Heeren gegaan. Want daar hebben wij gedacht aan Zijn lijden en sterven voor de zonde der wereld; maar ook tevens aan Zijne onschuld, aan Zijne heiligheid, aan Zijne liefde voor God en menschen; en ons werd het weder op het hart gedrukt, om te zijn zooals Hij, opdat wij komen mogen waar Hij is. Zouden wij dan den Heer niet danken, dat Hij ook dat opvoedingsmiddel voor ons verordende, Hem niet danken, dat wij op Zijn voorbeeld werden gewezen, op het voorbeeld van Hem, die als Hij gescholden werd niet wederschold en als Hij leed niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die regtvaardig oordeelt!

Wat zullen wij doen van onzen kant, Broeders en Zusters, opdat Christus in ons zij en de Geest van Christus in ons wone, opdat Hij en Zijn Vader woninge bij ons maken? Wij moeten Hem ontvangen. Ontvangen in ons, waardoor? Door het geloof. Gij weet wat het geloof is, o! mogt gij het niet alleen uit een boek weten, maar het in uw binnenste geschreven staan door de getuigenis des Heiligen Geestes. Het geloof is het aannemen door verloren zondaars van Christus als Zaligmaker en Redder; de zekerheid en het vertrouwen, dat wij door Hem, die onze zonden in Zijn ligchaam droeg op het hout, van zonde en straf zijn be-

Digitized by Google

vrijd en een eeuwig verbond der genade met God hebben. Het geloof is niet alleen een werk van het verstand, het is eene werking des harten, waartoe wij voorbereid worden door de prediking van het Evangelie, waarin wij bevestigd worden door het gebruik van het Avondmaal. Is dat geloof in ons hart gedaald door de prediking van Gods Woord, zijn wij er in bevestigd geworden, toen wij heden aanzaten aan de Tafel des Heeren? Doof was immers ons oor niet, noch gesloten ons hart, toen ons de genade Gods in Christus Jezus werd verkondigd? Uit gewoonte immers zijn wij niet aan de Tafel des Heeren genaderd; Hem zijn wij immers niet alleen genaderd met de lippen en hebben Hem: Heere, Heere genoemd, terwijl ons hart verre van Hem was? Oordeelt u zelven, maar oordeelt een regtvaardig oordeel, opdat God u niet veroordeele!

Is er nog meer dan den Heer te ontvangen door het geloof, opdat Hij in ons zij, en Zijn Geest en die Zijns Vaders in ons wone? Ja. Alleen die Jezus woord bewaart, dien heeft de Vader lief, en bij dien komt Christus en de Vader om woninge te maken. Zijn Woord bewaren, 't is Zijn bevelen volgen; 't is de bekeering, de heiligmaking, de goede werken, de vrucht van het geloof. Zonder deze is het geloof dood, is het geen geloof. Zonder dat bewaren van het woord van Christus, is Hij noch Zijn Vader in ons. Dat woord, die geboden van Christus zijn zwaar voor dien de zonde lief heeft, zijn ligt voor hem die voor de geregtigheid wil leven. Maar wat zou het ons nu baten indien in ons was een dood geloof, zonder de werken, zou zulk een geloof ons kunnen zalig maken? Aan de Tafel des Heeren werden wij gebeden om Zijn woord te bewaren, en wij hebben het beloofd voor wij aan die tafel naderden, om te doen den wil van Jezus' Vader die in den hemel is. Zullen wij het doen? God! verleen ons de hulp van uwen Heiligen Geest, opdat wij het mogen volbrengen! Tot Hem steeds onze toevlugt genomen in zwakheid; Hij zal ons dan bijstaan en helpen. Ook bij Christus, die het hoofd der gemeente is, is hulp en raad. Troosteloos stond Maria daar aan den voet van het kruis, bij Hem, gevoelde zij, kon zij alleen raad en troost vinden, en zij vond ze bij Hem; en toen hing Hij nog aan het

Digitized by Google

kruis. Nu is Hij verheerlijkt in den hemel en heeft alle magt ontvangen, is een getrouw Hoogepriester, zou Hij ons nu niet willen helpen en raden en troosten? Maar dat wij werken zoo lang het dag is, trage handen en slappe knieën oprigten, getrouw zijn in het benaarstigen, vurig van geest. Dan zullen wij in Christus woord blijven, waarlijk Zijne discipelen zijn, de waarheid verstaan, de waarheid ons vrij maken, vrij maken van zonde en ons geheel met den Heer vereenigen.

Ziet, Broeders en Zusters, Jezus staat aan de deur van ons hart en Hij klopt. Zullen wij roepen: kom binnen, Heere Jezus! kom binnen? Zullen wij Hem zelfs te gemoet treden en de deur openen? Doen wij het, Hij zal tot ons inkomen en met ons avondmaal houden en wij met Hem. Of zullen wij roepen: buiten met u, Christus, ik wil niet dat gij binnenkomt! en de deur van ons hart met grendelen versperre, opdat het Hem onmogelijk zij binnen te treden! — Eens komt uw laatste uur, eens ligt gij op uw sterfbed, eens sterft gij; en als gij dan aan de poort des hemels kloptet en Jezus riep u toe: weg met u, gij werker der ongeregtigheid, ik heb u nooit gekend, weg met u naar het eeuwig vuur, dat den duivel en zijnen engelen bereid is! Wat dan? — Zoo zij het niet met ons! Ons moge eenmaal de liefdestem van onzen Heiland, met wien wij wandelden op aarde, tegenklinken: komt binnen gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het koningrijk dat u bereid is, van voor de grondlegging der wereld! Amen.

(*Ten slotte werd gezongen* Ps. 90 : 9.)

Digitized by Google

1/7

LIJDEN DIENSTBAAR AAN EEUWIG HEIL.

VROEGPREEK

GEHOUDEN TE UTRECHT

den 18 Mei 1856,

DOOR

NICOLAAS BEETS.

TE HAARLEM, BY
DE ERVEN F. BOHN.
1856.

Digitized by Google

AAN DE

GEMEENTEN

VAN

UTRECHT EN HEEMSTEDE

EN

ALLE BEKENDE EN ONBEKENDE

VRIENDEN

IN HET LIEVE VADERLAND,

DIE HEM

OP DE HARTELIJKSTE WIJZE

HUNNE DEELNEMING

IN HET SMARTELIJK VERLIES ZIJNER

GELIEFDE ECHTGENOOTE,

OVERLEDEN VIII MEI MDCCCLVI,

HEBBEN BETOOND,

WORDT

DEZE KORTE REDE,

TOT EIGEN EN ANDERER BEMOEDIGING UITGESPROKEN

EN NU

OP VRIENDELIJKEN AANDRANG VAN VELEN HUNNER.

GEDRUKT,

OPGEDRAGEN

DOOR

NICOLAAS BEETS.

Digitized by Google

VOORZANG.

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er daar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bittre smart
Of bangen nood, mijn vleesch en hart,
Zoo zult gy zijn voor mijn gemoed
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed.

Ps. LXXIII. vs. 13.

GELIEFDEN!

Nu ik voor de eerste maal, na den zwaren slag die my getroffen heeft, in de beurt mijner dagorde ben opgetreden, mag het eerste woord, door my in het openbaar gesproken, geen ander zijn, dan een woord van innigen dank aan den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die om zijns Zoons Christus wil ook mijn God en mijn Vader is;

Digitized by Google

dewijl Hy, door my dit geen oogenblik te doen vergeten, my staande gehouden heeft onder de beproeving, die Hy my heeft aangedaan.

Mijn tweede woord moet eene betuiging wezen van erkentelijkheid aan God en Menschen, voor de niet geringe verkwikking, my in mijne smarte toegebracht, door de zoo hartelijke, zoo liefderijke deelneming in mijn leed, my op de treffendste wijze van alle kanten gebleken, en waarvan de herinnering altijd zoet zal wezen voor mijn hart.

Uit te weiden in de ontzettende zwaarte van mijn verlies, of in den welverdienden lof mijner dierbare Ontslapene zal het derde niet zijn. Het ééne ware aan deze plaats eene nuttelooze opwekking van aandoeningen, en het andere byna een misdaad, begaan tegen de nagedachtenis eener christelijke Huisvrouw, wier „onverderfelijk versiersel" altijd dat geweest is van „een zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God."

Geliefden, gy ziet uwen leeraar voor u, beroofd van het dierbaarste en beste dat hy op de aarde bezitten mocht; maar nog rijk in den schat van vertroostingen dien hy bezit in Hem, dien „hy heeft in den hemel." Die blijft, daar vleesch en hart bezwijken, „de Rotssteen van zijn hart en zijn Deel in Eeuwigheid." Die „heeft zijn rechterhand gevat;" die, zoo hy maar „gedurig by Hem is," zal hem „leiden door zijnen raad, en daarna op-

Digitized by Google

nemen in die heerlijkheid," waarin hy zijne geliefde Wederhelft vóór hem opgenomen heeft. Die zal, wanneer het liefelijk beeld van het verledene voor zijne oogen opdaagt en zijn hart ontroert, met den troost dezer toekomst de tranen afwisschen van zijne oogen. Die zal voor zijne moederlooze kinderen zorg dragen, en op Zijnen berg alles voorzien.... Zie daar zijn geloof; zijne gewisse overtuiging. En ook dit hoopt, dit bidt, dit verwacht hy van Hem, dat beide zijne droefenis en zijne vertroosting wezen mogen tot bevordering des evangelies, en der gemeente immers eenigzins tot zegen zullen gedijen. En thands staat hy gereed, om ter bemoediging van alle bedroefden, en ter voorbereiding van hen, die mogelijk eerder dan zy vermoeden in droefenis kunnen gedompeld worden, zoo wel als tot zijne eigene versterking, eenige der eigenaardige zegeningen op te tellen, welke eene goede Vaderhand voor het hart zijner kinderen verbonden heeft aan de beproevingen, die eene wijze liefde hen niet mag sparen.

Maar laat ons vooraf tot God gaan, en zijnen zegen vragen.

Digitized by Google

Na het Gebed werd Psalm XXV. vs. 5 gezongen:

Loutre goedheid, liefdekoorden,
Waarheid zijn des Heeren paân
Hun die zijn verbond en woorden
Als hun schatten gadeslaan.
Wil my, uwen naam ter eer,
Al mijn euveldaân vergeven!
Ik heb tegen u, o Heer!
Zwaar en menigmaal misdreven.

In het Achtste Hoofdstuk van den Brief van Paulus aan de Romeinen lezen wy in het 28ste vers het volgende:

Want wy weten dat dengenen die God liefhebben alle dingen medewerken ten goede; dengenen die naar zijn voornemen geroepen zijn.

Deze tekst spreekt van een groot voorrecht, maar dat niet algemeen is. Hy bepaalt het tot degenen die God liefhebben, tot degenen die naar zijn voornemen geroepen, of zoo als er eigenlijk staat: geroepenen zijn. Dit is eene omschrijving der ware christenen; der oprecht geloovigen. Deze hebben in hun hart de roepstem zijner eeuwige liefde gevoeld, daaraan gehoor gegeven, en zijn alzoo gekomen tot een geloof, hetwelk zich in wederliefde openbaart. En dat zy juist by deze gelegenheid aldus omschreven worden, geschiedt omdat, aan den eenen kant, de Liefde., die zy voor God gevoelen, hen

Digitized by Google

vatbaar maakt om het voorrecht te genieten, waarvan hier spraak is; terwijl, aan den anderen kant, hunne Roeping door de eeuwige liefde Gods hun een onderpand is dat dit voorrecht hun niet ontgaan kan. — Indien dit voorrecht ook ons aanlacht; of indien ook wy meenen er op te mogen rekenen, wy hebben in de eerste plaats ernstig te onderzoeken of wy metterdaad de zoodanigen zijn, aan wie Gods Woord in den tekst het bezit er van toeschrijft. Indien wy ons nog niet inwendig hebben voelen roepen en brengen tot zoodanig een geloof in het evangelie, tot zoodanig een christendom, waarvan de vrucht is een zulke liefde tot God als het evangelie bedoelt: oprechte, kinderlijke, vertrouwende en gehoorzame liefde, dan kan het voorrecht waarvan in den tekst gesproken wordt het onze nog niet zijn. Dat voorrecht is: het medewerken van alle dingen ten goede.

De eerste vraag, die zich hier opdoet, moet wel wezen: Wat is „het goede?" En wel: wat is het „voor degenen die God liefhebben," voor degenen „die naar zijn voornemen geroepenen zijn?" Wat kan het anders zijn dan met het voorwerp hunner hoogste Liefde op het innigst vereenigd te worden; wat anders dan de geheele verwezenlijking van hetgeen in deze Roeping zijner liefde voor hen lag opgesloten? Gewis het komen tot God, het zijn by God in de eeuwige heerlijkheid, en het

Digitized by Google

steeds helderer vooruitzicht en de zalige voorsmaak daarvan in het geheiligd harte, gedurende de overige dagen huns aardschen levens: dat is hun HET GOEDE. Dit goede heeft God hun weggelegd door het eeuwig voornemen zijner liefde; hy heeft het hun bereid in Christus zijnen Zoon. Hy heeft het hun bekend gemaakt door de prediking van zijn evangelie, dierbaar gemaakt door hunne roeping tot het geloof. Hy heeft het gewerkt door hunne rechtvaardiging; hy voltooit het door hunne heiligmaking. De heiligmaking is de kroon van het Godswerk; het einddoel der verlossing; de voltooiïng der heiligmaking is derhalve de voltooiïng van „het Goede." Het is de heiligmaking die den gerechtvaardigde geschikt maakt voor het genot der eeuwige heerlijkheid voor Gods aangezicht; door haar wordt op aarde de voorsmaak der eeuwige heerlijkheid by toeneming genoten. De Almachtige werkt deze heiligmaking door zijn Woord en Geest; maar hy werkt haar in de School des Levens. Het is opdat deze heiligmaking by den inwendigen mensch den trap zoude bereiken, dien God voor zijnen overgang in de eeuwige heerlijkheid bepaald heeft, dat het leven desgenen „die God liefheeft," die een „naar zijn voornemen geroepene" is, nadat hy deze zijne roeping erkend heeft, nog gerekt wordt, dat zijn leven, in den gantschen rijkdom zijner afwisselingen, „medewerken" moet. Van deze medewerking is,

Digitized by Google

naar de bedoelingen der liefde Gods, geen enkel der dingen uitgesloten, die hem op den weg des levens ontmoeten. „Wy weten," zegt de apostel, en alle geloovigen beamen het: „Wy weten dat dengenen die God liefhebben alle dingen medewerken ten goede, dengenen die naar zijn voornemen geroepenen zijn." Troostrijke wetenschap! Geen aardsche toekomst is donker, die bestraald wordt door dat hemelsch licht.

Als de apostel zegt: Alle dingen; zoo bedoelt hy daarmede, blijkens hetgeen is voorafgegaan, niet slechts ook, maar by uitnemendheid, die droevige en smartelijke dingen, die het hoofd van den mensch, met de kracht van het godsvertrouwen nog grootendeels onbekend, vaak geheel ter nederbuigen, en de kracht hebben hem tot wanhoop te brengen; ook die rampen en verliezen welke voor de aarde onherstelbaar zijn; ook die wondere wegen Gods, welke het ongeheiligd hart aan zijne liefde twijfelen, en het kleingeloovige, met een zucht, van zijne ondoorgrondelijke wijsheid gewagen doen. Ja ook deze moeten dengenen die God liefhebben medewerken ten goede. Het kan niet anders....

En is het wel zoo vreemd? Komt, laat ons elkander niet slechts met den apostel toeroepen dat, maar ook in eenige opzichten duidelijk pogen te maken

Digitized by Google

hoe het lijden des tegenwoordigen tijds, uit den aard der zake, dienstbaar wezen moet aan des Christens eeuwig Heil.

Het verbindt hem inniger aan het hoogste voorwerp zijner Liefde.

Wy beweeren geenszins dat eene groote mate van wezenlijk aardsch geluk noodzakelijk de liefde voor God in het hart van die hem liefheeft moet doen verkoelen — O Mijn God! hoe zou dan het hart van dezen uwen dienaar voor U moeten verkoeld zijn, onder het genot van dat gezegend echtheil, waarvan Gy hem dezer dagen hebt beroofd! — maar toch, wie zal het gevaar ontkennen om al te dikwijls den Gever voor de Gave voorby te zien, en zich aan deze laatste, vooral indien ook zy een voorwerp onzer geheiligde liefde zijn mag, meer of anders te hechten dan met de onbepaalde liefde voor onzen God altijd overeenkomstig is.... Dit is zeker, dat God het hart dat hem liefheeft niet dan dierbaarder worden kan, naarmate hy meer het eenige voorwerp der liefde, meer de gantsche rijkdom, en de onmiddelijke toevlucht van dat hart geworden is; naar mate dat hart meer behoefte heeft aan de rijke vertroosting van het Woord zijner liefde, de Roeping door zijne liefde, de onuitsprekelijke Gave zijner liefde in den Zoon, en van

Digitized by Google

de gemeenschap aan den Geest der aanneming tot kinderen door welke dat hart „Abba, Vader" zegt. Ziet, o ziet in den kring des huisgezins hoe dierbaar, hoe onmisbaar het vriendelijk oog, de bemoedigende toespraak, de zachte schoot der Moeder voor de kranke en lijdende kinderen is, die in gezonde dagen, schoon zy haar altijd liefhebben, nog wel eens buiten haar kunnen, en zich vermaken in hare afwezigheid; en bedenkt hoe dierbaar, hoe onmisbaar de Vader in de hemelen hem moet wezen, die in den bangen nacht der grievendste smarte, die op den puinhoop van zijne aardsche zaligheid, tot hem uitroept: „Troost my als een die door zijne moeder vertroost wordt!...." En verhooring vindt.... Want hy vindt verhooring.

Ook dit, Geliefden! maakt het lijden des tegenwoordigen tijds dienstbaar aan des christens eeuwig heil: Het doet hem dat eeuwig Heil op te hooger prijs schatten.

Dat ook te midden van het genot van veel goeds op de aarde, het Goede by uitnemendheid, een hart dat God liefheeft, in groote mate, vervullen kan, en als „zeer verre het beste" altijd boven drijven, is te dikwijls, en door my in een te liefelijk voorbeeld gezien, dan dat ik er eenigzins aan zoude kunnen twijfelen. Doch het vereischt eenen graad

Digitized by Google

van reiniging des harten door het geloof, een trap van heiligmaking, welke door de meesten niet dan langs een anderen weg dan dien der aardsche zegeningen kan bereikt worden. Om de ziel die, door het geloof in Christus, voor God en zijnen hemel gewonnen is, metterdaad van de aarde en het aardsche los te maken, zijn dikwijls nog andere roepstemmen noodig dan eene zachte apostolische vermaning: „Indien gy dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is zittende aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op aarde zijn." Zoo lang de goedheid Gods langs liefelijke paden leidt, wordt zoo lichtelijk het doel der reize voor hare genoegens uit het oog verloren. Maar gaat het door een dal van Baka, dan komt Jeruzalem in de harten op. Dan gevoelt men wat het voor den verlosten zondaar te zeggen is, dat de reis derwaarts wezen mag; dat hy dáár verwacht wordt; dat al het lief zoo wel als al het leed der aarde „niet is te waardeeren tegen de heerlijkheid die daar aan hem zal geopenbaard worden." Dan leert hy verstaan wat er omging in het hart van den apostel als hy schreef: „Wy dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede by God door onzen Heere Jezus Christus, door wien wy ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in welke wy staan; en wy roemen in de

Digitized by Google

heerlijkheid Gods „ — en er by voegt: „En *niet alleenlijk dit*; maar wy roemen ook in de verdrukkingen, wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hope.„ De kostelijke vrucht der hemelsgezindheid wordt door de meesten niet dan tusschen de doornen der aarde opgelezen; maar zy, zy heeft den zoeten voorsmaak van des hemels gelukzaligheid.

Maar indien het lijden dezes tegenwoordigen tijds voor degenen die God liefhebben, die naar zijn voornemen geroepenen zijn, op deze wijze medewerkt ten goede, dat het hen met een te inniger Liefde aan hunnen God verbindt, en meer vervult van hun heerlijke Roeping en heilige Hope, zou het dan ook niet, hiermede in verband, een der krachtigste middelen zijn tot die inwendige Voorbereiding, welke voor het genot van het goede, in zijne volkomenheid, geschikt maakt. O de christen weet wel waarom hy door dien zelfden God die hem tot Heerlijkheid geroepen heeft, geroepen wordt tot Lijden. De kennis die hy van zich zelven heeft zoowel als het Woord van God maken het hem duidelijk, waarom hy niet dan „door vele verdrukkingen in moet gaan in het koninkrijk Gods.„ Zijn geloof, zijne liefde, zijne gehoorzaamheid, zijne lijdzaamheid, zijne deugd (hy gevoelt het) heb-

Digitized by Google

ben beproeving, loutering, oefening noodig, alvorens hy kan „ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen.„ Zijn vleesch moet altijd meer gekruisigd en gedood worden; zijn hoogmoed ten eenen male en in ieder opzicht ten onder gebracht; de zwakke zijde van zijn christelijk karakter ontdekt en aangevuld; de heimelijke zonde zijns harten aan 't licht gebracht en bestraft; hardnekkige zwakheden moeten afgelegd, nieuwe deugden aangewonnen worden; en by het lijden dat over hem komt erkent, ondervindt, prijst hy met een glimlach van dankbaarheid, die door zijne tranen henen speelt, de gepastheid van dit goddelijk middel. „Het treuren,„ zegt de Wijze, „het treuren is beter dan het lachen, want door de droefheid des aangezichts wordt het h a r t gebeterd.„ En de dichter getuigt: „Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik, maar nu onderhoud ik uw woord.„ Ootmoed, geduld, zachtmoedigheid, barmhartigheid, medelijden, zelfverloochening, zijn deugden die in eene hooge mate het christelijk geloof behooren te versieren, en waarvan de overvloedige beoefening op aarde de zaligheid des hemels gewis des te grooter maken zal; maar waar kunnen zy beter worden aangeleerd dan in de schole des lijdens? Ook is deze school de eigenaardige school van Christus, die van allen die achter hem willen komen vergt dat zy „hun kruis opnemen.„ Dit kruis is lichter of zwaarder naar de kracht en de behoefte van dien het wordt op-

Digitized by Google

gelegd; maar er is geen twijfel aan, of in den dag der heerlijkheid, den dag der afwissching van alle tranen, zal elk zijner volgelingen, ziende hoe het in verband stond met zijn kroon, zijn God en Heiland voor het hem, hem bepaaldelijk opgelegde kruis danken. Dan wordt ten volle gezien, wat hier zeker geweten, en met stille blijdschap ondervonden werd, dat „dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, dengenen die naar zijn voornemen geroepenen zijn." Dan, in welke mate en op wat wijze de nu voorbygegane verdrukking „een gantsch zeer uitnemend gewicht van heerlijkheid heeft gewerkt."

„Wy weten dat dengenen die God liefhebben alle dingen medewerken ten goede." Wy poogden aan te wijzen hoe dit van de droevige dingen des levens, metterdaad by uitnemendheid het geval moet zijn. Het lijden des tegenwoordigen tijds hecht de ziele die God lief heeft nog meer aan haren God; doet haar de waarde van het Goede op nog hooger prijs stellen dan te voren; en maakt haar door zijne louterende kracht geschikter voor het heilig en volkomen Genot er van. Met andere woorden: het doet vorderen in Geloof, in Hoop, in Liefde, en in die Heiligmaking „zonder welke niemand den Heer zien zal;" het vormt hen

Digitized by Google

die naar Gods voornemen geroepenen zijn, op uitnemende wijze, tot die kinderen Gods, die burgers des hemels, die beproefde heiligen, die zy wezen moeten om, hier by aanvang en eens in volkomenheid, het „Goede van Gods huis, het heilige van zijn paleis te smaken." Gelooft gy het, Mijne Hoorders! Ik geloof het. Maar gelooft ook gy het die, als ik, een diep gewond hart in uwen boezem omdraagt; wier weg door de diepte loopt; ja die mogelijk met ramp op ramp, met verlies op verlies hebt te strijden en te worstelen?

Moogt gy het wellicht reeds aanvankelijk ondervinden, en daardoor des te meer, met opgeheven hoofde, vertrouwen dat gy het steeds meer en nadrukkelijker ervaren zult?

Indien geenszins: zou het, by de gewisheid van het Woord Gods en de duidelijkheid van den aart der zake, niet eenigzins een blijk wezen, dat gy uwen God nog niet geheel liefhebt? dat gy zijne roeping tot dat geloof, hetwelk hem geheel doet liefhebben nog wederstaan hebt in uw hart? dat gy inderdaad nog niet zijt doorgedrongen tot het ware, het troostrijke christendom? Och dat de overtuiging van hetgeen gy in uwe droefheid mist, u thands bewege, om niet alleen byna, maar geheellijk christenen te worden!

Maar geeft uw hart in dezen een verblijdend getuigenis, o met welk een lijdzaamheid zult gy uw

Digitized by Google

kruis dan opnemen; met welk eene blijmoedigheid; want deze moet ook onder het kruis bewaard worden; zult gy het kunnen torschen; met welk een zegen voor u zelven en voor anderen God daaronder mogen verheerlijken. Voorzeker; dit zal geschieden. Indien wy het geloof in ootmoed bewaren; indien wy met ootmoedigheid bekleed zijn. Indien wy nederig vragen, wat wy geloovig verwachten. Indien wy biddend waken over onze harten. Want ook over het lijdende hart moet gewaakt worden. Het lijden heiligt niet, dan waar men waakt. Niet voor den lijdelijken christen, maar voor den christelijken lijder zijn de beloften Gods. Doch deze feilen niet.

Neen; deze feilen niet. Rekent ook gy daarop, Geliefden, die op dit oogenblik hem slechts te danken hebt voor een effen pad en een ongestoord geluk op aarde; maar in mijn voorbeeld wederom hebt gezien, hoe plotseling het Gode behagen kan den storm te doen opsteken, die op eenmaal het aardsch geluk verwoesten kan. Vreest niet, gelooft alleenlijk. Uw hart zij vast, vertrouwende op den Heer. Zorgt slechts voor één ding: dat hy, die alle dingen weet, wete dat gy hem liefhebt. Wat u dan ook overkome, Hy zal zorgen dat alle dingen u medewerken ten goede, en dat gy, onder alles, dit weet. Amen.

Digitized by Google

NAZANG.

'k Weet, zijn Woord is Ja en Amen,
Zijn beloften feilen niet,
Nimmer zal hy ons beschamen:
'k Weet, zijn Woord is Ja en Amen,
Zijn beloften feilen niet.
Zalig hy die tot Hem vliedt!

GEZANG XXVIII. vs. 4.

Digitized by Google

18

BIDDEN TOT GOD EN WAKEN TEGEN DEN VIJAND.

EENE LEERREDE

OVER

NEHEMIA IV: 9.

UITGESPROKEN OP ZONDAG DEN 17 OCTOBER 1830.

DOOR

H. E. Vinke.

Theol. Doct. en Predikant te Utrecht.

Te UTRECHT,

BIJ J. G. VAN TERVEEN EN ZOON.

1830.

Ten voordeele van het vaderland.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

Ik gaf deze Leerrede aan de drukpers over, niet om dat ik aan dezelve, als Leerrede, zulk eene waarde hecht, dat zij verdienen zou het licht te zien; maar om dat ik zoo gaarne ook iets wensch bij te dragen tot redding van het dierbare Vaderland. Ik kan zelf niet uittrekken. Om meer dan ééne reden kan ik dat niet. Maar ik kan bidden. Ik kan nog meer, dan bidden. Ik kan anderen opwekken, om zich ten strijde aan te gorden, en met mij zich te vereenigen in het gebed tot den Allerhoogste. Het een en ander voegt aan mijne betrekking. Het is, in deze dagen, pligt voor den dienaar van het Evangelie. Ik deed het daarom voor mijne gemeente, en doe het nu in een uitgebreideren kring, door het uitgeven van mijne gehouden Leerrede. Daar zijn wel reeds vele opwekkingen verschenen; maar dit maakt de mijne niet overtollig. Ik houde het

daar-

Digitized by Google

daarvoor, dat er niet te vele kunnen komen; want elke vindt hare lezers. Ook de mijne zal die vinden. Groot, zeer groot zij derzelver getal. Ik wensch dat vooral, om dat zij wordt uitgegeven ten voordeele van het Vaderland. Bovenal hoop ik, dat zij haar hoofddoel bereike: bidden tot God en waken tegen den vijand. *De Hemelsche Vader zegene daartoe mijne poging.*

Digitized by Google

LEERREDE

OVER

NEHEMIA IV: 9.

VOORZANG.

GEZ. 79: 1, 2, 3.

o Heer! hoe heuglijk is het lot,
Hoe zoet, hoe zalig is 't genot,
Dat hier het hart mag smaken,
Als 't u in Christus vader noemt,
Bij 't bitterst leed in u nog roemt,
Die 't alles wel zult maken;
U zelfs zijn minste nooden klaagt,
En uit elk onheil redding vraagt.

Wat heil voor zondaars, welk een eer!
Tot aller heeren Opperheer
Als kind te mogen spreken.
Van hem vertroosting, kracht en licht,
Bij elk bezwaar, tot elken pligt,
Vertrouwend af te smeeken!
Zulk bidden in de grootste smart
Dat is reeds troost voor 't biddend hart.

Dat

Digitized by Google

Dat dan geen donker oogenblik
't Kleinmoedig hart vervull' met schrik,
Geen onheil ons doe wijken!
Neen! voor den troon, waar God ons wacht,
Is raad en troost, en moed en kracht:
Welk hart zou dan bezwijken?
't Is God, die onze tranen telt,
En 't smeekend kind ter hulpe snelt.

Welk eene troostvolle taal hebben wij daar ontboezemd! Hoe gelukkig zijn wij, dat wij zoo mogen spreken, dat wij zoo mogen zingen! Wij mogen God, wij mogen Hem, die de heerschappij voert over de geheele wereld, ook over ons vaderland, in Christus Jezus, onzen vader noemen, aan Hem onze nooden klagen, van Hem redding begeeren, en te midden van het bitterste leed in Hem roemen, als die alles wel zal maken. Gevoelt gij niet, hoe heugelijk ons lot en hoe zalig het genot is, dat ons hart smaakt, als wij daarmede bezig zijn? Mij dunkt, toen Gij deze woorden ontboezemdet, toen Gij van de kracht des gebeds gewaagdet, toen hebt Gij het bij vernieuwing ervaard, dat zulk bidden, ook in de grootste smart, voor het biddende hart den rijksten troost oplevert. Maar zou de onzekere, donkere toekomst ons dan met schrik vervullen? Zoude onze ziel bezwijken onder het gewigt der rampen, door welke wij geteisterd en bedreigd worden? Neen! voor den troon, waar God ons wacht, is raad en troost

Digitized by Google

troost en moed en kracht. 't Is God, die onze tranen telt, en 't smeekend kind ter hulpe snelt. Komt! wekken wij malkander tot dat kinderlijke bidden op, in dit uur. Hulp en zegen zij ons daartoe van boven.

TUSSCHENZANG.

PSALM 5: 1, 4, 12.

Neem, Heer! mijn bange klagt ter ooren;
Zie, als 't aan woorden mij ontbreekt,
Wat d' overdenking in mij spreekt;
Gewaardig U, uit 's hemels koren,
Mijn stem te hooren.

Gij, die geducht zijt in vermogen,
Verdraagt de goddeloosheid niet:
Gij zult, o God! die 't al doorziet,
Den boozen, voor uw heilig' oogen,
Geenszins gedoogen.

't Regtvaardig volk zult gij beloonen,
Terwijl Gij, Heer! hen overdekt,
Hun tot een veilig schild verstrekt,
Gij zult goedgunstig hen bekroonen,
Ja bij hen wonen.

Digitized by Google

TEKST NEHEMIA IV: 9.

„*Maar wij baden tot onzen God, en zetteden wacht tegen hen, dag en nacht, hunnent halve.*"

Wij zijn diep afhankelijke schepselen; maar ook toegerust met krachten, om te doen, wat onze hand vindt te verrigten, in de onderscheiden omstandigheden onzes levens. Wij vermogen niets, en wij vermogen veel. Op deze gesteldheid van onze natuur zijn gegrond de veelvuldige vermaningen van Gods woord, om te bidden, als of wij niets kunnen, en te werken, als of wij alles kunnen. Ook de oude godvruchtigen wisten dat. Hun gedrag was daarnaar ingerigt, en hun voorbeeld leert ons, dat het een zoo wel als het ander door den mensch moet beoefend worden. Ziet het ook in den vromen NEHEMIA en de zijnen. Bidden tot God en waken tegen den vijand, dat waren de wapenen, van welke zij zich bedienden, om hunne belagers af te weren. Dat zijn ook de beste wapenen. Zij behooren steeds vereenigd te worden, en ontvangen dan van malkander sterkte. Gebruiken wij het eerste zonder het laatste, bidden wij, zonder dat wij waken, dan handelen wij onredelijk, dan verzoeken wij God en het wapen des gebeds is ijdel. En omgekeerd, wilt gij u slechts van het laatste bedienen, en het eerste verwaarloozen, wilt gij waken en geenszins bidden, vermetele sterveling! dan miskent

kent gij God, dan maakt gij u schuldig aan roekeloosheid, en gij kunt niet rekenen op het welgelukken van den strijd. Mogt de verklaring in den tekst dan ook van ons gegeven kunnen worden. ‡ Het laatste, dat wij in denzelven lezen, kan van ons getuigd worden. Maar is het ook zoo met het eerste? Wordt er wel met denzelfden ijver gebeden, als waarmede men wachten uitzet, en zich aangordt tot den strijd? Waarlijk, zullen wij goede hope hebben voor de toekomst, dan moet het een zoo wel als het ander door ons geschieden, naar het voorbeeld van NEHEMIA en de zijnen.

I. Dat voorbeeld willen wij ons daarom voor oogen stellen, in het *eerste* deel van mijne rede, om

II. In het *tweede* tot de navolging van hetzelve malkander op te wekken en onder den zegen van God te brengen.

I.

Rustig en gelukkig leefde NEHEMIA aan het hof van den Perzischen koning ARTHAHSASTA. Hij bekleedde een der eerste ambten, en stond in blakende gunst bij den magtigen Monarch. Maar hoe veel voorspoed hij genoot, hij vergat het land zijner vaderen niet. Zijn hart hing over zijn volk, hetwelk derwaards was wedergekeerd, en zijn vurigste wensch was, het geliefde Jeruzalem nog eens weder, uit deszelfs asch, heerlijk te zien herrijzen. Daar komen HANANI, een van zijne broeders, en eenige mannen uit

Juda bij hem te Susan. Aanstonds vraagt hij naar den toestand van zijne volksgenooten, en der heilige stad. Maar zij deelen hem de treurigste berigten mede. De overgeblevenen verkeerden in de grootste ellende en versmaadheid. Jeruzalem's muren waren verscheurd, en hare poorten met vuur verbrand. Deze droevige tijding treft zijn vaderlandsch hart diep. Hij weent, en bedrijft eenige dagen rouw, en vast, en bidt voor het aangezigt van den God des hemels. Maar hierbij laat de edele man het niet. Hij wil zelf, wat in hem is, aanwenden tot oprigting van Jeruzalem en zijn volk. En daartoe ontvangt hij, door het bestuur van Hem, die een hoorder des gebeds is, weldra eene gelegenheid, verre boven zijne verwachting. De Koning leest op zijn gelaat de diepe droefheid zijner ziel, en begeert de oorzaak te weten. Nehemia verstout zich, die te openbaren, en geeft, onder biddend opzien tot God, (zijn hart bad, terwijl zijne tong sprak), zijne vurige begeerte te kennen, dat het den Koning behagen mogt, hem te zenden naar Juda, naar de stad der begravenissen zijner vaderen, om die te bouwen. En ziet, wat hij naauwelijks had durven hopen, dat gebeurt, ja, het ging hem, gelijk het zoo vele godvruchtige bidders gegaan is, hij ontving boven bidden en boven zijn denken, onder zijn bidden. De Koning verleende hem niet alleen vrijheid, om naar Jeruzalem te gaan; maar gaf hem ook brieven van aanbeveling aan zijne Landvoogden, en een geleide van ruiters mede.

Welk

Digitized by Google

Welk eene vreugd voor NEHEMIA, en welk eene stoffe tot danken! Hij ziet er de hand van God in, en laat zich, door niets, één oogenblik langer ophouden, om, naar den wensch van zijn hart, zijnen pligt te vervullen. Noch de eer, die hij aan het hof genoot; noch het veilige en gemakkelijke leven, dat hij daar kon leiden; noch de opofferingen en moeijelijkheden welke aan zijne onderneming waren verbonden, niets verhindert hem, om zijn land en volk voor een tijd te dienen. Neen! liefde tot het vaderland doet hem alles gering schatten, alles voorbij zien, alles trotseren. Liefde tot het vaderland dringt hem, om met verzaking van rust en veiligheid, te volvoeren, wat God hem in zijn hart gegeven heeft. Helaas! de berigten, welke hij ontvangen had, waren maar al te gegrond. Hij ziet den ellendigen toestand zijns volks; maar draalt nu ook niet. Na dat hij het een en ander heeft opgenomen, roept hij de Joden bij een, en wekt hen op, om het groote werk te aanvaarden. Zijne rede vindt ingang. Men slaat gemeenschappelijk handen aan den arbeid, en zou den zelven weldra voltooid hebben, indien hun geene hinderpalen in den weg gelegd waren. Maar spoedig doet zich de hevigste tegenkanting op van de zijde der Samaritanen. Zij begonnen met te spotten en te verachten. Doch dat spotten en verachten wordt beantwoord met de vaste, den vromen held waardige, betuiging: „God van den hemel, die zal het ons „doen gelukken," en men zet het begonnen werk

met

Digitized by Google

met den meesten ijver voort. Nu wordt de bittere vijandschap meer en meer gaande, bij hunne belagers. Zij maken te zamen eene verbintenis, om tegen Jeruzalem te strijden, en eene verbijstering daarin te maken, dat is, om alles weder in een puinhoop te veranderen. En dat doen zij, zoo veel mogelijk, in het geheim. Zij willen hen overvallen op eene verraderlijke wijze, om hen te vernielen, en het werk te doen op houden.

Ziet daar den gevaarlijken, hagchelijken toestand, in welken NEHEMIA met de zijnen verkeerde, een toestand, die daarom te gevaarlijker en hagchelijker werd, om dat aan Juda's bouwlieden de moed en kracht begonnen te ontzinken. Gelukkig werd het verraderlijke plan nog in tijds ontdekt en geloofd. En wat doet NEHEMIA nu met de zijnen? Acht hij het dreigend gevaar gering? Droomt hij van vrede, waar diep gewortelde vijandschap is? Of laat hij zich ontmoedigen, van de voortzetting des arbeids afschrikken, en door zucht naar gemak en veiligheid bewegen, om naar het hof weder te keeren? Neen! wat hij deed, en wat de zijnen met hem deden, dat zegt hij ons in den tekst: *maar wij baden tot onzen God; en stelden wacht tegen hen, dag en nacht, hunnent halve.* Hij greep naar wapenen, en wel naar de zulke, die het meest bij de hand waren, en bij welker vereenigde aanwending hij konde staat maken op de hulp van God, dat is, op de overwinning.

Niet naar Susan, noch naar den Eufraat; niet naar

den

Digitized by Google

den Perzischen Koning, noch naar deszelfs Landvoogden begeeft hij zich. Neen! hij wendt met de zijnen zich tot den Koning der Koningen. Bij God zoeken zij moed en kracht. Aan God voelen zij behoefte. Tot God, hunnen God, is hunne toevlugt. Beter en veiliger toevlugt was er ook niet. Zonder zijnen zegen konden al hunne maatregelen en toerustingen hun niets baten. Maar als Hij voor hen was, wie zou dan tegen hen zijn? Zij kenden Hem, als den God des hemels, voor wien niets te wonderlijk is, die helpen kan, waar geen helpen mogelijk schijnt, die den moeden kracht schenkt, en het verbond en de goedertierenheid houdt dien, die Hem liefhebben, en zijne geboden onderhouden (*). Zij kenden Hem, als hunnen God, die hen zich ten erve verkoren had, en niet zou laten varen de werken zijner handen. Zij hadden, in meer dan één opzigt, reeds de ervaring van zijne nabijheid. De half opgerigte muur was er getuige van. Daarom naderen zij tot Hem. Voor Hem storten zij hunne harten uit. Hem klagen zij hunne nooden. Hem bevelen zij hunne belangen aan. Van Hem smeeken zij hulp en zegen. En dat doen zij met diepen ootmoed en kinderlijk vertrouwen. In dien geest was NEHEMIA gewoon te bidden. Wij zien dat uit het gebed, hetwelk wij vinden opgeteekend h. I. 5-11. Hij ontleent den aandrang in

zijn

(*) H. I. 5.

zijn gebed niet uit zijne godsvrucht en waarde, niet uit de godsvrucht en waarde der zijnen. Hij maakt geene melding van het edele der onderneming. Hij belijdt de schuld van zijn volk, ook die van zichzelven en van zijns vaders huis, en hij houdt om redding aan, alleen op grond van Gods barmhartigheid en trouw. Mij dunkt, ik zie de menigte oog en hart naar den hemel opheffen. Mij dunkt, ik hoor ze te zamen belijdenis van zonden doen voor den Heere. NEHEMIA is voorganger. „ Wij hebben het ganschelijk tegen U verdorven; maar gedenk toch, o God! aan het woord, dat Gij tot MOZES gesproken hebt. Wij zijn toch Uwe knechten en Uw volk. Och! Heere! verhoor ons, en doe het ons wel gelukken, en vernietig de raadslagen onzer vijanden." Zoo sprak hij, en al het volk zeide: *amen.*

Maar laten zij het nu hierbij? Geven zij zich nu aan zorgeloosheid over? Hopen zij nu op een wonder? Koesteren zij nu het redeloos vertrouwen, dat God de Samaritanen wel zal afweren? Neen! dat mogten zij niet. Zij hadden nog kracht in zich zelven. Daar waren nog handen, en armen en krijgswapenen. Deze moesten gebruikt worden, zouden zij, met grond, op de hulp van God rekenen. Dat doen zij dan ook. *Zij zetteden*, naar den tekst, ook *wacht tegen hen*, dat is, tegen hunne vijanden, *dag en nacht*, *hunnent halve*, dat is, uit vrees voor hen, om niet door hen overvallen

Digitized by Google

len te worden. Allen ontvangen zwaarden, en spiesen, en bogen; en het woord van NEHEMIA: „ vreest niet voor hun aangezigt. Denkt aan dien „ grooten en vreesselijken Heer, en strijdt voor „ uwe broederen, uwe zonen en uwe dochteren, „ uwe vrouwen en uwe huizen," (*) dat woord van den vromen held bezielt hen met onverschrokken moed. Hunne vijanden hooren het, en de fiere houding, welke men had aangenomen, is reeds genoeg, om hen van hun boos opzet te doen afzien. Men gaat weder aan het bouwen; maar niet, zonder steeds te blijven waken. Slechts de eene helft der manschap arbeidt. De andere blijft in de wapenen, ja ook die, welke aan den muur werken, hebben een ieder zijn zwaard gegord aan zijne lendenen. Alle maatregelen van voorzigtigheid en zelfverdediging worden genomen. Op het geluid der bazuin moesten allen zich op één punt vereenigen. Niemand moest zich door vertzaagdheid laten terug houden. *Onze God*, dat riep NEHEMIA hun nogmaals toe, en dat moest hunne krijgsleus zijn, onze God *zal voor ons strijden* (†).

Zoo baden en waakten zij. Zij deden, wat hunne hand vond, om te doen; maar dat niet in eigen kracht. Zij steunden niet op hunne eendragt, moed, sterkte, hulpmiddelen en beleid. Hun vertrouwen was op God. Maar dit vertrouwen was ook

(*) H. IV: 14. (†) H. IV: 20.

Digitized by Google

ook niet onredelijk en werkeloos. Zij gordden zich tevens aan tot den strijd. Zij stelden zich tevens in staat, om hunnen vijanden tegenstand te bieden en hen af te weren. Zij waren in bidden en waken even ijverig, even vurig, even bestendig; en het was hun niet te veel, gelijk wij zien uit h. VII: 70-72, goud en zilver op te offeren voor het vaderland. Wat dunkt u? Konden zij niet daarop den zegen van boven verwachten? Dien zegen hebben zij ook ondervonden. De muur werd voltooid. Hunne rust werd verzekerd. Allen, die hen belaagden, hadden rondom voor hen ontzag. Zij erkenden, dat dit werk van Juda's God geschied was (*).

II.

Alzoo voegt het een volk, hetwelk den Heere vreest, wanneer het in dergelijke omstandigheden verkeert. Alzoo ons volk in de dagen, welke wij thans beleven. Ik ga u daarom in het *tweede* deel van mijne rede tot de navolging van het geschetste voorbeeld opwekken; en, wat in mij is, aanwenden, om er u, onder den zegen van God, toe te brengen.

Ik behoef het u niet te zeggen. Gij weet, in welken toestand ons vaderland verkeert. Wij worden

(*) H. VI: 16.

Digitized by Google

den ook door bittere vijanden belaagd. Gelijk eene hoog gezwollen rivier, wanneer zij buiten hare oevers treedt, over dammen en dijken heen stroomt, dezelve doet wegzinken, en heinde en ver de schoonste landouwen in woestenijen verandert, even zoo worden wij bedreigd door talrijke benden van woeste muitelingen. Reeds staan zij aan de grenzen van ons dierbaar vaderland. Reeds hebben zij een gedeelte van hetzelve overvallen. En, waar zij zich vertoonen, daar verspreiden zij brand en plundering en moord. Angst en schrik gaan hun voor; verwoesting en honger volgen hunne schreden. Wee onzer, als wij onder hun juk moeten bukken! Vaderland en vrijheid, rust en veiligheid, vrouwen en kinderen en bezittingen, alles loopt dan gevaar, alles is dan voor ons verloren. En zij naderen. De nood klimt van dag tot dag. Wat zullen wij? Stilzitten? Het gevaar niet achten? Ons zelven wijs maken, dat slechts de grenzen van ons vaderland; maar dat wij geen gevaar zullen loopen? Of ons aan moedeloosheid overgeven? Of misschien een NEHEMIA bedillen, dat hij al niet vroeger maatregelen van voorzorg heeft genomen, en zoo onze veerkracht verlammen? Neen! *bidden tot God, en waken tegen den vijand*, dat is het, wat ons betaamt.

Ik begin met het laatste. Niet, om dat ik dit minder noodzakelijk beschouw; maar om dat het misschien aan deze plaats minder voegt, daarvan

veel

veel te zeggen. Ik behoef dat ook niet. De natie is door haren wettigen en geliefden Koning te wapen geroepen. Hierop wachtte zij slechts. Zij verbeidde die oproeping met ongeduld. Nu zij is gehoord, kent zij haren pligt. De leeuw ontwaakt, en schudt zijne manen met fieren moed. Allerwege ontdekken wij, met blijdschap, de meeste geestdrift, om zich aan te gorden tot den strijd, en het vaderland te beschermen. Ook onder ons, Gode zij dank! openbaart zich die edele zucht, die verhevene, Christelijke deugd. Ik zeg niet alleen die *verhevene;* maar ook die *Christelijke* deugd. Zoo mag en moet ik haar noemen. Het is niet, om anderen aan te vallen en te overwinnen, dat men zich ten strijde aangordt. Dat voegt geen Christen. Dat deden ook NEHEMIA en de zijnen niet. Het is om het vaderland te verdedigen, om onze vrijheid te handhaven, om verwoesting van ons te weren, dat wij grijpen naar de wapenen. En mag dat niet eene *Christelijke* deugd heeten? Hoe? zou de Christen geene liefde voor zijn vaderland bezitten? Maar is de beoefening dier liefde dan geen pligt, geen deugd? En wil het Christendom wel éénen pligt, wel ééne deugd hebben buiten gesloten? Roept het ons niet toe: „ al wat waarachtig, wat eerlijk, wat regtvaardig, „ wat rein, wat liefelijk is, wat wel luidt, zoo daar „ eenige deugd en eenige lof is, dat zelve bedenkt?" Zou de Christen geene liefde tot zijn vaderland bezitten? Maar hoe kan hij dan die liefde tot allen beoefenen,

wel-

Digitized by Google

welke hem zoo nadrukkelijk wordt voorgeschreven; indien hij dezelve niet koestert ook jegens de maatschappij, in welke hij verkeert? Ik moet het nog eens vragen. Zou de Christen geene liefde tot zijn vaderland bezitten? Maar wie heeft meerder liefde voor zijn vaderland aan den dag gelegd, dan Hij, die ons een voorbeeld gegeven heeft, op dat wij zijne voetstappen drukken? Met rusteloozen ijver arbeidde hij aan de behoudenis der verlorene schapen van het huis Israels. Om hunnent wil getroostte Hij zich allerlei ontbering van rust, gemak en veiligheid. Met diepe aandoening sprak Hij: „ Jeruzalem! Je„ ruzalem! hoe menigmalen heb ik uwe kinderen „ bij een zoeken te vergaderen, gelijk eene hen hare „ kiekens vergadert onder hare vleugelen; maar gij „ hebt niet gewild." Ja Hij achtte zelfs zijn leven niet te dierbaar, om het, onder de vreesselijkste folteringen, aan een kruis, op te offeren voor de zijnen. Of zal misschien de bescherming van het vaderland, met de wapenen in de vuist, den Christen niet voegen? Maar hoe zal zijne liefde voor hetzelve zich dan openbaren, wanneer het bedreigd wordt? Is niet de zelfverdediging een pligt van den Christen? Maar kan die pligt dan ontzegd worden aan een volk, als het aangevallen of belaagd wordt? Schrijft de Christelijke Godsdienst niet den pligt der dankbaarheid voor? Maar zouden wij dan die dankbaarheid niet behooren te beoefenen jegens de erve onzer vaderen, ten koste van goed en bloed ons

door

Digitized by Google

door hen nagelaten, jegens den dierbaren grond; die met zoo vele inspanning aan de wateren ontrukt is, op welken wij het eerste levenslicht aanschouwden, en zoo veel goeds genoten? Of vormt ons Christelijk geloof ons tot trage, vadzige, tegen bezwaren en opofferingen angstig opziende, en den dood vreezende menschen? Hoe? Daar is geene godsdienst, meer geschikt, om den waren held te scheppen, dan die, welke wij belijden. De beste Christen is niet alleen de beste burger; maar ook, als de nood van zijn vaderland hem roept, de beste krijgsman. Geen eigen belang alleen; maar liefde, liefde vooral is het beginsel, dat hem drijft; en deze vormt den koensten, dappersten, meest volhardenden strijder. Hij heeft meer, dan iemand, uit de voorschriften en het voorbeeld van zijnen Heer geleerd, al zijne krachten in de vervulling van zijnen pligt aan te wenden, zich zelven te verloochenen, en met weinig te vrede te zijn; en dat stelt hem in staat tot die ontberingen en opofferingen, welke de verdediger des vaderlands zich moet getroosten. Hij verfoeit meer dan iemand, alle onregt, bedrog, leugen en mishandeling. Maar juist dit dringt hem, om ze van den grond zijner geboorte af te weren, en zijnen lijdenden broeder te hulp te komen, al is het met opoffering van zijn leven. Hij staat vast in het vertrouwen, dat Gods alziend oog hem overal gadeslaat, dat Gods magtige hand hem overal en in alle gevaren kan beveiligen, dat

er geen haar van zijn hoofd valt, zonder den wil zijns hemelschen Vaders, dat zijne dagen bij dien Vader geteld zijn, en dat zijn aanzijn niet is besloten binnen den engen kring van dit aardsche leven; maar de dood hem overvoert naar de gewesten der onsterfelijkheid en der eeuwige vreugd. Maar juist dit geeft hem moed en kracht, om alle gevaar rustig te trotseren, om te midden van hetzelve zijne kalmte en tegenwoordigheid van geest niet te verliezen, en uit de edelste beginsels werkzaam te zijn tot behoud van het vaderland (*). Doch waartoe meer hiervan gesproken? Gij zijt er van overtuigd. In de omstandigheden, in welke wij verkeeren, betaamt het ons, het voorbeeld van NEHEMIA en de zijnen te volgen. Wie door jaren, of betrekkingen, of anderszins niet wettig wordt verhinderd, hij behoort zijne liefde voor het vaderland zoo aan den dag te leggen. Dat is zijn pligt niet alleen als mensch; maar ook als christen. Ouders! houdt dan toch uwe kinderen niet terug. Ik gevoel, het kan niet anders, dan u hard vallen; maar Gij zijt dat dure offer verschuldigd aan God en het vaderland. Geeft hen over niet slechts met een diep bewogen, maar ook met een gewillig hart, en beveelt hen aan den besten Leidsman, vertrouwend aan. En Gij, die het vaderland kunt dienen met uwen arm, zoo ve-

len

(*) Z. REINHARD, *Christel. Zedeleer*, d. V. § 334, 335, 340. bl. 252 v. 292, v. 1810.

len Gij U nog niet hebt aangegord, aarzelt niet langer. De Koning roept u. Het Vaderland roept u. Uw pligt roept u. God roept u. Gaat dan henen. Gaat henen met het geloof aan God, aan pligt en eeuwig leven in uw hart. Vreest niet voor menschen. Vreest Hem alleen, die beide ligchaam en ziel kan verderven. NEHEMIA's leus zij de uwe: *God zal met ons strijden.* Die God, die hem en de zijnen hielp en bewaarde, zij uwe hoede en uwe hulp. Hij brenge u veilig in ons midden weder, of, zoo Gij, het geen God verhoede, uwen dood vond in den strijd voor vrijheid, regt en orde, dan roeme, in den jongsten der dagen, uwe liefde voor het vaderland, tegen het oordeel.

Niemand meene echter, dat het aangorden tot den strijd alleen genoeg is. Wij moeten, ook in het andere opzigt, NEHEMIA en de zijnen navolgen. Zij zetteden niet slechts wacht tegen hunne vijanden, dag en nacht; maar baden ook tot hunnen God. Ach! ik vreeze, dat dit te veel onder ons verzuimd wordt, of althans niet genoeg geschiedt in den geest en naar het voorbeeld van NEHEMIA en de zijnen. En wat baten ons al onze toerustingen, zonder dit? Laat vrij geheel Nederland de krijgswapenen opvatten; laat van alle zijden magtige legers ter onzer redding toesnellen, laten de wijste maatregelen genomen, en de meest doordachte plannen gevormd worden, het is alles te vergeefs, als het wapen des gebeds niet wordt aangegrepen, als God tegen

ons

Digitized by Google

ons is. Maar is Hij met ons, dan worden Regenten en Bevelhebbers met wijsheid bezield, dan heerscht er moed en kracht, dan blijft de eendragt bewaard, dan worden de pogingen met eenen gelukkigen uitslag bekroond, dan worden de vijanden verdwaasd, verdeeld en hunne beraadslagingen verijdeld. Of is het niet God, die het lot der volken regelt, die de harten van allen, ook van de vorsten der aarde in zijne hand heeft, en ze neigt, als waterbeken, werwaarts Hij wil? Is Hij het niet, die kan doen, al wat Hem behaagt, zonder wiens toelating niets gebeuren kan, zonder wiens wil geen schepsel in staat is, zich te roeren, of te bewegen, die redden kan, zoo wel door weinigen, als door velen, rondom wien dikwijls wolken en donkerheid; maar de vastigheid van wiens troon toch ook geregtigheid en gerigte zijn. Slaat uwen bijbel open. Daar lezen wij het, in dat onfeilbaar woord. Daar aanschouwen wij het in de lotgevallen van het Israëlietische volk. Al zijn wij niet zulk eene bijzondere, uitverkorene natie, al staan wij niet onder zulk een bijzonder Godsbestuur, wij dienen toch geen anderen God, dan zij. Die zelfde God leeft nog. Gelijk Hij met Israël was, als het Hem vreesde, zoo is Hij met elk volk, dat zich voor Hem buigt. Hoe dikwijls hebben onze vaderen dat ondervonden! Ook wij zullen dat ondervinden. Waarlijk als wij Hem zoeken, dan zal Hij ook van ons gevonden worden; als wij Hem aanroepen, dan

zal

Digitized by Google

zal Hij ook ons verhooren. Toehoorders! Zouden wij dan Hem vergeten? Hem voorbijzien? Tot Hem niet roepen? Hem niet om hulp en zegen vragen?

Indien ooit, thans vooral is het een tijd van bidden. Het dringendste gevaar bedreigt ons nog wel niet onmiddelijk; maar stellen wij het daarom niet te ver. Ja, al blijft het ook ver van *ons* afgeweerd, hoe veel stoffe tot bidden is er echter. Het Vaderland verkeert in nood. Het is alles, het is rondom donker. De toekomst is enkel nacht, en wij weten niet, wat zij baren zal. Hoe veel stoffe tot bidden is er voor onzen Koning en deszelfs Raadslieden, voor de Prinsen, voor onze Krijgslieden en derzelver Bevelhebbers, voor onze gekwetsten en gevangenen, onze kinderen, onze echtgenooten, ja ook voor de jammerlijk verblinde oproermakers en derzelver snoode leidslieden. Wie zich thans niet gedrongen gevoelt, om gedurig te bidden tot den Heere, onzen God, uit Hem is alle vrees voor den Allerhoogste verbannen; hij bezit geen gevoel; hij verdient geene plaats meer in de Christelijke maatschappij; hij kent zijn belang en dat der zijnen niet; hij helpt het vaderland mede te gronde. Daar zijn er onder ons, die zich van tijd tot tijd in kleine kringen verzamelen, om het biddende hart hemelwaards te verheffen, en van den Vader der lichten heil en redding te vragen. Velen gevoelen er behoefte aan. Getuige het de gedurig meer dan gewone talrijkheid der vergadering in onze openlijke

lijke zamenkomsten. Wij merken dat op met blijdschap en danken er God voor. Maar wij wenschten zoo gaarne, dat de geest des gebeds in allen woonde. Toehoorders! zondert u in deze dagen van benaauwdheid toch veel af in de eenzaamheid, om te bidden. Hoofden des huisgezins! vereenigt u daarin met uwe kinderen en dienstboden. Jongelingen en mannen, die het vaderland gaat verdedigen, verzuimt niet met uw waken en strijden het gebed te vereenigen, want uw waken en strijden kan zonder dat niet baten. Wie wij ook zijn, Gij vooral, die wettiglijk wordt verhinderd, uwen arm aan het Vaderland te leenen, o vergeet, vergeet toch niet, voor hetzelve te bidden. Edele strijders! dat zal u waren heldenmoed schenken, dat u sterk doen zijn in den Heere, onzen God. Ouders! en Echtgenooten, en gij allen, die op hen betrekking hebt! dat zal u opbeuren en vertroosten. Wij zullen allen daardoor bijdragen tot behoud van het Vaderland, en als wij het doen in den geest van NEHEMIA en de zijnen, het kan niet anders, of wij zullen dan ook in navolging van hen, van ons goud en zilver gaarne wat afstaan, tot redding van den dierbaren grond onzer geboorte, zoo wel als tot verzorging van achtergeblevene Echtgenooten en kinderen.

Maar ik sprak daar van bidden in den geest van NEHEMIA en de zijnen. Hierop komt het vooral aan, zal ons gebed Gode aangenaam zijn en door

Hem

Hem verhoord worden. Niet op ons zelven, niet op onze meerdere Godsvrucht en deugd boven onze vijanden; maar op de barmhartigheid en de trouw van God moeten wij pleiten. Ons gebed moet met schuldbelijdenis aanvangen. „ Wij hebben het gan-
schelijk tegen u verdorven. Wij hebben niet ge-
„ houden Uwe geboden en regten, die Gij ons ge-
„ geven hebt. Ook ik heb ze niet gehouden." Dat moet de taal van ons hart zijn. En dat zal zij wezen, indien wij slechts eenige kennis hebben aan onzen zedelijken toestand, en dien van ons volk. Wie maar acht geeft op de kastijdinge Gods en let op het geneesmiddel, hetwelk zijne vaderlijke hand ons toedient, hem valt het niet moeijelijk onze hoofdkwalen te leeren kennen. Wij worden beroofd van onderscheiden voorregten. Maar hebben wij ze wel opgemerkt, toen wij ze genoten, en waren wij er wel dankbaar genoeg voor? Wij worden vernederd. Maar zijn ook de hoogmoed en weelde niet ten toppunt geklommen? Wij worden gebragt in benaauwdheid en gedreven in de engte, op dat wij aan God, aan zijne gunst en dienst behoefte gevoelen. Maar werd het ligtzinnig vergeten van Hem en Zijne geboden ook niet hoe langs, zoo algemeener? Wij worden geleid tot de erkentenis van de vergankelijkheid en ongenoegzaamheid der aardsche schatten, en van dezelve losgemaakt. Maar waren wij er ook niet te zeer aan gehecht? Stelden wij ze niet tot ons hoogste goed, en vergaten wij niet maar al te veel

het

Digitized by Google

het vergaderen van schatten in den hemel. Wij worden geplaagd en geslagen? Door wie. Door hen, wier verkeerdheden onzen ouden vaderlandschen grond maar al te veel begonnen te besmetten. Wie wij ook zijn, ouden en jongen, aanzienlijken en geringen, vrijen en dienstbaren! laat ons allen onze schuld, met een diep ootmoedig hart, voor God belijden; laat ons allen erkennen, dat wij niet één op duizend zouden kunnen antwoorden, als Hij met met ons wilde treden in het gerigt. Maar laat ons tevens moed grijpen, door het geloof aan het Evangelie van Christus. Ons gebed zij niet slechts een ootmoedig; maar ook een vertrouwend gebed. Gode zij dank! wij weten, er is vergeving, vergeving in het bloed Zijns zoons, ook voor den verst afgewekene. Er staat geschreven: „ een gebroken „ en verslagen hart is den Heere welgevallig." „ Indien wij onze zonden belijden, God is getrouw en „ regtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeeft, en ons „ reinigt van alle ongeregtigheid." Op grond van deze en dergelijke beloften des Waarachtigen willen wij aanhouden in het gebed om vergeving en niet alleen om vergeving. Neen! ook om genezing, om teregtbrenging, om loutering willen wij bidden. En daartoe willen wij niet slechts bidden; maar ook waken en strijden. In ons, in ons woont een vijand, nog veel gevaarlijker, en verderfelijker, dan al de scharen der muitelingen, welke ons belagen. Gene, gene vooral moet beteugeld, onderdrukt, over-

won-

wonnen worden, zullen wij over dezen zegepralen. Een iegelijk spoore daartoe *zijne* verkeerdheden op. Een iegelijk zoeke ze te kennen in al derzelver schandelijkheid en strafwaardigheid voor God. Een iegelijk sta af van ongeregtigheid. „ Hemelsche „ Vader! stort dien geest over ons en ons volk „ uit. Schep ons een rein hart, en vernieuw in „ het binnenste van ons eenen vasten geest. Heere! „ bekeer ons tot U." Dat zij gedurig onze bede, als wij de belangen van het Vaderland Gode opdragen. Als wij dat doen, en daarnaar handelen, dan mogen wij vertrouwen, dat God het Vaderderland zal verschoonen, en dat wij eenmaal zullen kunnen zeggen: „ de God van onze vaderen blijft „ bij ons wonen. Wij zijn een volk, wiens God „ de Heer der Heeren is." Amen.

NAZANG PS. 27: 5.

Mijn hart zegt mij, o Heer! van Uwent wegen:
„ Zoek door gebeên met ernst mijn aangezigt."
Dat wil, dat zal ik doen. Ik zoek den zegen
Alleen bij U, o bron van troost en licht!
Verberg uw oog toch niet van mij, o Heer!
Ik ben uw knecht, zie niet in toorne neer.
Gij waart mijn hulp in al mijn ziel verdriet;
o God mijns heils! begeef, verlaat mij niet.

Digitized by Google

19

Houd wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme!

LEERREDE,

uitgesproken op Zondag Cantate, den 24sten April 1853, in de Oude kerk der Evang.-Luth. Gemeente te Amsterdam,

DOOR

Ludw. C. Lentz.

Hoogduitsch Predikant bij genoemde gemeente.

UIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD.

AMSTERDAM,
D. ALLART.
1853.

Digitized by Google

Digitized by Google

Aandachtige en in den naam des Heeren vereenigde Christenen!

Een goed dat wij bezitten, schijnt ons nooit dierbaarder toe, dan wanneer wij gevaar loopen het te verliezen. Moge dit ook worden bewaarheid ten opzigte van het onschatbare kleinood, ons evangeliesch geloof en de daarop gegronde Kerk!

Met eene ruwe hand werd dat in de jongstverloopene dagen aangetast. Een vuur is daardoor ontstoken. Dit kon wel niet anders. Laat ons echter toezien, dat het geene verteerende brand worde, maar eene heilige vlam, welke nieuw leven in ons opwekt, en ons hart verwarmt en in gloed brengt voor het hoogste en noodigste.

Laat ons daartoe een schriftwoord overdenken, een woord dat reeds meermalen op tijds-gelegenheden paste, en ook nu weder ons mag worden toegeroepen! Het luidt:

Openb. III: 11: *Zie ik kom haastiglijk, houd wat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme?*

Ons tekstwoord is ontleend aan eene der zeven zendbrieven, welke de ziener op Pathmos, de apostel Johannes, in den naam des Heeren, aan de hem aangewezene Christen-gemeenten moest rigten; en wel aan dien zendbrief, welke woorden van lof bevat, aan de gemeente te Philadelphia, eene stad in Lydië.

Gave God, dat wij grond hadden, om ons al den lof toe te eigenen, die deze gemeente te beurt viel!

Digitized by Google

Maar vermogen wij dit niet, zoo vindt toch de vermaning, welke onze tekst bevat, menige toepassing op ons.

Laat dan, geliefde gemeente! die u Protestantsch noemt, die u naar het Evangelie, en het werktuig in Gods hand, dat hetzelve weder te voorschijn bragt, naar Luther noemt, laat u in dit uur, in dezen veelbewogenen tijd, dit woord Gods toeroepen:

Houd wat gij hebt, dat niemand uwe kroon neme!

Drie vragen komen in aanmerking, wanneer wij ooren en hart ontsluiten voor dit woord.

1°. Onze kroon, welke is die?

2°. Van waar bedreigt ons gevaar, dat zij ons ontnomen worde? en

3°. Wat is noodig, om haar te behouden?

I.

Onze kroon, *uw* kleinood, uw roem, uwe hoogste en beste bezitting, uwe eer en steun — gemeente, die u eene gemeente der Protestantsche Christenheid, eene Luthersche gemeente noemt, *welke is die?*

Is het ons groot getal? of zijn het rijke schatten, waarover wij te beschikken hebben? of vorsten, wier magt en invloed ons ten dienste staan? of veel pronk en praal, om de zinnen der menschen te begoochelen? In dit alles worden wij verre overtroffen, door de Kerk, die zich naar de stad op de zeven heuvelen noemt. Neen! het gaat ons veeleer als de gemeente te Philadelphia, van welke de Geest uitdrukkelijk getuigt (vs. 8) »gij hebt eene *kleine* kracht!" Maar hoe heet het verder van deze ge-

Digitized by Google

meente? »Gij hebt *Mijn* Woord bewaard, en hebt Mijnen naam niet verloochend (v. 8)!"

Ziet daar, aandachtigen, wat naar de uitdrukkelijke verklaring des Heiligen Geestes de ware, de echte kroon eener gemeente is. Niets anders dan het houden en bewaren van het *Woord des Heeren*, hetwelk Hij zelf (v. 10) als »het woord *zijner lijdzaamheid*," dat is van Zijne barmhartigheid en genade, derhalve als het Woord des kruises, het dierbare, heilige en zaligende Evangelie der genade Gods in Christus aanduidt.

Noemen wij, noemt niet de Geest (v. 13) te regt *dit Woord* eene, ja de eenige ware kroon der gemeente? haar en der Kerk eigentlijke en schoonste sieraad? Ja, eene kroon, die ons tot koningen maakt, al waren wij ook bedelaars op aarde? Want wat *kan* en *vermag* dit Woord niet dáár, waar het onvervalscht, gelijk het geschreven staat, aangeboden, zuiver verkondigd en kinderlijk geloofd wordt? Hebben dat niet reeds velen onder ons ondervonden? Hadden wij het niet allen reeds kunnen ondervinden? Vang slechts aan, eerlijk en opregt, geheel en zonder voorbehoud u aan dit Woord te onderwerpen, en gij zult ondervinden, dat het Evangelie van Christus eene kracht Gods is, om zalig te maken allen, die daaraan gelooven (Rom. I: 16). Bevredigt het niet alle, zelfs de innerlijkste behoeften van ons hart? Lescht het niet al het verlangen eener dorstig gewordene ziel? Gij vraagt: *Wat is waarheid?* en deze vraag drijft u onrustig voort. Gij zoekt, waar zich slechts een straal van hoop zoude kunnen aanbieden, in de scholen der wijzen, bij u zelven;

Digitized by Google

hoog boven u, in de diepste diepten; gij overziet de verledenheid, doorvorscht het tegenwoordige en tracht in de toekomst te blikken. Maar laat dan Gods Woord u zonder antwoord op die vraag? Heeft niet ieder die wil, in dit Godslicht het licht gevonden (Ps. XXXVI:10)? Heeft niet ieder die geen meester, maar een kind, een leerling zijn wil, uit en in dit Woord bevrediging gevonden voor alles, wat hem noodig was te weten voor zijn eeuwig heil, en eenen zin ontvangen, welke zich kinderlijk tevreden stelt over datgene, wat wij eerst aan gene zijde des grafs regt zullen leeren kennen? Door de waarheid verlicht omtrent het wezen van God, omtrent u zelven, vraagt gij echter verder: *Waarheen met mijne zonden!* Gods Woord laat ook daarover u niet zonder raad: het wijst u op het Lam Gods, dat de zonden der wereld draagt; het opent u de troost- en vrede-bron in het geloof aan den Gekruiste, die verrezen is. En evenzoo, wanneer uwe ziel, moede van den kamp, opwaarts zucht om *versterking* en *kracht* in den heiligen strijd met duivel, wereld en eigen vleesch — hoe verheft en bemoedigt dan niet het goddelijke Woord, hoe vervult het dan niet ieder, die zich daaraan vasthoudt met nieuw leven des Geestes, met krachten uit de toekomende wereld! En ook, wanneer het *ten einde loopt*, de levensdag ter kimme neigt, de wereld ons verlaat, menschen ons niet meer helpen kunnen, hoe is en blijft dan ook nog dit Woord van onzen God een steun, die niet wankelt; in en met al zijne beloften een stok en staf door het duistere dal des doods! O waarheen dit Woord nog gebragt werd, dit Woord der

Digitized by Google

lijdzaamheid, van genade en barmhartigheid Gods in Christus, daar heeft het ook immer nog wijsheid, geregtigheid, heiliging en verlossing gebragt (1 Cor. I: 30), en zich als eene kroon der eere betoond, als een heilig sieraad, om hart, huis, leven en alles te sieren.

En deze kroon nu der gemeente te Philadelphia, mag die ook de uwe heeten? »Houd wat gij hebt, dat niemand *uwe* kroon neme!" Protestantsche Christenen! hier en elders, *gaat deze vermaning ook ons aan?* Gemeente, tot welke ik spreek, hebt ook gij het Woord des Heeren behouden en Zijnen naam niet verloochend?

Ik wil en kan niet spreken van ieder in het bijzonder, die zich Protestantsch Christen noemt. Ik wil en kan niet oordeelen naar datgene, wat menig spreker thans met den naam Protestantismus, Evangeliesch Christendom, Christelijke verlichting bestempelt. Moest ik dat doen, zoo hadden wij wel reden om te klagen: de kroon is ons van het hoofd gevallen! Maar wij spreken van het groote geheel der Protestantsche Kerk in het algemeen, gedenken de grondstellingen die in haar heerschende zijn, zien op haar rigtsnoer in geloofszaken. Kunnen en moeten wij dan niet — de Heer zij gedankt! — getuigen: wij bezitten nog de kroon, waarmede de Heer ons gesierd heeft! Wij hebben en bewaren nog het *Woord* des levendigen Gods! Aan welke afwijkingen ook menig leeraar en gemeentelid, ja geheele afdeelingen der Protestantsche Christenheid zich schuldig maken, toch wordt nog in de Protestantsche Kerk, in haar geheel, te zamen genomen,

Digitized by Google

het Woord, het geschreven Woord Gods als kenbron der Christelijke waarheid, de Bijbel als hoogste regtsmagt in zaken des geloofs erkend; toch neemt ieder leeraar bij de aanvaarding van zijn ambt de verpligting daartoe op zich; toch wordt alles in de Kerk, van hare geloofsbelijdenissen af tot de geringste uiterlijke plegtigheid toe, naar dezen maatstaf gemeten. Daarenboven, waar eene gemeente, welke den naam Protestantsch voert, bestaat, daar geeft zij ook hare leden den Bijbel in de handen, daar onderwijst zij de jeugd, zoowel als den ouderdom in datgene, wat zij als bijbelwaarheid erkent, en bewijst daardoor, hoe het er ook overigens bij haar moge uitzien, dat zij toch hare en onze kroon, *het Woord*, nog niet heeft weggeworpen.

Zoo lichte dan ook verre om zich heen in helderen, heerlijken glans, het kleinood dat ons nog overgebleven is! Het worde bewaard voor de kwaadwillige handen, die daarnaar zich uitstrekken! Houd wat gij hebt, dat niemand uwe kroon *neme!*

II.

Van waar echter *bedreigt* ons dan nu *het gevaar*, dat zij ons ontnomen kan worden?

Bij deze vraag wordt naar Rome en in deze dagen meer bijzonder naar Rome gewezen. Ook wij wijzen daarheen, maar niet uitsluitend dáár heen. Want niet alleen van *die* zijde bedreigt ons evangeliesch, bijbelsch geloof en de daarop gegronde Kerk het gevaar, maar te gelijker tijd van twee andere rigtingen onzes tijds, welke, ofschoon het pausdom en elkander onderling zelf vijandig, toch gezamentlijk naar onze kroon grijpen.

Digitized by Google

Behalve het *pausdom* zijn de *valsche verlichting* en de *dweeperij*, in hare verschillende vormen, deze gevaar dreigende magten.

Zekerlijk, vooreerst van de zijde van het pausdom, wij mogen het niet voorbijzien, bedreigt ons gevaar. Velen hebben in deze dagen getracht de Roomsche Kerk, en wat zij doet, en wat zij in ons land wil bewerkstelligen, als zeer onschuldig voor te stellen. Dat is voorzeker goed gemeend. Ik zoude ook niet willen bijdragen om de opgewondenheid der gemoederen te vermeerderen. Maar men mag toch niet, om des vredes wille, de waarheid afbreuk doen, de geschiedenis van drie eeuwen niet laten honen. Wat heeft dan Rome sedert de gezegende hervorming anders getracht te doen, dan ons geloof en onze Kerk uit te roeijen? Wat anders gedaan, dan de hand uitgestrekt om ons onze kroon te nemen? Ja wat *kan* Rome anders en wat kan en mag het *nu* nog anders, wanneer het Rome blijven zal, en niet van zich zelf afvallen, zich zelf niet ontrouw worden wil, dan ons geloof en onze Kerk vijandig zijn, en, waar het de magt daartoe bezit, die onderdrukken en verdelgen?

Want hoe staat en stelt zich de pauselijke Kerk tegenover datgene, wat ons het hoogste is, tegenover het *Woord Gods zelf*, even als tegenover zijne *grondstellingen* en zijne *eischen?*

Ja, ook Rome erkent den Bijbel als rigtsnoer in geloofszaken; maar erkent zij den *Bijbel alleen*, en den Bijbel als *eenig* rigtsnoer? Stelt het niet daarnaast en daarboven de zoogenaamde overlevering of traditie, dat is: het ijdele, gewaande, den pau-

Digitized by Google

sen als zoogenaamde opvolgers van Petrus overgeleverde apostolische woord? Stelt zij niet als laatste beslissing bij alle leer, het: de paus heeft gezegd! in de plaats van den bijbelschen geloofsregel: er staat geschreven? Is het daarom wonder, dat de *grond- en kernleer* des goddelijken Woords in en door het pausdom verdraaid en verduisterd wordt? De hervorming heeft deze grond- en kernleer eerst weder in het licht gesteld; het Woord der lijdzaamheid en der genade, het eigentlijke Evangelie, dat is de heils-verkondiging, welke door de geheele Heilige Schrift weêrgalmt, en haar eerst regt verstaanbaar maakt, weder te voorschijn gebragt. Zij leert namelijk, dat wij arme zondige menschen voor God niet regtvaardig worden en bestaan kunnen door eigene verdiensten, werken, of voldoening, maar eenig en alleen uit vrije genade, om de volkomene verdienste van Jezus Christus, zoo wij ons die in het geloof toeëigenen (Gal. II: 16; Rom. III: 23, 24; XI: 6). De erkenning van deze waarheid was het, welke eerst Luther zelven, en dan door hem de Kerk, van het slaafsche juk bevrijdde, en in de armen van den eenigen waren Herder, Heiland en Zaligmaker redde. Daarom was en is ook deze leer, van de regtvaardiging uit genade, de grond en bodem, waarop onze Kerk staat; de grondtoon en de ziel harer geloofsbelijdenissen; datgene, wat haar tot de ware apostolisch Christelijke Kerk maakt; en haar, zoo lang zij daaraan vasthoudt, een duurzaam aanzijn waarborgt. Wat echter leert Rome? Waarheen verwijst de Roomsche Kerk de vermoeide en beladene harten, die uit den zondeslaap ontwa-

Digitized by Google

ken? Ja, ook Rome geeft de verdienste van Christus de eer; maar aan deze alleen? Stelt zij niet, zoo niet daarboven, dan toch daarnaast, de door allerlei goede werken te verkrijgen eigene verdienste? Even als de gedroomde ijdele, overvloedige verdienste der Heiligen, welke der Kerk als een schat ter beschikking is toevertrouwd, en waaruit zij, niet zelden voor geld, zoowel aan levenden als dooden, ter aanvulling van hetgeen hun ontbreekt, schenken kan?—Hieruit kan men reeds vermoeden, dat even als ten opzigte der grondleer, zoo ook ten opzigte der *hoofd-vereischten*, welke Gods Woord van ons vordert, tusschen onze en de Roomsche Kerk eene groote klove bestaat. Wij weten, gelooven en belijden daarom volgens de Schrift: dat eerst dan goede vruchten te wachten zijn, wanneer de boom een goede boom geworden is; wij weten, gelooven en belijden daarom: tenzij dan dat iemand van nieuws geboren worde, zoo kan hij het rijk Gods niet zien (Joh. III:3). Wij dringen daarom, met de Schrift, vóór alle dingen aan op vernieuwing in den Geest des gemoeds (Ephes. IV: 24); op verandering, heiliging die van binnen uitgaat, in de overtuiging: dat gelijk het hart is, zoo ook het leven zich naar buiten openbaart (Matth. VI: 22, 23). Maar wat wil, wat vordert Rome? Ja, ook heiliging. Waarin echter bestaat de heiligheid, die zij hoogschat en aanbeveelt? Is het innerlijke vernieuwing, of zijn het niet veeleer allerlei uiterlijke werken, die slechts gehoorzaamheid aan de pauselijke Kerk te kennen geven, zoo als vasten, bidden, aalmoezen geven, bedevaarten en kloostergeloften doen en dergelijke,

Digitized by Google

welke in het Pausdom voor volkomenheid gelden?

Tusschen Rome en ons bestaat daarom een grondverschil, niet in bij- maar in hoofdzaken; een verschil, hetwelk geenszins kan worden bijgelegd, tenzij het Pausdom zijn wezen, of onze Kerk hare eigenaardigheid opgeve. Elke voortgang, dien derhalve het Pausdom maakt, is een gevaar dat ons bedreigt; elke uitbreiding der magt en des invloeds van de Roomsche Kerk is eene ons wakker roepende stemme; elke aanmatiging en vermetelheid van den man met de driedubbele kroon, eene daad, waartegen wij moeten protesteren, maar op eene waardige wijze. Met de afzonderlijke Roomschgezinde Christenen, kunnen en moeten wij in vrede leven; mogen wij ook, als echt evangeliesche Christenen, die geroepen zijn om niet met vleeschelijke, maar met geestelijke wapenen te strijden, hen niet in wereldsche zaken benadeelen, nog minder hen haten en vijandig zijn; wij kunnen en moeten hen liefhebben met eene liefde, die niet vergeet, dat Christus Zijn bloed ook voor »de schapen uit dezen stal" (Joh. X: 16) heeft vergoten, en hen op den regten weg trachten te brengen met eenen zachtmoedigen geest. Maar het Pausdom zelf, maar de Roomsche, onbijbelsche, onevangeliesche rigting, de van de waarheid in hoofdleerstellingen afgewekene Roomsche Kerk, kunnen en mogen wij niet liefhebben, maar moeten tegen haar getuigen en strijden met het zwaard des Geestes, welke is het Woord Gods.

Niet alleen echter van buiten af bedreigt ons gevaar, ook midden in onze Protestantsche Kerk, onder aanzienlijken zoowel als geringen, geleerden

Digitized by Google

zoowel als ongeleerden, vindt men eene onheilvolle magt, die aan onze echt evangelische geloofs-kroon schudt, en haar de kostelijkste edelgesteenten, de eigenaardige leerstellingen onzer Kerk, tracht te ontnemen of die ten minste te verduisteren. De *valsche verlichting* van onze dagen is deze tweede magt.

Verlichting, beschaving — welke schoone woorden! en welke heerlijke gaven! Maar ook hier heeft de vijand onkruid onder de tarwe gezaaid. Naast de ware, begeerlijke verlichting, is de valsche, schijnbare mede ingeslopen, wier wezen de treurigste verduistering is. De regte, ware verlichting ontsteekt haar licht aan het licht der wereld, de zon des geestes, Jezus Christus en Zijn Woord; zij zet zich neder als leerlinge aan de voeten des meesters, in wien verborgen liggen alle schatten der wijsheid en der kennis (Col. II : 3); zij wil niet zelve iets medebrengen en geven, maar de in Christus gebragte, in de openbaring aangebodene waarheid op elk gebied van menschelijk leven en weten toepassen en invoeren, om die allen op die wijze te verlichten en te verhelderen. De valsche verlichting van onze dagen daarentegen is steeds nog, gelijk zij zelve belijdt, aan het zoeken, zonder ooit tot het vinden te kunnen geraken; en toch wil zij niet als leerlinge leeren, maar als meesteresse oordeelen en beslissen. Niet met gegeven en ontvangen licht, maar met het zelfgemaakte der eigene wijsheid, wil de valsche verlichting alles ophelderen.

Daarom neemt dan ook deze valsche verlichting tegenover onze Kerk en leer eenen stand in, welke ons verpligt, willen wij onze kroon behouden, haar

Digitized by Google

te bestrijden. Hoewel eene bittere vijandin van het Pausdom, staat zij nogtans even vijandig als dit, tegenover datgene, wat ons als evangeliesche Christenen het hoogste en heiligste zijn moet, tegenover het *Woord Gods* zelf, zoowel als tegenover deszelfs *grond-leerstellingen* en *hoofd-vereischten.*

Ja, de zoogenaamde verlichting van onze dagen eert ook wel *den Bijbel*, en vindt dat boek heerlijk en schoon; maar: er staat geschreven! is niet hare laatste beslissing. Zij laat integendeel, wel niet den paus, maar de eigene bedriegelijke rede als regter over den Bijbel optreden, en beslissen, wat daarin Gods Woord is, en wat niet; wat tot den geest der Schrift, en wat alleen tot de letter daarvan behoort, en kunstelt daaruit weg, wat haar niet bevalt. Even als het Pausdom, stelt ook de valsche verlichting de *grondleer* van het Evangelie, de regtvaardiging des zondaars voor God, in een valsch daglicht; wil ook geene, alleen door de verdienste van Christus verworvene, en aan het geloof om niet geschonkene genade en zaligheid, maar alleen eene, half door Christus en half door eigene deugd, verdiende.

Evenzoo verzwakt deze rigting ook den *hoofd-eisch* des Christendoms, de heiliging, die door afgebedene en ontvangene hemelkrachten het innerlijke wezen verandert; verheffende de vruchten boven den boom, een eerbaar leven, regtschapenheid en deugd in wandel, boven de wedergeboorte van het hart, de bekeering en de vernieuwing, welke zij dikwijls zelfs als dweeperij aanmerkt.

Wanneer zich daarom de valsche verlichting van

Digitized by Google

onze dagen als eene vriendin van onze Protestantsche, met name ook van onze Luthersche Kerk te kennen geeft, zoo moeten wij toch voor een Protestantismus, dat slechts *tegen* Rome, maar niet *voor* het zuivere, ware en geheele Evangelie protesteert, op onze hoede zijn. Onze kroon geraakt daardoor in gevaar. Geraakte deze zoogenaamde verlichting onzer dagen tot eene onbeperkte heerschappij in eenige afdeeling onzer Protestantsche Christenheid, het was daar met ons kleinood gedaan, zijn glans was verdoofd, onze kracht, tegenover Rome, zoowel als elke verkeerde rigting, gebroken. Wij hadden dan niet één paus, maar zoovelen als er sprekers en stemvoerders van den dag zouden opstaan. Daarom waakt, staat in het geloof, zijt mannelijk en sterk; maar laat alle dingen in liefde geschieden (1 Cor. XV: 13, 14).

Dit geldt ook ten opzigte van eene derde, het wezen en de eigenaardigheid van ons evangeliesch geloof gevaar dreigende rigting, die niet minder dan het Pausdom en de valsche verlichting den grond onzer Kerk ondermijnt, namelijk de *zoogenaamde dweeperij.*

Niet alles is zekerlijk dweeperij, wat de geloofsschuwe wereld met dezen naam bestempelt. Ook het ware Christendom, dat niet louter met het belijden des geloofs zich vergenoegt, maar te gelijker tijd meer en meer een innerlijk leven des geloofs tracht te verkrijgen, moet niet zelden zich dezen naam laten geven. Desniettemin is er echter ook werkelijke en verwerpelijke dweeperij in onze dagen, in alle zigtbare kerken, wijd verbreid. Haar wezen is een eenzijdig, onberegtigd heerschen laten van het op-

Digitized by Google

gewonden *gevoel* en de *verbeeldingskracht.* Zij is des te gevaarlijker omdat zij zich in een schoon gewaad weet te hullen, en in het algemeen eenen aanlokkelijken schijn bezit, die der innigheid en hartelijkheid; die der verheffing boven het lage en gemeene. Maar de schijn bedriegt.

Gelijk het Pausdom en de valsche verlichting, zoo is ook alle dweeperij mét het wezen van ons bijbelsch-evangeliesch geloof in strijd, en de heerlijke ontwikkeling van onze Kerk schadelijk. Ook zij neemt tegenover datgene, wat ons het hoogste is, tegenover het *Woord Gods zelf,* zoowel als deszelfs *grondleer* en *hoofd-eisch* eenen afwijkenden, verkeerden stand.

Het staat geschreven! dat is den dweepzieke mensch evenmin genoegzaam, als het Pausdom en de valsche verlichting; eer hij gelooft zoo als het Woord betuigt, wil hij, zoo niet begrijpen, dan toch de waarheid van hetgeen hij gelooven moet, *gevoelen;* en dus, gelijk de valsche verlichting met de oogen des verstands, zoo hij met de oogen des harten zien, in plaats van eenvoudig te gelooven. Naast en boven Gods in den Bijbel geopenbaard Woord, stelt de dweeper zijne vermeende innerlijke openbaringen; tusschen Woord en Geest in de Schrift maakt hij onderscheid, als of niet de Geest in het Woord, en het Woord met den Heiligen Geest vervuld, zelf Geest en leven ware, levendig en krachtig en sterker dan een tweesnijdend zwaard (Hebr.IV:12). Zoo vergeestelijken dan alle dweepers, zoo veel zij kunnen, het eenvoudige Bijbelwoord, totdat het hun onder de handen verdwijnt, en hun niets zekers meer

Digitized by Google

overblijft. Het is daarom ook niet te verwonderen, dat alle rigtingen der dweeperij, de reeds aangegevene *grond- en kernleer* van het Evangelie, de regtvaardiging uit genade door het geloof, niet zuiver bewaren. Uiterlijk nemen zij deze leer zekerlijk wel aan; maar moet het daarmede ernst worden, wordt de dweepzieke mensch, in zijn klagen over de ellende zijner zonden, geroepen om moedig te gelooven en te vertrouwen in Hem, die de verzoening is voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar voor de zonden der geheele wereld, gelijk geschreven staat: 1 Joh. II : 2; zoo wil hij, òf eerst innerlijk zeker zijn van zijne aanneming bij God, door allerlei teekenen, soms zelfs door droomen en gezigten, vóór hij het Woord der genade zich toeëigent, òf hij meent ten minste, dat eer hij gelooven mag, hij eenigermate, juist niet door uitwendige werken, maar door een' willekeurig en door hem zelven bepaalden graad van innerlijken strijd der boete, Gods genade moet verdienen. Het woord *verdienen*, wijst hij verre van zich, maar de zaak zelve ligt hem toch aan het hart. Evenzoo verkeerd en afwijkend van de Schrift is de opvatting van alle dweepachtige rigtingen over den *hoofd-eisch* des goddelijken Woords, de ware heiliging. Voor den dweeper bestaat zij niet in de dagelijks voortgezette kruisiging des vleesches met de lusten en begeerten. Dat is hem te gering, te dagelijksch. Hij meent iets bijzonders te moeten doen, groote daden in den naam des Heeren, en wil omwandelen in de geestelijkheid der Engelen, van welke hij nooit iets gezien heeft (Col. II: 18).

Kwam deze rigting ooit tot heerschappij, met onze

Digitized by Google

kroon ware het gedaan, en het ging — het voorbeeld veler dweepers heeft het ons geleerd — al spoedig naar Rome heen.

Ziet daar, aandachtigen! vanwaar gevaar dreigt ons dierbaarste te verliezen, wanneer wij niet waakzaam zijn. Met den blik op Rome gevestigd, dat nevens en boven Gods Woord de uitspraken van den *Paus* stelt; met het oog op de valsche verlichting, welke de menschelijke *rede*, en alle dweeperij, dat het *eigen gevoel* tot Paus verheft, — moeten wij, in onze dagen ook, de stemme der waarschuwing van den Heer door de harten en de gemeente doen klinken: houd wat gij hebt, dat niemand uwe kroon neme!

III.

Wat echter is noodig, wat kan en moet van onze zijde geschieden om onze kroon, ons in Gods Woord geworteld geloof en de daarop gegronde ware Kerk *te behouden?*

Meent gij, dat ik als antwoord op deze vraag, u allerlei uiterlijke raadgevingen mededeelen en menschelijke middelen aanwijzen zal? Onze Kerk heeft nooit veel gewigt daaraan gehecht, nooit veel daarvan verwacht. Vader Luther zong integendeel, toen hij te Worms voor Keizer en rijk zijn geloof belijden zou:

Met onze magt is niets gedaan,
En dra zijn wij verloren,
Vangt niet de regte man het aan,
Dien God zelf heeft verkoren,

Digitized by Google

Weet gij, wie daar strijdt?
'tIs Jezus, de Heer,
De Heer Zebaoth,
Er is geen andere God,
Het veld zal Hij behouden.

Juist daarom kunnen en zullen ons geene buiten gewone, maar kan en zal slechts het *regte, getrouwe gebruik der gewone heils- en genademiddelen* ons helpen. Deze heeft de Heer verordend en tot deze heeft Hij zoowel de ziel in het bijzonder, als Zijne gemeente of Kerk op aarde in het algemeen verwezen. Het *Woord Gods*, de *heilige Sacramenten* en het *gebed* zijn deze middelen. Hadden wij ons onbepaald aan deze gehouden; was niet de vrijheid, welke tot het wezen onzer Kerk behoort, sedert vele jaren reeds snood misbruikt, om onze eigene meening te verheffen boven datgene, waaraan wij ons kinderlijk moesten onderwerpen; voorwaar! het zou van God den vijanden niet worden toegelaten, aan onze kroon te schudden. Laat daarom de jongste gebeurtenissen ons eene vermanende roepstem zijn om weder te keeren tot de bronnen des heils; weder te keeren:

vooreerst tot het *Woord der waarheid.* Het staat geschreven: dit was het wapen des Heeren tegen de verzoeking des Satans in de Woestijn (Matth. IV). Ook voor ons is er geen scherper zwaard om onze kroon te verdedigen, dan het geschreven Woord. Nog is het in ons aller handen. Maar is het ook tot onzen geest doorgedrongen? Is het ook in ons hart? Kunnen wij het ontkennen, dat in zeer vele kringen, hoogere zoowel als lagere, beschaafde zoowel als onbeschaafde, eene hoogst bedroevende onbekendheid heerscht met den inhoud des Bijbels? Ontken-

Digitized by Google

nen, dat in vele woningen boeken van allerlei aard, ook wel godsdienstige, gelezen worden, maar de Bijbel een vergeten boek is? Daarom is het dan ook geen wonder, dat het velen, die op hunnen protestantschen naam roem dragen, tegenover de vijanden van ons geloof aan verdedigings- en bestrijdings-wapenen ontbreekt.

Dit moet anders worden! Terug, weder terug met geest en hart, met leven en lieven naar dat Woord, hetwelk ieder, die onder gebed om licht kinderlijk vroom daarin zoekt, ontdekt, wat tot zijnen vrede dient. Er moet weder onderzocht worden in de Schrift, die zich zelve verklaart; gegraven moet er worden naar het goud, zilver en de edelgesteenten, die zij, hoe meer men haar naspoort, des te rijkelijker oplevert. Vindt gij, die door de wereld verwend zijt, in den aanvang ook geenen smaak in het brood des levens, o leer u zelven dan slechts meer en meer kennen, wordt u zelven slechts regt bewust van de innerlijkste behoeften uwer onsterfelijke ziel, en gij zult hongerig worden naar deze hemelsche spijze.

Zijn wij met Gods Woord regt gemeenzaam, dan zijn wij in eenen vasten burg, tegen alle listige aanvallen beveiligd; dan bezitten wij het regte zwaard des Geestes tot den strijd des Heeren, en staan wel toegerust tegenover de Roomsche verleidings-kunstgrepen, zoowel als tegenover de schijngronden der valsche verlichting en van alle dweepachtige droomerijen.

Maar bij het Woord heeft de eeuwige Wijsheid en Liefde van den hemelschen Ontfermer, die onze zwakheid kent, ook nog een tweede genademiddel gegeven, dat dikwijls in zijne hooge beteekenis mis-

Digitized by Google

kend, echter eene behoefte is voor onze menschelijke natuur, die zoowel ligchamelijk als geestelijk is. Het zijn de *heilige Sacramenten,* doop en avondmaal, onschatbare edelgesteenten in de Kroon onzer Kerk. Er is geen grondiger geneesmiddel, vooral tegen het onzalige gevoels-Christendom, dat reeds zoo menige opgewekte ziel, de meest troostlooze wanhoop heeft nabij gebragt, dat zich heden in den hemel en morgen weder in de hel, heden in genade en morgen weder verworpen meent, dan de regte kennis en het getrouwe gebruik der van den Heer ingestelde Sacramenten, gelijk onze Kerk die als haar kleinood waardeert. In dezelve worden dengene, die daaraan behoefte gevoelt, waarborgen aangeboden, waardoor hij even zeker en gewis gelooven mag, alsof de Heer van den hemel zelf tot de begeerige ziel sprak: gij zijt Mijn! Niet louter woorden, beloften, teekenen en zegelen bevatten deze heiligdommen des Nieuwen Verbonds maar juist omdat zij genademiddelen zijn des Nieuwen Verbonds, des Verbonds der vervulling, zijn het hemelsche werkelijkheden, die de Heer daaraan verbonden heeft, en onder zigtbare teekenen in de volheid Zijner genade uitdeelt. Het zijn poorten, door welke de Heer, de eeuwige Koning, de eenige Middelaar, bij ons inkeert, Zijne tegenwoordigheid bij ons openbarende, tot dat Hij komt; kanalen door welke hemelsche zegenstroomen ons toevloeijen, en krachten der toekomende wereld ons medegedeeld worden voor onzen pelgrimstogt.

O dat wij weder meer op onze, uit vrije genade Gods, zonder onze verdienste ontvangene doop ons verlieten, en weder meer en kinderlijk geloovend, onder

Digitized by Google

alle aanvechtingen, zonder ophouden, verkwikking zochten daar, waar de Heer zelf met ons handelt, en met Zijn ligchaam en bloed ons spijst en drenkt! Dan ondervinden wij steeds rijkelijker bevrediging, en begeeren wij geen ander geloof en geene andere Kerk, dan die, welke zoodanige bronnen des heils geopend heeft. Noch de dorre woestijnen des ongeloofs, noch de duistere woonsteden des bijgeloofs, noch de nevelachtige hoogten en diepten der verwarde dweeperij bezitten dan iets aanlokkends meer voor ons.

Intusschen kunnen en zullen Woord zoowel als Sacrament slechts dan hunne volle zegeningen, genade om genade, kracht om kracht, over ons uitstorten, wanneer wij het hart openen voor de daaraan verbondene hemelsche invloeden, en dit aan den dag leggen door aanhoudende aanwending van het *derde* heils- en genademiddel, door *aanhouden in het gebed.*

Dat is eene magt, tegen welke alle vijanden des Heeren en van Zijne heilige zaak niets kunnen uitrigten. Waar dit middel wordt aangewend, waar gebeden, in opregtheid en waarheid, innig en kinderlijk zonder ophouden wordt gebeden, daar is de tijd der wonderen nog niet voorbij. Het gebed des regtvaardigen vermag veel, wanneer het ernstig is. (Jacob. V : 16).

Vooral in kerkelijke strijds- en beproevingstijden, moeten wij alles wat wij doen, zal het iets helpen, door gebed heiligen. Wij hebben ons dezer dagen, sommigen door de vereenigde roepstem veler duizenden; anderen door het ordelijke bestuur van Kerk en gemeente tot onzen aardschen koning gewend met klagten en verzoeken, door het ongelijk, ons aange-

Digitized by Google

daan, uitgelokt. Dit alles is wel! Maar hebben wij ons ook in de stille binnenkamer met klagten en gebeden tot den Koning aller koningen gewend, die de harten der menschen leidt als waterbeken? Dan, slechts dan, maar dan ook zeker zal onze kroon ons bewaard blijven. Romes aanvallen mogen en willen wij niet met uiterlijke middelen afweren, maar wij kunnen ze weg-, wij kunnen ze magteloos en schadeloos bidden. Tevens worden wij daardoor het beste bewaard voor het brengen van onheilig vuur op den altaar. Brengen wij in het gebed, klagende zoowel als vragende, alles wat ons hart bezwaart, ook onze kerkelijke bezorgdheden voor het aangezigt des Heiligen, wij zullen dan terstond bemerken, of de ongerustheid, die wij gevoelen, van eenen vleeschelijken en zondigen aard is, of een God gevallige ijver, naar het voorbeeld des Heeren, die den geesel zwaait over den gruwel der verwoesting in de heilige plaats. O laat ons slechts bidden, boetvaardig, geloovig, aanhoudend bidden! en onze kroon zal nog helder glansen, wanneer de driedubbelen kroon, die zich zoo trotsch verheft, reeds lang in het stof vertreden. de dwaal- en dweepgeesten reeds lang verstomd zullen zijn.

Zietdaar wat noodig is om te behouden, wat de Heer ons gegeven heeft. Niets bijzonders, niets buitengewoons, maar het worde met de gewone, eenvoudige, maar hemelskracht in zich bevattende heils- en genademiddelen meer ernst! En dat te meer, daar de tijd des uitstels, welke ons verleend is, misschien slechts kort is.

Zie ik kom haastelijk! zegt de Heer in onze tekst.

Digitized by Google

Dat zeide Hij tot den ziener Johannes, tot de gemeenten van zijnen tijd, maar te gelijker tijd tot alle gemeenten (vs. 13) van den laatsten tijd, van het Nieuwe Verbond. Deze woorden wijzen op de toekomst, op eene verre, maar ook eene nabijzijnde toekomst. Want de komst des Heeren, Zijne tweede komst, Zijne terugkomst, nadat Hij reeds eenmaal tot verlossing der wereld gekomen is, zal dan eenmaal ten gerigte plaats hebben, in volle heerlijkheid, zigtbaar op de wolken des hemels, zoo als zij Hem zagen ten hemel varen, (Hand. I: 11). Dan zullen voor immer uit Zijn rijk worden verbannen alle ergernissen, alles wat onrein is. De Heilige Schrift geeft ons echter ook regt, vóór dit aanstaande eindgerigt over den aardbol, vele bijzondere gerigtsdagen en gerigts-tijden aan te nemen; een komen, een zich openbaren van den Heere Christus, niet zigtbaar, maar in den Geest en door bijzondere werkingen van Zijnen Geest, om Zijnen dorschvloer te zuiveren en het kaf van de tarwe af te scheiden. Met het oog daarop, spreekt de Heer (Matth. XVI:21) van eenigen, die den dood niet smaken zouden, totdat zij des menschen Zoon zagen komen in Zijn rijk. Ook dit in het oog houdende, wordt het ons duidedelijk, in hoeverre de Heer hier kan zeggen, Ik kom *haastelijk*, ofschoon wij ook niet mogen vergeten, dat duizend jaren voor Hem zijn als één dag. Zulk een komen, een voorloopig komen van den Heer in den Geest, zulke gerigts-tijden vóór het jongste gerigt, bestaan in het vuur der beproeving, welke Hij komen laat, in groote en zware verzoekingen over het geheele aardrijk (vs. 10), waardoor het onzui-

Digitized by Google

vere, het onechte tot afval gebragt, het getrouwe en echte nogtans als goud in het vuur gelouterd wordt. Een zoodanige gerigts-tijd, een zoodanig onzigtbaar komen des Heeren, had plaats bij de verwoesting van Jeruzalem, met alles wat daarop volgde. Als zoodanig eenen gerigts-tijd hebben wij ook ongetwijfeld den tijd der hervorming te beschouwen. En wanneer niet alle aanduidingen bedriegelijk zijn, zoo staat ook nu weder een zoodanige tijd van zifting en beproeving voor de deur. Ieder gevoelt, dat het, zoo als het thans is in de zigtbare Kerk, niet blijven kan, dat er iets plaats moet hebben, om uit de verwarring der zich onderling weêrsprekende rigtingen te geraken, dat gebeurtenissen op handen zijn, wier beteekenis wij wel nog niet kennen, maar die wij in het profetische Woord der Schrift vinden aangekondigd.

Wat er dan ook van zij, en of ook de Heer met Zijn gerigt op aarde nog toefde, ééne zaak weten wij: dat voor ons, voor ieder onzer *haastelijk* een gerigt komen zal. Want het is den mensch gezet eenmaal te sterven en daarna het oordeel.

Met deze nabijzijnde, of nog verre afliggende, onze of der wereld toekomst in het oog — hoe zouden wij ons dan niet uit den slaap losrukken, dan niet allen ijver aanwenden, zoolang het nog tijd is, opdat het onze lampen niet aan olie ontbreke? Het heil onzer zielen zij onze eerste zorg: maar laat ons tevens niet vergeten, dat wij leden der Kerk zijn, der gemeente des Heeren hier op aarde, welke Zijn' strijd te strijden heeft, en Zijn werktuig is om eenmaal Zijn rijk daar te stellen. Laat ons daarom niet

Digitized by Google

zelfzuchtig, slechts aan onze eigene inwendige eischen denken, maar ook een hart voor de Kerk, haar wel en wee, hare zege en hare gevaren, haren bloei of hare verwelking te allen tijden behouden! Laat ons haar liefhebben als eene persoon, die ons voedt met de rijke goederen uit het huis Gods! Laat ons voor haar bidden, getuigen, strijden met het zwaard des geestes, en moet het zijn ook lijden en sterven! Gemeente des Heeren, gebouwd op den grond der Apostelen en Profeten, van welke Jezus Christus de hoeksteen is, houd wat gij hebt, dat niemand uwe kroon neme! Amen!

Digitized by Google

EENE OPENBARE GODSDIENSTOEFENING.

Digitized by Google

Digitized by Google

20

EENE OPENBARE GODSDIENSTOEFENING,

NA

DE INHULDIGING VAN Z. M. DEN KONING

WILLEM III,

IN DE TEGENWOORDIGHEID VAN HET VORSTELIJK HUIS

GEHOUDEN

te Amsterdam in de Wester Kerk,

DEN 13den MEI 1849,

EN BESTUURD DOOR

D. H. WILDSCHUT,

Kommandeur der Orde van den Nederl. Leeuw, Theol. Doctor, en Predikant der Hervormde Gemeente aldaar.

Te AMSTERDAM, bij

JOHs. VAN DER HEY EN ZOON.

1849.

Digitized by Google

Digitized by Google

Door Zijne Excell. den Minister voor de zaken der Hervormde Eeredienst, op last van Z. M. den Koning, vereerend uitgenoodigd, om de plegtige Godsdienstoefening na H. D. Inhuldiging tot de regering, in welke Z. M. met het Koninklijk Huis zou tegenwoordig zijn, als Evangeliedienaar te besturen; meende ik dezelve met die Staatsplegtigheid in het naauwst verband te moeten brengen en haar, in vereeniging met de Eeredienst tenzelfde dage in andere kerken, te mogen beschouwen als eene openbare Godsdienstige bekrachtiging van de heilige verbindtenis, tusschen Vorst en Volk gesloten.

In dit licht geplaatst, scheen het Vaderland mij toe eene billijke aanspraak te kunnen maken op het bezit van het godsdienstig woord, bij die plegtige gelegenheid gesproken; en ik achtte mij daarom verpligt, dat woord aan ieder, die het wenschte te lezen, door eene openbare uitgave in eigendom af te staan: te meer, omdat HH. MM. de Koning en Koningin beide met hartelijkheid en aandrang zulks van mij verlangden.

Digitized by Google

Ik heb ook het liturgisch gedeelte dezer Godsdienstoefening, 't welk er een voornaam bestanddeel van uitmaakt, in zijn geheel medegedeeld: waarop men, in zooverre het met aanbidding in geest en waarheid bestaanbaar is en dan zelfs haar wezen uitdrukt, te regt hoe langer hoe hooger prijs begint te stellen.

Moge dit hartelijk gelegenheids-woord, afgezien van alle homiletische waarde, door het godsdienstig publiek (dat, Gode zij dank! onder vele gebreken onzer dagen nog zulk een aanmerkelijk deel des Nederlandschen Volks uitmaakt) met welgevallen ontvangen, door allen, die het hoorden of lezen zullen, ernstig behartigd, en dus de uitgave er van met Gods zegen bekroond worden, en medewerken tot heil van den Koning en het Vaderland!

DE SCHRIJVER.

Digitized by Google

VÓÓRGEZONGEN.

Psalm C: 1, 3, 4.

Juich, Aarde! juich alom den Heer,
Dient God met blijdschap, geeft Hem eer;
Komt, nadert voor zijn aangezigt,
Zingt Hem een vrolijk lofgedicht!

Gaat tot zijn' poorten in met lof,
Met lofzang in zijn heilig Hof;
Looft Hem aldaar met hart en stem,
Prijst zijnen naam, verheerlijkt Hem!

Want goedertieren is de Heer,
Zijn' goedheid eindigt nimmermeer;
Zijn' trouw en waarheid houden kracht
Tot in het laatste nageslacht.

Digitized by Google

Gezang IV: 1, 3, 7.

De Heer is God, en niemand meer;
  Verheerlijkt Hem, gij vromen!
Wie is, als aller schepslen Heer,
  Zoo heerlijk, zoo volkomen?
De Heer is groot, zijn naam is groot,
De luister zijner deugden groot,
  Oneindig groot zijn Wezen!

Zijn' troon omringt een glansrijk licht,
  Te schitt'rend voor onz' oogen;
Zelfs Eng'len dekken 't aangezigt,
  Aanbiddend neêrgebogen.
Der heem'len boog omvat Hem niet.
Hij is onzigtbaar, 't schepsel ziet
  Hem enkel in zijn' werken.

Gij zijt regtvaardig, heilig, goed,
  Bij reinen wilt Gij wonen;
Hem, die uw wil met vreugde doet,
  Zult Ge ook met vreugde kroonen.
Gij hebt d' onsterflijkheid alleen,
Hoogst-zalig zijt Ge in eeuwigheên,
  O rijke Bron van vreugde!

VOORGELEZEN.

Psalm CXLV en XXXIII, enz. (1).

---

(1) Deze zijn hier kortheidshalve niet gedrukt, maar den belangstellenden Lezer slechts aangewezen. — Daarna ving de Voorganger der Gemeente, inmiddels bij de komst des Konings ten kansel opgetreden, aldus aan:

Digitized by Google

Onze hulp is in den naam des Heeren, die den hemel en de aarde geschapen heeft, die de wereld regeert en het lot der volken bestuurt: Wien toekomt en door ons allen in geest en waarheid worde toegebragt de hoogste hulde der aanbidding, de heiligste ontboezeming van lof en dank, de onverdeelde liefde van ons hart en het onbepaald vertrouwen onzer zielen. Amen!

Hoog-geëerbiedigde Koning en Koningin!
Doorluchtige Prinsen en Prinsessen!
Geëerde Staatsmannen en Raadslieden der Kroon!
Edele Leden der Volksvertegenwoordiging!
Hoog-geachte Landzaten en Volksgenooten!
Zeer gewenschte Hoorders!

Genade en vrede zij u allen van God, onzen Vader, en van zijnen Zoon, onzen Verlosser, door den Heiligen Geest, geliefde Broeders en Zusters in JEZUS CHRISTUS *onzen Heer!*

Laat ons onze harten trachten te stemmen tot aanbidding en verheerlijking van den naam des Heeren onzes Gods, door het gemeenschappelijk aanheffen van

Psalm XCV: 1, 2ᵃ, 3ᵇ.

En onder dien heiligen lofzang der Gemeente vange de inzameling aan van hare liefdegaven voor onze arme geloofsgenooten en voor onze openbare eeredienst. In het mildelijk uitreiken van die giften spreke aller dankbare

Digitized by Google

blijdschap over den zegen, dien God aan ons Vaderland zoo onderscheidend als ongehouden schenkt; opdat de Algoede een welgevallen hebbe in uwen lof, geheiligd door uwe liefde!

Intusschen zinge de Gemeente:

Komt, laat ons zamen onzen Heer,
Den rots-steen van ons heil, met eer,
Met Godgewijden zang ontmoeten!
Laat ons zijn gunstrijk aangezigt
Met een verheven lofgedicht
En blijde psalmen juichend groeten!

De Heer is groot, een heerlijk God,
Een Koning, die het zaligst lot
Ver boven alle Goôn kan schenken.
Komt, buigen w' ons aanbiddend neêr,
Komt, laat ons knielen voor den Heer,
Die ons gemaakt heeft en verkoren!

Hiertoe, Broeders en Zusters! door onderlinge opwekking gestemd, stelle een ieder onzer zich eerbiedig voor het heilig aangezigt des Allerhoogsten ter aanbidding.

Niemand is aan u gelijk, o Heer onze God! Gij alleen zijt groot en groot is uw naam in mogendheid. Wie zou u niet vreezen, o Koning der volken? U komt het toe, dat u eer en heerlijkheid door al het schepsel worde toegebragt.

In de Gemeente van uwen Zoon buigen wij ons, door geloof en liefde verbonden, ootmoedig neder voor uwe Majesteit, en onze koning vereenigt zich met haar ter aan-

Digitized by Google

bidding van u, den Koning der koningen, van wien zijne en onze verwachting is. Diepe eerbied, o God! beziele ons voor u, den Allerhoogste, bij wien al de inwoners der aarde als niets te achten zijn; en het driemaal heilig, dat uwe Engelen in den hemel voor uw' troon met bukkenden eerbied uitspreken, het: heilig, heilig, heilig is de Heer! ga ook van deze aarde, als de voetbank uwer voeten, met diep ontzag uit ons binnenste tot u op!

In ongeveinsden ootmoed des harten belijden wij voor u, den Heilige en Alwetende, dat wij allen zwakke menschenkinderen en schúldige zondaren zijn, die dikwijls en grootelijks tegen u hebben misdreven en uwe gunst onwaardig zijn. Zoo Gij, Heer! met ons in het geregt wilt treden, wie onzer, wie onzer zal voor U kunnen bestaan?

Bij dat levendig besef uwer heerlijkheid en onzer onwaardigheid zouden wij niet tot u durven naderen, om uwe gunst en goedertierenheid te begeeren, indien wij u niet kenden, door de Openbaring uws Zoons, als eenen genadigen Vader, wiens ontferming wij over ons mogen inroepen. Doch dat Evangelie doet ons, in den naam van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, met kinderlijk vertrouwen bidden: Vader in den hemel! vergeef ons onze schulden! — En naarmate ons meer vergeven wordt, zij onze dank aan u hartelijker en hooger, onze liefde jegens u inniger en heiliger, en openbaren zij zich werkzamer en vruchtbaarder in een' opregten en standvastigen zin, om door het geloof in uwen Zoon u welbehagelijk te leven, en onszelven met een onverdeeld gemoed aan uwe dienst te wijden.

Vader! in dat nederig vertrouwen op uwe gunst en met die heilige gezindheid in het hart, vinden wij vrijmoedig-

Digitized by Google

heid om tot u te naderen, en in 't gemeenschappelijk gebed alle onze belangen aan u op te dragen. Zie ons daartoe thans plegtig vereenigd. Sla een oog van genadig welgevallen op ons, en zegen ons zamenzijn in dit heilig uur ter godsdienstige bevestiging van de verbindtenis tusschen Vorst en Volk. Het zij een verbond, waarvan gij, o Almagtige! de Beschermheer zijt, en 't welk, in uwe vreeze aangegaan, opregt gesloten en getrouw beleefd, met uwe goedkeuring worde bekroond, tot heil des Vaderlands. Amen!

Eene openbare Staatsplegtigheid, heilig van aard, gewigtig in bedoeling, en van onberekenbare gevolgen voor het gansche Vaderland, is op den vorigen dag binnen deze stad, als Hoofdstad des Rijks, statig gevierd en met een gemengd gevoel van weedom en vreugde aanschouwd en volbragt geworden: de Inhuldiging van onzen nieuwen Vorst tot de koninklijke regering over het Nederlandsche volk.

Was het reeds een treffende aanblik, zulk een' breeden en digten drom van menschen binnen, ja zelfs tot hoog langs de wanden onzer weidsche en feestelijk getooide Hoofdkerk in het rond geschaard, en den Koning, van zijne Rijksgrooten en Staatsdienaren omgeven, in het midden gezeten te zien; treffender nog de gedachte, dat die ontelbare schare was zamengevloeid, om deelnemende getuigen te zijn van de heilige verbindtenis tusschen Vorst en Volk. Roerend vooral was het oogenblik, waarop het achtbaar Hoofd van den Nederlandschen Staat, als Erfgenaam der

Digitized by Google

kroon, van zijnen zetel opstond en in eene ernstige toespraak zich bereid verklaarde, om voor de Vertegenwoordigers der natie de koninklijke regering openlijk te aanvaarden, en — wat meer zegt, voor den alwetenden en heiligen Getuige in den hemel, met ontblooten hoofde en opgestoken hand, den plegtigen eed af te leggen, waarmede hij betuigde, als Koning de vrijheden en regten zijner onderdanen naar de Grondwet van den Staat te zullen beschermen: waarna de gansche vergadering der Afgevaardigden, in naam van het Nederlandsche volk, Oranjes Kroonprins als Koning huldigde, en elk hunner hem zwoer bij God, de onschendbaarheid zijns persoons en de regten zijner kroon te zullen handhaven.

Doch dat optreden van den Vorst, in den bloei zijner jaren, tot het aanvaarden van de regering in de plaats zijns geliefden Vaders, verwekte eene gemengde gewaarwording van droefheid en vreugde. Het verlevendigde bij de aanschouwers eene weemoedige herinnering van het geleden verlies, en eene sombere stemming matigde het hooggespannen gevoel hunner blijdschap en verwachting. Ach! hij ontviel aan zijne geliefde Gemalin en zijne dierbare kinderen, aan zijn koninklijk Geslacht en getrouw Volk, zoo vroeg en zoo onverhoeds, — onze goede en edele Koning, die alle aanspraak heeft op de dankbaarheid der natie, en wiens gedachtenis in zegening blijven zal!

Reeds als jeugdig held om zijn krijgsbeleid en moed door Vorsten en volken bewonderd, streed hij den hagchelijksten kamp, ten bloede toe, voor de onafhankelijkheid

Digitized by Google

en vrijheid des Vaderlands, en waarborgde alzoo met de daad, wat het in de toekomst van hem hopen mogt. — In de kracht des mannelijken levens de koninklijke regering aanvaardende, voerde hij, wel, helaas! slechts weinige jaren, het gebied; maar met de levendigste belangstelling in het welzijn en geluk des Lands bezield, en zich steeds, naar zijn gemeenzaam en minzaam karakter, meer als broeder zijner volksgenooten, dan als Koning zijner onderdanen vertoonende, wenschte hij, zooveel mogelijk, alles voor allen te zijn. — Vooral getuigde van zijn wijs beleid zoowel, als van zijne grootmoedige zelfopoffering in het zwichten voor de eischen des tijds, het laatste jaar zijner regering: dat merkwaardig jaar eener staatkundige wedergeboorte voor een groot deel van Europa, waarmede ook een nieuw en, zoo wij wenschten, gelukkig leven voor den koning en het volk van Nederland, onder zijn bestuur, zou zijn aangevangen!

Maar onze gedachten waren niet Gods gedachten, en onze wegen niet de zijne. De Heer van leven en dood, in wiens hand ook de adem der Vorsten is, nam hem op het onverwachts tot zich. En schoon 's konings overlijden het gansche Land met openbaren rouw vervult, ten teeken van de algemeene achting en liefde zijns getrouwen volks; wij zwijgen Gode, die niet antwoordt van zijne daden, maar wiens doen alleen wijs en altijd goed is. De Heer had hem ons gegeven; de Heer heeft hem van ons genomen: zijn naam zij geloofd voor al het goede en den zegen, die wij onder het bestuur van den ontslapen Vorst genoten! Bijzonder ook daarvoor, dat hij ons niet ontzonken is in de blakende hitte van den strijd der

Digitized by Google

staatkundige meeningen, en in het branden van het alvernielend vuur des opstands en der omwenteling in andere Landen. Daardoor is ons Vaderland behoed gebleven voor de aanstekende vlam der regeringloosheid en verwarring, die van allen kant uitsloeg; en door 's konings beleid en edelmoedigheid, ter goeder ure, zijn de onschatbare vrede en orde in Nederland behouden en bevestigd geworden, zelfs ter naauwere verbindtenis van Vorst en Volk. — Zacht ruste zijn stof bij dat zijner Vaderen in het graf, en zalig leve Hij-zelf bij God in den hemel!

Dit weemoedig gevoel van het verledene, Landgenooten! voor welks ontboezeming (al leidde zij mij ook voor eenige oogenblikken van het doel mijner rede af) ik wel bij geen wélgestemd vaderlandsch hart verschooning behoeve te vragen, — dit weemoedig gevoel, hoe heilig en eerbiedwaardig ook, ga nu echter gepaard met eene dankbare blijdschap, dat het aloude Stamhuis van Oranje onder ons is bevestigd geworden, en wij den wettigen Erfgenaam der kroon mogten zien optreden, om de plaats zijns geliefden Vaders te vervangen en den scepter der regering over Nederland op te nemen. Die dag van 's konings plegtstatige Inhuldiging is een allergewigtigst tijdstip voor zijn' persoon en voor het gansche volk, waarvan in de toekomst voor het geluk des Lands zoo onberekenbaar veel afhangt, en dat in de jaarboeken der Vaderlandsche Geschiedenis moge aangeteekend staan als een Gedenkdag van herboren bloei en welvaart des volks tot in de verste geslachten!

Digitized by Google

Maar indien er dan ook ééne Staatsverbindtenis is, die heilig verdient gesloten en Godsdienstig behoort bevestigd te worden; zoo is het deze. Hoogelijk verblijden wij ons daarom, dat zij niet zonder openbare betooning van eerbied voor God voorbijgaat, maar koning en volk zich in dezelve vereenigen. Dit ligt zoo geheel in den geest en het godsdienstig karakter van het oud-Nederlandsche volk, 't welk zijne jubeldagen met dankzeggingen en gebeden voor Overheid en landzaat in zijne Heiligdommen pleegt te vieren, dat het gemis daarvan algemeen gevoeld en diep zou zijn betreurd geworden. Ja, het is zelfs een voornaam gebod van het Evangelie onzer belijdenis, door CHRISTUS' Apostelen aan de Gemeente des Heeren gegeven, om voor Koning en Overheid te bidden, zoo als we onder anderen uitdrukkelijk lezen:

1 *Tim.* II: 1—3.

Ik vermane vóór alle dingen, dat gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen, voor alle menschen, voor koningen en allen die in hoogheid zijn, opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid; want dat is goed en aangenaam voor God onzen zaligmaker.

Verblijden wij ons dus in de gelegenheid, om ook thans met en voor onzen koning het gebed ten hemel te kunnen opzenden; zoo laat ons elkander hierbij tot heiligen burgerzin opwekken, zingende van:

Digitized by Google

Gezang LXXVIII: 1, 11.

Komt, Christ'nen! toont met woord en daad,
Dat, wie ook ware godsvrucht smaad',
Een Christen zonder huich'larij
Altijd de beste burger zij.

Zoo bidden wij voor wie regeert,
Wie Regter is, wie Godsdienst leert;
Zoo bidden wij voor elken stand
Gods zegen. Heil zij 't Vaderland!
. . . . *Heil zij 't Vaderland* (1)!

Alzoo gestemd M. H.! zult ge van mij wel niet verlangen, dat ik vele redenen bezige, om u het gewigt der Apostolische vermaning te doen beseffen, maar weldra inzien, dat het een der voornaamste pligten van den Christen als Vorst- en Vaderland-lievend burger is, zijne gebeden en dankzeggingen, in den naam van CHRISTUS, voor Koning en Overheid uit te storten.

Indien wij toch aan een onafhankelijk en van de wereld onderscheiden Opperwezen, als den wijzen en goeden Bestuurder van het heelal en het menschdom, gelooven (en, Gode zij dank! dit heilig geloof laat het Nederlandsche volk zich door eene Alles-vergodende, maar God-zelf vernietigende wijsbegeerte of dwaasheidzucht, die elders in-

(1) Deze laatste woorden werden door de Gemeente herhaald, en door het orgel met een' naklank of *echo* gevolgd.

Digitized by Google

gang vindt, tot geen' prijs ontnemen; maar houdt het met alle wijzen en edelen, door alle eeuwen, op gronden van Rede en Openbaring vast) — als er nu zulk een Godsbestuur over de wereld en de lotgevallen der volken bestaat; wat is dan betamelijker te achten, dan dat wij den Heer des hemels en der aarde in alles erkennen en eerbiedigen, en onze algemeene zoowel, als onze bijzondere belangen, biddende Hem aanbevelen, die over alles heerscht, in wiens hand ook het hart des konings is en die het neigt tot al wat hij wil? Maar zouden wij dan ook dat godvruchtig geloof, 't welk in ons leeft en waarin alleen rust en vrede voor ons hart onder de woelingen en verwarringen der volken te vinden is, niet openlijk uitspreken door gemeenschappelijke aanbidding? En zou het dan ook niet tot de eerste en heiligste pligten behooren van een volk, dat zijn vaderland en koning lief heeft, hem op den adem van het vereenigd gebed aan den Koning der koningen op te dragen, om wijsheid, moed en sterkte voor hem van den hemel af te smeeken tot het gelukkig volvoeren van de gewigtige taak, hem opgelegd?

Aan zulk eene voorbidding hebben Vorst en Volk behoefte, vooral in deze dagen van beroering der wereld. Burgerkrijg en verwoesting heerschen alom. En ofschoon ons volk door den tuimelgeest des tijds niet werd aangegrepen, maar het Land in vrede is; de toekomst blijft donker, en geen menschelijk doorzigt is in staat om het einde van den hagchelijken worstelstrijd te voorzien, waarin een groot gedeelte van Europa is ingewikkeld en ook ons Vaderland, dat God verhoede! zou kunnen betrokken

Digitized by Google

worden. Voorwaar! het is geene ligte taak, in zulk een veelbewogen tijdsgewricht de regering des Lands te aanvaarden. Eene dubbele mate van beleid en moed wordt er vereischt, om in den storm de slingerende staatshulk te roer te staan, en, tusschen bank en klippen dóór, vasten koers te houden. Wie uwer, M. H.! beseft niet, welk eene dringende behoefte onze nieuwe Landvorst, aan het hoofd van den Staat geplaatst, met zijne Raadslieden heeft aan hoogere leiding en hulp, om wél te regeren en het midden van de paden des regts te houden? Wie verblijdt zich niet in het geloof aan een' God, die over de wereld heerscht, door wien de koningen regeren en die de beroering der volken stilt, gelijk het bruisen der verbolgene zee? Maar wie gevoelt zich dan ook niet gedrongen, om voor den koning en allen, die in hoogheid gesteld zijn, wijsheid te begeeren van God, die een iegelijk mildelijk geeft en niemand afwijst, die ze van Hem bidt? Gewisselijk, zij zal hem geschonken worden, en de zegen des gebeds van den hemel op Vorst en Volk nederdalen; want zulk een bidden *is goed en aangenaam voor God onzen zaligmaker.*

Ja, het is Gode welgevallig en vindt bij Hem, onzen helper en behouder, verhooring. In het heilig Boek der Openbaring staat geschreven: *De Heer hoort het gebed, Hij is nabij allen die Hem aanroepen in waarheid, en doet het welbehagen dergenen die Hem vreezen* (1). Ons eerbiedig geloof houdt zich vast aan dat woord, niet als

(1) *Ps.* CXLV: 18, 19*a*.

Digitized by Google

eens menschen, maar als Gods Woord, gesproken door zijnen Geest. Het bekommert zich niet over het verband tusschen den alleen-wijzen wil des Allerhoogsten, wiens raad bestaat, en de vervulling onzer wenschen; maar het verblijdt zich met kinderlijk vertrouwen, dat de Algoede ons op onze bede schenkt wat Hij, beter dan wij zelven, weet dat voor ons het best en nuttigst is. Neen, wij laten ons den troost van het bidden niet ontrooven door ijskoude redeneringen, die deszelfs verhooring zouden kunnen doen betwijfelen; maar verheugen ons in de openbaring van Gods goeden wil om het oor te leenen aan onze smeekingen, en geven een kinderlijk geloof aan zijne vaderlijke leiding plaats. Vol vertrouwen storten wij voor Hem onze gebeden uit in den naam van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, die ons den Onzienlijke heeft verklaard, die zelf, het oog ten hemel heffende, in het bidden ons is voorgegaan en de verzekering gegeven heeft, dat God, als een vader, het gebed zijner menschen-kinderen verhoort. Wetende, dat het goed en Hem wélbehagelijk is, naderen wij met vrijmoedigheid tot zijnen troon, om alle onze begeerten door bidden en smeeken met dankzegging bekend te doen worden bij God, en zenden wij dus ook het vereenigd gebed voor Koning en Overheid tot hem op. Zekerlijk, zijn heil is nabij dengenen die Hem vreezen, opdat er eere in onzen Lande wone, en *wij een gerust en stil leven mogen leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid.*

Zoo keert de zegen des gebeds weldadig en heilzaam tot ons weder, en mogen wij voor Vorst en Volk er

Digitized by Google

's hemels gunst op wachten; want wederom staat er geschreven: *ziet! des Heeren oog is over degenen, die Hem vreezen en op zijne goedertierenheid hopen* (1). Indien zulk een godvruchtige geest ons volk bezielt, dan zal zijne goedertierenheid ook over ons zijn, en de Heer ons zegenen met vrede. Dan mogen wij vertrouwen, dat Hij het vaderland verder onder zijne bescherming nemen en genadiglijk verhoeden zal, dat ons volk in den wervelstroom en draaikolk der blinde hartstogten medegesleept, ten afgrond zou worden gevoerd en in het verderf gestort. Als de band der liefde en des vertrouwens Vorst en Volk blijft verbinden, dan is het Land voor verdeeldheid en verwarring naar buiten gesloten, dan zijn de rust en orde van binnen verzekerd, dan woont God-zelf in ons midden en gebiedt Hij over ons zijnen zegen. Wanneer de vreeze des Heeren in alle standen het heilig beginsel van ons volksleven uitmaakt, dan zal het zich in godsdienstigheid en deugdzaamheid, in zedigheid en ingetogenheid, in eerlijkheid en goede trouw, in één woord, in alle godzaligheid en eerbaarheid openbaren. In het gevoel onzer afhankelijkheid van God en in het vertrouwen op Hem ligt onze zedelijke sterkte, en geregtigheid zal ons verhoogen. Welgelukzalig het volk, welks God de Heer en welks verwachting van Hem is!

Is alzoo het gebed voor Koning en Overheid betamelijk en noodzakelijk, Gode welbehagelijk en voor het Volk zelf heilzaam; geen wonder dan, dat het een onzer hei-

(1) *Ps.* XXXIII: 18.

Digitized by Google

ligste pligten als burgers van den Staat uitmaakt, en CHRISTUS Apostel er vóór alle dingen de Gemeente des Heeren toe vermaande. Maar deze vermaning, hoe strekt zij ook het Evangelie onzer belijdenis tot aanbeveling en eere! Neen, het Christelijk Geloof heeft niet uitgediend en is geenszins onnut geworden, gelijk men zich in onze dagen verstout heeft te zeggen, maar blijft door alle eeuwen henen eene dringende behoefte voor de rust en het geluk der wereld. Het strekt den Staat ten steun en het Volk ten zegen. Het schraagt den troon des Konings en is het eerste en laatste bolwerk tot behoud des Vaderlands. — Gelukkig de Vorst, die, hiervan doordrongen, in dat Christelijk Geloof voor zichzelven sterkte zoekt en het, door handhaving van godsdienstige en zedelijke beginselen in zijne besluiten, bij zijne onderdanen tracht te bevorderen! Hij bouwt daardoor zijn eigen Huis op, verwerft zich de achting en liefde zijns Volks, deelt in het welgevallen Gods en verhoogt het geluk zijns levens en zijner regering.....

Maar waartoe hierover verder uitgeweid? Gij zelf, geëerbiedigde Koning! voor wien ik mij gelukkig acht te dezer plegtige ure in eene Godsdienstige rede het woord te mogen voeren, en het gebed der Christelijke Gemeente, als haar voorganger, voor het heil uwer regering ten hemel op te zenden, — Gij zelf hebt diep in het hart, zoo wij vertrouwen, aan de hulp en ondersteuning des Almagtigen behoefte gevoeld. Het was een uwer

Digitized by Google

eerste wenschen, bij het terugkeeren en betreden van den vaderlandschen grond, dat de natie, in hare Heiligdommen verzameld, plegtig voor u zou bidden, en die wensch vond weêrklank in het gemoed van alle edelen en braven des Lands. Dat was ons welkom en deed ons goed aan het hart. Gij zijt ons daardoor dubbel waard geworden, en het vervult ons voor de toekomst met de schoonste hoop op het geluk uwer regering; want wie met God begint, mag 's hemels zegen wachten.

Ga voort, o Vorst! (vergun mij, dat ik met al die vrijmoedigheid, welke mijn heilig ambt mij als een' dienaar des Heeren geeft, maar tevens met al die liefde, welke ik voor Vaderland en Koning in het binnenste omdrage, u alzoo toespreke) — ga voort op het ingeslagen spoor der godsvrucht, en volg de voetstappen uwer Vaderen, vooral van den Vader des vaderlands, die zijn heerschend godsdienstig karakter in vertrouwen op God, in ijver voor de Evangelische Godsdienst, en tevens in verdraagzaamheid omtrent Kerkgeloof openbaarde, en met eene bede voor zijn volk op de lippen stierf. Het gebed tot God zij ook uw steun, en als gij, o Koning! voor den Koning der koningen uwe knieën buigt ter aanbidding, sterke het uw vertrouwen, dat duizenden door het gansche Land uwe bede ondersteunen, en de Gemeente des Heeren aan alle plaatsen op elken eersten dag der week hare smeekingen om het heil uwer regering opzendt ten hemel!

De Almagtige, wien de Vader des vaderlands betuigde

Digitized by Google

ten Bondgenoot te hebben, zij ook de uwe, en de plegtige eed, dien gij Gode gezworen hebt, blijve voor u en ons het heilig teeken en onderpand eener onberouwelijke verbindtenis met den Allerhoogste! Zoo zult gij, o Koning! uw volk ten voorbeeld strekken in godsvrucht, zedelijkheid en deugd, en uwen hoogsten eertitel achten een medeburger te zijn van het Koningrijk der hemelen. Daardoor zult gij den algemeenen eerbied, de achting en liefde uwer onderdanen u verzekeren, wat meer zegt, de goedkeuring en den zegen Gods ondervinden: gelijk een DAVID en SALOMO, een JOSAFAT en HISKIA, een MANASSE zelfs na zijne bekeering, ondervonden hebben, en die ook uwe Vaderen genoten; want het gebed eens konings om wijsheid in het regeren is goed in de oogen des Heeren.

De Algoede spare uw leven tot in eenen gewenschten ouderdom, en stelle u ten zegen voor uw Huis en Volk! De Almagtige bescherme uwen geëerbiedigden persoon! Uwe Vorstelijke Gemalin, aan uwe zijde gezeten, zij het beeld uwer geliefde Moeder, onze edele Koningin-weduwe, in godsvrucht, zedelijkheid en menschenliefde! Uw koninklijk Geslacht blijve de eer en roem des Lands voor ons en onze kinderen! En wanneer gij, o Koning! den raad Gods zult hebben uitgediend, in vrede ontslapen zijt en uw stof in het graf uwer Vaderen ter ruste wordt nedergelegd; dan spreke nog de algemeene achting en liefde des Volks luide voor u, en bedrijve het gansche Land rouw over u, gelijk thans over uwen onvergetelijken Vader!

Digitized by Google

Gij hebt, geachte Landgenooten! mijne zegenende toespraak tot den Koning gehoord, en ik vleije mij, dat gij allen mijne woorden in uw hart hebt beaamd. Maar willen wij onze wenschen vervuld zien, laat ons dan ook als Christen-burgers, naar de vermaning des Apostels, voor het Hoofd van den Staat en allen, die in hoogheid zijn, onze smeekingen geduriglijk ten hemel opzenden, dat de Algenoegzame de raads- en leidsman zij van onzen koning, hem met den geest der wijsheid en der godsvrucht vervulle, den band der liefde en des vertrouwens tusschen Vorst en Volk bevestige, en 's konings regering doe strekken ten zegen des Lands en ten bloei der Kerk!

Zal echter dat gebed Gode welgevallig zijn, zoo laat ons ook het Evangelisch gebod volbrengen: *Vreest God, eert den Koning* (1)*!* Tot dit laatste kan ik u in de tegenwoordigheid van den Vorst niet opwekken, zonder de welvoegelijkheid en zijne zedigheid te kwetsen; maar ik vermane u toch, om het als een heilig bevel des Heeren te eerbiedigen, het niet af te scheiden van het eerste, en dit bovenal te behartigen: want de vreeze des Heeren is de eenige zekere en vaste grondslag van waarachtig en duurzaam volksgeluk, waarop het Staatsgebouw, gelijk een tempel op zijn' hechte pijlers, rust. Zij vormt de edelste Vorsten, de wijste Staatsmannen, de moedigste Helden, de getrouwste Volksvertegenwoordigers, de achtbaarste Regenten, de naauwgezetste Ambtenaren, de ijverigste Staatsburgers, de beste Huis-vaders en moeders en de

(1) 1 *Petr.* II: 17*b*.

Digitized by Google

bloeijendste jeugd. Waar de godsvrucht in alle standen en betrekkingen het heilig beginsel van het volksleven uitmaakt, dáár gaat het den Lande wél, dáár heerschen orde en vrede, dáár is het gansche volk één gezin van broeders en zusters onder het bestuur van het Hoofd des huizes, als vader door allen vertrouwd en geliefd. Dáár maakt eendragt magt en *leidt men een gerust en stil leven in alle godzaligheid en eerbaarheid.*

Landgenooten! de plegtige dag der Inhuldiging van onzen geëerbiedigden Koning zij dan tevens de heilige dag eener algemeene verzoening en verbroedering des Volks, eener opregte verbindtenis tusschen den Vorst en de Natie, en eener vernieuwde toewijding van beide aan God en zijne dienst. Gelijk de Koning gezworen heeft de vrijheden en regten zijner onderdanen te zullen handhaven, en de Vertegenwoordigers des volks met een' duren eed houw en trouw aan zijne kroon beloofden; zoo zij het ook de heilige betuiging en wensch van allen, die het Vaderland liefhebben: *Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig!*

Broeders en Zusters! door dien geest van eensgezindheid, liefde en trouw verbonden, willen wij dan ook nu in den naam van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, door wien wij den toegang hebben tot den Vader, als geloovige aanbidders ons gemeenschappelijk gebed voor den Koning en het Vaderland uitstorten voor Hem, wiens alle de koningrijken der aarde zijn, en in wiens hand het lot der Vorsten en der Volken is. Eerbied, heilige eerbied,

Digitized by Google

heersche in ons midden, en vertrouwen, kinderlijk vertrouwen beziele ons bij onze verschijning voor den Allerhoogste!

Schikken wij ons hiertoe door het zingen van

Gezang XCI: 2.

O Vader! dat uw vriendlijk oog
Ons hart bestrale van omhoog,
Daar wij met onze smeekgebeden,
In naam van Jezus, uwen Zoon,
Vertrouwlijk nad'ren tot uw' troon.
O milde Bron van zaligheden!
Stort in den rijksten overvloed
Uw zegen uit in ons gemoed.

Wij stellen ons voor uw heilig aangezigt, o Heer onze God! ter dankzegging en aanbidding in deze plegtige vergadering van Vorst en Volk, en vereenigen ons met allen, die in éénen geest en met dezelfde bedoeling uwen naam aanroepen aan alle plaatsen des Lands, om u te loven en te prijzen voor uwe weldadigheid, die gij aan ons volk grootmaakt. Terwijl krijg en verwarring andere Landen beroeren, mogen wij ons verblijden in vrede en orde, zelfs door den dood des konings niet gestoord, maar veelmeer bevestigd door den rouw der natie over zijn verscheiden, en door hare vreugde over het optreden van den Erfgenaam der kroon in zijne plaats. Dat is uwe beschikking, dat is uwe goedheid, o God! die wij erkennen, en Wien wij daarvoor loven en danken.

Digitized by Google

Uwe goedertierenheid zij verder over ons, gelijk wij op u hopen! Wij bidden u, Vader van alle genade! om uwe voortdurende bescherming en begunstiging, die wij zoozeer behoeven en vertrouwend inroepen tot heil onzes volks. Zegen de regering van onzen nieuwen Koning, met en voor wien wij u smeeken, dat gij hem, van het gewigt zijner roeping en verantwoording doordrongen, wilt geven die mate van wijsheid en beleid, dien geest van gematigdheid, maar tevens van kracht, en zulk een verstandig hart, als hij noodig heeft om de behoeften des Lands wél te onderscheiden, de belangen des Volks ernstig te behartigen, en den bloei van Staat en Kerk ijverig te bevorderen. Omring hem steeds van wijze en getrouwe Raadsmannen, en beschik hem te allen tijde verstandige en welgezinde Vertegenwoordigers des volks, die zamen de aangelegenheden des Lands met gemoedelijke naauwgezetheid overwegen en 's Konings goede pogingen ondersteunen. Hij zelf kieze bovenal U tot zijnen leids- en raadsman, en begeere van u wijsheid en kracht, om wél te regeren en in uwe vreeze te wandelen. Het zij en blijve de taal van zijn hart: ik heb gezworen en zal 't bevestigen, dat ik onderhouden zal de regten uwer geregtigheid!

Uw milde zegen, o Vader! ruste ook op onze geëerbiedigde Koningin! Zij zij een voorbeeld in godsvrucht, deugd en menschlievendheid voor alle vrouwen des Lands, 's konings getrouwe echtgenoot, en eene teeder zorgende moeder voor hare kinderen! De Koningin-weduwe blijve de aangebeden moeder des volks, worde door uwe vertroosting dagelijks ondersteund bij 't gevoel van haar droef verlies, en verblijd door het geluk van haar Geslacht! Ge-

Digitized by Google

heel het Koninklijk Huis sta onder uwe almagtige hoede en worde onder ons bevestigd van kind tot kind! Het zij steeds de kroon en roem van Nederland, en ga de natie voor in alle Christelijke deugden, geleid door den geest des geloofs en der liefde!

Die geest heersche in elken stand en rang der Burgermaatschappij, opdat wij een aan u geheiligd volk van broeders zijn mogen! Het Evangelie onzer behoudenis worde de eenige regel des geloofs en der aanbidding in geest en waarheid voor allen; zij het heilig rigtsnoer des levens voor aanzienlijken en geringen; vloeije als eene milde bron van vertroosting voor lijdenden en bedroefden, en blijve de vaste grond der hoop op uwe gunst en zaligheid in leven en sterven voor een ieder onzer! CHRISTUS *wone door het geloof in aller hart, en in uwe gemeenschap, Heilige Vader! zij ons edelst genot en onze reinste vreugd, waardoor het geluk onzes levens verhoogd, het uur onzes stervens verzacht, de eeuwigheid ons verhelderd en de hemel ons zalig wordt!*

Zoo hebbe, o God van alle genade! de wereld vrede en bloeije de Gemeente uws Zoons! Zoo ga het ons Vaderland wél en openbare zich uwe gunst aan ons volk! Zoo ruste uw zegen op elken stand, en worde U van geslacht tot geslacht de hulde en eer, de lof en dank toegebragt en uw naam onder ons en alom verheerlijkt. Amen!

Broeders en Zusters in onzen Heer JEZUS CHRISTUS! dat zij onze hoogste en heiligste wensch, dien wij allen eerbiedig uitspreken, door opstaande te zingen:

Digitized by Google

Psalm LXXII: 11.

Gods naam moet eeuwig eer ontvangen,
Men loov' Hem vroeg en spaê!
De wereld hoor' en volg mijn zangen
Met *Amen! Amen!* na.

De Heer zegene u en Hij behoede u! De Heer doe zijn aanschijn over u lichten en zij u genadig! De Heer verheffe zijn aangezigt over u en geve u vrede! Amen!

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DUTCH sermons Varia
889
V299s
v.1

Digitized by Google

Digitized by Google